

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ ANABİLİM DALI
AVRUPA BİRLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİNİN AVRUPA KİMLİĞİ
ALGISINA ETKİSİ**

Meltem KARATAŞ

**DANIŞMAN
Doç.Dr. İlkay TAŞ GÜRSOY**

İZMİR – 2019

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Avrupa Gönüllü Hizmetinin Avrupa Kimliği Algısına Etkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Meltem KARATAŞ

Tarih

.../.../.....

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Avrupa Gönüllü Hizmetinin Avrupa Kimliği Algısına Etkisi

Meltem KARATAŞ

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Avrupa Birliği Anabilim Dalı

Avrupa Birliği Programı

Avrupa Birliği (AB), kuruluşundan itibaren ekonomik ve teknik bütünleşmenin ötesinde sosyal ve siyasi bütünleşmeyi de amaçlamıştır. Üye ülke vatandaşlarının kendisini ait hissedeceği bir Avrupa kimliği oluşturmayı hedeflemiştir ve bu doğrultuda çeşitli politikalar ve uygulamalar geliştirmiştir. Avrupa Birliği'nin gençlere yönelik uygulamalarından biri öğrenme hareketliliği programlarıdır. Avrupa Gönüllü Hizmeti (AGH), gençlere yönelik öğrenme hareketliliği programları arasındadır ve bir üye ülkede sosyal amaçlı projelerde 17-30 yaş arası gençlerin geçici süreli (2 ile 12 ay arası) çalışmasını konu almaktadır. Bu tez çalışması, AGH'nin Avrupa kimliği algısına etkisini anlamayı amaçlamaktadır. Çalışma yorumlayıcı ve yapılandırmacı dünya görüşünü benimsemektedir. Bu nedenle nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Keşfe yönelik bir araştırma olduğu için, nitel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşmeler, AGH'ye daha önce katılmış ve hala AGH'de gönüllü hizmeti yapmakta olan katılımcılar ile gerçekleştirilmiştir.

Bu bağlamda çalışmanın birinci bölümünde kimlik kavramı, özellikleri ve türleri açıklanmıştır. Kimlik oluşumunda iki kuramsal boyutu vardır; özcü yaklaşım ve yapısalci yaklaşım. Yapısalci yaklaşımda kimliğin dinamik bir süreç olarak yeniden inşa edilebilirliğine vurgu yapılmaktadır. Tez, Avrupa kimlik oluşumunda yapısalci yaklaşımı temel almaktadır. İkinci bölümde Avrupa kavramının tarihsel oluşum süreci açıklanmıştır. Sonra Avrupa kimliğine etki eden Avrupa Birliği politikaları tarihsel gelişim sürecinde anlatılmıştır. Bu bölümde yapısalci yaklaşım temelinde kimlik, Avrupalılaştırma kavramı ve

Avrupa Vatandaşlığı temelinde kimlik oluşumu incelenmiştir. Üçüncü bölümde gönüllülük kavramı, Avrupa Gönüllü Hizmeti Programının gelişimi, unsurları, amacı ve aktörleri anlatılmaktadır. Avrupa Gönüllü Hizmeti Programının amacı, Avrupa Birliği'ne ortak kimlik ve Avrupa konularında farkındalık kazandırmak ve aktif vatandaşlığı teşvik etmektir. Aday ülke olarak Türkiye de bu programdan faydalanmaktadır. Tezde Türkiye'de Avrupa Gönüllü Hizmeti programının gelişimi de anlatılmıştır.

Türkiye'den bu programa katılan gönüllüler ile yapılan görüşmeler transkript haline getirilmiştir ve içerik analizinin bir türü olan tematik analiz kullanılarak veriler işlenmiştir. Araştırma sonucunda, Avrupa Gönüllü Hizmetine katılım gösteren gönüllülerin hayatında bu programın çok yönlü değişimi beraberinde getirdiği söylenebilir. Programın katılımcıların kimlik algısını etkileri farklı şekillerde ortaya çıkmıştır. Katılımcıların Avrupa'da yaşama deneyimi edinmesinin önyargıların kırılmasında etkili olduğu görülmüştür. Bu durum; kimi katılımcıların algılarındaki “biz” ve “öteki” düşüncelerinin değişmesini sağlamıştır. Bunların yanısıra, AGH kimi katılımcıların Avrupa kültürünü tanımasını ve kültürel kaynaşmayı sağlamıştır. Avrupa kimliğinin oluşmasında Avrupa Gönüllü Hizmetinin katkısının uzun vadede yavaş dönüşümler ile olacağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Avrupa, Avrupa Birliği, Avrupa Kimliği, Avrupa Gönüllü Hizmeti.

ABSTRACT

Master's Thesis

**The Impact of The European Voluntary Service on The Perception of European
Identity**

Meltem KARATAŞ

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of European Union

European Union Program

Since foundation, European Union has aimed a social and political integration that would go beyond economic and technical integration. For this reason Union aims to establish a European identity among its citizens. The EU implements some programmes and policies for fostering European identity among its member states. One of the EU programmes aiming at young citizens is the learning mobility programmes. European Voluntary Service (EVS) is among the programmes targeting youth education and it aims to enable working experience for young people who are aged between 17-30, for the temporary period of 2-12 months in a EU member state for a social benefit oriented project. The present dissertation aims to understand the role of EVS on the formation of European identity.

In this context, at the first part of this thesis; the concept of identity, its features and types are explained. There are two theoretical dimensions in identity formation; essentialist approach and structuralist approach. This study emphasizes on the reconstruction of identity as a dynamic process. Therefore, when focusing on the formation of European identity structuralist approach will be followed. In the second chapter, the historical formation process of the European concept is explained. Afterwards, the European Union policies affecting the European identity are explained in the historical development process. In this context, identity formation based on Europeanization and structuralist approach and identity formation based on European Citizenship

were examined. The third chapter describes the concept of volunteering, development of the European Voluntary Service and its elements, aims and actors. The aim of this programme is to give the European Union a common identity, to raise awareness on European issues and to promote active citizenship. As a candidate country, Turkey also benefits from this programme. The development of the European Voluntary Service program in Turkey have been described.

The research topic of this thesis is the effect of the European Voluntary Service on the perception of European identity. Qualitative research design was adopted because the study was exploratory. Interview method was used as data collection method. The study sample was composed of volunteers from Turkey who participated in this program. Interview questions are prepared with semi-structured question technique. Interviews were transcribed and the data were processed using thematic analysis, a type of content analysis. As a result of this research, it can be said that this programme brings about a multifaceted change in the lives of volunteers participating in European Voluntary Service. It was found that the programme affected participants' perception of identity. In addition, it has been concluded that it contributes to the formation of Europeanization consciousness and to make them feel European. It was found that the programme helped participants to gain experience of living in Europe and breaking prejudices. This situation has led to changes in their perceptions of "us" and "the other". In addition, it enabled the participants to get to know European culture and cultural cohesion. It can be said that European Voluntary Service has a long-term contribution to the formation of European identity.

Keywords: Identity, Europe, European Union, European Identity, European Voluntary Service.

AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİNİN AVRUPA KİMLİĞİ ALGISINA ETKİSİ İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL OLARAK KİMLİK, KİMLİK TÜRLERİ VE KURAMSAL BOYUTU

1.1. KİMLİK KAVRAMI ÜZERİNE	4
1.1.1. Kimlik Kavramı	4
1.1.2. Kimliğin Özellikleri	8
1.1.3. Kimlik Türleri	9
1.1.3.1. Bireysel ve Sosyal Kimlik	10
1.1.3.2. Ulusal Kimlik	11
1.1.3.3. Etnik Kimlik	12
1.1.3.4. Medeniyet Kimliği	13
1.1.3.5. Kolektif Kimlik	14
1.1.3.6. Kültürel Kimlik	14
1.2. KİMLİĞİN OLUŞUM SÜRECİNDE KURAMSAL BOYUTLAR	16
1.2.1. Özcü Yaklaşım	16
1.2.2. Yapısalcı Yaklaşım	17

İKİNCİ BÖLÜM
AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ORTAK BİR KİMLİK OLUŞTURMA ÇABASI:
AVRUPA KİMLİĞİ

2.1. TARİHSEL OLARAK AVRUPA KAVRAMI VE AVRUPA BİRLİĞİ' İNİN KURULUŞU	22
2.1.1. Avrupa Kavramı	22
2.1.2. Avrupa Birliği'nin Kuruluşu	26
2.2 AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ULUS-ÜSTÜ KİMLİK OLUŞTURMA GİRİŞİMLERİ	33
2.2.1 Avrupa Kimliğine Etki Eden AB politikaları: Tarihsel Gelişim	33
2.2.2. Avrupalılaşıma ve Yapısalcı Yaklaşım Temelinde Kimlik	42
2.2.3 Avrupa Vatandaşlığı Temelinde Kimlik	46
2.3. AVRUPA KİMLİĞİ OLUŞTURULMASINDA KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
AVRUPA BİRLİĞİ'NDE AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİNİN YERİ VE ÖNEMİ

3.1. KAVRAMSAL OLARAK GÖNÜLLÜLÜK VE AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİ	49
3.1.1. Gönüllülük Kavramı	49
3.1.2. Avrupa Gönüllü Hizmeti Gelişimi ve Unsurları	50
3.1.3 Avrupa Gönüllü Hizmetinin Amacı	59
3.1.4 Avrupa Gönüllü Hizmetinin Aktörleri	64
3.2. ORTAK AVRUPA KİMLİĞİ OLUŞUMUNDA AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİ' NİN YERİ	68

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ADAY ÜLKE TÜRKİYE'DE AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİ SÜRECİ VE
BİR UYGULAMA ÖRNEĞİ

4.1. TÜRKİYE'DE AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİ SÜRECİ	72
4.2. TÜRKİYE'DEN AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİNE KATILAN GÖNÜLLÜLERİN AVRUPA KİMLİK ALGISI ÜZERİNE BİR UYGULAMA	75
4.2.1. Yöntem	75
4.2.1.1. Veri Toplama Tekniği ve Örnekleme	76
4.2.1.2. Verileri Toplama Süreci ve Kayıtları İşleme	77
4.2.1.3. Verilerin Analizi	77
4.3. BULGULAR	78
4.4. TARTIŞMA	118
SONUÇ	127
KAYNAKÇA	132
EKLER	

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Youthpass Nedir Ve Youthpass Ne Değildir?	s. 56
Tablo 2: Proje Sürecinde Gönüllüler Ve Ev Sahibi Kuruluşta Çalışanların Karşılaştığı Zorluklar	s. 68
Tablo 3: Katılımcı Bilgisi	s. 79
Tablo 4: Kimliğe Etkisi	s. 81
Tablo 5: Avrupa İmgesini Oluşturan Özellikler	s. 83
Tablo 6: Avrupa'yı Farklı Kılan Özellikler	s. 84
Tablo 7: AGH Sonrası Avrupa İmgesi (Sosyal, Politik Ve Kültürel)	s. 86
Tablo 8: AGH'nin Avrupa Algısına Etkisi	s. 88
Tablo 9: Üst Kategori: Öteki/Leştirme	s. 89
Tablo 10: Proje Sürecinde Gruplaşma Veya Öteki/Leştirmeyi Etkileyen Faktörler	s. 91
Tablo 11: Üst Kategori: Avrupalı/Laşma	s. 93
Tablo 12: Avrupa'lı Olmanın Sınırlılığı (Düşünsel/Coğrafi)	s. 94
Tablo 13: AGH Öncesi Ve Sonrası Avrupalı Hissetme	s. 96
Tablo 14: AGH'nin Avrupalı Hissetmeye Etkisini Açıklayan İfadeler	s. 100
Tablo 15: Birlik İçinde Avrupa Değerlerinin Yaygınlaşması- Avrupalılaştırmanın Gözlemlendiği Alanlar	s. 102
Tablo 16: Üst Kategori: Avrupa Kavramı/Değerleri /Kimliği	s. 103
Tablo 17: Avrupa Kavramına İlişkin Görüşler	s. 104
Tablo 18: Avrupa AB'dir/Değildir	s. 105
Tablo 19: Avrupa Kimliğinin Temel Değerlerine İlişkin Görüşler	s. 109
Tablo 20: Birlik İçinde Ortak Avrupa Kimliği Oluşumu	s. 110
Tablo 21: AGH'nin Avrupa Kimliği Oluşumunda Etkisine İlişkin Görüşler	s. 116

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Avrupa Gönüllü Hizmetinde Gönüllünün ve Ev Sahibi Kuruluşun Karşılaştığı Zorluklar

s. 67

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı sonrası birtakım hedefler üzerine uluslararası örgütlenmeler oluşturulmuştur. Bunlardan birisi de Avrupa kıtasında kalıcı barışı ve ekonomik refahı sağlamayı amaçlayan Avrupa bütünleşmesidir. Avrupa bütünleşmesi ekonomik bütünleşme temellerinde kurulsa da sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda faaliyetleri ve bütünleşme hedefleri olan bir birlik özelliği göstermektedir. Avrupa bütünleşmesi sürecinde siyasal bütünleşme, ortak bir kimlik oluşumunu da gerekli kılmıştır. Avrupa’da kimliğin üç temel unsuru olan “biz”, “öteki” ve “bilinç” üzerinden çalışmalar 1970’li yıllarda başlamıştır ve bu süreç devam etmektedir. Kimlik kavramını açıklamaya çalışan birçok tanım yapılmıştır. Kavramın etkilendiği tarih, kültür, toplumsal hayat zamanla değiştikçe kimliğin oluşumunda etkili olan öteki olarak belirlenen toplumlarda değişkenlik göstermektedir. Kimlik toplum içinde şekillenmektedir. Ayrıca kimliğin dinamik ve süreç odaklı bir yapısı bulunmaktadır. Zaman içinde farklı kimlik türleri ortaya çıkmıştır. Kuramsal açıdan Özcü ve Yapısalcı Yaklaşım ile kimliğin oluşum süreçleri açıklanabilir. Özcü Yaklaşım kimliğin durağan olduğunu ve bir defa ortaya çıkıp sürdürüldüğünü vurgulamaktadır. Yapısalcı Yaklaşım ise kimliğin durağan olmayan, dinamik, değişkenliği ve sürekli yeniden inşa edilebildiğini açıklamaktadır. Birey bir özne halindedir. Politika yapıcılar kimliğin inşa sürecinde etkindirler. Bunu ortak semboller oluşturarak, norm ve kurallar yoluyla yapmaktadırlar. Devletlerin veya bireylerin çıkarları kimliğin inşa sürecini etkilemektedir.

Avrupa Topluluğu’nda derinleşen ekonomik bütünleşmeden 1970’li yıllar sonrası sosyal ve siyasal bir bütünleşmeye yönelme olmuştur. Dolayısıyla Avrupa Birliği’nde kimlik konusu hem akademik alanda hem de siyasal alanda etkinliğini gösterir hale gelmiştir. Avrupa kimliği oluşturması üzerine ilk araştırmalar, Maastricht Antlaşması ile daha da resmîyet kazanmakta ve sosyal-siyasal adımlar atılmaktadır. Ulusal devlette görülen ortak sembollerin bu süreçte referans olarak kullanıldığı görülmektedir. Kopenhag Kriterleri ile birliğin siyasal kimliği belirlenmiştir ve Birliğe dahil olacak her üyenin bu özellikleri taşıyor olması şart koşulmuştur. Tarihsel olarak da bir dizi deklarasyon, rapor ve antlaşmalar yoluyla adım adım ortak Avrupa kimliği oluşturulmaya çalışılmıştır.

Avrupa Birliği'nin siyasal ve sosyal bütünleşme sağlamaya çalışırken üye ülke vatandaşları ve dünya üzerinde bir küresel bir aktör olmayı hedeflemesi Avrupa kimliği yaratmayı çabasında adımlar atmasına neden olmuştur. 1990'lı yıllar itibariyle üye ülkelerde Avrupa Birliği'nin kural ve normlarının uygulanırlığı sorgulanmış ve gerekli çalışmalar başlatılmıştır. 2000'li yıllar itibariyle bu çalışmalar kapsamında aday, potansiyel aday ülkelerden de bu şekilde raporlar almaya başlamıştır. Avrupalılaşıma kavramı ortaya çıkmıştır. Tam bir tanımı yapılamamaktadır. Alan yazında çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Yapısalci Yaklaşımın kimliklerin yeniden inşa edilebileceği anlayışıyla ortak Avrupa kimliğinin oluşması için atılan adımlar açıklanmıştır. Yapısalci Yaklaşım temelinde kimliğin oluşumunda Birliğin antlaşmaları, normları, ilkeleri ve uygulamaları ile açıklanmaya çalışılmaktadır. Bunu yaparken Birlik ortak semboller; Avrupa Marşı, ortak para birimi, Avrupa Günü ve Avrupa Bayrağı oluşturmuştur. Ayrıca, Gençlik değişim programları ile daha aktif bir vatandaşlığı, farklı kültürlerin tanıma ve hoşgörüyüyle yaklaşma ve Avrupa konularında gençlere farkındalık kazandırması amaçlanmıştır. Kültür alanında birçok program ve çalışmalar yapılmıştır. Maastricht Antlaşması ile Birlik üyesi ülke vatandaşlarına ulusal kimliklerini tamamlayıcı Avrupa Vatandaşlığı tanınmıştır. Dolayısıyla, Avrupa Vatandaşlarına birtakım haklar verilmiştir.

Birlik Avrupa gençleri arasında ortak Avrupa kimliğini oluşturmak adına çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan birisi İlk 1996 yılında üye ülke gençlerinin daha yakından Avrupa'yı ve Avrupa konuları fark etmeleri, aktif vatandaşlığı, farklı dil ve kültürleri tanıması ve sosyal beceriler kazanmasını amaçlayan Avrupa Gönüllü Hizmeti programını başlatılmıştır. Bu programa 17-30 yaş arası gençler dahil olmaktadır. 2003-2007 yıllarında Gençlik Programı altında çalışmalarını devam etmiştir. Bu program 2014-2020 arasında Gençlik Programı ve Erasmus + Programı altında çalışmalarını devam ederken 2018 sonu Erasmus+ programından ayrılmıştır ve 2019 yılı itibariyle Avrupa Dayanışma Programı adı altında faaliyetlerini yürütmektedir.

AB aday ülkesi Türkiye ilk olarak 1998 yılında programa dahil edilse de teknik ve yasal süreçlerin ve uygulanması tam anlamıyla 2007-2013 Birliğin Gençlik Programında etkin çalışmalarına başlamıştır. Çalışma konusu yukarıdaki bilgiler ışığında; Avrupa Gönüllü Hizmetinin (AGH) Avrupa kimliği algısına etkisi olup

olmadığı sorusuna cevap aranmaktadır. Bu çalışmanın seçilmesinde ilgili alanda akademik çalışmaların eksikliği ve Avrupa Birliği'nin giderek artan Avrupa kimliği oluşturma çabasının önem arz etmesidir. Araştırma sorusunu örnekleme AB aday ülkesi Türkiye'den AGH programına katılan gönüllülerin Avrupa Gönüllü Hizmetinin Avrupa Kimliği algılarındaki etki analiz edilmeyi çalışılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemiyle (yarı yapılandırılmış görüşme soruları) birincil veriler elde edilecek, literatür taramasına bağlı ikincil veriler kullanılacaktır. 61 katılımcı üzerinden çalışma yapılmıştır. Verilerin analizinde tematik analiz yöntemi kullanılmıştır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde kimlik kavramı, özellikleri, türleri ve kuramları hakkında bilgi verilmektedir. İkinci bölümde Avrupa kavramı, Avrupa Birliği'nin kuruluşundan itibaren tarihsel süreci anlatılmaktadır. Akabinde Avrupa kimliğine etki eden AB politikalarının tarihsel gelişimi açıklanmaktadır. Daha sonra Avrupalılaşıma ve Yapısalcı Yaklaşım temelinde kimlik ve Avrupa Vatandaşlığı temelinde kimlik oluşumu açıklanmaktadır. Bunların yanı sıra Avrupa kimliği oluşturulmasında karşılaşılan zorluklar ifade edilmiştir. Üçüncü bölümde Gönüllülük kavramı, Avrupa Gönüllü Hizmetinin gelişimi ve unsurları açıklanmıştır. Akabinde AGH programının amacı ve aktörleri anlatılmıştır. Ortak Avrupa kimliği oluşturmada AGH'nin önemi açıklanmıştır. Dördüncü bölümde ise, Türkiye'de Avrupa Gönüllü Hizmetinin gelişim süreci açıklanmıştır. Akabinde Türkiyeden AGH'ye katılan Gönüllülerin Avrupa kimlik algısı üzerine bir uygulama yapılmıştır. Bu çalışmanın sonuçları bulgular ve tartışma başlıkları altında analiz edilerek değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL OLARAK KİMLİK, KİMLİK TÜRLERİ VE KURAMSAL BOYUTU

Bu bölümde kimlik kavramının tanımı, kimliğin özellikleri ve geçmişten günümüze kimliğin birey ve toplum üzerindeki değişkenliği ve etkileri bağlamında ortaya çıkmış olan kimlik türlerini ve son olarak bu kavramın oluşumunda yaygın olarak kabul gören Özcü (Essentialism) Yaklaşım ve Yapılandırmacı (Constructivism) Yaklaşım konularına yer verilmektedir.

1.1. KİMLİK KAVRAMI ÜZERİNE

1.1.1. Kimlik Kavramı

Kimlik (identity) kavramının, Latince “aynı olma, özdeş olma” anlamları bulunmaktadır ve identitas kelimesinden türemiştir.¹ Kimlik insanoğlunun sosyal bir varlık olmasından kaynaklı toplumsal bir olgudur. Diğer bir ifadeyle toplum ve dış dünyadan bağımsız şekilde kimliğin tanımlanması mümkün değildir.² Başka bir kimlik tanımında kimlik; bireylerin kendini tanımlamak için sorgulaması, ait olduğu toplum veya topluluklarda öteki olana bakarak kim olduğuna veya kimlerden olduğuna dair sorular sorması ve sorularına verdikleri cevaplar olarak ifade edilmektedir.³ Bu ifade biçimi bireyin başka bir birey veya grup karşısında kendini tanımlamasını ve sınırlarını oluşturmasını işaret etmektedir. Oluşan sınır, “ben/biz” algısını oluşturmakta, diğer bir ifade ile kimlik seçimi “ötekiler”e karşı kişinin kendisini konumlandırmasıyla olmaktadır. Kişinin benliğini oluşturmasında diğerleriyle olan etkileşimi önem taşımaktadır. Benlik, sosyal etkileşim süreçleri aracılığıyla ortaya çıkar, gelişir ve varlığını devam ettirir. “Kişi kim olduğunu diğerleriyle olan etkileşim

---

¹ F.H. Burak Erdenir, **Avrupa Kimliği, Avrupa Birliği'nin Yarım Kalan Hikayesi**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2010, s.14'den aktaran Samet Zenginoğlu, **Doğu ve Batı Arasında Avrupa'nın Benlik Mücadelesi:21 YY. 'da Avrupa Kimliği İnşasının Güçlükleri**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2018, s. 7.

² Erhan Akdemir, **Avrupa Birliği'nde Kimlik, Kültür Tartışmaları ve Türkiye**, Ekin Yayınları, Bursa, Aralık 2013, s.14.

³ Bozkurt Güvenç, **Türk Kimliği**, İstanbul, Remzi Kitapevi, 1996, s.3den aktaran Akdemir, s. 27.

sürecinde öğrenir” çünkü bu süreçte diğerlerinden farklı “anamlı bir benliği” olduğunu fark eder, bunu anlamasını sağlayan kişinin sosyal ilişkilidir.⁴ Kişinin kimliğine temel oluşturan özelliklerin, en azından bir ölçüye kadar kişinin ait olduğu topluluklar ve değerlerle yakın ilişkili olduğu kabul edilmektedir⁵.

Biz ve öteki ayrımında, Biz’in ötekini yorumlama şekli sadece belli bir dönem ile sınırlı değildir; “biz” tanımlaması toplumların ve toplulukların hafızalarında yer edinmektedir ve olası bir tehdit algısına karşı toplumsal hafıza devreye girmektedir. Biz ve öteki ayrımı, toplumların tarihsel belleğinde hissettikleri tehdit algısına, kimliklerine olan bağlılığını güçlendirmektedir. Toplumsal bellekteki bu “öteki” algısı, kimlik oluşumda ‘öteki’ye karşı etkileşim yoluyla şekillenen sosyal ve dinamik bir süreçtir.⁶ Yukarıdaki tanımlardan yola çıkarak kimlik, bireyin ‘kimim?’ sorusuyla başlayan ve toplumun ‘kimiz/kimlerdeniz?’ sorularına kadar uzanıp kendisine benzeyenleri (ortak davranış, tarih, töre, kültür ve mitsel vb.) “biz” olarak tanımladığı ve kendisinden farklı olanları “öteki” tanımlaması içinde var ettiği dinamik bir inşa süreci olarak tanımlanabilir.

Literatür taraması yapıldığında, kimlik kavramına ilişkin psikoloji başta olmak üzere; sosyoloji, antropoloji ve teoloji gibi bilim dallarının yanı sıra uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi gibi birçok bilim dalında farklı tanımlamalar yapıldığı görülmektedir. Kimliğin kendi içinde tek bir tanımı olmaması ve birçok bilim dalında farklı noktalardan ele alınması sonucu muğlak bir tanımının olmasına neden olmuştur. Tarihsel olarak değerlendirildiğinde, kimlik kavramı, ilk olarak felsefe disiplini içinde yer almıştır.⁷ Kimliğin tarihin her döneminde birey ve toplumların hayatındaki etkisi farklı olmuştur. Örneğin; geleneksel toplumda kimliğin önemi bugünkü toplum yapısındaki (postmodern toplum) kadar sorun teşkil etmemiştir.⁸ Kimlik kavramı Antik dönemde bireyin kendisiyle, diğer bireylerle veya devletle olan ilişkisini tanımlamada da kullanılmıştır. Aydınlanma döneminde kimlik kavramı çoğunlukla

---

⁴ Kent L. Sandstrom, Daniel D. Martin, Gary Alan Fine, “Symbolic Interactionism at the End of the Century”, George Ritzer ve Barry Smart (Ed.), **Handbook of Social Theory**, Sage, Los Angeles, 2009, ss.217-231.

⁵ Catherine Galko Campbell, **Persons, Identity, and Political Theory**, Springer, Heidelberg, 2013.

⁶ Zenginoglu, ss.8-9.

⁷ Cevdet Özdemir, “**Kimlik ve Söylem**”, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:2, 2001, s.108.

⁸ Sibel Karaduman, “Modernizmden Postmodernizme Kimliğin Yapısal Dönüşümü “ **Journal of Yasar University**, Cilt:17, Sayı:5, 2010, ss.2889-2893.

ulus-devlet ve evrensel vatandaşlık ile özdeşleştirilmiştir.⁹ Modern dönem olarak da adlandırılan 15.yy- 18.yy. arasında, ulus devletleri hazırlayan tarihsel temel oluşmuş ve ulus devletler ortaya çıkmıştır. Bu süreçte ulus-devletler ortak kültür, halk, devlet, toprak ve din üzerine inşa edilmiştir. Bu süreçte ulus-devletin kimlik politikasına yön veren en önemli araçlar ise bazı kurumsal yapılar olmuştur. Bunlar; eğitim, sendika, sağlık, hukuk, aile, askerlik ve siyasi partiler vb. olarak sıralanabilir.¹⁰

Kimlik, modern toplum ve post-modern toplum yapısına geçiş süreçleri bağlamında değerlendirildiğinde, modern toplum yapısına geçişle birlikte kimliğin bireyselliği, hareketliliği, değişkenliği ve çeşitliliğinin ortaya çıktığı söylenebilir. Bu dönemde ortaya çıkan bireysellik kavramı da özgürlük ve özerklik düşüncesi temeline dayanmaktadır. Yine bu dönemde birey kendini tanımlarken farklı olan ve olumsuz olan öteki üzerinden tanımlamıştır ve bu durum ben/biz duygusunu güçlendirirken, ‘öteki’ kimliğinin kurucu unsurları arasında yer almıştır¹¹. Modern düşünce anlayışında kimlik kavramı bütüncül ve tekilci bir karaktere sahip olmasıyla eleştirilir.¹² Postmodernist görüşü destekleyenler, modernist kimlik anlayışını gerçek dışı ve mitsel olarak bulmuşlar ve toplumda çoğulculuğu esas almışlardır¹³. 1970’li yıllardan sonra kitle iletişim araçlarının kullanımındaki artış ile mekânsal uzaklıkların önemini yitirmesi sonucu alt kimlik, üst kimlik ve çok-kültürlülük gibi kavramlar oluşmaya başlamıştır. Başka bir ifade ile modern dönemdeki ulusal kimlik ve kolektif kimliklerin ötesinde, katmanlı (alt ve üst) kimlikler oluşmaya başlamıştır.¹⁴

Ayrıca kimliğin temel bileşenlerinden biri olan aidiyet duygusu hem biz hem de öteki olarak tanımlananı belirlemekte etkindir. Öteki ne ölçüde belirginse, ben kimliği de o ölçüde öne çıkmaktadır. Ötekinin bir nevi ben/biz olanın koruyucu duvarı işlevi gördüğü söylenebilir.¹⁵ Başka bir ifade ile kimlik tanımlanırken öteki üzerinden belirlenir, anlam kazanır ve öteki olmayanın ben/biz’in olmasına katkı

---

⁹ M. Wetherell (2010) “**The Field of Identity Studies**” içinde M. Wetherell ve C.T. Mohanty (Der.)The SAGE Handbook of Identites, (Lonon: Sage) s.5’den aktaran Başak Alphan, “Bir İmkan Olarak Avrupalılık Kimliği: Türkiye- AB İlişkileri Tartışmaların Neresinde?” **Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi**, Cilt:23, Sayı: 2, 2015, s. 8.

¹⁰ M. Zeki Duman, Modernden Post-Moderne Geçişte Kimlik Tartışmaları ve Çok kültürlülük, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt:4, Sayı:13, Bahar 2007, ss.9-12.

¹¹Karaduman, ss.2889-2893.

¹² Zenginoğlu, s.11.

¹³ Gürsoy Akça, Modernden Post Modern Kültür ve Kimlik, **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)**, Güz 2005, Sayı:15, s. 1.

¹⁴ Karaduman, ss.2889-2893.

¹⁵ Karaduman, ss.2888-2889.

sağlamaktadır.¹⁶ Yapısalcı Yaklaşımına göre, kimlik bir defa olup biten bir süreç değildir. Hem birey bazında hem de bireyin içinde yaşadığı toplumda dinamik bir süreç olarak her an dönüşmekte ve kendisini yeniden var etmektedir. Devamlı bir oluş halindedir. Aynı zamanda kimliğin öteki ile teması ve etkileşimi sonucu ötekinin tanımını da değiştirebilmektedir.

Günümüzde kimlik sorunsalı, farklılaşma ve küreselleşme kavramları çerçevesinde tartışılmaktadır.¹⁷ Özellikle 1980’li ve 1990’lı yıllarla birlikte başlayan yoğun göç dalgaları, toplumsal yapının çeşitlenmesine yol açmıştır. Bu durum kültürel olarak melez hale gelmiş toplumlarda ‘kimlik’ kavramını daha da karmaşık hale dönüştürmüştür. Bu dönemde, aidiyet kavramı evrensel vatandaşlık temeli dışında ırk, etnik köken ve toplumsal cinsiyet gibi kategoriler üzerinden de tanımlanmaya başlanmıştır.¹⁸ Yaşanan toplumsal dönüşüm ile birlikte bireysel ve toplumsal kimliği tanımlamak zorlaşmıştır. Diğer bir önemli gelişme ise küreselleşme sürecidir. Küreselleşme, malların, hizmet, sermaye ve kişilerin, bilginin ve kültürlerin dolaşımı önündeki sınırları ortadan kaldıran teknolojik ve hukuki düzenlemeleri içeren, çok yönlü bir süreçtir.¹⁹ Özdemir’e göre, küreselleşmenin kimlik üzerindeki etkisi; kimlikleri parçalayıcı niteliktedir. Küreselleşme uluslararası platformlarda yeni bir kimlik oluşumunu (bütünleştirici, kaynaştırıcı ve melezleştirici) desteklemektedir.²⁰ Bireysel ve kolektif kimliklerin yanında üçüncü olarak ulus üstü kimlikler oluşmaya başlamıştır. Diğer bir ifadeyle yanı sıra ulusal kimlik ve kolektif kimlik erozyona uğramış ve alt-kimlikler, üst-kimlikler veya çok-kültürlülük kavramları tanımlanmaktadır.²¹ Küreselleşme bir yandan da yerel kültürlerin, kimliklerin canlılık kazanmasına imkan vermektedir. Küreselleşme kültür ve kimlik ilişkisi açısından düşünüldüğünde hem ulus devletler küreselleşmeye tepki göstermekte; hem de yerel topluluklar küreselleşmenin getirdiği standartlaşma, tek-tip olma etkisi karşısında benzeşme tehdidine karşı tepki göstermektedir.²²

---

¹⁶Serkan Kekevi ve Gökmen Kılıçoğlu, “Uluslararası İlişkilerde Kültür ve Kimlik”, **Batman University Journal of Life Sciences**, Volume:1, Number:1, 2012, s. 1185.

¹⁷Birol Altun, **Avrupa Birliği Vatandaşlığı ve Avrupa Kimliği Tartışmaları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Mayıs 2006, s. 40.

¹⁸ Alphan, s. 9.

¹⁹Haluk Özdemir, “Küreselleşme Avrupa Birliği ve Türkiye Üçgeninde Kimlik Parçalanması ve Kimlik Yönetişimi”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt: 3, Say: 9, Bahar 2006, ss. 174-175.

²⁰ Özdemir, ss. 80-81.

²¹ Karaduman, s. 2892.

²² Zenginoğlu, s. 14.

1.1.2. Kimliğin Özellikleri

Douglas Keller “Popüler Kültür ve Postmodern Kimliklerin İnşası” adlı makalesinde modern kimliğin aşırı derecede devingenliğinden bahsetmiş, değişime ve yeniliklere açık hale geldiğini açıklamıştır. Bu makalesinde, hem geçmiş zamana ait yapı ve kimliklerin yıkıldığını hem de aynı zamanda yenilerinin üretildiğini belirtmektedir. Başka bir özellik olarak insan kimliğinin zamanla eskiyebildiğini toplumsal geçerliliğini yitirebileceğini ve oluşan bu durumda insanın kendisini herhangi bir yere ait hissetmeyip kendine yabancılaştığını ya da tam tersi olarak da inşa edilmiş olan bir kimliğin etkinliğini uzun süre koruyabildiğini vurgulamaktadır.²³

Erdenir’e göre katı kimlikler ve esnek kimlikler vardır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde Avrupa Birliği’nin Avrupa kimliği oluşturmak amacıyla attığı hukuksal ve uygulamaya dair adımlar katı kimlik ve esnek kimliğe göre yorumlanacaktır. Katı kimlikler; topluluğa, ait olduğu kimlik açısından yapması beklenen tutum ve davranışları empoze eden, topluluk mensuplarının fazla söz hakkının olmadığı, topluluklar üzerinde bağlayıcılıklarının yüksek olduğu ve farklılıkların manevra alanını daraltarak, ötekileştirici bir tutum izleyen kimliklerdir. Esnek kimlikte topluluklar ise belirli ilke ve değerler vardır. Bu kimlikte öteki kimliklere karşı sınır söz konusudur ancak müzakere edilebilir alanlar vardır. Dolayısıyla esnek kimlikte diğer kültürlerle karşı esnektir.²⁴

Kimlik hem süreklilik hem de dönüşüm içindedir. Bazı kimlikler, tarihin belli dönemlerinde ortaya çıkmaktadır. Bu kimlikler ortak anılara, paylaşımlara dayanarak gelecek nesillere kuşaktan kuşağa aktarım yoluyla iletilir. Bu süreçte, kimlik sosyal ve kültürel değişimler ile dönüşüme uğrarken beraberinde²⁵ toplumlar ve devletler için de dönüşüm söz konusu olmaktadır.²⁶ Birey her gün yeni bir kimlikle karşılaşır o kimliği benimseyebilmektedir. Fakat bu özellik kimlik yapılarına göre değişkenlik

---

²³ Douglas Keller, “Popular Culture and The Construction of Postmodern Identities”, *Modernity and Identity*, (der.) Lash-J Friedman, 1. Baskı, Basil, Blackwell, 1992, s.195’ten aktaran Altun, ss. 35-36.

²⁴ Erdenir, s. 31.

²⁵ Tanju Deniz, **Yükselen İslamofobi’nin Avrupa Kimliğine Etkisi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne 2014, ss.18-19.

²⁶ Zenginoğlu, s. 20.

göstermektedir. Eğer sahip olunan kimlik oturmuş değilse bu değişim kolay olabilmektedir.²⁷

Kimliğin diğer bir özelliği, kimliğin toplumsal bir olgu olmasıdır. Dolayısıyla, kimlik edinme süreçlerinde başkalarıyla beraber veya başkalarına karşı toplumsal bağlamda varlık göstermektedir. Tek başına bir insanın kimliğinden bahsedilemeyeceği gibi toplumsal olmayan varlıkların da kimliğinden bahsetmek güçtür. Kısaca; bireysel kimlik ve diğer bütün kimliklerin toplumsal olduğu vurgulanabilir.²⁸ Aynı zamanda kimliğin mekân ile ilişkisi ve sürekliliği de toplumsal olgu olması ile açıklanmaktadır.²⁹ Ayrıca kimlik tarihsel olgudur. Kimliğin zaman ile olan ilişkisinin değişken ve geçici olması tarihsel bir olgu olmasının sonucudur.³⁰

Kimliğin özellikleri ile ilgili literatür incelendiğinde; kimliğin dinamik, dönüşüm içinde, toplumsal ve tarihsel bir olgu olduğu; kendisini var etmesi için ötekine ihtiyaç duyduğu ve sürekli inşa edildiği söylenebilir. Kimlik inşası için bireyin tek başına değil bir toplumsal grup içinde olması ve etkileşimin bir mekan ve zaman diliminde gerçekleşmesi söz konusudur. Ayrıca “biz”, “öteki” ve psikolojik unsur olan “aidiyet duygusu” kimliğin olmazsa olmazıdır. Bir diğer özelliği ise kimliğin çeşitli ve çok boyutlu bir kavram olmasıdır. Temel düzeyde kimlikler bireysel ve sosyal kimlikler olarak ayrılmaktadır. Bireysel kimliklerde kişiler arası ilişki önemli iken kolektif kimlikler gruplar arası iletişime bağlı gelişmektedir. Bir diğer özelliği ise kimliğin bir bireyin hayatında çocukluğundan başlayan ve yaşamının sonuna kadar devam eden bir süreç olmasıdır.³¹

1.1.3. Kimlik Türleri

Bu kimlik türleri bireyin içinde bulunduğu kültür üzerinden tanımlanabilir. İlki; özcü, dar ve kapalı, değişime dirençli bir yapıya sahip, ikincisi ise var olan tarih,

---

²⁷ Selin Tolunay, **Avrupa Birliği Kültür Politikaları'nın Avrupa Kimliği Üzerine Etkileri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara 2007, s. 21.

²⁸ A. Nuri Yurdusev, **Avrupa Kimliğinin Oluşumu ve Türk Kimliği**, Atilla Eralp, (Ed.) Türkiye ve Avrupa, Ankara, İmge Kitapevi 1997, s. 20.

²⁹ Seyhan Şen, **Avrupa Birliği'nde Kimlik Sorunu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004, s. 5.

³⁰ Şen, s. 5.

³¹ Karaduman, ss.2887-2889.

mekân ve olaylar ile birlikte değişebilen, açık bir yapıya sahip kimlik türüdür. İlkinde kültürel kimliğin değişmezliği söz konusudur, kimlik olmuş bitmiş bir olgu olarak görülür iken ikincisinde kültürel kimlik sürekli yeniden üretilen ve tam anlamıyla tanımlanmayıp devam eden bir süreç olarak görölmektedir.³² Kimlik türleri; kimliğin edinilme biçimine göre, verili (tabii) kimlikler (ulus, etnik grup ve toplum gibi) ile verili olmayan yani insanların kendi iradeleri ile elde ettikleri kazanılmış (idari) kimlikler (akademisyen, doktor gibi) şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bununla birlikte verili kimlikler de zaman içinde kazanılmış kimliğe dönüşebilir. Örneğin din ve cemaat değişikliği gibi.³³ Birey var oldukça hem ötekilerin değişmesi hem de var olan kimliklerin değişmesi süreklilik içerisinde olmaktadır. Özetle, birey için kimlik inşası hayatı boyunca devam eden bir süreçtir. Bu kimliğin değişim süreci tarihsel olarak incelendiğinde kimlikteki en önemli iki unsurdan biri olan “öteki” addedilen unsur sürekli değiştiiği görölmektedir. Bu durum, ilerleyen bölümlerde Avrupa kimliğinin gelişimi ile ilgili ele alınmıştır.

1.1.3.1. Bireysel ve Sosyal Kimlik

Sosyal antropolojik bakış açısından kimlik incelendiğinde kişi “kimsiniz/kimlersiniz?” sorularına karşılık kendini tanımlarken aynı zamanda hangi gruba kendini daha yakın veya uzak hissettiğini belirtmekte ve diğeri olarak tanımlanan grup ile ilişkisini belirten bir yanıt vermektedir.³⁴ Sosyal kimliğe dair birbirinden farklı tanımlar mevcuttur. Sosyal kimlik, insanlar arasındaki etkileşim halinde gösterilen davranış olarak tanımlanırken diğer bir tanımlama da ise, bireyin statüsünü ön plana çıkararak statüye dayalı olarak gösterdiği davranışlardır.³⁵ Diğer bir ifade ile kimliğin birbiriyle yakın ilişkide olduğu iki boyutu bulunmaktadır. Bunlar, bireysel kimlik ve toplumsal kimliktir. Bireysel kimlik bireyin dünyayı tanımlaması ve toplumsal hayatın içinde kendine ait bir farklılığın olduğunu ve kendine ait

³²Assiye Aka, Kimliğe Teorik Yaklaşımlar, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:34, Sayı:1, Mayıs 2010, s.18.

³³Şen, ss.13-14.

³⁴Murat Küçükkebe, “Entomüzikoloji Alanında Bir Analiz Aracı: Kimlik Kavramı”, Eurasian Journal of Music and Dance, Volume:13, 2018, ss. 120-122.

³⁵Aka, s.18.

özellikler taşıdığını hissetmesi, toplumsal kimlik ise, bireyin kendini bulunduğu siyasal ve mevcut çevre içindeki iletişim ve etkileşim sonucu tanımlamasıdır.³⁶

Geleneksel toplumlarda, kimliğin anlamı grup ve topluluk üyeliğine göre şekillenmektedir. Bu kimlikler doğumla kazanılır ve geleneksel toplumlarda büyük oranda değişikliğe uğramadan varlıklarını sürdürür. Bu toplumlarda bireyin rolü önceden belli olduğu için kimlik de bu bağlamda inşa edilir. Aynı zamanda bu toplumlarda bireysel kimlikten ziyade sosyal kimlikler ön plandadır.³⁷ Diğer bir ifadeyle geleneksel toplumlarda bireysel kimlikten ziyade bireyin sosyal kimliği ön plana çıkmıştır ve sosyal kimlikte üstleneceği roller önceden belirli olup fazla değişikliği uğramadan yaşamını sürdürmüştür.

Erik Erikson geleneksel toplumdaki verili kimlikten farklı olarak modern dünyadaki kazanılmış kimliğe vurgu yapmaktadır. Bireyin günlük hayatında yaşadıklarının bireyin sosyal kimliğinin oluşumunu şekillendirdiğini ifade etmektedir. Bireyin kimliği, içinde bulunduğu toplumda şekillenmektedir. Diğer bir ifade ile kolektif yapı içinde bireyin kimlik edinim süreci süregelmektedir. Dolayısıyla belli bir alan içinde olan veya belli bir kültürel topluluk tarafından inşa edilen ve aidiyet duygusunu barındıran kolektif kimlik ile bireysel ve sosyal kimliğin oluşumu iç içedir. Daha da ötesi belli bir norm ve ilke etrafında gelişen kolektif kimlik algısı da etnisite ve etnik kimliğin yaratılmasında etkilidir.³⁸ Diğer bir ifadeyle, sosyal kimlik diğer kimlikleri de etkilemektedir.

1.1.3.2. Ulusal Kimlik

Ulus-devletin ortaya çıkmasıyla birlikte ulusal kimlikler ortaya çıkmaya başlamıştır; ulus-devletlerin temel yapı taşı konumunda bulunmaktadır ve ulusçuluk çerçevesinde gelişim göstermiştir. O dönemde geleneksel feodal toplumlarda temel olan akrabalık ve din gibi kavramların önemi azalırken sosyalleştirme aracı olarak kitlesel eğitim önem kazanmıştır. Yine bu dönem de ortak din, dil ve tarih anlayışı

---

³⁶Esra Karlıova Soysal, “Küreselleşme, Milliyetçiliğin Sonu mu?”, **Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi**, Volume:2, Issue:2, 2018, s.23.

³⁷ Altun, s. 34.

³⁸Celalettin Yanık, “Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi”, **Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi**, Sayı:20, 2013, ss.228-229.

oluşmuştur.³⁹ Günümüzde farklı ülkelerden Avrupa ülkelerine gelen göçmenler, kendi inanç, kültür ve siyasal sistemlerden farklı özellikler taşıyan Avrupa ülkelerindeki mevcut sisteme uyum sorunu yaşayabilmektedir.⁴⁰ Yine AB üyesi ülkeler, Avrupa vatandaşlığına giden yolda vatandaşları ile iletişim sorunu yaşayabilmektedir. İletişim sorunu, kişinin aidiyet hissini etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir.⁴¹ Bu konuda AB'nin, Avrupa Kimliği oluşturma yolunda izlediği yollardan birisi de üye ülke vatandaşları arasındaki iletişimi etkin hale getirecek programlar düzenlemesidir. İlerleyen bölümlerde ulusal kimlik ve Avrupa kimliği ilişkisi Avrupa kimliğini hazırlayan süreç ile ilgili bölümde detaylı şekilde incelenmektedir.

1.1.3.3. Etnik Kimlik

Etnik kelimesi tarihsel süreç içinde birçok farklı anlamda kullanılmıştır. Eski Yunanca da kabile anlamına gelen ethnos kelimesinden türemiştir. XIV. yüzyılda ırksal özellikleri tanımlama da kullanılmaya başlamıştır. Bu durum XIX. yüzyıla kadar devam etmiştir.⁴² Etnisitenin tarihte ilk kez siyasi kavram olarak 1953 yılında kullanılmıştır.⁴³ Sosyal antropolojide 1960'lı yıllardan itibaren kullanılan etnisiteye yüklenen anlam değişiklik göstermiştir.⁴⁴ Alanyazında, etnisite kavramının ırk kavramından farklı olduğuna özellikle vurgu yapılmaktadır. Irk kavramında biyolojik değişkenler dikkate alınırken, etnisite kavramı daha çok dilsel, toplumsal ve kültürel benzerliklerin üzerinde durmaktadır. Etnik kimlik kavramında aralarında farklar olmasına rağmen ortak kökenden gelme inancı bulunmaktadır.⁴⁵

II. Dünya Savaşı sonrasında bazı ırkların biyolojik üstünlüğünü savunan teoriler eleştirilmeye başlansa da sonrasında onun yerini kültür merkezli etnisite teorileri almıştır⁴⁶. Etnik kültürün oluşumunda kimliğin unsurlarından olan "öteki"nin

---

³⁹ Şen, ss.17-19.

⁴⁰ Deniz, s. 28.

⁴¹ Deniz, s. 28.

⁴² Şen, s. 14.

⁴³ Yanık, ss.230-235.

⁴⁴ Thomas Hyland Eriksen, **Ethnicity and Nationalism: Anthropological Perspectives**, London, Boulder, Colorado, Pluto Press, 1993, s.4'den aktaran Şen, s. 15.

⁴⁵ Deniz, s. 22.

⁴⁶ Deniz, s. 23.

tanımlanması ve “öteki” ile temas kurulması, farklı bölgelerden ve kültürlerden gelen kişilerle iletişim içinde bireylerin kendi öz bilinçlerinin gelişmesine katkı sağlaması rol oynamaktadır.⁴⁷ Ayrıca etnik kimlikler de zaman içinde değişim göstermektedir ve yeniden oluşturulmaktadır. Dolayısıyla verili bir etnik kimliğin varlığından bahsetmemiz mümkün değildir. Ayrıca etnik kimlikler tekil bir kimlik yapısını barındırmamaktadır. Diğer bir ifade ile bireyler farklı kültürel ve toplumsal ortamlar içinde çoğul kimliklere sahip olmaktadır.⁴⁸ Örneğin, Avrupa Birliği’nde Eurobarometer verileri ulusal kimlik duygularının bütünleşme sürecine etkisini anlamada önemli bir rol oynamaktadır ancak ulus-altı kimliklerin etkilerinin Avrupa bütünleşmesine etkisini analiz etmekte yetersiz kalabilmektedir.⁴⁹

1.1.3.4. Medeniyet Kimliği

Medeniyet kimliği ulusal kimlik ve etnik kimliğin ötesinde bir kimliği temsil etmektedir. Dinsel yönü ağır basan bir kimliktir. Tarihte Avrupalı devletlerin, kendi kimliklerini daha da güçlü kılmak adına “öteki” üzerinde çalışmalar yaptığı görülmektedir. Bu çalışmalardan en önemlisi, Oryantalist çalışmalarıdır. Oryantalist çalışmalarda, Doğu toplumlarını açıklamak için ortaya atılan teoriler genellikle Batı kimliğinin üstünlüğünü ifade etmeye yönelik olmuştur.⁵⁰ Bu alanda en önemli eserlerden biri Edward Said’in 1978 yılında yayınlanan *Orientalism* (Oryantalizm) adlı eseridir. Bu eserde çıkış noktası ötekini algılama ve anlama sorunsalıdır.⁵¹ Said’in çalışması olan Oryantalizm ile birlikte Batı hem kültürel hem de gelişmiş toplum olma yönünden kendini üstün görmekte ve yüceltmekte; kendi gözünden Doğu’yu tanımlarken Doğu’nun rolünü de biçimlendirmektedir. Diğer yandan medeniyet kelimesi hem Batı hem de Doğu literatüründe şehrili olmaya vurgu yapan ortak bir anlam ifade etmektedir.⁵²

---

⁴⁷ Şen, s. 16.

⁴⁸ Yanık, ss.230-235.

⁴⁹ Sean Carey, *Undivided Loyalties: Is National Identity an Obstacle to European Integration?*, **European Union Politics**, SAGE Publications, Volume:3, Issue: 4, 2002, p. 405.

⁵⁰ Deniz, s.32.

⁵¹ Edward Said, **Oryantalizm**, çev. Nezih Uzel, İstanbul, İrfan Yayıncılık, 1998, s.12’den aktaran Akdemir, s. 40.

⁵² Eric Hobsbawm, **Küreselleşme, Demokrasi ve Terörizm**, Çev. Osman Akinhay, Agora Kitaplığı Yayınları, İstanbul 2008, s.96’dan aktaran Deniz, s. 31.

1.1.3.5. Kolektif Kimlik

Kolektif kimlik, ortak değerler ve bilinç seviyesi etrafında birleşme olarak ifade edilmektedir. Başka bir ifade ile grubun diğer gruplardan farklılıklarını ortaya çıkarmasıyla anlam kazanmaktadır. Ayrıca önemli etkenlerden birisi toplumun belleğidir.⁵³ Smith'e göre bu kimlik daha hızlı değişime uğrasa da etkisi ve dayanıklılığı daha güçlüdür. Dini ve etnik kimlikler ulus devlet sonrası kolektif kimlik olarak ortaya çıkmıştır.⁵⁴ Kimlik, politikaların üretilmesinde hem bir amaç hem de bir araç olarak görülmektedir. Bu durum bireylerin ve grupların sınıflandırılmasındaki rolünü ortaya çıkarmaktadır.⁵⁵ Kolektif kimlik, sosyal kimliğin topluluklar düzeyindeki ifadesidir.⁵⁶ Kolektif kimlik geçmişin, kültürel, sosyal, tarihsel, değerler, töreler, semboller ve inançlar gibi ortak miras üzerine kurgulanan toplumsal belleğin vücut bulmuş halidir. Sosyal imajlar kolektif belleğin şekillendirilmesinde etkindir.⁵⁷ Wendt, kolektif kimlik oluşumuna yol açabilecek dört faktörden bahsetmektedir. Bunlar; "karşılıklı bağımlılık, ortak kader, homojenizasyon ve kendini sınırlama" şeklindedir. Bu faktörlerin işbirliği davranışına katkıda bulunduğunu; devletlerin "rakip"ten "arkadaş" rolüne geçebileceğini, kolektif kimliklerin yeniden yapılandırılabilirliğini ifade etmektedir. Başka bir anlatımla, kolektif kimliğin karşılıklı bağımlılığın etkisiyle inşa edilebileceğini vurgulamaktadır.⁵⁸ Buradaki karşılıklı bağımlılık içi içe geçmiş ekonomik ve kültürel etkileşimler şeklinde düşünülebilir.

1.1.3.6. Kültürel Kimlik

Kültürel kimlik birikimsel olarak zaman içerisinde kültür temelli ve kendiliğinden oluşan kimliktir. Bu bağlamda kültürel kimlik, toplumdaki etnik, din,

---

⁵³ Küçükübe, s.123.

⁵⁴ Fügen Toksöz, **The European Educational Space And The Construction Of European Identity**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü, İstanbul, 2008. s.135.

⁵⁵ Aka, s.20.

⁵⁶ Ashlhan Yurdakul, Ömer Çaha, "Almanya'da Yaşayan Üçüncü Nesil Türkiye Kökenli Göçmenlerde Kimlik Algısı", **Yönetim, Ekonomi, İslami ve Politik Bilimler Dergisi**, 3(1) ,2018 , s. 145.

⁵⁷ Akdemir, ss. 33, 35.

⁵⁸ Selcen Öner, **Construction Of European Identity Within The European Union**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü, İstanbul, 2008, s.140.

dil ve cinsiyet gibi farklılıkları ortak bir kültürel miras üzerine oturtan uzun süreli oluşan bir kimlik türüdür. Toplumlar, insanlığın ortak mirası olan gelişmeler ve birikimler üzerine oluşumunu sürdürmektedir. Oluşturulan bu özgün yapılarda, yaşadıkları tarihi, coğrafi ve toplumsal olaylar belirleyici olmaktadır. Avrupa Birliği, Avrupa kimliğini oluştururken Avrupa üyesi ülkelerin ortak kültürel miraslarına vurgu yaparak bir kimlik oluşturma çabası göstermektedir. Başka bir ifade ile Birliğin kültür politikaları ile oluşturmaya çalıştığı kimlik, kültürel kimliktir. Bu doğrultuda da kültürel kimlik Avrupa'nın ortak kültürel öğelerinin altını çizmektedir. Bu çerçevede Hristiyanlık dini, ortak tarihi mirası, kültürel değerleri ve öğeleri dikkate almaktadır. Ayrıca kültürel kimliğin oluşumunda temeli Roma hukukuna dayanan hukuk sistemi ve gelişen siyasal yapılarının birbiriyle etkileşimi önemlidir.⁵⁹ AB örneğinde, bu birleştirici öğeler içinde ortak bir dilin kullanımı söz konusu değildir. Ulusal diller, üye devletlerin ulusal kimliklerinin bir parçasıdır. Avrupa Birliği ülkelerinin dilleri, AB'nin kullandığı dillerdir. Avrupa Komisyonu'nun internet sayfası üye ülkelerin dillerine göre sayfaya giriş seçeneği sunmaktadır.

Tolunay'a göre kültürel kimlik konusunda iki temel düşünce tarzı bulunmaktadır. İlki kültürel kimliği paylaşılmış kültüre dayanarak tanımlanmaktır. Bu tanıma göre kültürel kimlikler, ortak tarihsel deneyimleri ve paylaşılan kültürel kodları yansıtmaktadır. Bu kültürel kimlik sömürgeleşme sonrası dünyanın yeniden şekillenmesinde etkin rol oynamıştır. İkincisi ilki ile benzerlikler taşısa da derin ve belirgin farklara sahiptir. Buna göre *“kültürel kimlik, ilk durumda olduğu gibi “varoluş” (being) meselesi olduğu kadar ayrıca “oluş” (becoming) meselesidir.”* Özetle, geçmişe ait olduğu kadar geleceğe de aittir. Kültürel kimlikler bir yerden gelir, bir geçmişe sahiptir ve sürekli değişim halindedirler.⁶⁰ Kültürün farklılık taşımasında toplumların yaşadığı doğa, koşulları, tarihsel olaylar, dili, gelenekleri ve paylaşılan ulusal öğeler kuşaktan kuşağa aktarılırken yeniden biçimlendirilmesi rol oynamaktadır.⁶¹ Bruter'a göre, kültürel kimlik; ortak değerlere, dine, tarihe, etnik yapı ve dile atıfta bulunmaktadır.⁶²

---

⁶⁰ Tolunay, s. 26.

⁶¹ Onur Bilge Kula, **Avrupa Kimliği ve Türkiye**, Buke Kitapları, 1. Baskı, Mart 2006, ss.25-27.

⁶² Neriman Hocaoglu Bahadır, **The Role Of The European Union's Language Policy In The Construction Of European Identity**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü, İstanbul, 2015, s.40.

1.2. KİMLİĞİN OLUŞUM SÜRECİNDE KURAMSAL BOYUTLAR

Bu bölümde kimliğin oluşum sürecini tanımlayan iki kuramsal yaklaşım incelenecektir. Bunlardan ilki özcü (essentialism) yaklaşım, ikinci ise yapılanmacı (constructivism) yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Aşağıda her iki yaklaşım geniş bir perspektiften ifade edilmektedir.

1.2.1. Özcü Yaklaşım

Özcü, özselci (essentialism) yaklaşıma göre, kimlik doğal bir veridir ve doğumdan itibaren sabit olarak değerlendirilmektedir.⁶³ Bu yaklaşım, belirli bir kimliği paylaşan bireylerin açık, güvenilir özellik grubuna sahip olduğu ve bu özelliklerin zaman içerisinde değişmeyeceğinden⁶⁴ yola çıkarak kimliği tanımlamaktadır. Ayrıca kimlik oluşumunun temel olarak kültürel arka-plan değişkenlerince şekillendirileceğini kabul eder. Siyasal kimlik ise mevcut olan kültürel hammaddeye bağlı oluşur. Siyasal aktörler, kültürel (ya da etnik) ‘öz’ ün belirlediği ve sınırlandırdığı alan içerisinde hareket etmek zorunda kalır ve mevcut hammaddeye göre çıktı elde edilir. Diğer ifade ile etnik öz gibi birincil birimlerin varlığı kabul edilir ve politika yapıcılar bu özü açığa çıkarıp toplumsal işlerliğe sahip bir kimliğe dönüştürebilirler. Başka bir anlatımla, etnisite ve kimlik arasında tarihi bir süreklilik mevcuttur ve kültürel özden siyasal kimliğe doğru bir hareket hali oluşmaktadır.⁶⁵ Başka bir ifade ile Özcü yaklaşımı savunanlara göre kimlik akışkan değil ve durağan bir yapıya sahip olarak nitelendirilmektedir.⁶⁶

Diğer bir ifadeyle, Özcü Yaklaşım kimliği doğal veri olarak kabul etmekte ve değişmezliği üzerine kurgulanmaktadır. Aynı zamanda bu yaklaşım kültürü hammadde olarak görür. Etnik özü ise birincil veri olarak ele alır. Bu yaklaşımda birey etkin değildir. Var olanın üzerinden politika yapıcılarının kimliği oluşturması, örneğin AB’de üye ülkeler ve AB’nin ulus üstü kurumlarının AB kimliğini oluşturması beklenmektedir. Bu kuram etnik ve ulusal kimliklerin diğer kimliklerle olan ilişkilerini

---

⁶³ Yurdakul, Çaha, s.143.

⁶⁴ Tolunay, s. 25.

⁶⁵ Şen, s. 9.

⁶⁶ Karlhova Soysal, s.25.

de göz ardı etmektedir.⁶⁷ Başka bir ifade ile Özcü Yaklaşım kimliği durağan bir temsili öz olarak tanımlar ve onu etkileyen çeşitli faktörleri ve etkileşimleri dikkate değer bulmaz.⁶⁸

Özcü Yaklaşımın başta bireyi edilgen konumda tutması yukarıda da ifade edilen diğer eleştirilen yönleri de dikkate alınarak Yapısalcı (Constructivizm) Yaklaşım ortaya çıkmakta ve Özcü Yaklaşım'ın eksik kaldığı noktaları tamamlamaya çalışmaktadır.

1.2.2. Yapısalcı Yaklaşım

Rasyonalist yaklaşımlar olan realizm ve neoliberalist yaklaşımlar kimlik olgusunu inceleme alanlarını içine dahil etmezken sosyal inşacı ve post-yapısalcı yaklaşımlar kimliği uluslararası ilişkiler literatürüne dahil etmişlerdir. Yapısalcı Yaklaşım kimliği uluslararası aktörlerin ve devletlerin dış politikalarını etki eden bir değişken olarak nitelendirilmektedir.⁶⁹ Nicholas Greenwood Onuf “Yapısalcılık” (Constructivizm), yaklaşımını 1989 yılında yayınladığı “World of Our Making” adlı çalışmasında ele almıştır. Bu çalışmada insanların ve toplumların birbirlerini karşılıklı olarak inşa etmekte olduğunu açıklamıştır.⁷⁰ Akabinde, Alexdar Wendt bu yaklaşımın popüler hale gelmesinde etkili olmuştur. Bir diğer önemli düşünür ise Kratochwil'dir. Onuf ve Kratochwil Yapısalcılık kuramının inşasında önemli rol oynarken Wendt bu kuramın daha geniş tartışmaların merkezine yerleşmesinde etkili olmuştur.⁷¹

Onuf; insanın sosyal bir varlık olduğu gerçeğini yapısalcı kuramın merkezine yerleştirir. Toplumun insanların karşılıklı olarak etkileşimleri sonucu oluşan bir yapı olduğundan ve burada dil ve fiziksel eylemler ile oluşan dünyanın varlığından söz etmektedir. Fiziksel eylemlerle oluşan gerçekliğinin inşası için anlama yönelir ki bu

---

⁶⁷ Şen, ss. 9-10.

⁶⁸ Küçükkebe, s.123.

⁶⁹ Senem Aydın-Düzgit, “Avrupa'nın Kültürel İnşası: Alman Siyasi Söyleminde Türkiye Tartışmaları”, **Farklılıkların Birlikteliği Türkiye ve Avrupa'da Birarada Yaşama Tartışmaları**, Ayhan Kaya (Der.), Hiperlink Yayınları, Birinci Baskı, Haziran 2014, s. 74.

⁷⁰ Nicholas Greenwood Onuf, **World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations**, Routledge, New York 2012, ss.33-6'den aktaran Erdem, ss. 21-22.

⁷¹ Maja Zehfuss, **Constructivism In International Relations: The Politics of Reality**, First Published, Cambridge University Press, United Kingdom, 2002, <https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&-id=4M1eKE5jzxgC&oi=fnd&pg=PR11&dq=related:Y5FpB5uQ7CwJ:scholar.google.com/&ots=kERa556fOi&sig=XQAbHblbxD>, (Erişim Tarihi: 18.08.2019). ss.10-11.

anlam, kuralların varlığına bağlıdır. Dolayısıyla kurallar Yapısalcı Yaklaşım için temeldir. Başka bir anlatımla, kuralların insanları maddi dünyayı kendilerine uygun bir sosyal gerçeklik haline getiren aktörlere dönüştürdüğünü açıklamaktadır. Kratochwil, toplumsal nomların tüm insan davranışlarında etkili olduğu düşüncesinden yola çıkmıştır. Bu bağlamda, normların ve kuralların sosyal hayattaki rolünün “radikal bir şekilde yeniden kavramsallaştırılması” gerektiğini savunmaktadır. Diğer bir ifade ile normlar oyuncuların ikili iletişimlerinde, eylemlerin kalitesinin değerlendirilmesinde, belirli oyunlar kurmalarında etkili olmaktadır.⁷²

Yapısalcılar, uluslararası ilişkiler disiplinine toplumsal ve tarihsel bir perspektif getirdiklerini ifade etmektedirler.⁷³ Bu teorinin, temel ilgi alanı sosyal pratiklerdir ve bunlar “zaman-mekân kesişmesi” ile oluşur.⁷⁴ Bu bağlamda tarihsel süreç ve sebepler neticesinde kültür, tarih, dil ortak miraslar yok olmazlar, ancak parçalanırlar, sorgulanmaya başlanır ve dönüşür yeniden boyut kazanır. Aynı durum birey içinde geçerlidir ve doğumdan itibaren elli yıl önceki “biz” tanım ve algısı ile bugün aynı kişinin “biz” algısı ve hayat hikayesinin aynı olup olmadığı tartışma konusu olmuştur.⁷⁵ Bu durum ile ilgili Maalouf’un Saraybosna sokaklarındaki elli yaşındaki bir adam üzerinden verdiği örnek aşağıdaki gibidir:

“1980’e gelirken, bu adam kim olduğu sorusuna gururla şöyle bir yanıt verirdi:” Ben Yugoslav’ım! Daha yakından sorular sorulduğunda ise, Bosna-Hersek Özerk Cumhuriyeti’nde yaşadığını ve bu arada Müslüman geleneği olan bir aileden geldiğini belirtirdi. On iki yıl sonra yani savaşın en şiddetli günlerinde ise aynı adam hiç duraksamadan ve bastırarak şöyle cevap verirdi: Ben “Müslüman’ım!” Hemen arkasından Boşnak olduğunu vurguladığının kendisine hatırlatılmasından hiç hoşlanmadığını da eklerdi. Bugün ise, aynı kişi sokakta çevrilse ve aynı soru sorulsa, Önce Boşnak, sonra Müslüman olduğunu söyleyecektir; düzenli olarak camiye gittiğini de belirtecektir, ama ülkesinin Avrupa’nın bir parçası olduğunu ve bir gün Avrupa Birliği’ne katılmasını umut ettiğini söylemeden geçemeyecektir.”⁷⁶

Yapısalcı yaklaşım kimliği, siyasal ve sosyal eylemin ürünü olarak kabul eder ve kimliğin geleceğin inşası için etkin bir rol oynadığını sıklıkla vurgulamaktadır. Yapısalcı Yaklaşım’a göre kimlik bir defaya mahsus oluşan durağan bir süre değildir

⁷² Zehfuss, ss. 16, 18, 19, 20.

⁷³ Zenginoğlu, s.19.

⁷⁴ Erdem, s. 22.

⁷⁵ Zenginoğlu, ss.19-20.

⁷⁶ Amin Maalouf, **Ölümcü Kimlikler**, (çev.) Aysel Bora, Yapı Kredi Yayınları,29. Baskı, İstanbul, 2009, s.17’den aktaran Zenginoğlu, s. 20.

ve sürekli olarak inşa edilmektedir.⁷⁷ Bu bağlamda, Yapısalcılara göre kimlik hem bugünün hem de yarın ki eylemin belirleyicisidir. Başka bir anlatımla, kimlik değişen toplumsal yapılarla birlikte sürekli değişerek dönüşmektedir.⁷⁸ Yapısalcılık bu değişkenliklere odaklandığı gibi ortak ve paylaşılan özelliklere de odaklanmaktadır. Kimliklerin akışkan olduklarını, yeni kültürel durumlarda yeniden oluşturulabilecek değişik öğelere sahip olduklarını ve tüm zamanlarda daimî olan farkların içine hapsolmuş sabit özler olmadıklarını ifade eder.⁷⁹

Yapısalcı Yaklaşım, kültürel imgelerin seçilip yönlendirilmesinde siyasetçilerin etkinliğini göz önünde bulundurmaktadır. Bu yaklaşımı savunanlar ikiye ayrılır. Bir grup, radikal kanadı oluşturur ve siyasal etmenlerin özerk yapısını savunur, kültürü kimliğin oluşum sürecinde araç olarak değerlendirirken, ılımlı kanadı ise, siyasi birimleri ön planda tutarak, kimlik ve kültür arasında çift yönlü bir etkileşim olduğunu savunmaktadırlar.⁸⁰ Uluslararası Rejim teorileri içinde Bilgiye dayalı (bilişsel) teoriler içinde güçlü bilişselciler kategorisinde yer alan Went'in öne sürdüğü Yapısalcılık ile açıkladığı, kurumların nasıl aktörlerin kimliklerini şekillendirmekte olduğu ve çıkarlarını tanımladığıdır. Bu yaklaşım kimliğin gücünü ön plana çıkarmaktadır.⁸¹

Wendt'e göre Yapısalcı Yaklaşım iki temele dayanmaktadır. İlk olarak; küresel politikadaki temel yapıların sosyal olduğunu ve yapının sosyal ilişkilerden oluştuğunu kabul etmektedir, ikincisi ise bu yapılar aktörlerin kimliklerini ve çıkarlarını şekillendirmektedir.⁸² Birinci prensip sosyal ontoloji ile maddi ontoloji arasındaki farklılık üzerine kurgulanmış olup keskin bir ayrım şeklinde değildir. İkinci temel prensibe göre ise kimliklerin verili olmaktan ziyade inşa edilebilirliğine vurgu

---

⁷⁷ Erhan Akdemir, **Kimlik ve Kültür Tartışmaları Bağlamında Avrupa Kimliğinin ve Kültürünün Oluşumu ve Türkiye- Avrupa Birliği İlişkilerine Etkisi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012, ss. 19- 21.

⁷⁸ Aslıhan, Çaha, s. 143.

⁷⁹ Tolunay, s. 25.

⁸⁰ Şen, ss.10-11.

⁸¹ Sezai Özçelik, "Uluslararası Rejim Kavramı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme: Yapısal, Kurumsal ve Bilişsel Temel Teoriler", **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt:7, Sayı:1, Nisan 2012. ss.237-238.

⁸² A. Wendt, Constructing International Politics, **International Security**,20(1), 1995, ss.71-81'den aktaran Yılmaz, Aydın E. Sare, "Political Identity Building in the EU: A Constructivist Approach", **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt:9 Sayı:1, 2014, s. 54.

yapmakta ve nasıl inşa edildiğine dair sorgulamaktadır. Kimlikler ve çıkarlar inşa edilir.⁸³

Yapısalcı Yaklaşım'a katısı olan Onuf ve Kratochwil, kimliği konuşma eylemi teorisi ve kurallar üzerinden açıklamaya çalışırken Wendt kimliği etrafındaki sosyolojik gelenekler üzerinden açıklamaya çalışmıştır.⁸⁴ Kimliğin inşasında karşıtların, 'öteki'lerin belirlenmesi gerekir. Örneğin, tarihsel süreç içinde incelendiğinde Avrupa'nın "ötekileri" çağı getirdiklerine göre, Persler, Hunlar, Moğollar, Araplar, Müslümanlar/Türkler, Yahudiler, Faşistler, Komünistler olarak kabul edilir. Diğer yandan Yapısalcı Yaklaşım'da Wendt ve diğerleri kimliğin inşa sürecinde farklılıklar üzerinden inşasının gerekli olmadığını ifade etmektedirler. Post-yapısalcı Yaklaşım ise kimliğin oluşumunda farklılığın önemini vurgularken ve farklı olanın ötekileştirilmesi üzerinde durmaktadır⁸⁵

Yapısalcılık'a göre aktörler arasında karşılıklı etkileşim olmadan önce birbirlerini dost veya düşman olarak algılamaları ancak "ilk hareketin-temasın nasıl yorumlandığına" bağlı oluşmaktadır. Bu ilk temasın yorumu aktörler arasındaki ilişkinin şeklini belirlemektedir. Dolayısıyla tehdit algılaması karşılıklı etkileşimler sonucu inşa edilmektedir. Bugün Türkiye-Avrupa ilişkilerinde tarihsel süreçte oluşan ilk temastan itibaren günümüze kadar Müslüman, Osmanlı, Türk'e karşı algıları, iki tarafın birbiriyle olan sosyal ve kültürel etkileşimleri bugünkü Türkiye Avrupa Birliği siyasi ilişkilerinde önemli bir yer tutmaktadır.⁸⁶

Assmann'a göre kimlik oluşumu iki farklı tez ile formüle etmektedir. İlk formül kimlik oluşumunun dışarıdan içeriye doğru oluştuğunu ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile bütünden parçalara doğru oluşan etkileşimler önemlidir. İkinci formülde parçalardan bütüne doğru bir yönelim vardır ve bireysel bilgi ve bilincin önemli olduğunu, ortak kimliğin ve değerlerin oluşumunda, biz olmanın aidiyetini arttırması yönüyle önem taşımakta olduğunu ifade etmektedir.⁸⁷ Dolayısıyla toplum

---

⁸³ Erdem, s. 26.

⁸⁴ Zehfuss, s.22.

⁸⁵ Senem Aydın- Düzgit "Post-Yapısalcı Yaklaşımlar ve Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları", **Uluslararası İlişkiler** , Cilt:12, Sayı:46, s.161.

⁸⁶ Akdemir, ss. 24, 25, 31, 32, 33, 34.

⁸⁷J. Assmann, **Kültürel Bellek**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2001, s. 131'den aktaran Küçükebe, ss.123-124.

bireyden ayrı, bireyin de toplumdaki ayrı düşünölemeyeceğini kimliğin oluşun sűrecinde her ikisinin de karşılıklı bir etkileşim halinde olduğunu belirtmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ORTAK BİR KİMLİK OLUŞTURMA ÇABASI: AVRUPA KİMLİĞİ

İkinci bölümde; Avrupa kavramının tarihsel süreci, Avrupa Birliği'nin kuruluşu ve gelişim sürecini şekillendiren AB antlaşmaları, Avrupa kimliği ve Avrupalılaştırma kavramı incelenmektedir. Bu doğrultuda Birliğin Avrupa kimliğini oluşturmak için yaptığı antlaşmalar, raporlar, bildirgeler ve bir dizi faaliyetlerine yer verilmektedir. Ayrıca Avrupa bütünleşmesinin ulus-üstü kimlik oluşturmasında, Avrupa Vatandaşlığı temelli kimlik ve Yapısalcı Yaklaşım incelenmektedir. Avrupa kimliği oluşumu önünde Birlik nezdinde engeller ve Birlik üyesi ülkelerin içinde bulunduğu toplumsal ve siyasal yapılarda karşılaşılan güçlükler bulunmaktadır. Çalışmada bunların neler olduğuna da değinilmektedir.

2.1. TARİHSEL OLARAK AVRUPA KAVRAMI VE AVRUPA BİRLİĞİ' İNİN KURULUŞU

Bu bölümde Avrupa kavramına, Avrupa Birliği'nin kuruluşundan günümüze gelişimine değinilerek, Avrupa Birliği'nde kimlik oluşturma yönünde izlenen yollar ile birlikte Avrupa kimliği ve bununla ilişkili olan Avrupalılaştırma kavramına yer verilmektedir.

2.1.1. Avrupa Kavramı

Avrupa (Europea) ismi ilk olarak Yunan mitolojisinde kullanılmıştır. Finike kralının kızlarından biri olan Europa, Yunan tanrısı olan Zeus'u güzelliği ile büyülemiştir. Zeus beyaz bir boğa kılığına girerek Europa'yı Finike Krallığından kaçırarak Girit'e getirmiştir. Girit adasında Europa'nın çocukları olmuştur. Yüzyıllar sonra bu toprakların da bağılı olduğu adı kıtanın adı Avrupa kıtası halini almıştır.⁸⁸ Başka çalışmalarda ise 'Avrupa' kelimesinin köken olarak Asur kaynaklı olduğu ve

---

⁸⁸ **Encyclopedia Britannica**, Cilt.8, Chicago, London, Toronto, Encyclopedia Britannica Inc.,1975, s.828-829'dan aktaran Şen, s. 21.

Asur yazıtlarında “asu” (güneşin doğuşu) ile “ereb/irib” (güneşin batışı) kelimelerin yoğun bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Asur dilinde Asya ve Avrupa’yı tanımlamak için kullanılan bu kelimelerin Fenikeliler aracılığıyla Yunan diline geçtiği bilgisine ulaşılmıştır.⁸⁹ Yukarıdaki bilgiler bağlamında Avrupa kelimesi Asya’da isim bulmuş bir kavramdır. Asur kaynaklarından gelir Fenikeliler aracılığıyla Yunan mitolojisinde, mitsel bir olayda varlık bulmuştur. Antik Yunan’da tarihin babası olarak bilinen Herodotus başka toplumların adetlerini kötümeyi reddetmiştir. Yaşadığı dönemde toplumlara daha çok karakteristik özellikleri ile tanımlamıştır ve kendi “barbar seven” lakabı ile anılmıştır. Antik Yunanlılar, kent devletleri dışında kalan dillerini bilmedikleri toplulukları “barbar” olarak nitelendirip ötekini tanımlamışlardır. Herodotus’un çalışmaları Amerikalı edebiyat eleştirmeni Edward W. Said’in “Şark” ile (çoğu zaman) “Garb” arasında yapılan ontolojik ve epistemolojik ayırım⁹⁰ olarak tanımladığı anlamda Oryantalizm öncesi olarak nitelendirilebilen döneme ait bir kültürel perspektif kazandırması açısından değerlidir⁹¹. Eski Yunan döneminde kendilerini Helen olarak tanımlamışlar ve kendileri dışında kalan Asya ve Afrika topluluklarını Helen olmayan olarak tanımlamışlardır. Bu tanımlamayı bu topluluklarda yaşayan insanların fiziksel özelliklerine ve devlet yönetim tarzları gibi birtakım unsurlarına bakarak yaptıkları görülmektedir.⁹²

Roma döneminde ise Romalı olanlar ve Romalı olmayanlar şeklinde bir ayırım yapılarak (Roma halkı; Romalı olanlar şeklinde ifade edilirken, Romalı olmayanlar; Roma halkı dışında kalanlar olarak ifade edilmiştir.) tanımlanmıştır. Orta çağda Hristiyanlık hemen hemen her alanda etkin olmuştur ve bu etkinlik özellikle siyasal alanda daha belirginleşmiştir.⁹³ Bu dönemde Avrupalılık Hristiyanlığın bir unsuru olarak görülmektedir. XV. Yüzyılda Avrupa ve Hristiyanlık aynı anlama gelen kavramlar şeklinde toplumların hafızasında yer etmiştir. İstanbul’un Osmanlı tarafından fethiyle birlikte kendi içinde savaşıyan Avrupa toplumları “Hristiyan-Avrupalı” kimlikleri etrafında birlik olmuşlardır, burada ortak dış tehdit algısı etkili

---

⁸⁹ Şen, s. 21.

⁹⁰Edward W. Said, **Orientalism** (New York, 1978, s.2’den aktaran P. J. Ceary, **Uluslar Miti ve Avrupa Kimliği**, çev. Çağdaş Sümer, yazılama Yayımevi, Birinci Baskı, Aralık 2017, s.57.

⁹¹ Ceary, s. 57.

⁹² Şen, ss. 22-23.

⁹³ Şen, s. 25.

olmuştur. Bu dönemde ortaya çıkan coğrafi keşiflerle resim ve ikonalarda, Avrupa tasvirleri oluşmuştur ve Avrupa “kraliçe” şeklinde tasvir edilerek gösterilmiştir.⁹⁴

Roma imparatorluğunun ayrılmasıyla birlikte, Hristiyan kimlik tanımı açısından Latin Hristiyanlığı ve Ortodoks Doğu iyiden iyiye birbirinden ayrılmaya başlamışlardır. 15. ve 16. yüzyılda yaşanan ekonomik gelişmelerle bu ayrılma daha da derinleşmiştir. 16. yüzyıl itibariyle Batı Avrupa’da ortaya çıkan kapitalizmin sonuçları, 17. yüzyıl ve 18. yüzyıllar itibariyle Aydınlanma çağı ile oluşan entellektüel oluşum içinde Avrupa’da sonraki yıllarda modern dönem ismiyle adlandırılan dönem başlamıştır. Bu yüzyıllarda Reform, Rönesans ve Aydınlanmayı yaşayan Avrupa’da ekonomik, siyasi ve kültürel yönde pek çok gelişme yaşanmıştır.⁹⁵ Avrupa kavramı da dinsel motiflerden arınarak siyasi bir kavram haline gelmeye başlamıştır. Fransız Devrimi ulus devletlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum da ulusal kimliklerin oluşmasını etkilemiştir. Yukarıdaki ifadelere de dayanarak, Orta çağdaki Hristiyanlık kimliği altında tanımlanan Avrupa’dan, Aydınlanmanın getirdiği değerler temelli bir Avrupa tanımlamasına geçiş yapılmıştır. Dini motiflerin ağırlıkta olduğu değerler sisteminden, modern dönemde bilim ve akıl yürütmenin ön planda olduğu kapitalist düzene geçilmiştir. Modernleşme döneminde Avrupa algısı ulus-devlet, hak, laiklik ve özgürlükler, sanayi devrimi, kentleşme ortak süreçler ve değerlerden etkilenmiştir.⁹⁶ İki dünya savaşı arasında da birleşik Avrupa nasıl olmalı sorusuna yanıt arayan düşünceler ortaya çıkmıştır. Fakat bu düşünceler faaliyete geçmekte başarısız olmuştur. Fransa Başbakanı Aristide Briand’ın (1862-1932) Milletler Cemiyeti’ne sunduğu Federal Avrupa önerisi ile uluslar-üstü Avrupa düşüncesi tartışmaları ilk defa resmi platforma taşınmıştır ancak yeterince geniş kitlelere sesini duyuramamıştır.⁹⁷

Avrupa neresi diye birçok defa sorulmuştur ve coğrafi olarak net bir sınırla dört bir tarafını tanımlamakta hala zorlanılmaktadır. Birçok tarihçi geçmişten günümüze tanımlamaya çalışmıştır ve sıklıkla Avrupa’nın Atlantik’ten Urallar’a kadar uzandığı söylenmektedir. Bu durum Avrupa kimliğinin de coğrafi olarak etki alanının açıkça ifade edilememesine yol açmaktadır. Başka bir ifade ile coğrafi sınırlılığı üzerine antik

---

⁹⁴ Şen, s. 26.

⁹⁵ Erdenir, s. 44- 45.

⁹⁶ Erdenir, s. 47.

⁹⁷ Erdenir, s. 60.

çağdan beri var olan bir belirsizlik bulunmaktadır.⁹⁸ Aslında Avrupa'nın batı, kuzey ve güney sınırlarının tanımlanması açısından hiçbir zorluk bulunmamaktadır. Çünkü Atlas Okyanusu (Atlantik), Akdeniz ve Kuzey Buz Denizi'yle sınırları çizilmiştir. Doğu sınırının ise Ural Dağları'ndan güneye doğru Azak Denizi'ne, oradan Kafkas Dağları'nın güneyine, Karadeniz'den İstanbul Boğazı'na uzandığı yönünde görüşler olsa da politik olarak kabul görmediğini ifade etmek gerekir. Bugün Avrupa'nın doğu sınırı tartışılıyor olsa da Avrupa ile Avrupa Birliği arasındaki coğrafi farklılığın azaldığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla “Avrupa nerededir?” sorusuna şu şekilde cevap verebiliriz: Türkiye, Kafkasya ve Rusya'yı sınırlarının dışında tutulduğunda 41 ülkeden oluşmaktadır: 28 AB ülkesi, diğer 3 Batı Avrupa devleti (İzlanda, Norveç, İsviçre) ve 10 Doğu Avrupa ülkesidir. Eğer Avrupa sınırları daha geniş tanımlanırsa buna 4 ülke daha eklenir; Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye'dir.⁹⁹

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle Batı ve Doğu Avrupa politik, ideolojik ve kültürel farklılıkları bir kenara bırakarak aradaki bağları güçlendirmiştir. Batı ekonomik pazar olarak Doğu'ya yönelmiş ve Doğu'daki birçok işçi de Batı Avrupa'ya göç etmiştir. 2004 genişlemesi ile birlikte AB, Avrupa'nın dörtte üçünü kaplar hale gelmiştir.¹⁰⁰ Balkanlar da Asya ve Avrupa arasında kalmıştır. Balkanlar, coğrafi olarak Avrupa'da olsa da tarihsel olarak Asya'nın bir parçası olarak görülmüştür. Uzun süre Asya'nın uzantısı olarak kabul edilmiştir. Son zamanlarda ise Avrupalılar tarafından ‘Yakın Doğu’ olarak adlandırılmaktadır.¹⁰¹ Bugün gelinen noktada Hırvatistan, 28. AB üye ülkesi olmuştur. Aynı coğrafyada bulunan Arnavutluk, Karadağ, Makedonya, Sırbistan aday ülke konumundadır. Bu ülkelerin yanı sıra, Türkiye'nin de adaylık süreci devam etmektedir.¹⁰²

Avrupa bütünleşmesini incelyen tarihçi Emmanuel Berl “*aslında Avrupa diye bir şey yoktur. Avrupa; örneğin, Mısır gibi elle tutulur bir kavram değildir. Avrupa üzerinde yaşayan insanların tarih boyunca kendileri için yaptıkları projeler*

---

⁹⁸ Cengiz Dinç, “Avrupa Kimliği: Çatışan Perspektifler, Güncel Değerlendirmeler ve Endişeler”, **Gazi Akademik Bakış**, Cilt:5, Sayı: 9, Kış 2011, s.37.

⁹⁹ John McCormick, **Avrupa Birliği'ni Anlamak**, çev. Yusuf Şahin, Hasan Hüseyin Şahin, BinBang Yayınları, 1. Baskı, Mart 2014, ss. 74, 79.

¹⁰⁰ McCormick, ss. 76, 78.

¹⁰¹ Eric Hobsbawm, **The Age of Empire 1848-1875** (Londra: Cardinal),1991, s.17'den aktaran McCormick, ss. 76, 78.

¹⁰² T.C. Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı, Aday Ülkeler, https://www.ab.gov.tr/aday-ulkeler_265.html, (Erişim Tarihi: 05.06.2019).

bütününden bir idealden başka bir şey değildir” şeklinde tanımlamıştır.¹⁰³ Avrupa kavramının net bir tanımlamadan yoksun olması nedeniyle 19. yüzyıldan itibaren Avrupa kimliği farklı unsurlarla bezenmiş söylemsel bir inşaya dayandırılmıştır. Devrimci veya karşı devrimci, Hıristiyan veya evrensel, romantik veya liberal, sosyalist veya milliyetçi tüm entelektüel devlet adamları farklı kaygılarla farklı Avrupa kavramları tanımlamıştır. Dolayısıyla bu kavram farklı kaygı, çıkarlar ekseninde belli bir kesim ve devlet adamları tarafının çıkarlarına göre şekillendirilmiş ve kullanılmıştır.¹⁰⁴

Yukarıdaki ifadeler bağlamında, Avrupa kavramının tarihsel süreç içerisinde coğrafi sınırlarında devam eden bir belirsizlik bulunduğu söylenebilir. Bu belirsizlik bağlamında farklı dil, kültür ve tarihe sahip toplumları ortak bir Avrupa kültürü içinde tanımlamak zor olabilmektedir. Avrupa kavramı, farklı kaygılar ve çıkarlar etrafında şekillenmeye devam etmektedir. Dolayısıyla kesin bir Avrupa kavramı ve Avrupa kimliğinin varlığından da söz etmenin kolay olmadığı söylenebilir. Günümüzde Avrupa denilince insanların akıllarında çoğunlukla oluşan imge “Avrupa Birliği” olmaktadır.¹⁰⁵

2.1.2. Avrupa Birliği'nin Kuruluşu

İki dünya savaşının ardından, kıta ülkeleri bu ağır kayıpları bir daha yaşamamak adına *istikrar, barış ve refahı* sağlayacak çözümler arama yoluna gitmişlerdir. Bu yolda Mayıs 1948 yılında Lahey şehrinde toplanan Avrupa Kongresi'nde Avrupa Konseyi kurulması karar verilmiştir. Mayıs 1949 yılında 10 Batılı ülke tarafından Londra'da imzalanan antlaşma ile Konsey kurulmuştur. Fakat bu Konsey Avrupalı Federalistlerin istediği gibi bağlayıcı özellikte değildir. Bu nedenle Fransız girişimci ve bürokrat olan Jean Monnet ve Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman birlikte uygulanabilir bir çözüm arayışına girmişlerdir. Çözümün, Fransız Alman ilişkilerindeki ezeli sorunların çözülmesi yönünde olması gerektiğine

---

¹⁰³ Emmanuel Berl, *Atila'dan Timur'a Avrupa ve Asya*, Gülseren Devrim (çev.), Doğan Kitapçılık, 1999, s.11-12'den aktaran Erdenir, ss. 65-66.

¹⁰⁴ Erdenir, s. 66.

¹⁰⁵ Zenginoğlu, s. 81.

karar vermişlerdir.¹⁰⁶ Başlangıç olarak *kömür ve çelik* üzerinde endüstrileşmeyi seçmişlerdir. Bu ikisi endüstrinin temel taşlarıdır. Kömür ve çelik iş birliği Batı Almanya'yı geri kalanına ticari olarak bağlayacak, ekonomik yapısını güçlendirecek ve Fransızların, Almanların endüstriyel üstünlüğünden duyduğu korkuyu yenmesini sağlayacaktır.¹⁰⁷

Plan, Robert Schuman tarafından 9 Mayıs 1950'de Paris Konferansı'nda açıklanmıştır. 18 Mayıs 1951'de¹⁰⁸ Paris Antlaşması'nın imzalanmasıyla 6 üye devlet; Federal Almanya, İtalya, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg (Benelüks) ülkelerinden oluşan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) kurulmuştur. Bu topluluk Ağustos 1952'de faaliyet geçmiştir ve dokuz kişilik Yüksek Kurul tarafından yönetilmiştir. İlk başkanı Jean Monnet'dir. Böylelikle kömür ve çelik üretimi bir üst otorite çerçevesinde yürütülecektir. AKÇT yetkileri ve ortak hedefleri sınırlı olsa da tarihte Avrupa hükümetlerinin yetkilerini devrettiği ilk milletler-üstü örgüt olması nedeniyle oldukça önemlidir.¹⁰⁹ Ekonomik alanda elde edilecek bir başarının, siyasal bir bütünleşme için gerekli dinamiği sağlayacağı ileri sürülmüştür.¹¹⁰

Bütünleşmenin yol haritası o günün mevcut sorunlarına çözüm arayışı ile ortaya çıkmıştır. Her ne kadar ekonomik alanda bir bütünleşmeye doğru adım atılmış olsa da Fransa'da Almanya'nın silahlanabileceği endişesi devam etmiştir ve bunun üzerine Fransız hükümet Başkanı olan René Pleven'nin girişimiyle ortak bir savunma gücü projesi geliştirilmesine yol açmıştır. Pleven; Fransa ve Almaya arasında kurulacak bir savunma topluluğu aracılığıyla Federal Almanya'nın askeri gücünü, uluslar üstü birlik içerisinde diğer üye devletlerin askeri güçleri ile bütünleştirerek savunma amaçlı bir örgüte bağlamayı hedeflemiştir. Bu bağlamda, 27 Mayıs 1952'de AKÇT'yi kuran 6'lı tarafından Paris'te Avrupa Savunma Topluluğu (AST) Antlaşması imzalanmıştır. Sonrasında, Fransa'da yaşanan siyasi değişiklikler nedeniyle ile AST politikalarında değişikliğe sıcak bakılmamıştır ve AST Ağustos 1954'te Fransız Meclisi tarafından reddedilmiştir. AST'nin başarısız olması, Avrupa Siyasal

---

¹⁰⁶ McCormick, s. 102.

¹⁰⁷ Jean Monnet, *Memoirs*, (Garden City, NY: Doubleday), 1978, s.292'den aktaran McCormick, s.103.

¹⁰⁸ AB Antlaşmaları, Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Antlaşması, https://europa.eu/european-union/law/treaties_en, (Erişim Tarihi: 06.06.2019).

¹⁰⁹ McCormick, s. 104.

¹¹⁰ Belgin Akçay, İlke Göçmen (Edt.) **Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Şubat 2014, ss. 47, 50.

Topluluğu girişimlerinin başlamasına neden olmuştur. AST için öngörülen kurumsal yapı Federal model etrafında şekillenmiştir.¹¹¹ Siyasal Topluluk, Savunma Topluluğu ve AKÇT'yi kapsayan bir şemsiye örgüt şeklinde öngörülmüştür¹¹² çünkü uluslararası bir yapıya karşı çıkıldığı bir ortamda AST onaylanmamıştır.

Ulusçuluk akımlarının yüksek olduğu dönemlerden geçen Avrupa ülkeleri göz önüne alındığında bu iki girişimin başarısızlığı normal bir tepki olarak yorumlanabilir. AST ve Avrupa Siyasal Topluluğu'nun başarısız olmasının nedeni söz konusu dönemde ülkelerin savunma ve siyasal alanda bütünleşmeye hazır olmadıklarını göstermektedir. 1990'lara gelindiğinde Avrupa ülkeleri savunma ve siyasal alanda atacakları adımlarda geçmişteki kadar bütünleşmeye soğuk bakmasalar da hala tedirginlikleri devam etmektedir. Bu iki alan günümüzde bütünleşmenin zayıf kaldığı alanlar olarak varlığını sürdürmektedir.

Roma Antlaşması 25 Mart 1957 yılında imzalanıp, 1 Ocak 1958'de yürürlüğe girmiştir. Bu antlaşma ile Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET) ve Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) kurulmuştur. AKÇT'den sonra bu antlaşmanın yapılmasının ana nedeni Avrupa entegrasyonunun genel bir ekonomik işbirliği içerecek şekilde genişletilmeye çalışılmasıdır.¹¹³ AET'nin amacı; kömür ve çelikte başlatılan bütünleşmeyi ekonominin tüm kesimlerine yaymak, bu çerçevede pazar ve mallar için gümrük birliği kurmak, ortak tarım politikası, işgücü dolaşımı ve ulaştırma sektörüne ilişkin politikaları saptamak ve ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi adına ortak kurumları kurmaktır. AAET kurulmasındaki amaç ise, Atom enerjisinin üye ülkelerde barışçıl kullanımını gerçekleştirmek, nükleer sanayilerin hızla kurulması, büyümesi için gerekli koşulların sağlanması, üye ülkelerde hayat standartlarının yükseltilmesini katkı sağlamak şeklinde sıralanabilir.

Tek Avrupa Senedi, 17 Şubat 1986'da Lüksemburg ve 28 Şubat 1986'da Lahey'de üye ülkeler tarafından imzalanarak, 1 Temmuz 1987 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu antlaşma ile Portekiz ve İspanya'nın üyeliğine hazırlık yapan kurumlarda reform yapmak ve tek pazar için yapılacak hazırlıklarda karar vermeyi hızlandırmak amaçlanmıştır. Temel olarak yapılan değişiklikler ise; Konsey'de nitelikli çoğunluk

---

¹¹¹ Akçay, Göçmen, s. 49.

¹¹³ Avrupa Antlaşmaları, Roma Antlaşması, https://europa.eu/european-union/law/treaties_en, (Erişim Tarihi: 06.06.2019).

oylamasının uzatılması (tek bir ülkenin önerilen mevzuatı veto etmesini zorlaştırmak), işbirliğinin ve onay prosedürlerinin oluşturulması ve Parlamento'ya daha fazla yetki verilmesidir.¹¹⁴ Diğer önemli bir gelişme ise bu antlaşma ile Topluluğun kurucu Antlaşması olan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu bir üst antlaşması olarak üye ülkeler arasında ortak kurumlar, ortak amaçlar etrafında ortak bir pazarın kurulmasıdır.

115

Maastricht Antlaşması (Avrupa Birliği Antlaşması) 7 Şubat 1992 yılında imzalanmıştır ve 1 Kasım 1993'te yürürlüğe girmiştir. Bu antlaşma Avrupa Para Birliği'ne hazırlanmaya yönelik adımları ve siyasi birliğin unsurlarını içermektedir (Vatandaşlık, Ortak Dış ve İç İlişkiler Politikası). Ayrıca getirdiği başlıca yenilikler Avrupa Birliği'nin kurulması ve ortak karar prosedürünün uygulanmaya konulması, Parlamento'ya karar vermede daha fazla söz verilmesi; AB hükümetleri arasında yeni işbirliği biçimlerine (Örneğin; Savunma ve Adalet ve İçişleri) gidilmesidir.¹¹⁶

Yukarıda ifade edildiği gibi, Maastricht Antlaşması ile AET, Avrupa Birliği adını almıştır. Birlik siyasi bir oluşum sürecinin adımlarını atmıştır. Bu antlaşma, üç sütunlu bir yapı getirmiştir¹¹⁷. İlk sütun ile üye ülkelerde ekonomik ve parasal birliği sağlamak hedeflenmiştir. Ekonomik ve Parasal Birliğe geçiş belli kriterlere bağlanmıştır. Parasal birliğe dahil olan ve olmayan ülkeler şeklinde bir ayırım oluşmuştur. Bazı ülkeler (İngiltere, İsveç ve Danimarka) gerekli kriterleri sağlamış olmalarına rağmen katılmak istememişlerdir. Dolayısıyla, Birlik içinde çok vitesli bir entegrasyon süreci oluşmaya başlamıştır.

İkinci sütunda; Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) yer almaktadır. Bu alandaki kararların hükümetlerarası yöntemle alınması şartı oluşturulmuştur. Avrupa Komisyon'u ve Avrupa Parlamentosu'nun yetkileri sınırlı tutulmuştur. ODGP alanındaki kararların alınması, Bakanlar Konseyi'nin oybirliği ile sağlanmaktadır. Başka bir ifade ile üye ülkelerden birisinin onaylamadığı herhangi bir girişim ve

¹¹⁴European Union, Single European Act, https://europa.eu/european-union/law/treaties_en, (Erişim Tarihi:23.09.2019).

¹¹⁵ European Union, Treaties establishing the European Communities Single European Act, https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaties_establishing_the_european_communities_single_european_act_en.pdf, (Erişim Tarihi:23.09.2019), s.29.

¹¹⁶ Avrupa Birliği Antlaşması, Maastricht Antlaşması, https://aralık.europa.eu/european-union/law/treaties_en, (Erişim Tarihi: 06.06.2019).

¹¹⁷Desmond Dinan, **Avrupa Birliği Tarihi**, (çev.) Hale Akay, Kitap Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, Mart 2009. s. 310.

operasyona katılımın olması engellenmiştir.¹¹⁸ Bu antlaşmada dış politika ve güvenlik politikasına ayrılan bölüm görece dardır; politik amaçları özetlemektedir. Üye devletler arasında ‘sistemik işbirliği yapılması şartı koşmakta ve dış politika ile güvenlik politikası alanlarında AB’nin ortak eylemlerine olanak verilmektedir. Hükümetlerarası alanda alınan kararlar oy çokluğu ile karar alınmaktadır.¹¹⁹

Üçüncü sütunda; Adalet ve İşçileri alanında işbirliği gerektiren konular ele alınmıştır. Göç, iltica, terörizm, kaçakçılık gibi dış boyutları olan konular bu sütun altında işlemleri yürütülmektedir.¹²⁰ Berlin duvarının yıkılması ile Orta ve Doğu Avrupa’dan Batı Avrupa’ya gelen kişi sayısındaki beklenen artış, üye devletleri adalet ve işçileri üzerine yoğunlaşmasına neden olmuştur. Ortak çıkarları ilgilendiren iltica, göç, sınır kontrolü ve gümrüklerde işbirliği, uyuşturucu ve yolsuzlukla mücadele işbirliği, sicil ve kriminal meselelerde adli işbirliği ve polis işbirliği konuları bu sütundadır. Bu sütunda üye devletler Komisyonun asgari düzeyde dahil olabileceği şekilde hükümetlerarası kararlarla ilerlemeyi kabul etmişlerdir.

Schengen Antlaşması, 1985 yılında imzalanarak, Avrupa Topluluğu içindeki sınırlar arası seyahatin önündeki engeller kaldırılmıştır. Sınır kontrolünü kaldırmayan ülkeler İngiltere ve İrlanda’dır.¹²¹ AB’nin sınırlar arası işbirliği emniyet işbirliği için EUROPOL kurulmuştur. AB’nin kriminal suçlarda işbirliği ve eşgüdüm organı EUROJUST Mart 2001’de kurulmuştur.¹²²

Amsterdam Antlaşması, AB üyesi on beş üye devlet ve Hükümet başkanları tarafından 2 Ekim 1997’de imzalanmıştır. Bu Antlaşma 1 Mayıs 1999’da yürürlüğe girmiştir. Antlaşma; gelecekteki üye ülkelerin gelişine hazırlanma ve AB kurumlarında reformu amaçlamıştır. Aynı zamanda iyileştirme yaptığı konular ise, AB ve AET antlaşmalarının değiştirilmesi, yeniden numaralandırılması ve birleştirilmesi, daha şeffaf karar verilmesini (olağan yasama prosedürünün arttırılması) şeklinde sıralanmıştır.¹²³

---

¹¹⁸ Akçay, Göçmen, ss.597- 598.

¹¹⁹ Dinan, s. 317.

¹²⁰ Akçay, Göçmen, s. 598.

¹²¹ Dinan, ss.317- 318.

¹²² Dinan, ss. 384-385.

¹²³ Avrupa Antlaşmaları, Amsterdam Antlaşması, https://europa.eu/european-union/law/treaties_en, (Erişim Tarihi: 06.06.2019).

Nice Antlaşması, 1 Şubat 2003'te yürürlüğe girmiştir. Bu antlaşma ile 25 üye ülkesi olan AB'nin daha etkili çalışabilmesi amaçlanmıştır ve Konsey'deki oylama sistemini yeniden tanımlamak ve Komisyon'un pozisyonun değiştirme konularına dikkat çekmiştir.¹²⁴ Başka bir önemli gelişme, Nice Antlaşması ile birlikte, AB Temel Haklar Şartı antlaşmalara entegre edilmiştir. 4 Kasım 1950'de Avrupa Konseyi tarafından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi imzalanmıştır.¹²⁵ AB'ye üyelik için insan hakları bir ön koşul olduğundan adalet ve içişleri konularındaki insan hakları konuları AB gündeminde öne çıkmış ve AİHS yeniden önem kazanmıştır. 1996'da Avrupa Adalet Divanı'nın alınan bir kararda bazı anlaşmaların AİHS'nin uygulamasına müsaade etmediği tespit edilmiştir. Bu gibi nedenlerle birlikte Temel Haklar Şartı'nın AB kendi yasal bünyesine dahil etmiştir.¹²⁶

AB'in Anayasal bir girişimde bulunmasının nedenleri, Birlik içindeki kamusal alanı oluşturmak, Birliğin işleyişini daha demokratik hale getirmek, daha kolay ve etkin kararlar alabilmek, siyasi alanda bütünleşme yönünde atılması gereken adımlardan biri olması şeklinde sıralanabilir.¹²⁷ Bu Anayasa taslağının üye ülkelerde onaylanma süreci her ülkenin kendi yasalarına göre değişmektedir. Birlik üyesi ülkelerde oylama sonucu Avrupa Anayasasını önce 29 Mayıs 2005 tarihinde Fransa'da (%55'lik 'hayır' oy oranı ile) daha sonra 1 Haziran 2005 tarihinde ise Hollanda'da (%61,6'lık 'hayır' oy oranı ile) yapılan referandumlar sonucu kabul etmemiştir. Gerekçe olarak da Fransa, Anayasanın bazı bölümlerinin ülkelerinin geleceği konusunda endişe uyandırdığı yönündeki açıklamalarının yanında Hollanda'nın reddetme nedeni ise, derinlerde var olan İslam karşıtlığı, Türkiye'nin Birliğe üyeliğini sıcak bakılmaması ve Brüksel'deki siyasi elitlere duyulan öfke başlıca itiraz nedenleri olmuştur.¹²⁸ İki kurucu ülkeden gelen hayır oyları Avrupa bütünleşme sürecinde Anayasa girişimine henüz hazır olmadıklarını göstermektedir. Bu durum, Anayasa'nın yeni boyutta ele alınmasına, genişlemenin hızının yavaşlamasına ve AB içinde sosyal konuların daha fazla ele alınmasına gerekçe oluşturmuştur.

¹²⁴ Avrupa Antlaşmaları, Nice Antlaşması, https://europa.eu/european-union/law/treaties_en, (Erişim Tarihi: 06.06.2019).

¹²⁵ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf (Erişim Tarihi:06.06.2019).

¹²⁶ McCormick, s. 123.

¹²⁷ Dinç, s. 50.

¹²⁸ Akçay, Göçmen, ss. 54- 55.

Avrupa Anayasası taslağının 2005 yılında iki kurucu üye ülkenin hayır oyları ile kabul edilmemesi üzerine bazı maddeleri yumuşatılarak bir Reform antlaşması hazırlanmıştır ve 13 Aralık 2007'de Lizbon şehrinde imzalanarak üye ülkelerde onay süreci başlatılmıştır. İmzalandığı yer dolayısıyla Reform Antlaşması'nın resmi ismi, Lizbon Antlaşması olarak kabul edilmiştir.¹²⁹ Bu Antlaşma aday ülkelere onay aşamasında iken, İrlanda halkı iki defa referanduma gitmiştir ve 2 Ekim 2009 tarihli ikinci referandumda Lizbon Antlaşması'nı onaylamıştır.¹³⁰ Lizbon Antlaşması'nın getirdiği özellikler;

1. Avrupa Konseyi üyeleri tarafından iki buçuk yıllığına seçilen (bir kez yenilebilir) ve Parlamento tarafından onaylanan Avrupa Konseyi'ne yeni bir başkanlık sistemi gelmesi,
2. Bir üye devletin AB üyeliğinden ayrılma özgürlüğünün ilk kez resmen tanınması,
3. AB'nin tek resmi kişilik olması (Uluslararası sahnede gücünü arttırmayı hedeflemiştir.),
4. AB kanunları ile ilgili Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi'nin eşit yetkileri sahiptir.
5. Temel Haklar Sözleşmesi'nde belirlenen hakların tanınması ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin kabul edilmesi,
6. Enerji politikası, halk sağlığı, iklim değişikliği, suç ve terör, ticaret politikası, insani yardım, spor, turizm, araştırma ve uzay konularında AB'nin daha fazla yetki edinmesi,
7. Bakanlar Konseyi'nde nitelikli çoğunluk oylamasında 2014'ten itibaren yeni bir formül: Konsey'in en az %55'i AB nüfusunun en az %65'ini temsil etme hususunda olumlu oy kullanması, devletler ise önleyici azınlık oluşturmak için gereken %35'i temsil etmesi şartı,
8. Dış İşleri ve Güvenlik Politikaları Yüksek Temsilcisi Avrupa Konseyi tarafından beş yıllığına atanır. Dış İşleri ve Güvenlik Politikalarını yürütmekten sorumludur. Avrupa Dış Eylem Servisi tarafından desteklenmesi,
9. Nitelikli çoğunluk oylamasının kullanımının yaygınlaşması,

---

¹²⁹ Akçay, Göçmen, s. 57.

¹³⁰ Akçay, Göçmen, s. 60.

10.Dış politika, savunma politikası ve vergilendirme konusunda ulusal veto hakkının korunması şeklinde sıralanabilir. ¹³¹ Lizbon Antlaşması ile AB kanunları güncellenmiştir ifadesi kullanılmaktadır.¹³²

2.2 AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ULUS-ÜSTÜ KİMLİK OLUŞTURMA GİRİŞİMLERİ

Bu bölümde AB'de Avrupa kimliğinin nasıl evrimleştiği ve AB'nin kurulumundan itibaren geçen sürede AB'ye üye ülkelerde bir Avrupa Kimliği inşasının yol haritasına yer verilmektedir.

2.2.1 Avrupa Kimliğine Etki Eden AB politikaları: Tarihsel Gelişim

Avrupa kimliği oluşturma ihtiyacını doğuran nedenler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Kimlik olgusunun Avrupa kıtası ve diğer dünya ülkelerine yönelik politikalarda da önem arz etmesi,¹³³
2. 1990'lı yıllarda gündem maddesi olan Avrupa Topluluğu'nun Halkların Avrupası olarak tanımlanıp mevcut olan demokrasi açığının giderilmeye çalışılması,
3. Dünyada giderek artan ekonomik krize karşı Birlik üyesi devletlerin ortak dış ve güvenlik politikası oluşturmaya çalışması,¹³⁴
4. Bir Avrupa halkı mevcut olmadığı için Avrupa düzeyinde bir demokratikleşmenin olmasının zorluğu,
5. Avrupa kamusal alanının olmaması, Avrupa Birliği'ndeki çok dilli yapı iletişimi engellemesi (Avrupa kamusal alanı da Birlik içinde faaliyet gösteren toplumsal hareketler ve AB kurumlarını kapsamaktadır).¹³⁵

Jacobs ve Maier 'e göre Avrupa kimliğinin yaratılması ve geliştirilmesi sürecinde üç farklı strateji izlenmiştir. Bunlardan ilki; ortak bir kültür etrafında oluşturulmaya çalışılan kimliktir. Argümanları; Avrupa tarihindeki ortak Hristiyan inancına, Rönesans, hümanizm, sekülerizm ve ortak semboller (marş, bayrak, ortak

---

¹³¹ McCormick, s. 129.

¹³² McCormick, s.141.

¹³³ Alpan, s. 14.

¹³⁴ Altun, s.67.

¹³⁵ Altun, s. 101.

pasaport, ortak para birimi) üzerinden devam eden süreçtir. İkincisi ise Roma Antlaşması ile başlayan üye ülkede çalışmaya başlayan işçilerin gerekli hukuki işlemlerinde başvurabileceği bir mahkeme olan Avrupa Adalet Divanı aracılığıyla oluşan hukuksal boyutun varlığıdır. Son olarak Maastricht Antlaşması ile üye ülke vatandaşlarına tanınan ‘Avrupa Birliği vatandaşı’ olabilme hakkıdır. Başka bir ifade ile yeni bir ulusüstü vatandaşlık tanınmıştır.¹³⁶

Avrupa Topluluğu 1970 yılında büyüyen ekonomik yapısına siyasi bir boyut kazandırmak amacıyla üye devletlerin dış politikasında bir ortak politika üretmek amacıyla *Avrupa Siyasi İşbirliği (ASİ)* oluşturulmuştur.¹³⁷ Kopenhag Zirvesi’nde 1973 yılına gelindiğinde, Avrupa kimliğine dair ilk resmi belge oluşturulmuş ve bu belge ‘Avrupa Kimliğine İlişkin Bildiri’ olarak adlandırılır. Bu bildiri de ekonomik gelişmenin yanında siyasi bütünleşmenin sağlanması gerektiğine vurgu yapılır. Aynı zamanda bu bildiri de Avrupa değerleri olarak tanımlanan hukukun üstünlüğü, demokrasi ilkeleri, toplumsal adalet ve insan haklarına saygı temelinde ortak bir mirasa dayandırıldığını resmi bir nitelik kazanmıştır.¹³⁸

Tindemans Raporu 1975 yılında vatandaşlara daha yakın, daha entegre olmuş bir Avrupa için neler yapılabileceğini araştırmıştır. Avrupa Kimliği Deklarasyonu’nda alınan kararların uygulanması gerektiğini vurgulamıştır. Diğer ülkelere karşı değil aynı zamanda kendi vatandaşları için de var olması gerektiğini ve vatandaşlarına daha yakın olması gerektiğini ifade etmiştir. 1983 yılında Stuttgart’ta *Solemn Deklarasyonu* ile kültür alanında neler yapılması gerektiğine dair kararlar alınmıştır. Özellikle Avrupa tarih ve kültür alanındaki çalışmalar üzerine yoğunlaşmayı amaçlamışlardır.¹³⁹ Ayrıca Tindemans Raporu; eğitim, öğretim, gençlik ve spor alanında teşvik edilen ve desteklenecek çok sayıda proje ve faaliyetin ilk adımlarının atılmasında etkili olmuştur. Örneğin Erasmus programı 1986 yılında Avrupa Komisyon’u tarafından önerilmiştir.¹⁴⁰

Fakat 1984 yılı, Haziran ayına kadar herhangi bir eylemde bulunulmamıştır. Pietro Adonnino iki rapor hazırlamıştır. Bu raporlarda topluluğun imajı ve Avrupa

---

¹³⁶ Tokgöz, s.147.

¹³⁷ Akçay, Göçmen, s. 51.

¹³⁸ Erdem, s. 94.

¹³⁹ Tolunay, s. 45.

¹⁴⁰ Hocoğlu Bahadır, ss. 68-69.

kimliğinin oluşumu için gerekli kültür ve iletişim konularında harekete geçilmesi gerektiği önerilmiştir.¹⁴¹

Bu tarihte AET Fontainebleau devlet liderleri toplantısında dikkatler ‘Halkın Avrupası’ fikrine yönelmiştir. Bu doğrultuda Pietro Adonnino başkanlığında AET vatandaşlarıyla nasıl daha yakın teması geçilebilir konusunda öneriler getirmek için bir komite kurulmuştur. Bu komite Avrupa pasaportu kullanılmasını, Birlik Bayrağının olmasını, Avrupa Günü (9 Mayıs), Avrupa Marşı, insanların serbest dolaşmasındaki sınırların kalkmasını ve üye ülke vatandaşlarının AB içinde istedikleri yere gitmelerine ve yerleşmelerini öneriyordu. Ayrıca Rapor, mesleki niteliklerin karşılıklı tanınmasına yönelik düzenlemeleri de içermektedir.¹⁴² Aynı zamanda bu raporlarda Avrupa vatandaşlarına iletişim, kültür, bilgi, gençlik, eğitim, değişim ve spor, üçüncü dünya ülkelerinde gönüllü çalışma, sağlık, sosyal güvenlik ve ilaç, eşleştirme, topluluğun imajını ve kimliğini güçlendirme gibi başlıklar altında öneriler sunulmuştur. 1988 yılı; Avrupa Film ve Televizyon yılı ilan edilmiş, ortak televizyon programları yapıp, çok dilli televizyon programları geliştirilmiştir.¹⁴³

Milan Avrupa Konseyi toplantısında 1985 yılında, “*Addonina Raporu*” oluşturulmuştur. Bu raporda, spor faaliyetlerinin birliktelik, ait olma hissini sağlayabileceğın gündem konusu olmuştur.¹⁴⁴ 1999 yılına gelindiğinde Helsinki Zirvesinde spor konusu tekrar gündeme gelerek, AB vatandaşları arasında herhangi ayırım gözetmeden uygulanabilecek bir faaliyet alanı olarak görülmüştür. Dolayısıyla, sporun halkları birleştirme ve bütünleştirmede etkin olabileceğinin altı çizilmiştir. Gerek spor eğitmenleri gerek bu alanda gönüllü çalışanlar ve spor yapanlar büyük bir kitleyi oluşturmaktadır.¹⁴⁵ Ayrıca daha bütünleşmiş Avrupa için, Şampiyonlar Ligi ve Eurovision Şarkı Yarışmaları organize edilmektedir.¹⁴⁶

Avrupa kimliği oluşturulması yönünde yapılan bir diğer çalışma ise okullarda Avrupa Tarihi anlatımı yoluyla gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda,

---

¹⁴¹ Tolunay, s. 62.

¹⁴² McCormick, ss. 187, 188.

¹⁴³ Tolunay, s. 47.

¹⁴⁴The European Community and Sport, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 1992, aktaran Velittin Balcı, “Avrupa Birliği ve Spor”, **Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, Cilt:8, No:2, 2003, ss.56-57.

¹⁴⁵ Balcı, s. 60.

¹⁴⁶ F. H. Burak Erdenir, **Avrupa Kimliği Pan- Milliyetçilikten Post Milliyetçiliğe**, Ümit Yayınları, Ankara, 2005, s. 188-190’dan aktaran Yasemin Oğuzlar Tekin, “Avrupa Birliği’nin Kimlik Yaratma Çabaları”, **Avrupa Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 17, Sayı:1-2, s. 164.

Avrupa'daki sorunları çözmek için eğitim yolu tercih edilerek, Avrupa kimliği ve Avrupalılığı oluşturmak amaçlanır. Üye devletlerde bunu İnsan Hakları ve Demokratikleşme Eğitimi adı altında gerçekleştirmiştir. Bu eğitim 1996 yılında uygulamaya konulmuştur ve Türkiye de uygulama ülkesi içinde yer almıştır. Özellikle tarih kitaplarında yer alan yabancı düşmanlığını arttıran algıların kırılması hedeflenmiştir.¹⁴⁷

Avrupa kimliğini daha somut bir hale getirmek adına Avrupa Birliği Avrupa tarihini yeniden yazma çabasına girmiştir. Bunu yaparken Avrupa'nın tarihindeki olumsuz siyasi kültürel ve ayrıştırıcı ve kriz dönemlerini görmezden gelerek Avrupa tarihindeki parlak dönemleri ön plana alınmıştır. İlk çağlardan itibaren Yunan antik şehir devletlerindeki demokrasi ve felsefeyi, Roma İmparatorluğu'nun hukuksal ve ticaret alanındaki düzenlemelerini, Aydınlanma dönemi ile birlikte akıl ve bilimin, hümanizm ve Fransız Devrimi'nin getirdiği insan hakları ve eşitliği büyük başarılar olarak yükseltip, Avrupa tarihindeki Ortaçağ, Yüzyıl Savaşları, İki Dünya Savaşının oluşmasındaki nedenler göz ardı edilmiştir.¹⁴⁸ Bu bağlamda Avrupa Birliği yanlı tarih anlatımı yolunu seçmiştir. Olumsuzlukları unutturmaya başarılarını hatırlatma yolunu seçmiştir. AB'nin siyasal bir varlık olarak meydana getirilmesi yönündeki siyasal liderlerin ve seçkinlerin yürüttüğü çalışmalar çoğunlukla, ulus ve devlet oluşturma modellerinden faydalanmaktadır. Ulusal kimliğin simgesel birer göstergesi olarak kabul edilen ve ulus-devletler tarafından kullanılan bayrak, marş, para birimi, vatandaşlık ve anayasa gibi olgular AB bünyesinde yer almaktadır.¹⁴⁹

Tarih boyunca krallıkları, devletleri birbirinden ayırt etmek, güçlerinin temsili ve birleştirici bir güç olarak aidiyet duygusu oluşturmak için semboller kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla semboller sosyal veya politik bir varlığı daha görünür kılmak için kullanılmıştır. Temsil ettiği vatandaşlar üzerinde siyasi toplulukla ilgili bilgi düzeylerinden bağımsız olarak, dolaylı olarak sembolik bir nesne üzerinden özdeşleşmesini sağlamaktadır. 18. yüzyıl itibariyle sembollerin kimliklerin yapım sürecindeki rolü ve verilmek istenen mesaj ile sembollerin nasıl algılandığı üzerine çalışmalar başlamıştır. Bugün ise Yapısalcı Yaklaşım, sembollerin siyasal kurumların

---

¹⁴⁷Salih Yılmaz, "Avrupa Birliği'nin Tarih Eğitimi Yoluyla Oluşturmaya Çalıştığı Yeni Avrupa Kimliği ve Türkiye'nin Bu Yeni Kimliğe Uyum Çalışmaları", **Akademik İncelemeler**, Cilt:2, Sayı:1, 2007, ss.71, 74.

¹⁴⁸ Altun, ss. 69-70.

¹⁴⁹ Şen, s. 70.

oluşturulmasındaki önemi üzerinde durmaktadır ve siyasi kurumların içselleştirilmesinde ve meşruluk kazanmasında etkin olduğunu ifade etmektedir. Başka bir anlatımla kimlikler siyasi gerçekliği temsil etmenin yanında, kimliğin inşa sürecinde de etkili olduğunu ve bu etkileşimin dinamik ve sürekli devam ettiğini vurgulamaktadırlar.¹⁵⁰ Diğer bir ifade ile Laffan'a göre; semboller bireylerin ve dünya görüşlerini anlamlandırmada etkin bir role sahip olmakla birlikte bireylerin sosyal ve politik düzene bağlama anlamında etkisi bulunduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla, semboller bilinç oluşturmada, Avrupa kimliği ve Halkların Avrupası algısı oluşumunda politik ve sosyal düzenin yapım sürecinde dinamik bir etkililiğe sahip olduğunu işaret etmektedir.¹⁵¹

Kimlik oluşturma simgelerinden birisi '*Avrupa Marşı*'dir. AB'yi simgelemek için kullanılan melodi, 1823'te Ludwig Van Beethoven'ın 9. Senfonisinden uyarlanmıştır. Bu Senfoni'nin "Ode to Joy" adlı bölümü Birliğin Marşı'dır. Bu Marş sadece Avrupa Birliği'ni değil, daha geniş anlamda Avrupa'yı sembolize etmektedir. 1985 yılında, AB liderleri tarafından Avrupa Birliği'nin resmi Marşı olarak kabul edildi. Evrensel müzik dilinde olan bu Marş, Avrupa'nın özgürlük, barış ve dayanışma ideallerini ifade etmektedir. Ayrıca Avrupa Marşı AB üye ülkelerin milli Marşlarının yerini almayı değil, paylaştığı değerleri kutlamayı amaçlamaktadır. Avrupa Birliği ile ilgili resmî törenlerde ve genellikle Avrupalı karaktere sahip etkinliklerde çalınmaktadır.¹⁵²

Ortak simgelerden bir diğeri 1985 yılında kabul edilen '*Avrupa Günü*'dür. Bu tarihten itibaren, Avrupa'nın birlik ve barış kutlaması olarak her yıl 9 Mayıs'ta kutlanmaktadır. Robert Schuman Birliğin temellerinin atıldığı Schuman Deklarasyonu 9 Mayıs 1950 yılında açıklamıştır. Avrupa Günü'nü kutlama zamanı Brüksel ve Strazburg AB kurumların kapısı halka açıktır. Her yaş grubuna özgü çeşitli aktiviteler düzenlenir ve Avrupa Birliği'nin farkındalığını arttırmak amaçlanmaktadır.¹⁵³

---

¹⁵⁰ Öner, ss. 281-282.

¹⁵¹ Hocaoğlu Bahadır, s. 73.

¹⁵² European Union, "**The European Anthem**", https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/anthem_en, (Erişim Tarihi:15.06.2019).

¹⁵³ European Union, "**Europe Day**", https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day_en, (Erişim Tarihi:13.06.2019).

Diğer bir ortak sembol haline gelen 1985 yılında başlatılan Avrupa Kültür Şehri uygulamasını geçilmiştir.¹⁵⁴

Bir diğer ortak simge ise ‘*Avrupa Bayrağı*’dır. Bugün Avrupa Bayrağı olarak kullanılan Bayrak, 1955’li yıllarda Avrupa Konseyi (İnsan haklarını savunan ve Avrupa kültürünü destekleyen) tarafından kullanılmaya başlanmıştır. İlerleyen yıllarda, Avrupa kurumlarında kullanılmasını teşvik etmiştir. 1983 yılında Avrupa Parlamentosu Avrupa Bayrağı’nın Avrupa Konseyi tarafından kullanılan Bayrak olması gerektiğine karar vermiştir. 1985 yılında, tüm AB liderleri tarafından, daha sonra Avrupa Birliği olmak üzere Avrupa Topluluklarının resmi amblemi olarak kabul edilmiştir. Bu bayrak mavi bir arka plan üzerinde 12 altın yıldızdan oluşan bir daireye sahiptir. Avrupa halkları arasında birlik, dayanışma ve uyum ideallerini temsil etmektedir. Çemberin birliğin simgesi olmasına rağmen yıldız sayısının ülke sayısı ile hiçbir ilgisi yoktur. Avrupa Bayrağı, Avrupa Birliği’ni genel olarak simgelemenin yanında Avrupa’nın kimliğini ve bütünlüğünü simgelemektedir.¹⁵⁵

Diğer bir oluşturulan kurum ise, Avrupa Birliği İstatistik Ofisidir (Eurostat). Lüksemburg’da yer alan ofis, saygı, güven, mükemmelliği, yenilikçiliği teşvik etmek, hizmet odaklılık ve profesyonellik gibi temel değerler etrafında birleşmiştir. Görevi; Avrupa için yüksek kaliteli istatistikler sağlamaktadır. Bu istatistikler ülkelerin eğitim, işletmelerine, hükümetlere, gazeteci ve araştırmacılara toplu veri elde etmesini katkı sağlar.¹⁵⁶ Bu durum da ulusal devlet modelini örnek alan Avrupa kimliğinin oluşturmaya çalıştıklarının göstergesi şeklinde yorumlanabilir. Daha önceleri mevcut olmayan Avrupa Kamuoyu, Avrupa Tüketicileri, Avrupa Vatandaşları, gibi kavramlar günlük yaşamın içinde yer almaya başlamıştır.¹⁵⁷

Maastricht Antlaşması, 1993 yılında yürürlüğe girmiştir ve Avrupa bütünleşmesinde önemli bir konumdadır. Bu antlaşma ile Avrupa Ekonomik Topluluğu “Avrupa Birliği” adını almıştır. Getirilen bir diğer önemli gelişme ‘çeşitlilik içinde birlik’ sloganı etrafında üye devlet vatandaşlarında Avrupa kimliğinin oluşumun için sosyal ve kültürel bütünleşmenin sağlanması hedeflenmiştir. Bir diğer

---

¹⁵⁴ Tolunay, s. 60.

¹⁵⁵ European Union, “**The European Flag**”,

https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/flag_en, (Erişim Tarihi:15.06.2019).

¹⁵⁶ Avrupa Komisyonu, **Eurostat**, <https://ec.europa.eu/eurostat/about/overview>, (Erişim Tarihi: 15.06.2019.).

¹⁵⁷ Tekin, s. 164.

önemli yenilik olan Avrupa Vatandaşlığıdır.¹⁵⁸ Bu konu, aşağıda ayrı bir başlık altında incelenmektedir. Burada detaylandırılmamıştır

Ortak bir Avrupa kimliği oluşturmanın simgelerinden biri de Ortak para birimi Euro'dur. Avrupa'nın ortak para birimi kullanması vatandaşların günlük hayatındaki varlığı bütünleşme sürecinde güçlü bir etkiye sahiptir. Bu paraların üzerinde ulusal kimlikleri çağrıştıracak hiçbir şey bulunmamaktadır. Çoğunlukla Avrupa'nın tarihi içinde var olan mimari simgeler ve dönemlerin sembolize eden soyut görsellere yer verilmiştir. Avrupa seçkinler halkın hafızasında yer alan bu simgeler yoluyla bir birlik ruhunun içselleştirilmesini amaçlamaktadırlar. Euro kullanımı Avrupa kimliğini bir anlamda meşruiyet kazandırmıştır. Ayrıca bugün AB'nin küresel aktör olma yolunda izlediği adımların yanında, Euro, kazandığı uluslararası para konumu ile AB'nin dışsal kimliğinin güçlenmesine, Birlik dışındaki insanlar tarafından güçlü olduğuna dair bir algı oluşmasını sağlamıştır.¹⁵⁹

14 Aralık 2007 tarihinde AB liderleri tarafından imzalanan Lizbon Antlaşması, Temel Haklar Şartı'na Antlaşma metni içerisinde değil, bir ek protokolde yer vermiştir. Şart'ın diğer Antlaşmalar ile aynı yasal etkiye sahip olduğunu vurgulamıştır. Bu düzenlemeyi Birlik ve üye devletlerin Temel Haklar Şartı'nda yer alan haklara saygı göstermekle yükümlü olduğunu vurgulanmıştır. Bu Şart aynı zamanda siyasi, medeni ve sosyal hakların aynı anda var olduğu bir uluslararası bir yapıya kavuşturulmuştur.¹⁶⁰ Birliğin ilk kurucu antlaşmalarında temel haklara dair herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Avrupa bütünleşmesi yolunda Temel Haklar Şartı'nın Birlik yasaları gibi aynı etkiye sahip bir düzenleme niteliği olup olumlu bir gelişmedir.

Avrupa Birliği, *kültür alanında* da birtakım düzenlemeler ve programlar düzenleyerek ortak bir Avrupa kültürü oluşturmaya ve bu kültür birliği etrafında bir Avrupa Kimliği inşa etmeye çalışmaktadır. Bu alanda atılan adımların başında, Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma'da madde 167.'de AB kültür alanındaki rolünü tanımlamaktadır. AB kültürel mirası korumak için üye ülkelerin eylemlerini

---

¹⁵⁸ Cem Kütük, **European Identity In The European Integration Framework**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü, İstanbul, 2006, s.68.

¹⁵⁹ Tekin, s. 165.

¹⁶⁰ Akçay, Göçmen, ss. 719,725

desteklemekte ve üye ülkelerdeki kültürel kurumlar arası işbirliği ve uluslararası değiş tokuşları teşvik etmektedir.¹⁶¹

Avrupa boyutunda sanat eserlerine ilişkin, Kaleidoscope 2000, edebi eserlere ilişkin Arienne ve kültürel miras alanında Raphael programları başlatılarak ortak kültürel bağların araştırılması ve geliştirilmesine yönelik girişimler başlatılmıştır. Bununla birlikte Avrupa üniversitelerinde ve okullarında aday ülke eğitim kurumlarında da AB Socrates, Leonardo da Vinci ve Erasmus eğitim programları ile okuyan öğrencilere yönelik değişim programları uygulanmaya başlamıştır. “Avrupa Ortak Miras Günleri” ne adı altında etkinlikler yayılmaya başlamıştır.¹⁶² AB yukarıda da ifade edilen bazı programların başlığında Avrupa tarihinde önemli şahsiyetlerin adlarını vermekle kültürel semboller kullanmayı dikkat etmiştir. 1980’lerin ortasından itibaren hem toplumsal hem kültürel semboller oluşturmaya başlamıştır.¹⁶³

2014-2020 arasında “Yaratıcı Avrupa” adlı bir program yürütülmektedir.¹⁶⁴ Kimlik konusunda yürütülen Avrupa Komisyonu çalışmaları, üye devlet vatandaşlarının AB’ye karşı aidiyet sağlamaları için yürütülmektedir. Bu çalışmalar Avrupa bütünleşmesinde Maastricht Antlaşması ile getirilen yerellilik ya da yetki ikamesi ilkesine göre yerine getirilmektedir.¹⁶⁵

Avrupa kimliği inşası; eğitim, akademi ve politika alanlarında da mevcuttur. Yaşam Boyu Öğrenme Programı 2007’de bir önceki sınır ötesi eğitim fırsatı sağlayan program olan Sokrates ve alt dalları Comenius (ilk ve ortaokul ortaklığı), Erasmus (yüksek öğretim), Leonardo da Vinci (mesleki eğitim) ve Grundtvig (yetişkin eğitimi), programları örnek verilebilir. Ayrıca 1999 yılında, Avrupa Konseyi tarafından desteklenen Bologna süreci ile yükseköğretim alanında hayata geçirilmiştir.¹⁶⁶ Böylece ulus-inşa sürecinde önemli bir araç olan kitlesel eğitim Avrupa kimliği oluşturma sürecinde kullanıldığını söylenebilir. Üye ülke eğitim müfredatlarında tarih eğitimi projesiyle birtakım çalışmaları olsa da ortak bir eğitim müfredatına geçmekte

---

¹⁶¹ European Union, Culture, https://eurlex.europa.eu/summary/chapter/culture.html?root_default=SU_M_1_CODED=10, (Erişim Tarihi: 15.06.2019).

¹⁶² Tekin, s. 163-164.

¹⁶³ Öner, s.290.

¹⁶⁴ European Union, Culture, https://eurlex.europa.eu/summary/chapter/culture.html?root_default=SU_M_1_CODED=10, (Erişim Tarihi: 15.06.2019).

¹⁶⁵ Enver Bozkurt, Mehmet Özcan, “Subsidiarite İlkesi (İkincillik İlkesi) ve Avrupa Birliği Bütünleşme Sürecine Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi**, Cilt: 6, Sayı:1, 2001, s. 14.

¹⁶⁶ McCormick, s. 198.

üye ülke devletleri çekimser kalmıştır. Ancak Birlik, dil politikası ile Birlik içindeki çeşitli dil ve kültürlerin öğrenilmesi ve tanınırlığı desteklemekte ve görünür kılmaktadır.¹⁶⁷

Çevrimiçi Dil Desteği (Online Linguistic Support)¹⁶⁸ programı aracılığıyla, bireysel gençlik hareketlerine katılan bireylerde bu hizmetten faydalanmaktadır. Ayrıca, 2010 yılında imzalanan Bologna Deklarasyonu ile yükseköğretim alanında Avrupalılaştırmanın yoğunlaşmasını ve yaygın hale getirilmesinde önemli bir adım sayılmaktadır. Erasmus+ programı ve değişim programları ile genç, çalışan ve öğrenci değişimleri ile birlikte kültürel bir etkileşim ve hem sürecin oluşumundaki aktörler hem de katılan bireyler üzerinde çok geniş bir iletişim ve etkileşim bir sosyal öğrenme sürecinin oluşmasına katkı sağladığı söylenebilir. Başka bir ifade ile eğitim alanında birliğin gerçekleştirdiği adımlar Eğitim alanında bir Avrupalılaştırma sürecinin gelişmesini, Avrupa değerlerinin bilincinin oluşmasını, Avrupa'ya ait olma hissinin yaratılmasında etkisi olduğu söylenebilir.¹⁶⁹

Yukarıda da anlatıldığı gibi Avrupa Birliği, Avrupa kimliği yaratma çabası 1970'li yıllar sonrası yaptığı hukuki ve uygulamalı programları ile üye ülke vatandaşlarında ulusal kimliklerini tamamlayıcı nitelikte olarak tanımladığı bir üst Avrupa kimliği oluşturma yolunda ciddi adımlar atmıştır. Birliğin ekonomik ve teknik alanda entegrasyonu zamanla siyasal bir bütünleşmeyi beraberinde getireceği yönündeki fikrin gerçekleşmemesinin bu adımların atılmasında büyük öneme sahiptir. Bu nedenlerin yanı sıra dünyadaki değişen ekonomik ve siyasal konjonktürlerin değişimi ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerde giderek artan sığınmacı, göçmen ve üçüncü dünya ülkelerin varlığı bir tehdit unsuru oluşturması, üye ülkelerin küresel düzeyde olan sorunlara karşı ortak bir politikanın varlığına ihtiyaç duyması siyasal bir bütünleşmenin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Bu bağlamda yukarıda da belirtildiği gibi Birlik düzeyinde Avrupa Vatandaşlığı, ortak pasaport, ortak ehliyet, ortak kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi tarih kitapları yoluyla yabancı düşmanlığını azaltmaya, sosyal, mesleki ve eğitim alanında uyguladığı değişim programları ile ortak bir Avrupalılık bilinci

---

¹⁶⁷ Toksöz, s.183.

¹⁶⁸ European Union, **Online Linguistic Support**, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/online-linguistic-support_en, (Erişim Tarihi:24.09.2019).

¹⁶⁹ Toksöz, s.184.

Avrupa konularında farkındalığı, hoşgörüyü ve Avrupa değerlerini aktarmayı amaçlamıştır. Birlik, küresel aktör olma yolunda ise birçok ülke ile ortak Gençlik Programları sayesinde etki alanını genişlettiğini söylenebilir.

2.2.2. Avrupalılaşıma ve Yapısalcı Yaklaşım Temelinde Kimlik

Avrupalılaşıma ile ilgili alanyazında kavramın net bir tanımının yapılmasının mümkün olmadığını görülmektedir. Var olan tanımların her birinde farklı bir noktaya vurgu yapılmaktadır. Burada Avrupalılaşıma üzerine yapılan bazı tanımlara yer verilmektedir. Risse, Cowles ve Caporaso, Avrupalılaşımayı AB kurumlarının, politikalarının ve normlarının oluşumu olarak tanımlarken¹⁷⁰, Radaelli'ye göre, AB politika yapım süreçlerinde ve siyasetinde ortaya çıkan, pekişen ve daha sonra yerel (ulusal ve ulusaltı) söylemlerin, kimliklerin, siyasi yapıların ve politikaların temel mantığına dahil edilen kuralların, prosedürlerin, paradigmaların, normların, stillerin ve iş yapma yöntemlerinin inşası, yayılması ve kurumsallaşması şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁷¹ Başka bir ifade ile hem maddi kaynakların hem de düşünce sistemlerinin ve normların AB entegrasyon süreci halinde dönüşümünü kapsamaktadır. Diğer bir tanıma göre ise Avrupalılaşıma, Avrupa entegrasyonu ile neredeyse aynı anlamdadır.¹⁷² Başka bir tanımda ise *Avrupacılık genellikle Avrupa Entegrasyon sürecini desteklemek olarak anlaşılmaktadır*" şeklinde ifade edilmektedir.¹⁷³

Johan Olsen' e göre, Avrupalılaşıma beş farklı şekilde gerçekleşebilir: Şöyle ki Avrupalılaşıma AB'nin coğrafi sınırların genişlemesi yoluyla meydana gelebilir, AB seviyesinde kurumların oluşması sonrasında ulusal yönetimin AB düzeyine ve normlarına uyum sağlaması anlamına gelebilir, AB'deki siyasi düzenlemelerin AB dışına ihraç edilmesi şeklinde olabilir ve son olarak, siyasi anlamda güçlü bir

---

¹⁷⁰ Akçay, Göçmen, s. 665.

¹⁷¹ Claudio Radaelli, **Europeanization of Public Policy**, Kevin Featherstone ve Claudio M.Radaelli(Eds.), **The Politics of Europeanization**, Oxford University Press, Oxford, 2003, s.30'dan aktaran Akçay, Göçmen s.665.

¹⁷² Akçay, Göçmen, s. 665.

¹⁷³ McCormick, s. 83.

Avrupa'nın inşası için gerekli siyasi çalışmalardan oluşan bir siyasi bütünleşme şeklinde gerçekleşebilir. ¹⁷⁴

AB üyesi ülkeler AB'yi şekillendirme olanağına sahipken, kendileri de AB tarafından şekillenmektedir. Dolayısıyla, Avrupalılaşıma yazını, karşılıklı ilişki üzerine dikkat çekmiştir. ¹⁷⁵ Böylelikle, Avrupalılaşıma AB'den üye ve aday ülkelere yönelik bir etkileşim (yukarıdan aşağıya) sağlamanın yanında üye devletlerden de AB'ye doğru (aşağıdan yukarıya) bir etkileşim oluşmaktadır. Aday ülkelere AB yukarıdan aşağıya koşulluluk ilkesi çerçevesinde etkileyebilme düzeyine sahiptir. Aşağıdan yukarıya etkileşimde ise aday ülkeler AB'yi etkileme düzeyine üye ülkeler gibi sahip değildir. ¹⁷⁶

Yukarıdan-aşağıya ve aşağıdan yukarıya Avrupalılaşımanın yanında, Yatay Avrupalılaşıma yaklaşımı da bulunmaktadır. Bu yaklaşımda, Avrupalılaşıma düşüncelerinin yakınlaşması esas alınmaktadır. Birliğin Ortak Dışışleri ve Güvenlik Politikası yatay perspektife gösterilen en iyi örneklerdendir. ¹⁷⁷ Aday ülke Avrupalılaşımasında ise asimetrik bir güç ilişkisi vardır. Başka bir ifadeyle aday ülkelerin AB politikalarını etkileme şansları yoktur ve sadece bu politikaların tüketicisi konumundadırlar. ¹⁷⁸ Risse'e göre, hayatın içinde insanların Avrupa'yı AB olarak anlamlandırmaları Avrupa entegrasyon sürecinin etkililiğinin ne boyutta olduğunu gözler önüne sermektedir. Giderek AB'nin Avrupa anlamını içeriğini ve sınırlarında belirginliğin oluşmasında işlerlik kazandırdığı söylenebilir. ¹⁷⁹

Yukarıdaki açıklamalarda ifade edildiği gibi, Avrupalılaşıma kavram olarak Avrupa kıtası olarak tanımlanan coğrafyada yüzyıllardan beri oluşmaktadır. AB-leşme, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin AB çatısı altında AB'nin norm, ilke, kural ve değerlerini uygun yukarıdan-aşağıya, aşağıdan-yukarıya ve yatay entegrasyon

---

¹⁷⁴Johan Peder OLSEN, "The Many Faces of Europeanization", **Journal of Common Market Studies**, Cilt:40, No:5, 2002, s. 923-924.

¹⁷⁵ Akçay, Göçmen, s. 666.

¹⁷⁶ T. A. Börzel, Shaping and Taking EU Policies: Member States Responses to Europeanization, **Queen's Papers on Europeanization**, 2003, No: 2 s.13'den aktaran Yazgan, Hatice. "Bir Kavramsal Çerçeve Olarak Avrupalılaşıma: Kapsam, Gereklilik ve Sınırlar", **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:12, Sayı:4, 2012, s. 127.

¹⁷⁷ Tolga Erdem, **Avrupalılaşımanın Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerine Dini Kimlik Bağlamında Etkisi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi SBE, Edirne 2015, s. 67.

¹⁷⁸ Akçay, Göçmen, ss. 675-676.

¹⁷⁹ Seda Okur, **Representation Of European Identity In Multiparty Incoming And Outgoing Erasmus Students' Discourses**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, September, 2016, s. 14.

sürecinde AB ile üye ülke arasında gerçekleşen karşılıklı etkileşim yoluyla var ettikleri bir süreç olarak tanımlanabilir.

Avrupalılığın temel bileşenleri; politik değerler, ekonomik değerler, sosyal değerler ve uluslararası ilişkilere yönelik tutumlar şeklinde sıralanmaktadır. Siyasi alanda Avrupalıların; demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü alanlarında oldukça ileri oldukları görülmektedir. Kurumsal olarak yapılanma ve güç dağılımı parlamenter sisteme dayanmaktadır. Başka bir ifade ile dünyada modern devlet sistemi ilk olarak ortaya çıktığı ve yine modern devletin en hızlı gerilemeye (yoksa ilerleme mi) başladığı yerdir.¹⁸⁰ Avrupalılar ulusal ve Avrupalı kimliklerinin daha fazla farkına varmışlardır. Bununla birlikte günümüz toplumsal yapısında kişilerin kimlik algıları kozmopolitanizm ve çok-kültürlülüğün (multiculturalism) etkilenmektedir.¹⁸¹ Yani bu iki süreç Avrupa kimliği algısına etki etmektedir. Kozmopolitanizm; Yunancada dünya vatandaşı anlamına gelirken¹⁸² günümüzde çok kültürlü kimliklerin ön plana çıktığı, sivil toplumun etkinliğinin arttığı, geçmişten gelen birtakım önyargıların kırılıp hoşgörünün arttığı bir ortamda Avrupalı vatandaşlarının katı kültürel unsurlar dışında bir dünya vatandaşı şeklinde hissetmesi olarak tanımlanabilir.¹⁸³

Avrupa kimliği algısına etki eden bir diğer kavram ise çok-kültürlülüktür ve ilk olarak 1960'lı yıllarda kullanılmaya başlanmıştır. Küreselleşmenin artan etkisiyle birlikte iletişim alanında yaşanan hızlılık toplumların alt kimlikleri ve farklı kültürleri tanımasını sağlamıştır. Birliğin “birlik içinde çeşitlilik” sloganı ile çok kültürlüğe dair çalışmalar yaptığı söylenebilir. Çok kültürlülük; kültürel kimliklere saygıyı, hak ve fırsat eşitliklerine saygıyı ifade eder ve demokrasinin temelini oluşturmaktadır.¹⁸⁴ Politik haklar konusunda da Avrupa, bireysel ve toplumsal çıkarlar arasında dengeyi destekleyicidir ve geniş bir bakış açısına sahiptir. Örnek vermek gerekirse; ücretsiz sağlık hizmetleri, ücretsiz eğitim ve işsizlik sigortası bulunmaktadır. Sosyal alanda ise henüz ayırt edici bir Avrupa Toplumunun oluştuğunu söylemek için erken olabilir.

---

¹⁸⁰ McCormick, s. 85.

¹⁸¹ McCormick, s.85.

¹⁸² Mehmet Birekul, “Avrupa Birliği Türkiye İlişkilerinde Kozmopolitan Kimlik”, **Birey ve Toplum**, Cilt:1, Sayı:1, Bahar 2011, s. 65.

¹⁸³ Ulrich Beck, Edgar Grande, “**Cosmopolitan Europea**” UK, 2007a, Cambridge, (Polity Press), s.224’den aktaran Birekul, ss. 61, 74.

¹⁸⁴ Altun, ss. 110, 114.

Avrupa kimliğini oluşturmak için AB'nin çabaları olsa da sosyal entegrasyonun tamamlanmadığını söylemek mümkün değildir.¹⁸⁵

Yapısalcı yaklaşıma göre uluslararası politika, sosyal olaylara göre şekillenmektedir ve kimlikler ve çıkarlar durağan değildir. Buradan yola çıkarak yapısalcı yaklaşım kimliklerin ve çıkarların uluslararası politik tutumlar tarafından yeniden inşa edildiğini savunmaktadırlar.¹⁸⁶ Dolayısıyla kimlik, sosyal ve siyasi eylemin bir ürünü olarak kabul edilmektedir. Avrupa kimliği de ortak çıkarlar etrafında yeniden ve devamlı inşa edilebilmektedir. Başka bir ifade ile devletlerin maddi güçlerinin yanı sıra aktörler arası ilişkilerin niteliği de belirleyici olabilmektedir. Kimlik ve kültür gibi soyut bazı unsurlar devletlerin dış politikasında maddi öğelerden önce gelip anlamlandırma ve dönüştürme görevi görmektedir.¹⁸⁷ Bu bağlamda Birlik Avrupa Kimliğinin inşası için birtakım kurucu antlaşmalarla veya raporlarla, Stratejik planlar veya programlar aracılığıyla çalışmaktadır.

Yapısalcılığa göre, Avrupa kimliği siyasi ve kültürel alanlarda yapılan değişiklikler yoluyla ve işbirliğine gidilen kurum, kuruluş ve örgütlerle değişebilir. Bu bağlamda Birliğin “Çeşitlilik içinde Birlik” sloganı Avrupa vatandaşların arasında bir kimlik oluşumu için kültürel farkındalık kazanılması ve tanınırlığın sağlanması, kültürel çeşitliğine saygı duyulup koruması için önemlidir.¹⁸⁸ Wendt'e göre, pratik hayatta edinilen arkadaşlık kültürünün Avrupa dış ilişkiler felsefesinde etkilidir.¹⁸⁹ Ayrıca, Avrupa Komisyonu semboller yoluyla ulus-üstü bir Avrupa Kimliği inşa etme sorumluluğu yüklenmiştir. Bu inşa sürecinde Avrupa değerlerini şekillendirilmeye çalışmaktadır.¹⁹⁰ Bu bağlamda 9 Mayıs'ın Avrupa günü olarak kutlanması¹⁹¹, Avrupa Marşı, Avrupa Bayrağı, ortak para birimi, Avrupa Başkentleri, Erasmus+ programları gibi ortaklığı vurgulayan çalışmalarıyla Avrupa kimliği oluşturmaya çalışmaktadır.

---

¹⁸⁵ McCormick, ss. 85, 86, 87, 89, 90.

¹⁸⁶ Zafer Akbaş, Zeynep Arslan Düzgün, “Libya'daki Arap Baharına Yönelik Türk Dış Politikasına Konstrüktivist Bir Yaklaşım”, **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:8, Sayı:2, Güz 2012, s. 61.

¹⁸⁷ Zenginoğlu, ss. 21-22.

¹⁸⁸ Dinç, s. 44.

¹⁸⁹ Yılmaz, s.64.

¹⁹⁰ Alpan, s. 15.

¹⁹¹ T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, **Avrupa Günü**, https://www.ab.gov.tr/_263.html, (Erişim Tarihi:13.06.2019).

2.2.3 Avrupa Vatandaşlığı Temelinde Kimlik

Avrupa Birliği Vatandaşlığı kavramı ilk defa 1992 yılında Maastricht Antlaşması'nda tanımlanmıştır. 1973 yılında Kopenhag Zirvesi ile başlayan ve ekonomik entegrasyonu politik alana da taşıma sürecinin ürünü olarak nitelendirilebilir.¹⁹² Maastricht Antlaşması ile üye ülke vatandaşlarına belli haklar tanıyan Avrupa Birliği vatandaşlığı verilmiştir. AB Vatandaşlığının ulusal vatandaşlığın yerini alamayacağı ancak onu tamamlayıcı olacağı ifade edilmiştir.¹⁹³ Amsterdam Antlaşması ile vatandaşlık ilkesine birtakım ilkeler eklenmiştir. Bunlardan biri dil konusunda getirilen düzenlemelerdir. Belirli şartlar altında, AB kurumlarının belgelerine ulaşabilme hakkı tanınmıştır ve her üye ülkenin dilinde belgelere ulaşabilmeyi, Birlik vatandaşları arasında her türlü ayrımcılığı yapılmamasını gerektiğini ifade etmiştir.¹⁹⁴

Avrupa vatandaşlığının hayata geçirebilmesi için AB kurumları tarafından çeşitli faaliyetler düzenlemiştir. Bu faaliyetler arasında Avrupa Eğitim, Öğretim ve Gençlik Programlarına ağırlık verilmiştir. Dolayısıyla bu eğitim ve gençlik programları ile aktif vatandaşlık, Avrupa konularında farkındalık kazandırma, kültürel hoşgörüyü artırma farklı kültürleri tanıma ve saygı göstermeyi, diğer ülke gençleri ve yerel halkı ile iletişim kurmayı ve yeni beceriler kazanma gibi bir dizi amacı sıralanmaktadır. Bunların yanı sıra Avrupa vatandaşlığına tanınan birtakım haklar ile kimlik oluşturmayı etkin hale getirmeye çalışmıştır. Bunların yanı sıra vatandaşlık üzerine Avrupa Birliği Adalet Divanı'na konu olan davalarda vatandaşlığı işlerlik kazandırdığı söylenebilir.

---

¹⁹² Gerçek Şahin Yücel, "Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın Avrupa Birliği Vatandaşlığı İle İlgili Son Yaklaşımları", **Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi**, Cilt:21, Sayı:2, 2013, s. 38-39.

¹⁹³ Erdenir, ss. 150-151.

¹⁹⁴ Deniz Altınbaş, "Avrupa Birliği'nin Başarısız Girişimi: Avrupa Vatandaşlığı", **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 11, Sayı:3, 2009, s. 99.

2.3. AVRUPA KİMLİĞİ OLUŞTURULMASINDA KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

Avrupa’da Avrupalılık kimliğine duyulan bağlılık, milli kimliklere olan bağlılığın yanında düşük seviyelerde kalmaktadır.¹⁹⁵ Ortaylı’ya göre, ortak bir Avrupa kimliği ve Avrupa’ da bir bütünleşme nasıl sağlanır yönünde tartışmalar özellikle 20. yüzyılda hız kazanmıştır.¹⁹⁶ Bunun yanında Birlik üyesi ülkelerde kullanılan dillerin çeşitliliği nedeniyle Birlik yönde yasal düzenlemeleri ve uygulamaları üye ülke vatandaşlarına açıklayabilmek için birçok çevirmen desteği almaktadır. Birliğin internet sitesinde de üye ülkelerin kendi dilinde belgelere ulaşılabilmesi adına çalışmalar yapılmış ve uygulanmaktadır. Bir diğer neden ise, Birlik içindeki birçok farklı ulusa ait insanların varlığı ile birlikte ortak bir mirasa sahip insanlar topluluğunun olmaması ve tanım olarak da tam bir coğrafi sınırlarının çizilmesinin yarattığı belirsizlikte etkilemektedir.¹⁹⁷

Yine başka bir dikkat çeken unsur Avrupa Kimliğinin öteki üzerinden kendini tanımlamasının getirdiği mevcut sıkıntılardır. Avrupa kimliğinde din önemli bir yer tutmaktadır. Avrupa’da ilk kimlik oluşumu din kimliği üzerinde var olmuştur. Aydınlanma dönemi ile birlikte önemini yitiren Hristiyanlık dininden tam bir ayrılış gerçekleşmemiştir.¹⁹⁸ Avrupa kimliğinin yeterince gelişmemesinin temel nedenlerinden birisi de ortak bir Avrupa tanımının yapılamamış olmasıdır. Farklı tarihi yapılar, kültürlere ve dillere sahip devletlerden oluşan ve yapısı itibariyle de karışık olan Birliğin, ortak bir Avrupa kimliği etrafında tanımlaması zor olmaktadır.¹⁹⁹ Bir başka neden ise, Birlik üyesi ülkelerde ulusal kimliklere yönelik güçlü sadakatin devam etmesidir. Bu bağlamda üye ülkelerin ortak bir eğitim müfredatının olmasına karşı çıkması örnek verilebilir.²⁰⁰

Avrupa Birliği’nin oluşturulmasındaki kurucularından Jean Monnet: “*şu anki aklım olsa, Avrupa Evi’nin çatısını kültürel boyutları üzerinde kurardım.*” şeklinde

---

¹⁹⁵ Dinç, s. 55.

¹⁹⁶ İlber Ortaylı, **Avrupa ve Biz**, 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2007, s.215’den aktaran Birekul, s.64.

¹⁹⁷ Birekul, s. 63.

¹⁹⁸ Birekul, s. 63.

¹⁹⁹ Altun, s. 91.

²⁰⁰ Gerard Delanty, **Inventing Europe: Idea, Identity, Reality**, 1. Baskı, Palgrave Macmillan, New York, 1995, s.69’dan aktaran Erdem, s. 100.

*ifade etmiştir.*²⁰¹ Başka bir ifade ile bütünleşmenin kültürel ve sosyal boyuttan başlanmasının önemini vurgulamıştır. Avrupa kimliğinin inşasında kullanılan, kültürel öğeler ulus devlette kullanılan öğeler ile hemen hemen aynıdır. Ulusal kimliğe sâit öğeler kullanılarak Avrupa kimliği oluşturmak oldukça zor olabilmektedir. Avrupa kimliği oluşturulurken verilen tarihi referanslar kuruluşun yeni olması açısından yüzyıllar öncesine dayandırılarak verilirken bugün Avrupa Birliği'nin Avrupa tarihini yeniden yazmaya çalışmaktadır. Avrupa tarihindeki parlak dönemlerden övgüyle bahsederken başarısız dönemleri dışlamıştır. Başka bir ifadeyle tarihi gerçekler çarpıtılmaya çalışılarak bir Avrupa tarihi oluşturulmaya çalışmıştır.²⁰² Her ne kadar ortak bir aidiyet duygusu oluşturmaya çalışsa da ulusal aidiyet kadar güçlü değildir. AB Ortak televizyon yayınları yapmaya çalışmış olsa da yetersiz kalması ve AB çapında siyasi partilerin oluşmasındaki yetersizlikler de kimliğin oluşum sürecini zayıflatmaktadır.²⁰³

Kimlik açısından önemli bir gelişme olan Avrupa vatandaşlığı da kendi içinde birtakım çelişkileri barındırmaktadır. Avrupa vatandaşlığı elde edebilmek için Birlik üyesi, ülkenin vatandaşı olmak gerekmektedir. Birlik üyesi ülkede o ülkenin vatandaşı olmayanlar (yabancılar ya da göçmenler) konusunda Birlik herhangi bir öneri sunmamıştır. Dolayısıyla, Avrupa vatandaşlığı daha kendi içinde bir dışlayıcılık unsuru taşımaktadır. Avrupa yurttaşlığı ek bir kimlik daha eklenmesidir. Ancak ortada Avrupa devleti bulunmamaktadır. Bu herhangi bir toprak parçasına bağlı bir vatandaşlık değildir.²⁰⁴ Avrupa yurttaşlığı ilkesi ile tanınan hakların sınırlı olduğu görülmektedir.²⁰⁵

---

²⁰¹ İnanç, s. 131'den aktaran Erdem, s. 100.

²⁰² Altun, s. 92.

²⁰³ Tekin, s. 165.

²⁰⁴ Altınbaş, s. 100-101.

²⁰⁵ Cris Shore, **Building Europe: The Cultural Politics of European Integration**, Routledge, London and New York, 2000, s. 79-80' den aktaran Altınbaş, s. 201.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİNİN YERİ VE ÖNEMİ

Bu bölümde gönüllülük kavramı, Avrupa Gönüllü Hizmeti'nin kavramsal olarak tanımlanması ve amacı açıklanmaktadır. Daha sonra, Avrupa Gönüllü Hizmeti'nin Avrupa Birliği'nde ortaya çıkışı, gelişimi ve aktörlerine yer verilmektedir.

3.1. KAVRAMSAL OLARAK GÖNÜLLÜLÜK VE AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİ

3.1.1. Gönüllülük Kavramı

Gönüllülük; bireylerin özgür iradesi ile herhangi bir maddi bir kazanç beklemeden başka biri veya içinde bulunduğu toplumda veya başka bir toplumdaki bireylere yardımcı olmasıdır. Bu eylem gönüllünün içinde bulunduğu toplumun norm, kültür, inancına göre farklı nitelikler kazabilmektedir. Bu süreçte birey farklı deneyimler elde ederek istihdam olanağını arttırabilmekte, daha güçlü bir motivasyona sahip olabilmektedir.²⁰⁶

Başka bir ifade ile dinin gereği olarak başka birine yardımcı olmak, modern toplumlarda sivil toplumun oluşumuyla kurumsal veya kurumsal olmayan örgütlerde gönüllü eylemlerde bulunma hali şeklinde tanımlanabilir. Gönüllülük uluslararası bir boyutta da uygulanmaktadır. Uluslararası gönüllülük faaliyetleri bireyin ülkesi dışında yaptığı gönüllülük olarak tanımlanmaktadır. Başka ülkelerden insanların bir araya geldiği gönüllülük hizmeti sürecinde kültürlerarası öğrenme gerçekleşmektedir.²⁰⁷ Gönüllülük, yeni beceriler geliştirmek ve arkadaşlar edinmek için yurtiçi veya yurtdışındaki yerel topluluklara katkıda bulunmak için harika bir yoldur.²⁰⁸

---

²⁰⁶ Fahri Çakı, "Türk Sosyolojisinde Yeni Bir Alana: Gönüllülük Araştırmaları", **Sosyoloji Dergisi**, 3. Dizi, Sayı: 29, 2014/2, ss. 187-188.

²⁰⁷ Fahri Çakı, "Gençlerin Uluslararası Gönüllü Hizmet Deneyimleri ve Birey Üzerindeki Sosyo-Kültürel Etkileri", **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt:6, Sayı:1, 2011, ss.144-145.

²⁰⁸ Your Europe European Union, Volunteering, https://europa.eu/youreurope/citizens/education/volunteering/index_en.htm, (Erişim Tarihi: 27.08.2019).

Yukarıdaki tanımlarda ifade edildiği gibi gönüllülük bireyin kendi özgür iradesi ile herhangi bir maddi kazanç gütmeyen başka birini yardımcı olma eylemi şeklinde tanımlanabilir. Uluslararası düzeyde gönüllüğün arttığını ve tanındığını Uluslararası gönüllülük kavramı da bulunmakta önem kazanmıştır. Bu eylem farklı ülkelerin insanları bir araya geldiği bir kültürel öğrenme alanı oluşturmaktadır.

3.1.2. Avrupa Gönüllü Hizmeti Gelişimi ve Unsurları

Avrupa Gönüllü Hizmeti (AGH); gençlerin eğitim veya sosyal geçmişlerine bakılmaksızın, hayır amaçlı bir projede belirli bir süre yurtdışında çalışmalarına olanak sağlamaktadır. Gönüllülerden katılım için herhangi bir ücret talep edilmemektedir. Daha az fırsatı olan gençler özellikle desteklenir.²⁰⁹ Gönüllülük kavramının tanımında da var olduğu gibi AGH projelerine bireyler özgür iradeleri ile katılım sağlamak ve herhangi bir maddi kazanç sağlamayı hedeflememektedirler. Ancak AGH kapsamındaki gönüllülere her ülkenin ekonomik koşullarına göre küçük bir miktar cep harçlığı ödenmektedir. Avrupa Gönüllü Hizmeti; yarı zamanlı çalışma, bir işletme veya bir insani organizasyonda veya bir sivil toplum kuruluşunda staj yapmak, eğlence ve turist etkinliği, yurtdışı bir dil kursu ve ücretli bir iş değildir.²¹⁰

Tarihsel olarak incelendiğinde; Avrupa Birliği'nde 1996 yılında başlatılan Avrupa Gönüllü Hizmeti Programı, büyük ölçüde, 1992'de başlayan Avrupa için Gençlik Programı ile kazanılan deneyimlere dayanmaktadır.²¹¹ AGH'nin yasal dayanakları incelendiğinde; 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması'nda yer alan Gönüllü Hizmet Faaliyetleri Bildirgesi; gönüllü hizmet faaliyetlerinin sosyal dayanışmanın geliştirilmesine yaptığı önemli katkıları kabul etmektedir. Topluluk; "genç ve yaşlıların gönüllü çalışmalara katılımının yanı sıra bilgi alışverişi ve

---

²⁰⁹ Avrupa Gönüllü Hizmeti. **Avrupa Gönüllü Hizmeti Kurum ve Kuruluşlara Giriş Düzeyinde Yardım**. https://www.jugend inaktion.de/downloads/doctrine/JugendFuerEuropaJugendInAktionBundle:Dokument file 204/JfE_EFDBroschuere_Screen.pdf, (Erişim Tarihi: 22.06.2019), s. 6.

²¹⁰ EVS Discover, <https://europeanvoluntaryservice.org/whatis-evs/>, (Erişim Tarihi:22.06.2019).

²¹¹ Serena Foresi, "European Voluntary Service For Young People", European Parliament, Directorate -General For Research, Education and Culture Series, W-6, 1997, http://www.europarl.europa.eu/workingpapers/educ/pdf/w6en_en.pdf, (Erişim Tarihi:02.05.2019), s. 7.

deneyimlerin paylaşılmasına özellikle önem vererek gönüllü kuruluşların Avrupa boyutunun teşvik edilmesi amaçlanır”²¹² ifadesine yer vermektedir.

1996 yılında tanımlanan Avrupa Gönüllü Hizmet Programının kuruluşunda etkili olan üç temel fikir ve ana prensipler aşağıdaki gibidir:

1. Ulus ötesi gençlik hareketliliğinin desteklenmesi ve teşvik edilmesi;
2. Yeni bir öğrenme deneyimine katılarak, Avrupa düzeyinde gençler arasında dayanışmanın teşvik edilmesi;
3. Benzer gerekçelere ve amaçlara sahip olan yani kamu yararına hizmet ilkesine dayanan Halklar Avrupası'nın tanıtılması.²¹³

Gönüllülük, gençler için yaygın bir şekilde öğrenmenin mükemmel bir örneğidir. Başka bir ifade ile AB'nin Gençlik Stratejisi şunları desteklemektedir:

- a) Gönüllü faaliyetlerin değerini ve geliştirdiği becerileri daha iyi tanıma
- b) Genç gönüllüler için iyi çalışma koşulları ve zenginleştirici iş olanakları
- c) Kuşaklararası dayanışma
- d) Ulusötesi gönüllülük²¹⁴

Başka bir tanımla AGH projesi iki veya daha fazla sayıda kuruluş arasında bir ortaklık olarak tanımlanmaktadır. Bu kuruluşlar, projeleri için gönüllü istihdam etmekten sorumludur. Gönüllüler, yaşadıkları ülkede bir Gönderen Kuruluş ve hizmet süresi boyunca onları alan ve kabul eden bir Organizasyon (Ev Sahibi Kuruluş) aracılığıyla AGH'ye katılırlar ve ücretsiz konaklama, yemek, sigorta ve harçlık almaktadırlar. Bu süreçte seyahat masraflarının küçük bir kısmını karşılamak durumunda kalabilmektedirler²¹⁵

İlk 1996 yılında başlatılan Avrupa Gönüllü Hizmeti, 1998-1999 yıllarında devam ederek, 2000 yılında Avrupa Gençlik Programının içinde dahil edilir. 2000-2006 yılları arasında da bu şekilde devam etmektedir. 2007-2013 yılları arasında mevcut program içinde ve Eylem 2 planında AGH yer almaktadır. 2014-2020 yılları arasında AGH Ana Eylem 1: “Bireylerin Öğrenme Hareketliliği” programı altında yer

---

²¹² Avrupa Birliği, Amsterdam Antlaşması, https://europa.eu/europeanunion/sites/europa.eu/files/-docs/body/treaty_of_amsterdam_en.pdf, (Erişim Tarihi:22.06.2019), s.139.

²¹³ Foresi, s.15.

²¹⁴ European Commission, Voluntary Activities, https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy/voluntary-activities_en, (Erişim Tarihi:30.08.2019).

²¹⁵ European Youth Portal, European Voluntary Service: What is it Really?, https://europa.eu/youth/eu/article/46/73_en, (Erişim Tarih:25.06.2019).

almaktadır. Son olarak, Avrupa Gönüllü Hizmeti Erasmus+ Programından kaldırılmıştır. 2018 yılı sonu itibariyle Avrupa Dayanışma Programı gençlere gönüllülük fırsatları sunan bir AB programı haline gelmiştir.²¹⁶ Başka bir ifade ile Avrupa Dayanışma Programı, özellikle Avrupa Gönüllü Hizmeti'nin deneyimi üzerine, gönüllülük ve gençlik alanlarında 25 yıldan fazla Avrupa programının başarısını temel almaktadır.²¹⁷ AGH 2019 yılı itibariyle Avrupa Dayanışma Programı içinde yer almaktadır. Bu, AGH'nin AB'nin sosyal boyutuna yaptığı katkıya işaret etmektedir.

Projelerin Faaliyet Süresi ve Kapsamı

AGH projeleri 2 haftadan 12 aya kadar sürmektedir. Gönüllüler, kültür, gençlik, spor, çocuk, kültürel miras, sanat, hayvan sağlığı, çevre ve kalkınma iş birliği gibi geniş bir alandaki projelerde katılım sağlayabilmektedir.²¹⁸

Akreditasyon Süreci

AGH sürecine katılım sağlamak isteyen kurum ve kuruluşlar projelere katılmadan önce akreditasyon almalıdır. Ayrıca, gönüllü faaliyetlere erişim sağlamak, ilkelerin ve asgari kalite standartlarının karşılanması şartı aranmaktadır. Bu standartlar Erasmus+ Gönüllü Şartında ve Akreditasyon Kılavuzunda belirlenmiştir. Gönüllü göndermek veya almak isteyen uluslararası yasalarla tanınan bir Program Ülkesi, bir Batı Balkan ülkesi, bir Güney Akdeniz ülkesi, bir Doğu Ortaklığı ülkesi veya Rusya Bölgesi'nden (AGH programında yer alabilen ülkeler) herhangi bir kuruluşta akredite olma koşulu aranmaktadır. Akreditasyondan sorumlu organlar, akredite olmuş kuruluşların hala gönüllü kalite standartlarına uyduğunu doğrulamak için düzenli veya zamanında kontroller yapabilmektedir. Bu kontrollerin ardından, akreditasyon geçici olarak askıya alınabilmekte veya geri çekilebilmektedir. 2019'dan itibaren, kurumlar Erasmus+ kapsamında akreditasyon için başvuruda bulunamazlar. Akreditasyona

---

²¹⁶European Youth Portal, European Solidarity Corps, https://europa.eu/youth/solidarity/faq_en, (Erişim Tarihi:25.06.2019).

²¹⁷ European Commission, Youth-European Solidarity Corps, https://ec.europa.eu/youth/solidarity-corps_en, (Erişim Tarihi: 27.08.2019).

²¹⁸European Youth Portal, European Voluntary Service: What is it Really?, https://europa.eu/youth/eu-article/46/73_en, (Erişim Tarih: 25.06.2019).

sahip olmayan ve gönüllülük faaliyetlerine katılmak isteyen kuruluşların, Avrupa Dayanışma Programı kapsamında Kalite Etiketi için başvurmaları gerekmektedir. Bu tür Avrupa Dayanışma Programı Kalite Etiketi, Erasmus + gönüllülük faaliyetleri kapsamında geçerlidir.²¹⁹

Erasmus+ Program rehberinde de akredite olma şartı zorunlu kılınmıştır. Bu süreçteki Ev Sahibi Kuruluş, Gönderici Kuruluş ve Koordinatör Kuruluşun akreditasyonu gereklidir. Kapasite Geliştirme projelerine sahip diğer komşu ve ortak ülkelerin kurum ve kuruluşlarında böyle bir tanıma sistemine gerek duyulmadığı belirtilmektedir.²²⁰

Akreditasyon sürecinde ise, bu şekilde akredite olmak isteyen kuruluşların, yasal temsilcisi, irtibat kişisi, öngörülen proje hakkında bilgilerin, ulaşım olanaklarının bazı pratik (vize, konaklama, olası risklerin belirlenmesi, katılımcıların korunması, seyahat gibi) bilgilerin temini, engelli bireylere yönelik proje durumunda ise gerekli önlemlerin alınmış olması hali, gönderici ve ev sahibi kuruluş olmak isteyen kurum ve kuruluşlar için seçimlerin açık ve şeffaf olmasına dair bilgilendirmeler, ev sahibi kuruluş ise kaç gönüllüye ev sahipliği yapacağı ve faaliyet süresi, gönüllünün faaliyetleri arasında olası risk ve önlemlerin alınmış olması ve her bir kurumun gerekli koşulları sağlıyor olması ve kod alınması ve akreditasyon süresinin belli olduğu bir süreci içermektedir. Ulusal Ajansın Akreditasyon Komitesi başvuruları değerlendirilmektedir; akredite AGH kuruluşları veritabanında yer almaktadır.²²¹

---

²¹⁹ European Commission, **Erasmus+ Programme Guide 2019**, Version 2, 15/01/2019, https://ec.europa.eu/programmes/erasmusplus/sites/erasmusplus2/files/erasmus-plus-programme-guide-2019_en_0.pdf, (Erişim Tarihi: 22.06.2019), s. 290.

²²⁰ Yunus Duman, "Avrupa Konseyi ve Avrupa Komisyonu Belgeleri Işığında, Bir Öğrenme Hareketliliği Olarak Avrupa Gönüllü Hizmeti'nin Türkiye'deki Resmi ve Toplumsal Tanınırlığının İncelenmesi", Uzmanlık Tezi, **T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı**, Ocak 2017, Ankara, ss. 25-26.

²²¹ **T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı**, Erasmus + Gençlik Programı Avrupa Gönüllü Hizmeti, Gençlik Gönüllü Kuruluşlarının Akreditasyon Başvuru Formu Doldurma Kılavuzu (Application Form for Accreditation) Call:2016, <http://ua.gov.tr/docs/default-source/erasmus-programi-dosyaları/başvuru-formu-doldurma-rehberi--avrupa-gönüllü-hizmeti-için-akreditasyon.pdf?sfvrsn> (Erişim Tarihi:28.08.2019). ss.1-4.

Gönüllü ile Sözleşme

Her gönüllü ülkesinden ayrılmadan önce Koordinatör Kuruluşla bir Gönüllülük Anlaşması (Agreement with the volunteer) imzalamaktadır. Bu anlaşma, gönüllülük çalışması sırasında yerine getireceği görevleri, amaçlanan öğrenme çıktılarını tanımlamaktadır.²²²

Gönüllü Seçiminde;

Gönüllülerin seçimi, projeye dahil olan herhangi bir kuruluş (Gönderen veya Koordine eden kuruluş) tarafından yapılabilmektedir. Gençlik alanındaki Kapasite Geliştirme altındaki gönüllülük faaliyetleri, tüm genç insanlara açıktır. Gönüllü seçiminde herhangi ayırım gözetilmemesi istenmektedir. Önceden bir nitelik, eğitim düzeyi, özel tecrübe veya dil bilgisi gerekli değildir. Faaliyetin görevlerinin niteliği veya proje bağlamı ile haklı bulunması durumunda, gönüllünün daha spesifik bir profili oluşturulabilmektedir.²²³

Avrupa Sağlık Sigortası Kartı

Gönüllüler bir Avrupa Sağlık Sigortası Kartına sahip olmaktadır ve bu kart tıbbi olarak erişim sağlayan ücretsiz bir karttır. Gittiği ülkenin devlet tarafından sağlanan sağlık hizmeti, 28 AB ülkesinden herhangi birinde, İzlanda, Lihtenştayn ve Norveç'te geçici bir süre boyunca, aynı şartlar altında ve aynı ülkede (bazı ülkelerde ücretsiz), o ülkedeki sigortalılar gibi ücretsiz olarak yapılmalıdır. Her gönüllü, zorunlu Avrupa Sağlık Sigortası Kartı ve / veya ulusal sosyal güvenlik sistemlerinin kapsamını tamamlayan Erasmus+ Programı tarafından öngörülen gönüllü Sigorta 272'ye kaydolmalıdır. Avrupa Sağlık Sigortası Kartı için uygun olmayan gönüllüler, Avrupa Komisyonu tarafından sağlanan Sigorta hakkına sahip olacaklardır. Koordinatör kuruluş, gönderen ve alan kuruluşlarla iş birliği yaparak gönüllülerin

---

²²²European Commission, Erasmus+ Programme Guide 2019, Version2, (2019),15.01.2019,https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2019_en, (22.06.2019), s.290.

²²³European Commission, Erasmus+ Programme Guide 2019, Version2, (2019),15.01.2019,https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2019_en, (22.06.2019), s.290.

kaydedilmesinden sorumludur. Bu kayıt, gönüllüler ayrılmadan önce yapılmalı ve faaliyetin süresini kapsamalıdır.²²⁴

Youthpass Sertifikası

AGH döneminin sonunda Gönüllüye, projeye katılımını onaylayan ve projeyi tanımlayan bir Youthpass sertifikası verilmektedir. Erasmus + ve Avrupa Dayanışma Programı projelerinin katılımcılarının ne yaptıklarını açıklayan ve ne öğrendiklerini gösterebilen bir sertifikadır. Youthpass sertifikası bu amaç için geliştirilmiş bir araçtır.²²⁵

Youthpass katılımcıların öğrenmelerini daha bilinçli hale getirir. Yetkinliklerinin daha farkında olmak, katılımcıların gelecekte bunları kullanmalarını kolaylaştırır. Böylece, Youthpass gençlerin gelecekteki yollarını desteklemektedir.²²⁶ Youthpass; bir destek görevlisiyle birlikte oluşturulur, Projelerin katma değerini açıklayarak gençlerin ve gençlik çalışanlarının aktif Avrupa vatandaşlığı desteklemektedir. Ayrıca, gençlerin ve gençlik çalışanlarının istihdam edilebilirliklerini arttırmayı amaçlamaktadır.²²⁷ Youthpass nedir ve ne değildir sorularının cevaplarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir. Tablo 1 yazar tarafından, ilgili AB belgeleri temel alınarak oluşturulmuştur.²²⁸

---

²²⁴European Commission, Erasmus+ Programme Guide 2019, Version2, (2019),15.01.2019,https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2019_en, (22.06.2019), s.290.

²²⁵ **Youthpass**, Welcome to Youthpass, <https://www.youthpass.eu/tr/>, (Erişim Tarihi: 27.08.2019).

²²⁶ **Youthpass**, Why youthpass?, <https://www.youthpass.eu/en/about-youthpass/why-youthpass/>, (Erişim Tarihi: 28.08.2019).

²²⁷Youthpass, What Is Youthpass?, <https://www.youthpass.eu/en/about-youthpass/about/>, (Erişim Tarihi:30.08.2019).

²²⁸Youthpass, Why youthpass?, <https://www.youthpass.eu/en/about-youthpass/why-youthpass/>, (Erişim Tarihi: 28.08.2019).

Tablo 1: Youthpass Nedir ve Youthpass Ne değildir?

Youthpass Nedir?	Youthpass Ne değildir?
Gençlik projesinin öğrenme çıktılarını belgeleyen bir sertifika	Sahibine herhangi bir hak veren bir şey
Belirli bir faaliyete organizatörler tarafından katılımın onayı	Resmi bir yeterlilik akreditasyonu
Gerçekleşen faaliyetlerin kişileştirilmiş öğrenme çıktısı	Herhangi bir resmi nitelik için yerine geçme
Erasmus+ programına katılanlar için bir sertifika (Eylem Gençlik Programı ve Avrupa Dayanışma Programı)	
Yaşam boyu öğrenme için anahtar yeterlilikleri uygulamaya koyan bir araç	
Yaygın eğitim ve öğrenim ilkelerine dayanan	
Gençlik ve dayanışma projelerinde öğrenmenin görünürlüğü artırmanın bir yolu	

Kaynak: Youthpass, Why youthpass?, <https://www.youthpass.eu/en/about-youthpass/why-youthpass/> , (Erişim Tarihi: 28.08.2019). Yazar tarafından derlenmiştir.

Youthpass sertifikası, ilk önce 2006'da belirtilen ve Temmuz 2007'den itibaren dağıtımına başlayıp Eylül 2018 yılına kadar Avrupa çapında 176.000 katılımcı sertifika almıştır.²²⁹ 2018'de revize edilen yaşam boyu öğrenmenin temel yeterlikleri boyunca öğrenme çıktılarını açıklamaktadır.²³⁰

Mentorluk

Mentor; Ev Sahibi Kuruluşa gelen gönüllüye kişisel destek sağlamaktan sorumludur. Ev sahibi kuruluş veya koordinatör kuruluş tarafından seçilmektedir. Düzenli toplantılar ile gönüllü veya gönüllülerin ihtiyaçlarında yardımcı olmaktadır, Gerekliliğe göre daha fazla güçlendirilmiş metorluk olarak da destek verebilmektedir iş saatleri dışında da belli faaliyetleri vardır. Konular daha çok kişisel refah, takımın

²²⁹Rita Bergstein, Kristiina Pernits, “ Bir Eğitim Uygulaması Olarak Youthpass” , **Politikalar, Yaklaşımlar ve Örnekler: Avrupa Bağlamında Öğrenim Hareketliliği ve Formel Olmayan Öğrenme**, (Der. Günter J. Friesenhahn (Ana Derleyen), Hanjo Schild, Hans- Georg Wicke, Judit Balogh, Christina Plantz (asistan), Çev. Yusuf Ertaç Taşar, Birinci Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 482, İstanbul, Mayıs 2014, s. 189.

²³⁰Youthpass, **The Political Context Of Youthpass**, <https://www.youthpass.eu/tr/about-youthpass/political-context/>, (Erişim Tarihi: 27.08.2019).

refahı, memnuniyet ve pratiklik gibi süreçleri içermektedir. Gönüllünün daha fazla özerklik alanı sağlanmasından da sorumludur.²³¹

Vize

AB üyesi ülke dışından AB ülkeleri proje kapsamında gelen gönüllüler için vize gerekmektedir. Planlanan proje gerçekleşmeden önce, gerekli izinlerin (uzun süreli vize veya oturma izni) geçerli olmasını sağlamak tüm katılımcı kuruluşların toplu sorumluluğudur.²³²

Erasmus + Çevrimiçi Dil Desteği

Dil öğrenimini ve dil çeşitliliğini desteklemek için başlatılmıştır. Katılımcıların çalışacakları, çalıştıkları ya da yurtdışında gönüllü olacakları ülkenin dil konusundaki bilgilerini geliştirmelerini sağlamaktadır. Bu program Ekim 2014'te Erasmus+ hareketliliği iki aydan fazla olan yüksek öğrenim öğrencileri ve gençlik-AGH gönüllüleri için başlatılmıştır. Hareketlilik öncesi ve sonrasında dil değerlendirmesi Ocak 2015'ten itibaren zorunludur, Katılımcılar ise çevrimiçi dil kurslarını gönüllü olarak izleyebilmektedirler. Başka bir ifade ile ev sahibi ülkenin dilini sağlanan bu dil desteği ile öğrenmeleri desteklenmektedir.²³³

Eğitim Döngüsü

Gönüllülerin proje boyunca katılacağı bir eğitim döngüsü bulunmaktadır. Bu eğitimler hakkında bilgi aşağıda verilmektedir. *Ayrılış Öncesi Eğitim*; Katılımcıların hazırlanmasının kalitesi, başarılı bir projeyi hayata geçirmek için kilit bir unsurdur. Ayrılış öncesi eğitim, katılımcı kuruluşların (genellikle gönderen kuruluş veya koordinasyon yapan kuruluşun) sorumluluğundadır. Bu eğitimde gönüllülere beklentileri hakkında konuşma, motivasyonlarını ve öğrenme hedeflerini geliştirme,

---

²³¹ European Commission, Erasmus+ Programme Guide 2019, Version2, (2019),15.01.2019,https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2019_en, (22.06.2019), s.291.

²³² European Commission, Erasmus+ Programme Guide 2019, Version2, (2019), 15.01.2019, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2019_en, (22.06.2019), s.291.

²³³ European Commission, Erasmus+ Programme Annual Report 2014, https://ec.europa.eu/assets/eac/education/library/statistics/erasmus-plus-annual-report_en.pdf, (Erişim Tarihi:30.08.2019), s.23.

Youthpass sürecini ve onaylama değerlerini daha iyi anlama fırsatı vermektedir. Bunların yanında ev sahibi ülke ve Erasmus+ Programı hakkında bilgi edinme fırsatı sunulmaktadır. *Varış Sonrası Eğitim/Ara Değerlendirme Eğitimi*: Gönüllülerin varış sonrası eğitime ve ara değerlendirme eğitimine katılması zorunludur. Katılımcı kuruluşların, gönüllülerin varış sonrası eğitimi almalarını ve deneyimlerinin orta vadeli değerlendirmesini yapmaları için bir alan sağlanmıştır.²³⁴ *Nihai Değerlendirme Toplantısı*: Gönüllüler kendi ülkelerine dönüş yaptığında o ülkenin Ulusal Ajansı tarafından organize edilmektedir. Bu toplantı daha çok AGH deneyimlerinin gönüllülerin hayatlarına yansımaları, beklentiler ve tecrübe edilen süreç gerek proje gerek sosyal hayatı ve kendi kişisel donanımına yansımaları şeklinde geçmektedir. AGH'nin gönüllünün hayatındaki öğrenme süreci devam etmektedir. Tekrar ülkesine uyum sağlama sürecinde olumlu katkısı olduğu söylenebilir. Ortak deneyimlerin oluşturduğu AGH sürecinde oluşan arkadaşlıklar ile gönüllünün network ağı oluşumu devam etmektedir. Bu toplantının da ulaşım maliyetinin büyük bir kısmı ülke Ulusal Ajansı tarafından karşılanmaktadır.

Kalite Sertifikası

Kalite Sertifikası, Avrupa Dayanışma Programı'nın giriş bileti olarak tanımlanabilir. Kalite Sertifikasının alınmasıyla gönüllülük, stajyerlik ve işe katılım için kuruluşların bu programın ilke ve hedeflerine uyumun sağladığını göstermektedir. Bu belgenin başvurusu kuruluşun bağlı olduğu Ulusal Ajans'tan veya ortak ülkelere bir kuruluş ise bölgesel SALTO'lara Kalite Sertifikası başvurusu yapabilmektedirler. Türkiye sadece gönüllülük faaliyetlerinde yer aldığı için sadece gönüllülük için bu sertifikayı alabilir. Mevcut bir Avrupa Gönüllü Hizmeti akreditasyonu bulunan kuruluşların tekrar Kalite Sertifikası almasına gerek bulunmamaktadır. Ancak süresinin dolması halinde başvuru Kalite Sertifikası almaya başvurumaktadırlar. Bu sertifikanın süresi 2018-2020 süresini kapsar. Ayrıca, bu sertifikayı alan kuruluşlar

---

²³⁴ European Commission, Erasmus+ Programme Guide 2019, Version 2, (2019),15.01.2019,https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/erasmus-programme-guide-2019_en, (Erişim Tarihi:22.06.2019), s.291.

Avrupa Dayanışma Programı Portalına erişebilecek ve etkinlik duyurusunu paylaşabilme ve katılımcı arayabilme olanağını sahip olmaktadırlar.²³⁵

3.1.3 Avrupa Gönüllü Hizmetinin Amacı

Maastricht Antlaşması'nın 126(2). maddesine göre Birlik; eğitimin Avrupa boyutunu geliştirmeyi, öğrencilerin hareketliliğini ve öğrenci değişiminin gelişimini ve sosyo-eğitmenlerin eğitimini teşvik etmeyi taahhüt eder. 1996 yılında Avrupa Gönüllü Hizmeti oluşturma programının amacını Eğitim ve Gençlik Politikalarından sorumlu Komisyoner Edith Cresson, Genç Avrupalıların Avrupa'yı tanımaları ve yurtdışındaki gönüllü hizmetleri sırasında başka bir ülkenin dilini ve kültürlerini öğrenmelerini ve iletişim ağları yaratabilmek olarak ifade etmiştir. Bir süredir Avrupa kurumlarının yürüttükleri Avrupa vatandaşlarının özellikle de gençlerin serbest dolaşımı önündeki engellerin kaldırılması ve kolaylaştırılması ve teşvik edilmesi amaçlarının bir parçası haline gelmiştir. Özellikle çok uluslu gönüllü girişimlerin gelişimi teşvik edilmesi amaçlanmıştır.²³⁶

AGH, 2018 yılı sonu itibariyle Erasmus+ Programından kaldırılmıştır ve 2019 yılı itibariyle Avrupa Dayanışma Programı adı altında faaliyetlerini yürütmeye başlamıştır. Avrupa Dayanışma Programı, gençleri ve örgütleri erişilebilir ve kaliteli dayanışma faaliyetlerine dahil ederek Avrupa toplumundaki dayanışmayı güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Gençlere dayanışma göstermek, toplulukların yararına olan bağlılıklarını ifade etmek ve Avrupa'daki zorlu durumların çözümüne yardımcı olmak için fırsatlar sunmaktadır. 2018-2020 yılları için 375,6 milyon Avro bütçe ile gençlere gönüllü faaliyetler, stajlar ve işler yürütmek ve kendi dayanışma projelerini yürütmek için fırsatlar sunmaktadır.²³⁷

Bu program ile gönüllüye aşağıdaki olanaklar sunulmaktadır;

---

²³⁵ T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Kalite Sertifikası, <http://ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/gen%C3%A7lik-program%C4%B1/avrupa-dayani%C5%9Fma-programi/kali-te-serti-fi-kasi>, (Erişim Tarihi:01.09.2019).

²³⁶ Foresi, s. 7.

²³⁷ European Commission, Youth-European Solidarity Corps, https://ec.europa.eu/youth/solidarity-corps_en, (Erişim Tarihi: 27.08.2019).

- a) İhtiyaç duyulan yerde yardım sunarken temel ihtiyaçlarının karşılanması (seyahat, barınma, yemek, sigorta) ve cep harçlığı verilmesi,
- b) Öğrenme ve gelişme: Kişisel ve profesyonel hayatta gelişim sağlamasını ve mentor aracılığıyla daha açık hedefler belirlemesini, dil becerilerini geliştirmesini, zorluklarla başa çıkabilmeyi, bağımsız yaşamayı öğrenmeyi, takım çalışmasını öğrenmeyi, yeni kültürler öğrenmeyi olanak sağlaması,
- c) Keşfetmek: Yaşadığı ve diğer ülkeleri keşfetmesini, diğer kültürleri öğrenmesini, yeni arkadaşlıklar edinerek gönüllük macerasının bir parçası olmasını,
- d) Gönüllü olarak bulunduğu kuruluş ve yerel halka yeni ve çokkültürlü bir bakış açısı getirmesini,
- e) Avrupa Dayanışma Programı'nın bir parçası olmasını, ülkesine geri döndüğünde tanıştığı gönüllülerle iletişimde olmasını, deneyimlerini paylaşmasını ve yeni katılmak isteyen yeni gönüllülere ilham vermesini kapsar.²³⁸

Avrupa Birliği; 26 Kasım 2018 Konsey kararına dayanan 2019-2027 arasındaki AB Gençlik politikasında gençlerin potansiyelinden en iyi şekilde yararlanmayı amaçladıklarını ifade ederken gençlerin demokratik hayata katılımını, teşvik etmek, sosyal ve toplumsal hayata katılmalarını desteklemek ve tüm gençlerin toplumda yer almasını sağlayacak gerekli kaynaklara sahip olması hedeflemiştir.²³⁹ Avrupa Gençlik Hedefleri yasal olarak bağlayıcı hedefleri temsil etmemektedir.

Bu hedefler;

1. Gençliğin AB bağlantısı: Artan seviyede gencin AB'yi olan güvenlerinin olmaması, ilkelerini ve değerlerini ve işleyişini anlama da güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Bunun üzerine Gençlerin AB 'ye olan güven duygularını arttırmak, AB ile gençler arasındaki köprüyü tekrar Avrupa projeleri ile inşa etmeyi amaçlamaktadırlar.
2. Cinsiyetlerin eşitliği: Cinsiyete dayalı ayrımcılığın her türüsünü ortadan kaldırmayı amaçlamaktadırlar.
3. Kapsayıcı toplumlar: Avrupa'daki gençlerin üçte biri yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altındadır. Birçoğunun sosyal haklara erişimini bulunmamaktadır. Birçok

---

²³⁸ European Commission, European Youth Portal-Publications and Promotional Materials, https://europa.eu/youth/solidarity/publications_en, (Erişim Tarihi:31.08.2019).

²³⁹ European Commission, EU Youth Strategy, https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy_en, (Erişim Tarihi: 25.06.2019).

ayrımcılığına, önyargıya maruz kalmaktadırlar. En marjinalleşmiş ve dışlanmış olanlar dahil olmak üzere Avrupa'daki tüm genç insanların haklarını yerine getirmenin önemini vurgulamaktadır. Bu nedenle toplumdaki tüm gençleri içeren iyi ve sağlık halini içine dahil etmektir.

4. Bilgi ve kapsayıcı diyalog: Gençler bilginin doğruluğunu ve güvenilirliğini doğrulamakta zorluk çekebilmektedirler. Medya ortamını yönlendirmek ve yapıcı diyaloga katılmak için daha yeterli donanıma sahip olmaları gerekir. Bu bağlamda; gençlerin güvenilir bilgilere daha iyi erişebilmelerini sağlamak, bilgiyi eleştirel olarak değerlendirme yeteneklerini desteklemek ve katılımcı ve yapıcı diyaloglara katılmalarını sağlamak gerekmektedir.
5. Akıl Sağlığı ve iyi olma hali: Avrupa çapında önemli ve artan sayıda genç, yüksek stres, kaygı, depresyon ve zihinsel sağlık sorunlarının yaygınlığı konusundaki endişelerini dile getirmektedir. Gençlerin bugün karşılaştıkları çok büyük toplumsal baskılardan bahsetmekte ve daha iyi gençlik zihinsel sağlığını sağlama ihtiyacı gerektirmektedir.
6. Kırsal kesimdeki gençleri geliştirmek: AB genelinde kırsal kalkınmaya olan bağlılığına rağmen ve 2015 yılına kadar AB nüfusunun neredeyse üçte birinin kırsal alanlarda yaşadığı gerçeğine rağmen, kentsel ve kırsal alanlarda yaşayanlar arasında hüküm süren farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle, kentsel ve kırsal ortamlarda gençler için eşitliği sağlamak için gençlerin kırsal alanlardaki potansiyellerini gerçekleştirmelerini sağlayacak koşullar oluşturmayı amaçlamaktadır.
7. Herkes için kaliteli iş imkanları: Gençler arasında yüksek genç işsizliği, istikrarsız ve zor çalışma koşullarının yanı sıra işgücü piyasasında ve işyerinde ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Bilgi eksikliği ve gelecekteki istihdam için uygun beceriler gençlerin işgücü piyasasına tam olarak entegre olmalarını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, herkes için kaliteli istihdamı sağlamak için önlemler alınması gerekmektedir.
8. Kaliteli eğitim: Eğitim, aktif vatandaşlık, kapsayıcı toplum ve istihdam edilebilirlik için anahtar olmaya devam etmektedir. Bu nedenle, 21. yüzyıl için eğitim konusundaki vizyonumuzu genişletmemiz, aktarılabilir becerilere, öğrenci merkezli öğrenmeye ve örgün olmayan eğitime daha fazla odaklanarak gerçekten

eşit ve kaliteli öğrenmeye evrensel erişim sağlanmak amaçlanmaktadır. Dolayısıyla, gençleri 21. yüzyılda sürekli değişen yaşamın zorlukları için donatarak farklı öğrenme biçimlerini bütünleştirmek ve geliştirmek hedeflenmektedir.

9. Herkes için alan yaratma ve katılım: Gençler kendilerini etkileyen karar alma süreçlerinde yeterince temsil edilmemektedirler. Onların angajmanı demokrasi için çok önemli olmasına rağmen fiziksel alanlara erişebilmeleri gerekir ve topluluklarda kişisel, kültürel ve politik gelişimlerini desteklemesi gerekmektedir. Gençlerin demokratik katılımını ve özerkliğini güçlendirmek ve toplumun tüm alanlarında özel gençlik alanları sağlamak hedeflenmektedir.
10. Sürdürülebilir Yeşil Avrupa: Günümüzde çevrenin idare edemeyeceği şekilde tüketilmektedir. Toplumun iklim değişikliğine ve artan çevresel tehditlere karşı hareket etmesi gerekmektedir. Ancak toplumun çözmeyi kabul etmeye istekli olmadığı bir problem. Bu nedenle gençler de dahil olmak üzere herkes eylemlerinin sorumluluğunu almaya ve gelecek nesillerin yaşamını etkilemeye başlamalıdır. Sürdürülebilir olmak bir seçim değil, bir zorunluluktur. Tüm gençlerin çevresel olarak aktif, eğitilmiş ve günlük yaşamlarında fark yaratabilecekleri bir toplum oluşturmak amaçlanmaktadır.²⁴⁰

Yukarıdaki ifadelerde de yer verildiği gibi Avrupa Birliği, Avrupa Gönüllü Hizmeti kapsamında sağlanan gönüllülük faaliyetleriyle Avrupa Gençliğinin üyesi olduğu veya program kapsamındaki diğer ülkeleri tanımasını, aktif vatandaş olmasını, demokratik hayata katılımlarını, toplumun her kesiminde bulunmalarını amaçlamaktadır. Bunların yanı sıra, bireysel olarak farklı ülkelerin yerel halkı ile iletişime geçmeyi, dil becerilerini geliştirme, ekonomik olarak kendini yönetebilme, farklı kültürlerle hoşgörü ile yaklaşmayı, anlayışı, empati yeteneğini, başka ülke gönüllüleriyle tanışıp iletişim ağı oluşturma gibi bir dizi amacı olduğunu ifade edilebilir.

31 Ocak 2018 tarihinde Erasmus+ programını değerlendiren bir ara değerlendirme raporu sunmuştur. 2014-2020 Erasmus+ Programı'nın Ara Değerlendirme Raporu'na göre Erasmus + programı istihdam edilebilirliği,

---

²⁴⁰ Official Journal of the European Union C 456, The European Union Youth Strategy 2019-2027 (2018/C 456/01), Volume:61, 18 December 2018, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:456:FULL&from=EN>, (Erişim Tarihi:29.08.2019), ss. 11-16.

girişimciliği arttırmış ve eğitimden istihdama geçişi kısaltmıştır. Katılan kuruluşlar (okullar, üniversiteler, mesleki eğitim ve öğretim ve yetişkin eğitimi sağlayıcıları, gençlik ve spor kuruluşları, vb.) için beklenen değişiklikler kademeli olarak gerçekleşmektedir. Raporda kurumsal anlamda derin dönüşüm için programa sürekli katılım gerekliliği belirtilmiştir. Değerlendirme, Erasmus + programının net bir şekilde “Avrupalaşma” etkisine sahip olduğunu göstermektedir. Programlar, özellikle Avrupa ile ortak ülkeler arasındaki niteliklerin tanınmasını kolaylaştırmak açısından önemlidir.

“Eğitim ve Kültür Yoluyla Avrupa Kimliğinin Güçlendirilmesi” başlıklı Komisyon Belgesin (17 Kasım 2017 COM 2017 673) Erasmus+'ın AB politikalarına öncekilerden daha iyi uyduğunu ve toplumsal katılımı arttırmak ve şiddetli radikalleşmeyi önlemek gibi ortaya çıkan AB düzeyindeki ihtiyaçlara uyum sağlamak için yeterince esnek olduğunu göstermiştir. Programın etkisini en üst düzeye çıkarmak için değerlendirme, önceliklerin sayıca azaltılmasını ve daha iyi odaklanılmasını önerilmektedir. Mevcut programda, Paris Bildirgesi'nin ardından (Vatandaşlığın teşvik edilmesine dair Beyanname ve eğitim yoluyla özgürlük, hoşgörü ve ayrımcılığın ortak değerleri, 17 Mart 2015), sosyal kaygıları gidermeye katkıda bulunan eylemlere daha fazla vurgu yapılmıştır. Gelecekteki programın, AB'nin siyasi önceliklerini uygulamaya yardımcı olmaya devam ederken, gerektiğinde uyum sağlama esnekliğini koruyarak katılımcı ülkelerde yüksek oranda ilgi yaratması hedeflenmektedir. Programın öncekilerle karşılaştırıldığında güçlü iç tutarlılığı, yaşam boyu öğrenme kapsamından kaynaklanmaktadır. Rapordaki sonuçlardan bir diğeri, AB'nin eğitim, öğretim, gençlik ve spor için başlıca aktörü olan Erasmus + (2014-2020), yalnızca istihdama geçişi desteklemek için değil, aynı zamanda AB vatandaşı olma duygusu yaratarak katılımcılar için oldukça faydalı olduğunu kanıtlamıştır.²⁴¹

---

²⁴¹European Commission, Evaluations, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/evaluations_en, (Erişim Tarihi:30.08.2019).

3.1.4 Avrupa Gönüllü Hizmetinin Aktörleri

Erasmus+ Programı ile birlikte, işbirliği kurulacak ülkelerin sayısı ve coğrafyası genişlemiştir. Erasmus + Programında aşağıdaki ülkeler tam olarak yer alabilmektedir.

- a) Avrupa Birliği Üye Devletleri (AB)
- b) AB dışı Program ülkeleri (Türkiye, Makedonya Cumhuriyeti, İzlanda, Lihtenştayn, Norveç, Sırbistan)
- c) Bunun yanı sıra AB'ye Komşu Ortak Ülkeler (Doğu Ortaklık Ülkeleri, Güney Akdeniz Ülkeleri, Batı Balkanlar ve diğer) olarak sınıflandırılmıştır.²⁴²

AGH kapsamında gönüllü dışında gerekli koordinasyonu, faaliyetleri yürüten aktif aktörlerin görevlerini değerlendirmek gerekmektedir. Her bir aktörün AGH sürecinde düzenleme, kural veya hedef belirlemeden, gönüllünün ilgili projeyi başvurup, seçilmesi, yurtdışına çıkmadan önce tamamlaması gereken eylemler (Gönüllük Sözleşmesi, Sigorta, uçak bileti, pasaport vb.) ayrılış öncesi eğitimden yabancı ülkeye varışı ve Koordinatör Kuruluş veya Ev Sahibi Kuruluş tarafından karşılanması, Gönüllünün yerel halk ile tanışması, yeni beceriler elde etmesi ve birçok yeni öğrenme süreci, varış sonrası eğitim, ara değerlendirme ve gönüllünün ülkesine dönüşü, nihai değerlendirme toplantısına katılımı, ülkesine uyum sürecinde Gönderici Kuruluşun desteklemesi ve deneyimlerini paylaşması, yeni kişisel ve sosyo-kültürel beceriler ve farklı öğrenme süreçlerini deneyimlemesi gibi sıralanabilmektedir. Bu ifade edilen süreçlerin en başından sonuna kadar organize eden aktörlerin temel birtakım görevleri bulunmaktadır. Bu aktörler, Avrupa Komisyonu, ilgili Ulusal Ajanslar /Ulusal Ofisler, Gönderici Kuruluş, Ev Sahibi Kuruluş ve Koordinatör Kuruluşlar şeklinde sıralanabilir. Bu aktörlerin görevlerini aşağıda yer verilmektedir.

Avrupa Komisyonu; Erasmus+ Programının yürütülmesinden nihayetinde sorumludur. Bütçeyi yönetir ve programın önceliklerini, hedeflerini ve kriterlerini sürekli olarak belirlemektedir. Programın Avrupa düzeyinde genel uygulama, takip ve

---

²⁴² T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Başvuru Öncesi Hazırlık Uygun Ülkeler, <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/gen%C3%A7lik-program%C4%B1/ba%C5%9Fvuru-s%C3%BCreci/ba%C5%9Fvuru-%C3%B6ncesi-haz%C4%B1rl%C4%B1k/uygun-%C3%BClkeler>, (Erişim Tarihi:31.08.2019).

değerlendirilmesini yönlendirir ve izler. Aynı zamanda Avrupa Komisyon'u Programın ulusal düzeyde uygulanmasından sorumlu yapıların denetimi ve koordinasyonu için genel sorumluluğunda taşımaktadır. Avrupa düzeyinde Avrupa Komisyon'unun Eğitim, Görsel- İşitsel ve Kültür Yürütme Ajansı (Yürütme Ajansı) Erasmus+ programının merkezi eylemlerinin uygulanmasından sorumludur.

Ulusal Ajans; Her program ülkesindeki Erasmus+ Programını hakkında bilgi vermek, Avrupa Komisyonu bütçe ve uygulamalarını ülke düzeyinde uygulayıcıları konumunda yer almaktadırlar.. Komisyon ile birlikte etkili bir iletişim ağı ile yerel kurum ve kuruluşlar ile programın uygulanması, izlenmesi, değerlendirilmesi, programın görünürlüğünü sağlamak, yaygınlaştırılmasını teşvik etmektedir. ²⁴³

Kalıcı Takipçi - Gönderici Kuruluş; Gönüllülerin bir Ev Sahibi Organizasyon bulmasını ve onlarla iletişim kurmasını yardımcı olmaktadır. Gönüllünün ev sahibi organizasyon tarafından kabul edilmesi durumunda ayrılış öncesi eğitim almasını ve bireysel ihtiyaçlarında desteklerken proje sırasında Ev Sahibi Kuruluş(lar) ile iletişimde halinde olmaktadır. Bunların yanı sıra gönüllü ülkesine döndüğünde kendi toplumu ile entegre olmasını, edindiği deneyimleri paylaşma fırsatı tanınması, sonuçların yayılması ve kullanılmasını konusunda desteklemektedir.

Ev sahibi Kuruluş; Mentor ile gönüllüye kişisel destek sağlamaktadır. Gönüllü veya gönüllülerin verilen görev ile ilgili desteklemek, yerel toplumla entegre olmasını ve diğer gençlerle tanışmasını, sosyalleşmesini, diğer AGH gönüllüleriyle tanışmasını desteklemek ve yardımcı olmaktadır. Ev sahibi kuruluş mentor ile birlikte sorumlu olduğu alanlar dışında, eğitim ve değerlendirme döngüsünü, dil desteğini, varış sonrası eğitim ve ara değerlendirme eğitime katılmasını, AGH'ye evrensel erişilebilirliği sağlamak, gönüllünün fikirleri, yaratıcılığı teşvik etmek, uygun konaklama ve yemek sağlanması (tatil günlerinde kapsayan), yerel ulaşım araçlarının mevcut olmasını sağlama, cep harçlığının verilmesi, haftalık veya aylık ödenecek ödeneğin verilmesi şeklinde görevleri bulunmaktadır. ²⁴⁴

Yukarıda ifade edilen görevlerinin yanı sıra Gönderici kuruluş gönüllülerin proje bulmasından sonraki ayrılış öncesi yasal işlemler ve ayrılış öncesi hazırlık

---

²⁴³ European Commission, Erasmus+ Programme Guide 2019 - Version 2 15/01/2019, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus2/files/erasmus-plus-programme-guide-2019_en_0.pdf, (Erişim Tarihi: 22.06.2019), ss. 14-20.

²⁴⁴ European Commission, Youth in Action Programme Guide, http://ec.europa.eu/assets/eac/youth/tools/documents/programmeguide2010_en.pdf, (Erişim Tarihi:25.06.2019), s. 58.

sürecini, ülkesine döndüğünde yılda bir defa Ulusal Ajans'ın düzenlediği Nihai Değerlendirme toplantısına katılmasında destek olması beklenmektedir. Ev Sahibi Kuruluş ise, gönüllülük hizmet ilkelerine bağlı kalması (gönüllü seçiminde ve proje uygulanma sırasında) gerekmektedir.²⁴⁵

Koordinatör Kuruluş: AGH 'nin müracaatında ve gerçekleştirilmesinde tanımlı olan kuruluşlardan bir diğeridir. Bu kuruluşun görevlerinden biri de katılım sağlayan bütün proje ortaklarını idari ve niteliksel destek sağlamanın yanı sıra aralarında ağ kurmaktır.²⁴⁶ AGH anlaşmasında yer alan hibe sözleşmesindeki görev dağılımı durumuna göre gönderici kuruluş ve ev sahibi kuruluşun alacağı hibeyi paylaşmak, ihtiyaç hakkında gönüllü veya gönüllülerin vize süreçlerini, sigortasının yapılmasında destekte bulunmaktadır. Ayrıca, başvuruyu sunar ve yürütme ve ulusal ajansa karşı projenin tüm mali ve idari sürecini yürütmektedir. Bunlar dışında ev sahibi kuruluş ve gönderici kuruluşa destek verebilmektedir. Son olarak gönüllünün AGH eğitim döngüsünü tamamlamasında destek olmaktadır.²⁴⁷

AGH kapsamında gönüllülük faaliyetinde bulunmak isteyen bir gönüllü kendi ülkesinde akredite edilmiş kurumlardan birini kendisine gönderici kuruluş olarak seçmektedir. Gönüllüler veya Gönderici kuruluşa AGH ile gönüllü gitmek isteyen gönüllüleri Avrupa Gençlik Portalında yer alan projeleri başvuru yapmasını yönlendirmektedir. AGH'ye ait bir proje; iki veya daha fazla sayıda ilgili kuruluş (aracı kuruluş) arasında bir ortaklıktır. Bu kuruluşlar, projeleri için gönüllü istihdam etmekten sorumludur. AGH'ye katılımında bulunan gönüllüler; Gönderici Kuruluş ile yaşadıkları yerlere gönderilirler veya Koordinatör Kuruluş yoluyla alınıp Ev Sahibi Kuruluşa teslim edilir. Gönüllüler hizmet süreleri boyunca alınıp, misafir edilirler.²⁴⁸

---

²⁴⁵ T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Erasmus + Gençlik Programı Avrupa Gönüllü Hizmeti, Gençlik Gönüllü Kuruluşlarının Akreditasyon Başvuru Formu Doldurma Kılavuzu (Application Form for Accreditation) Call:2016, <http://ua.gov.tr/docs/default-source/erasmus-programi-dosyaları/başvuru-formu-doldurma-rehberi--.-avrupa-gönüllü-hizmeti-için-akreditasyon.pdf?sfvrsn>, (Erişim Tarihi:28.08.2019), s.6.

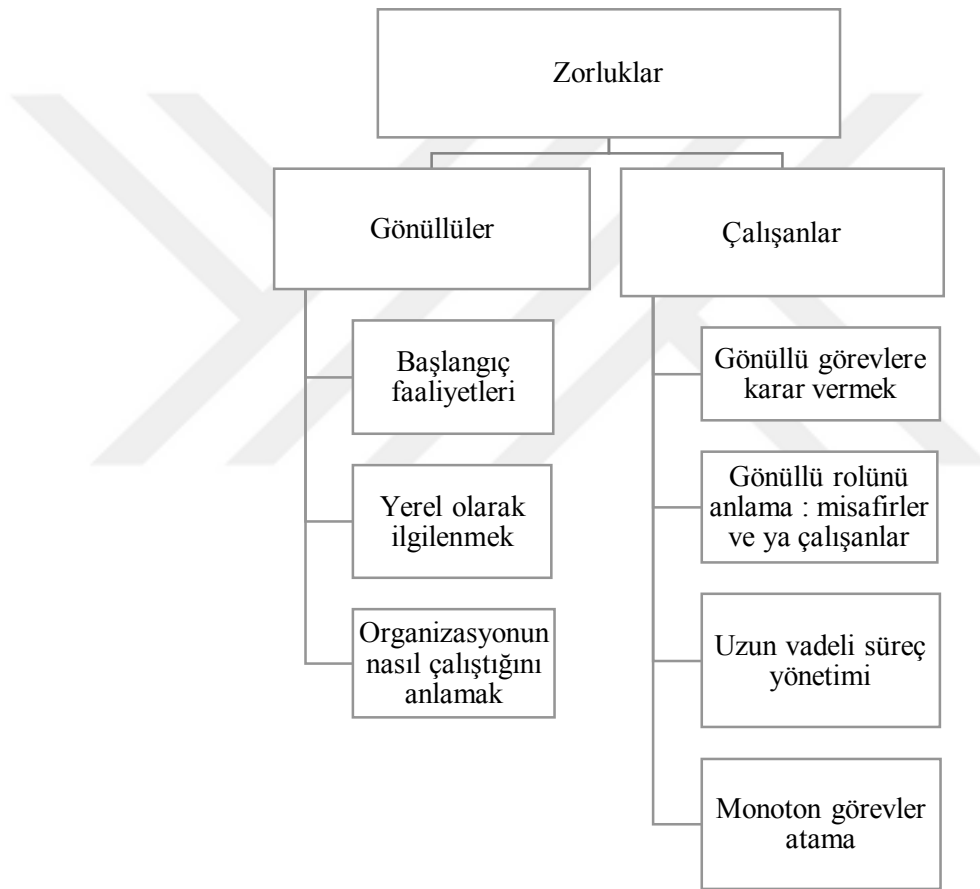
²⁴⁶ Avrupa Gönüllü Hizmeti. **Avrupa Gönüllü Hizmeti Kurum ve Kuruluşlara Giriş Düzeyinde Yardım**, https://www.jugendinaktion.de/downloads/doctrine/JugendFuerEuropaJugendInAktionBundle:Dokument-file-204/JfE_EFDBroschuere_Screen.pdf, (Erişim Tarihi:22.06.2019), s. 7.

²⁴⁷ T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Erasmus + Gençlik Programı Avrupa Gönüllü Hizmeti, Gençlik Gönüllü Kuruluşlarının Akreditasyon Başvuru Formu Doldurma Kılavuzu (Application Form for Accreditation) Call:2016, <http://ua.gov.tr/docs/default-source/erasmus-programi-dosyaları/başvuru-formu-doldurma-rehberi--.-avrupa-gönüllü-hizmeti-için-akreditasyon.pdf?sfvrsn>, (Erişim Tarihi:28.08.2019), s. 5.

²⁴⁸ Avrupa Gençlik Portalı, Avrupa Gönüllü Hizmeti: Aslında Nedir?, https://europa.eu/youth/eu/article-/46/73_en, (Erişim Tarihi: 22.06.2019).

AGH üzerine RAY Network 2011 yılında Litvanya’da araştırma Uluslararası Gençlik İşbirliği Ajansı tarafından AGH gönüllülerinin yerel topluluklar üzerindeki etkisine ilişkin bazı veriler toplamak amacıyla Litvanya, Polonya ve Macaristan’da uluslararası bir araştırma başlatılmıştır. Bu araştırmaya göre Gönüllünün ve Ev Sahibi kuruluşun karşılaştığı zorlukları aşağıdaki tabloda yer verilmektedir.

Şekil 1: Avrupa Gönüllü Hizmetinde Gönüllünün ve Ev Sahibi Kuruluşun Karşılaştığı Zorluklar

Kaynak: “How European Voluntary Service Impacts Communities: Research Summary” (Avrupa Gönüllü Hizmetinin Topluluklara Etkisi: Araştırma Özeti), https://jtba.lt/wpcontent/uploads/2016/10/Fin3_A4_tyrimomaketas_EN_naudojimui.pdf, (Erişim Tarihi:22.06.2019), s.10.

Yukarıda ifade edildiği gibi hem gönüllü tarafından hem de Ev Sahibi organizasyon tarafından birtakım zorluklar yaşanabilmektedir. Bu zorluklar her iki taraf için Avrupa Komisyon'un sağladığı eğitimler, değerlendirme toplantıları, seminer veya konferanslar yoluyla daha aza indirgenmeye çalışılmaktadır.

Tablo 2: Proje Sürecinde Gönüllüler ve Ev Sahibi Kuruluşta Çalışanların Karşılaştığı Zorluklar

Zorluklar	
Gönüllüler	Çalışanlar
Projenin ilk zamanları	Gönüllüyü normal çalışandan ayırt edici görevler atama
Başlangıçta diğer gönüllülerle ve yerel halk ile oluşan iletişim problemleri	Gönüllünün çalışmadaki rolünü tanımlama güçlüğü
Mentörün yeterince destekememesi veya rolünü benimsememesi	Uzun vadeli projelerde etkin bir süreç oluşturmama
Kültür farklılığı yaşaması	Gönüllünün bilgi ve becerisini ortaya çıkarabilmesini destekleyici faaliyet bulamama
Projenin aşırı kırsalda kalmasıyla gönüllünün proje dışında sosyal hayatının sınırlılığı	Projenin beklenenden erken tamamlanması
Proje ile beklentinin farklı olması	Gönüllüye özerk zaman tanınmak istenmemesi (yoğun bir çalışma süreci olan projelerde)
Gönüllünün kendi yeteneklerini ortaya çıkarabileceği boş zaman bırakılmaması	Projenin kırsalda olması ve gönüllünün proje dışı sosyal aktivitelere katılmasının zorlaşması

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

3.2. ORTAK AVRUPA KİMLİĞİ OLUŞUMUNDA AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİ' NİN YERİ

Avrupa Gönüllü Hizmetinin kuruluş aşamasında Avrupa Gençlerinin Avrupa'yı tanımalarına vurgu yapıldığı görülmektedir. Günümüzde ise, yurtdışında gönüllülükle ilgili uygulamalı deneyim sayesinde, gönüllünün kendi becerilerini

arttırmasını sağlamak, başka dil öğrenmesini, farklı dil ve kültür insanlarıyla etkileşime girme yeteneğini geliştirme, Avrupa Birliği gençler arasında hoşgörünün yayılması, aktif vatandaşlığı teşvik etmek ve yerel toplulukların gelişimini desteklemek gibi ilkelere dayandırılmıştır.²⁴⁹

Bireysel olarak gönüllünün, yeni fikirler geliştirmesini, gelecekteki fırsatlarını belirlemesini yardımcı olduğunu, bireysel finans yönetme yetenekleri geliştirmesini, kendi başına yurtdışına çıkması, çalışması veya çalışmak için daha güvenli hissetmesini sağlamaktadır. Bunun yanı sıra yerel topluluklar gençlerin endişelerini ve çıkarlarını hakkında daha bilinçli hale gelmektedir. AGH katılan gençler daha iyi ekip çalışmasına yatkın olması ve gençlerin ortak Avrupa değerleri konusunda farkındalık yaratmaktadır.²⁵⁰

Diğer bir ifade ile AGH üzerine yapılan araştırmalarda kısa vadeli ve uzun vadeli dönem etkileri Gönüllüler için yeni kültüre bilgiler, tutum ve davranışlar kazanma, farklı bakış açılarının farkına varmalarını, karşılaştıkları sorunlarla nasıl başa çıkmaları gerektiğini, televizyondan öğrendikleri bilgileri deneyimleyerek öğrenmeyi ve daha önce okudukları kitaplardaki bilgileri ve yeni bilgileri sorgulamaya, yeni farklı bakış açıları geliştirmelerini sağladığı sonuçları ortaya çıkmıştır.²⁵¹

Yukarıda ifade edildiği gibi AGH'ye katılan gönüllüler üzerinde, yerel toplulukları tanıma ve yeni kültürler öğrenme, dil becerilerini geliştirme, önyargılarının azalmasını, karşılaştığı sorunları çözebilme, yeni deneyim ve beceriler kazandığı enformel bir öğrenme hali olarak oldukça fazla etkisinden söz edilebilir. Ayrıca sürecin başından bitimi ve sonrasında hayatındaki kazanımları devam etmektedir.

AGH gönüllülerinin çalışmaları, ulaşılması en zor hedef gruplar için özellikle önemli görünmektedir. Daha geniş toplum üzerindeki etki ile ilgili olarak, AGH gönüllüleri ile temas, çoğu zaman yerel halkın AB' ye yönelik tutumları, Avrupa ve onların Avrupalılar olarak kimlikleri hakkında farkındalık yaratması üzerinde olumlu

²⁴⁹ EVS Discover, <https://europeanvolunt.aryservice.org/whatis-evs/>, (Erişim Tarihi:22.06.2019).

²⁵⁰European Commission, "Effects European Voluntary Service 20 Years" ,https://europa.eu/youth/sites/default/files/evs_factsheet_and_impacts_apr_2016.pdf, (Erişim Tarihi: 25.06.2019).

²⁵¹Asuman Göksel ve Özgehan Şenyuva, "National Report Turkey", Research Based Analysis of Youth in Action Programme, RAY Network National Research, **Türk Sosyal Bilimler Derneği**, TRNA-SER-TRY-CN-12-12, Ankara, 31 Temmuz 2014, s. 43.

bir etkiye sahiptirler. AGH projeleri, yerel topluluklardaki gönüllülük ve özellikle de AGH konusunda farkındalık ve ilgi düzeyi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Gençlik politikasının etkisi gençlerin yaşamlarını katkısıyla daha iyi anlaşılmaktadır. Yerel topluluk üyeleriyle (örneğin kültürel etkinlikler) etkileşimi yoluyla kültürlerarası öğrenme ve diyalog üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilir. Gelen AGH projeleri sık sık yerel toplulukların kapasitelerini geliştirerek ve bunu yaparken sivil toplumun oluşturulmasına yardımcı olarak yerel sistemler ve yapılar üzerinde bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. AGH onaylı kuruluşların yerel ortaklar ağıyla işbirliği yapmasıyla, bir alanın gençlere fırsat sağlama kapasitesi ve sivil toplum da güçlendirilebilmektedir.²⁵²

Başka bir anlatımla gönüllüler, topluluk ile “diğer” üyeleri arasındaki ayrımı azaltmaya, yerel halkla ilgili önyargıları veya görüşleri olmadığından, sosyal dışlanma yaşayanlar da dahil olmak üzere tüm topluluk üyeleriyle bağlantı kurmaya ve iletişim kurmaya çalışırlar. Bir diğer katkısı, Topluluk üyelerinin gönüllüğe karşı düşünce anlayışını değiştirmektedir.²⁵³ Avrupa Birliği’nin siyasal entegrasyonunun bir parçası olan Avrupa kimliği oluşturma çabasında Avrupa Gönüllü Hizmetinin kurulmasında ve her geçen gün artan stratejik öneminde Avrupa Gençleri arasında Avrupa değerlerinin farkındalığını arttırmak, Avrupa konularını dikkat çekmek, aktif vatandaşlığı teşvik etmek, temsili demokrasiyi katılımı sağlamak, farklı ülkelerin yerel topluluklarına ve insanlarına karşı hoşgörölü olmayı, ayrımcılık yapmamayı, farklı kültür ve dilleri öğrenmeyi, dil becerilerini geliştirmeyi gibi amaçları Avrupa kimliğinin oluşturulması amaçladığının kanıtıdır. Çeşitlilik içinde birlik sloganının yarattığı etki ve atılması gerek adımlar için Avrupa Gönüllü Hizmetinin olumlu bir katkısı olduğu söylenebilir.

Yapısalcı Yaklaşım kuramı kimliklerin yeniden inşa edilebildiğini bu inşanın olmuş bitmiş bir inşa süreci olmadığı ilkesinden yola çıkıldığında Avrupa Gönüllü Hizmetin bir Avrupa Kimliği yaratmadaki etkisi uzun bir yıllara dayanabilir fakat bu

---

²⁵²European Commission, “Study on the Impact Of Transnational Volunteering Through The European Voluntary Service”, April 2017, <https://www.leargas.ie/wp-content/uploads/2017/07/EVS-impact-study-annex-1-case-studies-2017.pdf>, (Erişim Tarihi: 25.05.2019), s. 19.

²⁵³“How European Voluntary Service Impacts Communities: Research Summary” (Avrupa Gönüllü Hizmetinin Topluluklara Etkisi: Araştırma Özeti), https://jtba.lt/wp-content/uploads/2016/10/Fi-n3_A4_tyrimo-maketis_EN_naudojimui.pdf, (Erişim Tarihi:22.06.2019), ss.4, 9.

kimlik inşasına gelecek nesillerde olumlu katkısı olabileceği söylenebilir. Bugün 28 Avrupa Birliği üyesi ülkede farklı dil ve kültürler mevcuttur. Bu gençlik hareketi ile zaman içinde Avrupa gençleri diğer Birlik üyesi ülkelere karşı daha hoşgörü içinde yaklaşma durumunun gelişeceği söylenebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ADAY ÜLKE TÜRKİYE'DE AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİ SÜRECİ VE BİR UYGULAMA ÖRNEĞİ

4.1. TÜRKİYE'DE AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİ SÜRECİ

Türkiye 2000 yılında AGH Gençlik Programının bir parçası haline gelmiştir.²⁵⁴ Türkiye ile Avrupa Birliği arasında Türkiye'nin Topluluk Programlarına katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşma 26 Şubat 2002 tarihinde Brüksel'de imzalanmıştır. Bu anlaşma ile Türkiye Topluluk program ve ajansları ile katılım süreci bağlamında aday ülkeler ve Birlik arasında yapılacak olan toplantılara katılma imkânı sağlanmıştır.²⁵⁵

Türkiye AB ile imzaladığı Çerçeve Anlaşma ile AB'nin eğitim gençlik ve alanındaki çalışmalarına dahil olabilmıştır. 2000-2006 yıllarını kapsayan Avrupa Gençlik Programının ikinci dönemi 2004 yılı itibariyle Türkiye katılım sağlamıştır.²⁵⁶ Bu dönemde 26 Şubat 2002'de imzalanmış olan Çerçeve Anlaşması Türkiye'nin Topluluk Programlarına katılımının genel prensipleri belirlenmiş olup bu şartlara uygun olarak Mutabakat Zaptı adlı Anlaşma Türkiye ve Avrupa Komisyonu arasında 15 Nisan 2004 yılında Brüksel'de imzalanmıştır. Daha önce imzalanan Çerçeve Anlaşması koşulları dikkate alınarak bu Mutabakat Zaptı'nın I ve II ve numaralı eklerinde yer alan kayıt ve koşullar dahilinde Leonardo da Vinci II, Socrates II ve var olan Gençlik programlarına katılımı sağlanmıştır. Bu anlaşma ile Türkiye'de 1 Nisan 2004 yılı itibariyle var olan Topluluk Programlarına katılmasını geçerli kılmıştır.²⁵⁷

---

²⁵⁴ Duman, ss. 23-25.

²⁵⁵ Ulusal Ajans, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında İmzalanan Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşması'nın Onaylanması Hakkında Karar, **Çerçeve Anlaşması**, http://www.ua.gov.tr/docs/kurumsal/cerceve_anlasmasi1_v2.pdf?sfvrsn=0, (Erişim Tarihi:02.09.2019).

²⁵⁶ T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türk Ulusal Ajansı), **2012 Yılı Faaliyet Raporu**, http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/magazine/faaliyet_raporu_2012.pdf?sfvrsn=0, (Erişim Tarihi:01.09.2019), s.2.

²⁵⁷ Ulusal Ajans, Avrupa Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programları Leonardo da Vinci II, Socrates II ve Gençlik Programlarına Katılımı Hakkında Mutabakat Zaptı, http://www.ua.gov.tr/docs/kurumsal/mutabakat_zapti_turkce.pdf?sfvrsn=0, (Erişim Tarihi:02.09.2019), s.1.

Sonrasında, 2007-2013 yılları arasını kapsayan Gençlik Programına ve Hayat Boyu Öğrenme alanındaki Eylem Programına katılımı ile ilgili 30 Mayıs 2007 tarihinde Mutabakat Zaptı Antlaşması taraflar arasında imzalanır ve 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren yürürlüğe girmektedir. Gençlik Programının (2007-2013) uygulanması ile ilgili sorumlulukları hakkındaki Komisyon kararlarına uygun olarak, Türkiye, ulusal düzeyde program eylemlerinin uygulanmasının eşgüdümlü yönetimi, denetimi ve mali gözetimi temin etmesine dair bir dizi görevleri olması salık verilir. Çalışmaların Ulusal Ajans tarafından yürütülmesi gerektiğini belirtilir. Komisyon, Türkiye Türk Ulusal Ajansı arasında ilişkilerin yürütülmesi kararı alınır.²⁵⁸

Türkiye'nin Gençlik Programlarındaki etkinliğinin 2003 yılı itibariyle arttığı söylenebilir. Avrupa Gönüllü Hizmeti 2018 yılı sonunda Erasmus+ Programından Avrupa Parlamentosu ve Konseyin 2018/1475 sayılı Tüzüğü ile kurulmuş olan Avrupa Dayanışma Programı içinde yer almaya başlamıştır. Türkiye'nin gelişen bu süreçte Avrupa Dayanışma Programı'na katılımı ise 2018/1475 sayılı Tüzüğün 11 (1) (b) (i) maddesine göre gönüllülük faaliyetleri, ağ oluşturma faaliyetleri ve dayanışma projeleri ile sınırlı kalmıştır. Bu programa katılım müzakereleri devam etmektedir ve katılım anlaşmasının imza sürecinin tamamlanmak üzere olduğu söylenebilir.²⁵⁹

Avrupa Dayanışma Programı'nın faaliyet alanında gönüllülük (Bireysel Gönüllülük ve gönüllü takımları şeklinde ayrılmaktadır.), dayanışma projeleri, iş ve stajyerlik gibi dört temel faaliyet konusu bulunmaktadır. Türkiye bu alanlardan gönüllük ve dayanışma projeleri alanlarına dahildir ve çalışmalar yapabilmektedir. Bireysel gönüllülük; 2 haftadan başlayıp 12 aya kadar sürebilen bir gönüllülüktür. Gönüllüler kendi ülkelerinde veya sınır ötesinde projelere katılabilir, çevre, kültür ve diğer konuları içeren faaliyetlerin olduğu projelerde yer alabilirler. Yurtiçinde yapılacak gönüllülük projelerinde Avrupa katma değeri sunan bir proje olma niteliği taşınması koşulu aranmaktadır. Aksi takdirde proje bu program kapsamında kabul edilmemektedir.

²⁵⁸Resmi Gazete, Mutabakat Zaptı, [http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/di%C4%9Fer/mutabakat-zapt%C4%B1-\(2007-2013\)-\(tr\).pdf?sfvrsn=0](http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/di%C4%9Fer/mutabakat-zapt%C4%B1-(2007-2013)-(tr).pdf?sfvrsn=0), (Erişim Tarihi:25.06.2019) ss. 2-3.

²⁵⁹ T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Avrupa Dayanışma Programı, <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/gen%C3%A7lik-program%C4%B1/avrupa-dayani%C5%9Fma-programi/avrupa-dayani%C5%9Fma-programi-nedi-r->, (Erişim Tarihi:31.08.2019).

Gönüllü Takımları şeklinde gerçekleştirilen gönüllülük faaliyetinde en az 1/4'ü yurtdışından gelen gönüllülerden oluşan 40 kişi kadar olabilen grup halinde en az iki ülkeden gençlerden oluşan 2 hafta ile 2 ay arasında birlikte gönüllülük faaliyetinde bulunulan projelerdir. Kısa süreli projeler olması nedeniyle tek başına faaliyeti yürütmekte zorlanan ve uzun zaman bir projeye zaman ayıramayacak kuruluşlar için iyi bir fırsattır hem de gençler için (Örnek faaliyetler: tarihi mirasın korunması gibi). Bu tür projelere; katılımı uygun görülen ülkeler listesindeki ülkelerden Kalite Sertifikası veya Erasmus+ Gönüllülük akreditasyonu olan tüm kuruluşlar başvuru yapabilmektedir.²⁶⁰

Dayanışma Projeleri; kendi yerinde (yurtiçi dayanışma faaliyetleri) pozitif bir değişim ve katkı sağlamak isteyen en az beş gencin bir araya gelmesiyle (maksimum katılımcı sayısı sınırlaması bulunmamaktadır) oluşan grubun 2 veya 12 arasında geliştirip uygulamak istediği bir projede tüm katılımcıları içeren ve topluluk içindeki zorlukları konu alan ve Avrupa katma değeri sağlayan projeler olmalıdır. Bu tür proje yapmak isteyen gençlerin Avrupa Dayanışma Programı Portalına kayıt yaptırmaları gerekmektedir. Bu projeyi yapan grup kamu veya özel bir kuruluştan idari ve mali destek alabilir ve öğrenme çıktılarının belgelenmesi ve tanınır olmasında destek verebilmektedir. Bu projeler için dışarıdan bir destek alınabilir (Örnek: Koçluk desteği gibi) fakat bu kişi grubun üyesi olamaz. Destekleyen koç gönüllü veya profesyonel olabilir. Proje 2-12 aydır ve başvuranın ülkesinde gerçekleşir. Projeye başvuranın ikamet ettiği Ulusal Ajansa başvuru yapılır. Projeyi yürütecek grup başvurur ve grupta yer alan gençlerden biri yasal temsilci olur. 18-30 yaş arası gençler katılım sağlamaktadır.²⁶¹

---

²⁶⁰ T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Gönüllülük , [²⁶¹ T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Dayanışma Projeleri, \[74\]\(http://ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/gen%C3%A7lik-program%C4%B1/avrupa-dayani%C5%9Fma-programi/avrupa-dayani%C5%9Fma-programi-faali-yetleri-/dayan%C4%B1%C5%9Fma-projeleri-\(solidarity-projects\), \(Erişim Tarihi:01.09.2019\).</p></div><div data-bbox=\)](http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/gen%C3%A7lik-program%C4%B1/avrupa-dayani%C5%9Fma-programi/avrupa-dayani%C5%9Fma-programi-faali-yetleri-/g%C3%B6n%C3%BCll%C3%BCl%C3%BCk-(volunteering), (Erişim Tarihi:31.08.2019).</p></div><div data-bbox=)

4.2. TÜRKİYE'DEN AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİNE KATILAN GÖNÜLLÜLERİN AVRUPA KİMLİK ALGISI ÜZERİNE BİR UYGULAMA

4.2.1. Yöntem

Tez çalışmasının amacı Avrupa gönüllü hizmetinin Avrupa kimliği algısına etkisini anlamaktır. Bu çalışma ontolojik açıdan yapısalcı tutumu benimsemektedir. Epistemolojik açıdan, bilgiye erişmenin ancak bireyler ile yakın temas halinde onların algılarını anlayarak olacağını kabul etmektedir. Nitel araştırmalarda, araştırmacının araştırma konusuyla ilgili tutumunu, değer yargılarını, deneyimini baştan belirtmesi önemlidir²⁶². Bu noktada, araştırmacının kendisinin de Avrupa gönüllü hizmetine katılmış bir gönüllü olduğu belirtilmelidir. Araştırmacının gönüllü hizmeti deneyimi, değer yargılarını etkilemiş olabilir.

Çalışma keşfe yönelik olduğu için nitel araştırma deseni seçilmiştir. Veri toplama sürecinde pilot uygulama Aralık 2018-Ocak 2019 tarihleri arasında 26 gönüllünün katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sonrasında veri toplama, Ocak- Temmuz 2019 döneminde, görüşme yöntemine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örnekleme, Türkiye'den Avrupa gönüllü hizmetine katılan kişiler arasından maksatlı örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmacı, veri toplama sürecinde katılımcılar ile birebir görüşmüş, nitel araştırma desenine uygun olarak alanda katılımcılar ile birlikte zaman geçirmiştir. Nitel araştırmalarda, araştırmacının kendisi de veri toplama araçlarından birisi haline gelmektedir çünkü bireyler arası iletişim söz konusudur ve araştırmacının alandaki gözlemleri, notları ve katılımcılarla görüşme esnasında kurduğu iletişim veri toplama sürecini etkilemektedir.

Veri toplama yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara yöneltilen soruların ana temaları şöyledir: AGH Kavramı, AGH'nin katılımcının hayatına etkisi, AGH öncesi ve sonrası Avrupa Algısı, Öteki/leştirme, Avrupalı/laşma, Avrupa kavramı/değerleri/kimliği ve AGH'nin Avrupa kimliği oluşumunda etkisi. Her ne kadar görüşmeler bu temaları kılavuz olarak olsa da nitel araştırmanın özelliğine uygun olarak her görüşme kendi seyrinde

---

²⁶² Belkıs Kümbetoğlu, *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 2005.

ilerlemiştir. Kimi zaman katılımcılar soruların dışına çıkarak paylaşmak istedikleri konuları da anlatmışlardır. Nitel araştırmalarda bu durum, araştırmaya katkı vermesi açısından önem taşımaktadır.

4.2.1.1. Veri Toplama Tekniği ve rneklemi

Bu araştırmada Nitel Araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme yöntemi tekniği kullanılmıştır. Pilot uygulama Aralık 2018-Ocak 2019 tarihleri arasında 26 gönüllünün katılımı ile gerçekleşmiştir. Bu n çalışmanın ardından görüşme formunda düzenlemeler yapılarak, araştırma sürecine devam edilmiştir. Toplam 61 katılımcı ile görüşmeler tamamlanmıştır. Katılımcılardan 7 kişi şu an AGH projesine devam etmektedir.

Araştırma sürecinde, görüşmeler yüzyüze gerçekleştirilmiş, yüzyüze gerçekleştirmenin mümkün olmadığı durumlarda telefon veya sosyal media aracılığıyla katılımcılara ulaşılmış ve soruların yanıtları alınmıştır. Bazı katılımcılar tüm sorulara yanıt vermeyi tercih ederken bazıları istedikleri soruları yanıtlamışlardır. Çalışmanın güvenirliği açısından, katılımcılara bu konuda herhangi bir zorlama yapılmamış, kendi isteklerine bırakılmıştır. Çalışmanın geçerliliği açısından görüşme notları katılımcılar ile paylaşılmış ve görüş belirtmek isteyen katılımcıların görüşleri alınmıştır. Görüşmeler 40 dakika ile 100 dakika arasında değişen srelerde geçmiştir.

Görüşmelerin yüzyüze geçmesi, katılımcıların soruları anlamakta güçlük çektikleri noktalarda araştırmacının açıklama yapmasına imkan tanımıştır. Araştırmaya konu edilen örneklem grubun seçilmesinde araştırmacı, herhangi bir yıl ve bölge sınırlaması yapılmamıştır. Uygulama alanı sadece Türkiye'den AGH'yi katılan gönüllüler olarak seçilmiştir. Araştırma sorusunun cevabına yönelik olarak, araştırmacı tarafından maksatlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu teknik ile birlikte doğrudan AGH'yi katılan ve şuan AGH'ye devam eden gönüllülere kartopu yöntemi ile ulaşılmıştır ve görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde katılımcılar içtenlikle soruları cevaplandırmışlardır.

4.2.1.2. Verileri Toplama Süreci ve Kayıtları İşleme

Katılımcılarla yüz yüze görüşmeler sırasında soruları destekleyici ifadeler kullanılmıştır; açıklayabilir misiniz?, neyi ifade ediyor?, örnek verebilir misiniz?, soruyu odaklayıcı yönlendirme (soruyu tekrar etmek gibi) yönlendirmeler veya açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Görüşmeler esnasında, katılımcılar soruları cevaplandırmadan önce araştırmacı kendisini kısaca tanıtmış, tez konusunun başlığını ve araştırmanın amacını açıklamıştır. Elektronik ortamda ulaşılan katılımcılara sorular önceden gönderilmiş ve soru formuna (Avrupa algınızı merak ediyorum, sizce Avrupa nedir?, değerleri nelerdir?, onu diğerlerinden farklı kılan nedir? ve AGH sizin Avrupa algınızı nasıl etkiledi? bunları merak ediyorum şeklinde) bir önyazı eklenmiştir. Katılımcı önyazıyı okuyarak görüşmeye başlamıştır. Ayrıca görüşmeler öncesinde katılımcılara kimlik bilgilerinin korunduğu ve araştırmanın yazımı aşamasında isimlerine karşılık bir alfabetik bir kod verileceğini bilgisi verilmiştir.

Çalışmada elde edilen ses kayıtları tekrar tekrar dinlenerek deşifre edilmiştir ve yazılı metin haline dönüştürülmüştür. Görüşme transkripti, tek satır ara 12 punto Times New Roman yazı karakteri ile 99 sayfadır. Katılımcıların isimleri alfabetik kodlar verilerek katılımcıların kimlik bilgilerinin korumasına özen gösterilmiştir. Katılımcı sayısının alfabedeki harflerin sayısından fazla olması nedeniyle isimlerin ilk A ile başlayan kodlaması Z'den sonra tekrar A1 şeklinde başlayıp devam edilmiştir.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta şudur; bu çalışmada sadece katılımcıların görüşleri doğrultusunda soruya cevap aranmaktadır. Tümevarım yönetimiyle bir çıkarımda bulunulabilir. Literatürdeki bu alandaki çalışmalarda olan eksikliğin giderilmesi ve gelecekteki çalışmalara katkı sağlaması amacıyla yapılmıştır.

4.2.1.3. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler, içerik analizi türlerinden tematik analiz yoluyla analiz edilmiştir. Nitel Araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliğine yönelik adımlar izlenmiştir. Dolayısıyla güvenilirliği ve iç geçerliliğin sağlanması amacıyla, araştırmacı dışında iki farklı kodlayıcı daha, verileri eş zamanlı olarak tematik kodlama

kodlamışlardır. Tematik analiz dört adımda yapılmıştır. İlk olarak görüşme cevapları araştırmacı dahil üç kişi tarafından detaylı okunarak kodlanmıştır. Görüşme sorularından hareketle, benzer olan ve ilişkili olanlar renklendirmeler yoluyla birçok defa okunarak alt kategoriler oluşturulmuştur. Elde edilen veriler birkaç defa okunup derinlemesine incelenmiştir. İkinci adımda, alt kategorilerden ilişkili kategoriler gruplanarak üst kategoriler (temalar) oluşturulmuştur. Üçüncü olarak her bir kodlamacının yaptığı kodlar farklı renklendirmelerle aynı tablo üzerine yerleştirilip aynı cevaba verilen üç farklı kodlama üzerinden tekrar okunarak kodlar arasındaki ilişkiler değerlendirilip benzerlik ve farklılıklar üzerinden nihai kodlar belirlenmiştir. Akabinde, son olarak üst kategori, alt kategori ve kodlar aynı tabloda düzenlenmiştir. Bulgular başlığı altında tablolardan elde edilen bulgular katılımcıdan alınan doğrudan ifadelerle desteklenmeye çalışılmıştır. Gerekli olduğu düşünüldüğü yerlerde veriler sayılaştırılarak tabloda yer verilmiştir.

Geçerliğini sağlamak için araştırmanın her bir aşaması detaylı açıklanmıştır. Ayrıca görüşmelerin ses kayıtlarının deşifre edilmesinde tekrar tekrar dinlenmesi ve kodlama aşamasında araştırmacı dışında iki farklı kodlamacının da kod yazması ile çalışmanın tarafsızlığı ve güvenilirliği oluşturulmaya çalışılmıştır.

4.3. BULGULAR

Bu başlık altında, tematik analiz ile elde edilen üst ve alt kategoriler ve ilişkili kodların tablolaştırılması yapılmıştır. Elde edilen bu sonuçlar birinci veri olarak katılımcı görüşleriyle desteklenmiştir.

Katılımcı Bilgisi

Tablo 3'te, araştırmaya katılan toplam 61 katılımcının demografik bilgileri gösterilmektedir. Katılımcının yaşı, mesleği, projeyi katılma yaşı ve katılma yılı tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: Katılımcı Bilgisi

Kod	Yaş	Meslek	KATILMA YILI	KATILMA YAŞI
B	34	Almanca öğretmeni	2012	27
D	-	İngilizce öğretmeni	2016	-
Ğ	34	Üniversitede Erasmus koordinatörü	2015	29
V	30	İngilizce öğretmeni	2015	26
M	26	Mühendis fakat öğretmenlik yapıyor	2017	24
E	27	İşsiz	-	26
İ	25	Fizyoterapist	2017	23
Ö	27	Kurumsal medya iletişim uzmanı	2015	23
Ş	26	Çocuk fizyoterapisti	2017-2018	24
R	36	Turizmle ilgileniyor	2007	24
S	33	Turizm	2013	28
C	29	İşsiz	2015	25
K	27	Çevre mühendisi	2015-2016	24
I	32	İngilizce öğretmeni	2015	28
U	25	Elektrik mühendisliği mezunu	2018	24
T	27	Patent uzmanı	2014	22
P	29	İnsan kaynakları Uzmanı	2015	26
F	29	Mimar	2015	24
O	29	Kendi firmasında çalışmakta	2015	25
Ü	24	Tercüman ve dış ticaret uzmanı	2015/2018	20/23
H	27	Endüstriyel tasarımcı	2015	23
N	27	Şoför	2013	21
A	29	Dış ticaret planlama uzmanı	2014	24
J	27	Yüksek lisans öğrencisi	2017	25
L	25	İşsiz (İngiliz dili edebiyatı mezunu)	2017	23
G	23	Staj yapıyor (Hollanda'da)	2017-2018	21
F1	28	Askerde (Fransız mütercim tercümanlık mezunu)	2015	22-23
S1	33	Bilgisayar işletmeni	2012	25

Ü1	24	Matematik mühendisliği öğrencisi	2016-2017	21
H1	24	İşsiz (psikoloji mezunu)	2018-2019	24
G1	21	Lojistik yönetimi öğrencisi	2019	21
D1	22	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri öğrencisi	2019	-
J1	24	İngiliz dili edebiyatı mezunu	2018	21
Ç1	22	Psikoloji öğrencisi	2014/2018-2019	20/24
Ğ1	25	Hukuk mezunu çalışmıyor.	2018	23
O1	23	Uluslararası ticaret mezunu	2018	26
L1	27	Sinema televizyon mezunu	2018	23
A1	24	Mezun	2017/2018	21/22
U1	23	Hukuk öğrencisi	2019	26
K1	26	Maliye mezunu	2018	27
Z1	28	Sosyal Bilgiler öğretmenliği mezunu-STK'larda çalışmakta	2015	26
N1	31	Esnaf	2019-Devam ediyor.	23
Ö1	23	Konservatuar mezunu	2017	23
E1	25	Fizyoterapist	2018	23
I1	24	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi mezunu- işsiz	2019	24
İ1	24	Yeni mezun	2018	30
B1	32	Gazetecilik mezunu, inşaat ustası	2018	22
Ş1	23	Uluslararası ilişkiler mezunu	2019	-
T1	23	Çalışmıyor.	2017	24
V1	25	İngilizce öğretmeni	2015	24-25
M1	28	Kimya mühendisliği mezunu	2016	24
C1	26	Yurtdışında yüksek lisansa başlayacak.	2018/2019	26/27
Y1	-	Belirtmemiş.	2018	23
R1	-	Belirtmemiş.	2014	23

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tablo bilgileri ışığında bakıldığında katılımcıların yaş ağırlığı 21-35 yaş arasındadır. Projeye katılma yaş aralığı ve Türkiye'nin AGH programlarında aktif yer aldığı zaman dilimi düşünüldüğünde yaş aralığının yakın olması beklenilmektedir. Katılımcıların mevcut durumları; çalışan, yeni mezun ve iş arayan ve eğitimine devam eden şeklinde gruplanabilir. Katılımcıların çoğunluğunun yirmi ile otuz yaş arası gönüllü faaliyete katıldığı söylenebilir. 2014-2019 yılları arası yoğunlukta bir katılım görülmektedir. Katılımcılardan yedisi (Yukarıdaki tabloda altı katılımcınının- A1, I1, J1, K1, L1 ve Ö1- bilgisi bulunmaktadır.) AGH projesine devam etmektedirler.

Katılımcıların AGH'ye ilişkin algılarını ve AGH'nin onlar üzerindeki etkilerine ilişkin yorumlarını içeren detaylı tablolar ve değerlendirmeler, ekte alınmıştır. Tezde, Ek-1 başlığı altında verilmektedir. Bulgular kısmında sadece kimlik algısı ile ilgili verilere yer verilmiştir.

Tablo 4: Kimliğe Etkisi

Üst kategori	Alt Kategori	Kodlar
AGH'nin Katılımcının Hayatına Etkisi	Kimliğe Etkisi	Irkçılık ve milliyetçilik duygusunun azalması
		Avrupalı hissetmesi
		Kendisini dünya vatandaşı hissetmesi

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tabolada görüldüğü, AGH'nin katılımcıların hayatına kimlik açısından etkisi 3 şekilde gözlenmektedir: (I) Irkçılık ve milliyetçilik duygusunun azalması, (II) Avrupalı hissetmesi ve (III) kendisini dünya vatandaşı hissetmesi. Katılımcılar arasında kendisini Avrupa vatandaşlığının ötesinde, dünya vatandaşı olarak görenler de vardır. Burada çok kültürlü ortamda edinilen deneyimlerin, ırkçılık ve milliyetçilik duygularının azaltılmasındaki etkisi görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu Avrupalı olmanın coğrafi olarak sınırlandırılmayacağını ve Avrupa olmanın bir düşünce bir yaşayış tarzı olduğunu ifade etmişlerdir. Bu düşüncelerini, AB üyesi olmasa da bir kişinin Avrupalı olabileceği düşüncesi ile destelemişlerdir.

Avrupa, katılımcılara göre coğrafi sınırları olan bir alan değil, bir değerler bütünüdür ve bu değerleri taşıyan kişiler Avrupalıdır; Avrupalı kimliğinin taşıyıcısıdır. Bu nedenle, katılımcıların bir kısmı zaten Avrupalı olduklarını, Avrupalı hissettikleri için AGH'ye katıldıklarını ve AGH'nin bu nedenle onların

Avrupalı hissetmelerine etki etmediğini ifade etmiştir. Burada, kimi katılımcılar açısından Avrupa kimliğini taşımakla, AGH'ye katılmak arasında bir bağ olduğu anlaşılmıştır. Diğer açıdan, bazı katılımcılar AGH'ye katılsalar da Avrupalı kimliğini hissetmediklerini belirtmişlerdir. Geriye kalan katılımcılar ise kendilerini Avrupalı hissettiklerini ifade ederken içlerinden 10 tanesi açıkça AGH'nin etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Yukarıda da belirtildiği gibi kimi katılımcılar (3 kişi) AGH programı sonrası kendisini dünya vatandaşı olarak tanımlamıştır. Burada, AGH ile tecrübe edilen çok kültürlülük ortamının etkisi gözlenmektedir. Çok kültürlü ortamda edinilen tecrübeler, kimlik ve aidiyet hissinde coğrafi sınırları kaldırarak, sadece bir bölge örneğın Avrupa'ya aitlik duygusunu değil, dünyaya ait olma duygusunu pekiştirmektedir.

Üst kategori: AGH Öncesi ve Sonrası Avrupa Algısı

“AGH öncesi ve sonrası Avrupa Algısı” üst kategorisi başlığı altında dört alt kategori oluşturulmuştur. Bunlar; Avrupa imgesi, Avrupa'nın farklılığı, AGH sonrası Avrupa imgesi (sosyal, politik, kültürel) ve AGH'nin Avrupa algısına etkisi başlıklarıdır. Aşağıdaki tablolarda her bir alt kategori başlığı tablolarda halinde ilişkili kodlar ile yer verilmektedir.

Katılımcıların, Avrupa imgelerine yönelik cevapları ışığında, katılımcıların daha önceki Avrupa deneyimlerinin, onların Avrupa imgelerinin inşa edilmesi en yüksek ölçüde katkı verildiği görülmektedir. Avrupa imgesi ile ilgili olarak, en yüksek frekans Avrupa deneyiminin olması başlığında çıkmıştır. Avrupa imgesinin alt unsurları ise katılımcıların serbest çağrışımında verdiği yanıtların sıklığına göre şöyle sıralanabilir: sistemli ve kuralları olma, toplumsal olarak daha gelişmiş olma, çok kültürlü ve farklılıklara saygılı olma, özgür düşünceye sahip olma ve insan haklarına saygılı olma, modern yaşam tarzına sahip olma, sanatın önemsendiği ve kültürel mirasın korunduğu bir yer olma, sakin yaşam tarzına sahip olma, ekonomik olarak gelişmiş olma, temiz ve düzenli şehirlerlere sahip olma.

Tablo 5: Avrupa İmgesini Oluşturan Özellikler

Avrupa deneyimi	Modern yaşam tarzına sahip olması
Toplumsal gelişmişlikte ileri seviyede	Sakin yaşam tarzı
Sosyal ilişkilerde zayıf bir Avrupa	Sanatın önemsendiği, kültürel mirasın korunduğu
Avrupa değerleriyle çelişen bir Avrupa algısı	Seküler bir toplum
Ekonomik olarak çok gelişmiş	İrkçı olmayan toplum
Toplumsal ve kültürel farklılıklara sahip	Sistemli ve kuralları olan
Özgür düşünce ve demokrasi sahip	Gösterişli bir Avrupa
İnsan haklarına, kadın haklarına saygılı, cinsiyet eşitliği olan,	İrkçı bir Almanya düşüncesi
Çok kültürlü ve farklılıklara saygılı	Soğukkanlı insanlara sahip
Fırsatlara sahip olması	Bireysel özgürlüklere saygılı
Ulaşılamayan Avrupa algısı	Temiz ve düzenli şehirlere sahip

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Aşağıda birtakım katılımcı görüşlerine yer verilmiştir. Bu görüşler AGH'nin ortak bir Avrupa kültürü oluşturmak için kullanılan bir araç olduğuna ve AB'nin siyasi boyutunu destekleyici yöndedir.

“Avrupa, kültürü olmayan bölgedir. Avrupa deyince ortak bir güç var NATO, ortak para birimi var ama ortak bir kültür yok. Avrupa'nın ortak kültürü olmadığı için Erasmus altında her kültürden insanlar gelsin ve ortak bir kültür oluşturalım. Tıpkı Euro da olduğu gibi Avrupa Gönüllü Hizmeti bana Avrupa'da daha farklı kültürleri tanıma fırsatı sağladı.” (F1)

“Avrupa benim için bir topluluktur. Aslında toplum belli amaçlarla bir araya gelmişler, farklı ülkelerden farklı milletlerden insanlar ama ilk birleşmeleri siyasi amaçla olmuş. Daha sonra bir kültüre bölünmüş diyebilirim. Avrupa benim için bir toplum, Avrupa Toplumunu diyebilirim.” (V1)

Aşağıda yer verilen katılımcı görüşleri ise Avrupa üst kimliğinin varlığını işaret ederek Avrupa kimliğini üye ülke uluslarının kendi kimliklerini koruyarak ortak bir payda da bir üst kimlikte buluşmaya çalışması olarak görmektedir. Bir diğer görüşte ise Avrupa'nın bir kıta olması kadar Avrupa'da yaşayan toplumların

geçmişten gelen ekonomik ve sosyal mücadeleleri (işçi sınıfının mücadelesi dikkat çekmektedir.) sonucu var olan Avrupa değerleri ile ilişkilendirmektedir. Bunlar;

“Bence Avrupa bir kıtadan ziyade belirli ülkelerin bir araya gelerek oluşturduğunu bütündür. Değerler açısından da insanların ya da toplumların belirli kimliklerini bir kenara bırakarak ortak bir noktada buluşma çabasıdır. Elbette ki kimliklerini koruyor, ancak bunu koruyarak ortak bir payda yaratmasıdır.” (M1)

“En başta bir tanım olarak bir kıta parçasıdır. Nesnel bir anlamı olan belli bir tarihten süreçten geçmiş belli ekonomik ya da sosyal süreçleri yaşamış bugüne kadar gelmiş. Hukuki tanımlamaları ile olsun kişisel hak ve özgürlükler anlamında kendisini orada yaşayan insanların oradaki yaşanan mücadeleler sonucunda olaylar savaşlar...tek başına mücadele değil tabii. İşçi sınıfının hareketinden tutun da ülkeler arası savaşın sonucunda ortaya çıkan Avrupa dediğiniz bu, yoksa tek başına Avrupa'da olan ülkeler değildir. Bugün Avrupa dediğiniz şey aslında tamamen bir değerler bütünüdür. Bu değerler hukukun üstünlüğü, yargının bağımsızlığı, kişi hak ve hürriyetlere bu daha çok anayasada temel hak ve özgürlükleri içeren tanımlamalar olarak bunu söyleyebilirim en baştan Avrupa deyince benim aklıma bunlar geliyor.” (C1)

Aşağıdaki tabloda (Tablo 6) Avrupa'yı farklı kılan nedir sorusuna verilen cevapların dağılımı gösterilmektedir. İlk sırada bütünleşmiş bir Avrupa olması ve kültürel çeşitliliğin fazla olduğunu şeklinde tanımlanmıştır. İkinci sırada farklılıklara saygı ve bir arada yaşamanın var olmasıdır. Üçüncü sırada yüksek yaşam kalitesi olarak tanımlanmışlardır.

Tablo 6: Avrupa'yı Farklı Kılan Özellikler

Örnek Kodlar	
Farklılıklara saygı ve bir arada yaşama,	Sakinlik ve özgürlük
Yüksek yaşam kalitesi	Medeniyet
Kültürel çeşitlilik	Bütünleşmiş bir Avrupa
Avrupa değerlerinin varlığı ve hissedilmesi	Serbest dolaşım
Sosyal devlet	Ekonomik ve siyasal bir topluluk
Eşitlik	Ulus üstü yapı
Demokrasinin varlığı	Hristiyan ülkelerin fazla olduğu topluluk
Ekonomik istikrar	

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Avrupa kimliği her ne kadar yukarıdan aşağıya doğru oluşturulmaya çalışılsa da içinde yaşayan bireylerin bu kimliğin oluşumuna yön vermesi Avrupa'nın farklılığına gösterge olarak sunulmuştur.

“Başka diğerleri gibi siyasi tepede oluşumlar olsa da şu an Avrupa kimliği bireyler tarafından değer kazanıyor. Her bir bireyin ona kattığı değer, ona kattığı anlama, sivil toplumlarla, üniversitelerle vs. Artık insanlar ona yön veriyor, bireyler ona yön veriyor. Siyasi kurumlar değil de insanlar ona daha çok yn veriyor diye düşünüyorum. Onu en çok farklı kılan bu bence.” (V1)

Bir başka görüşe göre ise aynı dini inanca sahip olmak Avrupa'yı birleştiren unsur olarak görülmüştür.

“Avrupa Birliği müzakere sürecine düşünürsek biz Müslüman bir ülke olduğumuz için Hristiyan ülkelerin fazla olması.” (P1)

'D1' kodunda ifade edilen katılımcının görüşüne göre, AB'nin diğer oluşumlardan farkı; sadece belli bir alanda btnleşmeyeyip giderek her alanda (ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi) bütünleşmeye çalışan bir topluluk olmasıdır.

“AB diğerlerinden farklı bir topluluk ekonomik alanda kurulup sonradan kültürel, sosyal ve toplumsal olarak genişleyen bir topluluktur. OECD lkelerinde belli başlı temeller var ve onların dışına çıkamazsın. NATO'da savunma üzerine kurulu bir düzen var.” (D1)

Katılımcılara, aşağıdaki tabloda (Tablo 7) görüldüğü gibi AGH sonrası oluşan Avrupa imgelerinin neler olduğunun öğrenilmesi amaçlanmıştır. İlk sırada çokkültürlü yapısı bulunmaktadır. İkinci sırada ekonomik ve sosyal hayatta rahatlığı ve farklı kültürlere saygının olması vardır. nc sırada ise toplumsal kurallara uyum, insana saygı ve kültürlere bağlılığın mevcut olduğu grlmektedir.

Tablo 7: AGH Sonrası Avrupa İmgesi (Sosyal, Politik ve Kültürel)

Üst Kategori	Alt Kategori			Örnek Kod
AGH Öncesi ve Sonrası Avrupa Algısı	AGH Sonrası Avrupa İmgesi	Sosyal	Kurallar bütünü olarak Avrupa	Toplumsal kurullara uyumun varlığı
				Çalışma ahlakı
				Huzurlu, kurallara uygun ve güvenli olması
			Avrupalı insanın, sosyal ilişkilerinde mesafeli olması	Soğuk davranan insanlar
				Aile bağları ve sosyal ilişkiler bakımından zayıf
		Sosyal deneyimlerin Avrupalılık fikrini etkilemesi	Avrupa farkındalığı ve deneyimi	
		Politik ve Hukuki üst yapı	Politik kurumların vatandaşa yakınlığı	Politikacıların erişilebilirliği
				Özgürlükçü bir toplum
			Temel ilkelere saygı	İnsana saygı
				Hukukun üstünlüğü
Çifte standart	AB ülkelerinin insan hakları ve demokrasi anlamında iyi olsa da çifte standart uygulamaları: Mülteci ve göçmenlere karşı			
Ulusalçılığın gücü	Bütün içindeki ulusal kimliklerin gücü ve etkisi			
	Irkçılık mevcut			

		Kültürel	Farklılıkların yönetimi/ yönetilememesi (farklı görüşler mevcuttur)	AGH ülkesi farklı kültürleri dışlamakta
			Dinin önemi	Farklılıklara saygı
			Yaşam tarzı farklılıkları	Dine bağlı olma
				Doğu ve Batı Avrupa arasında yaşam farklılıkları
		Ekonomik	Ekonomik kazanımların belirleyiciliği	Bütünleşmiş bir Avrupa'dan ziyade ortak ekonomik çıkarlar etrafında birleşen bir topluluk
				Ekonomik kaygıları olması
				Sosyal devlet

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki bulguların içinde var olan AB'nin kendi içinde demokratik ve hukukun üstünlüğü yapısının olması kadar göçmen ve mültecilere karşı gösterdiği yaklaşımın çelişmesini gözlemleyen bir katılımcı görüşü şu şekildedir:

“Biz Avrupa’yı bir bütün olarak görsek de milli kimliklerin ve milliyetçiliğin hala Avrupa’da çok etkili olduğunu fark ettim. Sosyal açıdan Avrupa ülkeleri hukuk yapısında ve devlet politikalarında bizden çok ileride olmalarına rağmen konu göçmenler, mülteciler gibi bireylere geldiğinde çifte standartlı bir yapıya sahip olduklarını ve bu dezavantajlı grupların haklarını elde etmelerinin kolay olmadığını gördüm. Kültürel açıdan bizim sahip olduğumuz pek çok değer sosyal devletin yerini tutmakta iken aile, komşuluk, akrabalık gibi değerlerin Avrupa’da zayıf olduğunu hissettim.” (R)

Bir başka katılımcı da Avrupa'nın ortak çıkarlar nedeniyle bir arada olduğu görüşünü destekleyici ifadesinde bütünleşmiş bir Avrupa'dan ziyade ortak çıkarlar etrafında birleşen bir Avrupa imgesinin oluştuğunu ifade etmiştir. Bu görüşü aşağıdaki gibidir:

“İlk gittiğimde benim için Avrupa bir bütün ve içselleşmiş bir yapı olarak zihnimde yerleşmişse de iç yaşamlarında kendi aralarında birçok farklılıkların bulunduğu ve Avrupa Birliği'nin sadece olumlu yanlarını kullandıkları ve Avrupa kimliğinin oluşmadığını ve kişilerin Avrupa Birliği'ni kendi kazanımları kadar sevdiklerini ve kullandıklarını farkettim.” (S)

Sonuç olarak, katılımcıların gözünde, AB; kendi içinde oluşturulan Avrupa değerleri, norm ve ilkelerinin uygulandığı bir Avrupa imgesi yaratmakla birlikte kendi içindeki çıkmazlarda katılımcılar tarafından gözlemlendiğini söylenebilir.

Aşağıdaki tabloda (Tablo 8) AGH'nin Avrupa algısına nasıl etkilediği sorusuna verilen cevapların değerlendirilmesi gösterilmektedir. AGH kendisini zaten Avrupalı hisseden katılımcıların, Avrupa algısında bir değişikliğe neden olmamıştır. Katılımcılar, AB içinde ülkelerin farklı standartları olduğuna dikkat çekmektedir. AGH'nin sosyal, eğitimsel ve kişisel gelişime katkı sağlaması ve farklı kültürlerle adapte olabilmeyi etkisi önem taşımaktadır. Çevre bilinci, dayanışma ve gönüllülüğe verilen önem, AGH'nin Avrupa algısına etkisi büyük ölçüde etkilemektedir. Ayrıca AGH aracılığıyla Avrupa'nın ulaşılabilir olduğu algısı oluşmuştur.

Tablo 8: AGH'nin Avrupa Algısına Etkisi

Üst Kategori	Alt Kategori		Örnek Kodlar
AGH Öncesi ve Sonrası Avrupa Algısı	AGH'nin Avrupa Algısına Etkisi	Avrupalı hissetme	Avrupa deneyimi var
			Avrupa'nın ulaşılabilirliği algısının oluşması
			Ev sahibi ülkede Türklere karşı önyargının olması
		Ülkelerin farklı olması	Fikir ayrılıklarının olduğu bir Avrupa algısı
			Farklı standartlara sahip ülkelerden oluşması
		AGH'nin sosyal, eğitimsel ve kişisel gelişime katkı sağlaması	Dayanışma ve gönüllülüğe verilen önem
			Farklı kültürlerle adapte olma
			Ortak dil İngilizce
		Çevre bilinci, dayanışma ve gönüllülüğe verilen önem	Daha temiz bir Avrupa ile karşılaşması
			Kültürlerarası etkileşim ve kültürlerarası öğrenme

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tabloda yer alan bulgular ışığında AGH'nin Avrupa algısına etkisini destekleyici seçilen bazı katılımcı görüşleri aşağıda verilmiştir. Bunlar:

“Gitmeden önce Avrupa ve dünya çok büyük bir yerdi benim için. Yaşamaya başladıktan sonra gayet erişilebilir ve yaşanabilir bir yer oldu bir anda. Dünyanın başka bir bölgesinden gidip çok farklı kültürdeki insanlara yardım etmek muazzam bir duyguydu.” (Ö)

“Olumlu yönde etkiledi. Daha önyargılıydım. Genel olarak sevmediklerini düşünüyordum. Diğer insanlara bakış açılarının normal olduğunu ve daha medeni olarak yaşadıklarını farkettim. Temizlik, çevre bilinci ve eğitim anlamında daha üst düzeyde olduklarını farkettim.” (E1)

“AGH öncesi Avrupa'ya gitmenin imkânsız olduğunu düşünüyordum. AGH sayesinde kendim için imkânsız olan bu hayali gerçekleştirdiğim için çok şanslıyım.” (Ü)

Tablo 9: Üst kategori: Öteki/leştirme

Üst Kategori	Alt Kategori
Öteki/leştirme	Gönüllünün Kendisini Öteki Algılama/ması
	Proje Sürecinde Gruplaşma veya Öteki/leştirme
	Türkiye'nin Avrupa Kimliği ile Benzerliği /Farklılığı

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi “Öteki/leştirme” üst kategorisi başlığı altında üç alt kategori oluşturulmuştur. Bunlar; gönüllünün kendisini öteki olarak algılama/ması, proje sürecinde gruplaşma veya öteki/leştirme ve Türkiye'nin Avrupa kimliği ile benzerliği /farklılığı başlıklarıdır. Aşağıdaki tablolarda her bir alt kategori başlığı tablolar halinde ilişkili kodlar ile verilmektedir.

Katılımcıların, proje sürecinde kendilerini öteki olarak algılama/ması 54 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. Frekans aralığı olarak evet, kısmen ve hayır şeklinde gelen cevaplara göre kendi içinde yeni bir ayrıma gerek görülmüştür. 6 katılımcı kendini hiçbir şekilde öteki hissetmediğini belirtmiştir ve gerekçe göstermemişlerdir. Kendilerini öteki hissetmeyen sütununda 20 adet kod bulunmaktadır. Bu katılımcılar, Saygı ve hoşgörü hâkim bir ortamda bulunmaları ve farklı kültürleri tanıma isteklerini gerekçe olarak göstermişlerdir. Kendisini kısmen

öteki hisseden 10 adet kod içinde gerekçelerine yer verilmiştir. Kendisini öteki hissedenlerin gerekçeleri içinde ilk sırada din farklılığı bulunmaktadır. İkinci sırada kültür farklılığı ve Türkiye'yi politik, tarihsel ve dini olarak var olan önyargı bulunmaktadır.

Bunlar:

“Yabancı hissettim. Özellikle ilk zamanlar. Bunda İtalya’da kırsal yerde bulunduğum için yerel halkın İngilizce bilmemesi etkiledi.” (V)

Yukarıda gönüllü ile yerel halk arasında oluşabilen problemlerden birisi iletişim problemini olduğuna örnek bir katılımcı görüşü aşağıdaki gibidir.

“Evet. Direkt gönüllü olarak çalıştığım yerde bunu çok farketmesemde diğer gönüllülerle bulduğumuz toplantılarda onlardan olmadığın ve sürekli savunmada kalmak ve onların ön yargılarını kırabilmek için çok güçlü bir karaktere sahip olman gerektiği ve seni Türk geçmişinin temsilcisi olarak görmeleridir. En büyük ötekileştirmek ise Türk olarak AGH’nin bittiği gün ülkeyi terk etmek zorunda olmana rağmen senden önceki veya gönüllü arkadaşının aynı gün için planlar yapabilmesidir.” (S)

“Ülkemi yanlış tanımaları öteki hissettirdi.” (I)

“Kesinlikle hissettim. Özellikle din konusunda çok farklı olduğumuz her alanda fark ettiriliyor.” (A)

“Çok doğal olarak kültür ve din konusunda ‘farklı’ olduğumuzun farkında oluyorum. Bayram ya da özel günlerinde, gelenek ve adetlerinde olduğu gibi.” (İ1)

“Kendimi öteki olarak sadece havaalanlarında hissetmişim. Sadece bir kere Norveç’ten İspanya’ya giderken herkesi geçirip benim pasaportumu incelemek için bekletmişlerdi uzun bir süre. Onun dışında Avrupa üyesi ülkelerdeki kişilerin ülkemiz açısından algısının salt tarihsel-politik durum ile ilgili olduğu ya da genel olarak Müslüman olmakla alakalı genel yargılardan oluştuğunu deneyimledim.” (J)

Yukarıdaki son dört katılımcı görüşünde görüldüğü gibi; ulusal kimlik, kültür, tarih ve AGH’nin bürokratik süreçlerini öteki hissetme nedenleri olarak ifade etmişlerdir.

Katılımcıların proje süresince diğer ülkelerden gelen gönüllüler arasında herhangi bir gruplaşma veya ötekileştirmenin olup olmadığına dair görüşleri aşağıdaki tablodaki (Tablo 10) gibi dağılım göstermiştir. Bu soru 55 katılımcı tarafından

cevaplandırmıştır. Kodlar içinde gruplaşmanın var olduğunu, olmadığını ve normal olduğunu ifade edenler olarak bir ayırım oluşmuştur.

Tablo 10: Proje Sürecinde Gruplaşma veya Öteki/leştirmeyi Etkileyen Faktörler

Kültürel ortaklıktan ziyade sosyal hayatı benzer olanların gruplaşması	Yerel halk iletişimde dil problemi yaşanması
Ortak dil etrafında gruplaşma	Kültürel etkileşim
Yakın coğrafyalar arası gruplaşma	Ulusal kimlik üzerine gruplaşma

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Çalışmada, ilk sırada ulusal kimlik etrafında gruplaşmanın olduğu ortaya çıkmıştır. İkinci sırada gruplaşmalar aynı dili konuşan gönüllüler arasındadır. Üçüncü sırada ise komşu ülke dil ve kültür benzerliklerine dayalı gruplaşma ve benzer dil ve kültüre sahip ülke gönülleri arasında bir gruplaşma var olduğunu ifade etmişlerdir. 3 katılımcı ulusal dil, kültür ve kimlik altında gruplaşmayı normal bulduğunu söylemiştir. Bu gruplaşmaların proje başlangıcında yoğun olduğunu görülmektedir. Proje sürecinde yaşanan gruplaşmalara, katılımcılardan seçilen görüşlerle aşağıda yer verilmiştir. Bunlar:

“Bu konuda bazen sıkıntılar yaşadım evet. Benim gittiğim yıl benimle birlikte Alman ve İspanyol gönüllü vardı mesela. Onlar birlikte takılmayı seviyorlardı. Spor salonuna gitmeleri, aylık cep harçlıklarını idareli kullanmamaları gibi özelliklerle birbirimizden ayrı özelliklerdeydik. Zevkler çok farklıydı ve o yüzden gezilerimin birçoğunu tek başıma yaptım.” (C)

“Evet, her ülkenin gönüllülerinin kendi aralarında gruplaştığını gözlemledim. Genel olarak da Türklere nazaran daha rahat ve kısmen apolitik davranışlar sergilendiğini gözlemlediğimi söyleyebilirim.” (T)

“İlk etapta herkes kendi ülkesinden gelen kişilerle birlikte olmayı tercih etti. Ama çok kısa bir süre içinde bu değişerek bir arada kolayca yaşayabildi.” (F)

“Bir kere gençlerin özellikle liseden sonra AGH projelerine tercih ettiklerini gördüm. Gruplaşma şu anlamda oluyordu. Tabii ortak dili ve ortak kültürü olanlar gruplaşıyorlardı. Fakat bu biz gruplaşalım, ayrı bir grup oluşturalım şeklinde değil,

sadece futbolu sevenler gibi bir grup nasıl oluşuyorsa, aynı onun gibi gruplaşmaydı. Kötü anlamda olmadı.” (Ü1)

‘Ü1’ kodlu katılımcı, ortak dil ve kültür etrafında gruplaşmanın normal olduğunu ifade eden katılımcıların görüşüne destekleyici bir örnektir.

Gruplaşmanın olmadığını ifade eden katılımcı görüşlerinden bazıları aşağıda yer verilmiştir.

“Öğrenim hareketliliğindeki bazı gruplarda bu çok vardı, mesela İspanyollar. Ama AGH'dekiler arasında bu çok olmuyor. Sebebi de zaten aynı ülkeden çok fazla katılımcı olmaması, denge kuruluyor. Ve daha bilinçli insanlar oluyor genelde.” (Ğ1)

“Gönüllüler çok sıcak kanlılardı ya da ırkçı söylemleri olmadı bizde onlara öyle yaklaştık. Türkiye deyince bir adım geriye atıyorlardı. Türkiye Ortadoğu'ya yakın diye Arap ülkesi zannedenlerde oldu. Türkiye'yi açıkladık durumu anlattık. Gruplaşma olmadı. Toplumsal ayrışma olmadı. Herkes birbirine saygılıydı. Benim projede aynı ülkeden fazla arkadaş yoktu, sadece Polonya'dan iki arkadaş vardı. Onlardan biri çok dindardı fakat diğeri dindar değildi. Birisi kiliseye giderken diğeri bizi arıyordu şuraya gidelim bir etkinlik yapalım diye.” (D1)

“Bizim grubumuzda herkes son derece kucaklayıcıydı. Benzer kültürlerarası başta hızlı bir kaynaşma olsa da örneğin bizim birlikte sık sık vakit geçirdiğimiz grup Macar, Avusturyalı ve Türklerden oluşuyordu. AGH bunun ne kadar gereksiz olduğunu gösteren bir ortam bir ve bütün olduğumuzu.” (Ş)

Yukarıdaki katılımcı görüşlerinde (Ğ1, D1 ve Ş1) gruplaşmanın olmadığını söyleyen katılımcılar, olmamasında katılımcıların daha bilinçli gelmelerini ve aynı ülkeden fazla katılımcı olmamasına bağlamıştır. Ayrıca karşılıklı kültürel tanışmalarla önyargılar kırılmıştır. Projenin başlangıcında grulaşma olsa da zamanla kültürel etkileşim yoluyla kaynaşmanın gerçekleştiğini ifade etmişlerdir.

Tablo 11: Üst Kategori: Avrupalı/laşma

Üst Kategori	Alt Kategori	Kodlar
Avrupalı/laşma	Avrupa'lı olmanın sınırlılığı (düşünsel/coğrafi)	Her biri tablolar halinde açıklanmaktadır.
	AGH öncesi ve sonrası Avrupalı hissetme algısı	
	AGH'nin Avrupalı hissetmeye etkisi	
	Birlik içinde Avrupa değerlerinin yaygınlaşması-Avrupalılaşıma	

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi “Avrupalı/laşma” üst kategorisi başlığı altında dört alt kategori oluşturulmuştur. Bunlar; Avrupa'lı olmanın sınırlılığı (düşünsel/coğrafi), AGH öncesi ve sonrası Avrupalı hissetme algısı, AGH'nin Avrupalı hissetmeye etkisi ve Birlik içinde Avrupa değerlerinin yaygınlaşması-Avrupalılaşıma başlıklarıdır. Aşağıdaki tablolarda her bir alt kategori başlığı tablolar halinde ilişkili kodlar ile yer verilmektedir.

Katılımcıların, Avrupalı olmanın sınırlılığına dair görüşleri (düşünsel ve coğrafi olarak) aşağıdaki tabloda (Tablo 12) gösterildiği gibi dağılım göstermektedir. 46 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. 35 kodda hayır (sınırlandırılmayacağı), 16 kodda ise evet (sınırlandırılabilceğini) şeklinde ortaya çıkmıştır. Bir katılımcı nötr kalmıştır. Avrupalı olmanın sınırlandırılmayacağı ifade eden kodlar içinde ilk sırada hayır cevabı gelmiştir. İkinci sırada Avrupa değerleri zihinsel olarak taşınabilir. Üçüncü sırada ise Avrupalı gibi yaşamak bir yaşayış şeklidir olarak gerekçelendirmişlerdir.

Tablo 12: Avrupa'lı Olmanın Sınırlılığı (Düşünsel/Coğrafi)

Üst Kategori	Alt Kategori	Kodlar	Frekans	
			Evet	Hayır
Avrupalı/laşma	Avrupa'lı Olmanın Sınırlılığı (düşünsel/coğrafi)			1
		Kıta Avrupası ve kültürel Avrupa birbirinden farklı		5
		Avrupa değerleri zihinsel olarak taşınabilir		1
		Bireysellik kişileri farklılaştırdığı için Avrupalı kimliği altında sınırlandırılmaz		10
		Hayır		1
		Avrupa pasaportu, kimliği ve Euronun dünyada geçerliliği var		1
		Eski kolonilerden gelen başka milletler de Avrupa kimliği taşımakta		1
		İleri görüşlü olan her kimse Avrupalı		1
		Avrupalı olmak; demokrasi ve çağdaşlık		1
		Coğrafi olarak sınırlandırılmaz; Avrupa değerleri toplumsal hayatta iyi, kaliteli yaşam referans alınmakta		2
		Avrupalı gibi yaşamak bir yaşayış şeklidir		1
		Avrupalı olmak ekonomik birlik denilebilir		1
		Avrupalı olmak bir dünya görüşü, yaşam biçimi ve aidiyet hissidir.		1
		Avrupada olmak Avrupalı anlamında gelmeyebiliyor		1
		Bazı ülkesel olarak; Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere	1	
		Kültürel olarak	2	
		Avrupanın kolonizasyon yaptığı ülkelerde Avrupa kültürü var, coğrafi olarak daha geniş alanda etkilidir		1
		Yeterince gözlem yapmamış		Nötr
		Avrupada yaşayanlar deneyimlerini ülkelere taşıyabilmekte		1
		Avrupalılık siyasi ve kültürel bir boyut;		1

	küresel bir aktör olması		
	Evet	3	
	Kişinin imkanları denilebilir	1	
	Coğrafi olarak Avrupada yaşayanlar Avrupa'lıdır	3	
	Evet, belli bir kıtada	1	
	Birey Avrupalı olmanın değerlerini taşıyorsa Avrupalı denebilir		1
	Şartlar bunu gerektirebilir	1	
	Bürokratik işlemlerde	1	
	Avrupa değerlerinin oluştuğu topraklar orası	1	
	Medeniyet seviyesi olarak sınırlandırılmaz fakat ticaret bakımından kısıtlanabilir		1
	Siyasi olarak sınırlandırılabilir.	1	
	Avrupa'nın adalet, hukuk gibi değerleri Avrupa ülkeleri dışında da mevcut		1
	Bireyin kendini geliştirmesine bağlı		1
	Avrupalı olmak insanın düşünce tarzına bağlıdır		1
	İkliminden kaynaklı biraz soğuk insanlar	1	

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Avrupalı olmanın sınırlandırılmayacağını farklı nedenlere dayandırarak açıklayan katılımcı görüşlerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

“Avrupalı olmak düşünce yapısı gibi şey. O yüzden hayır, coğrafi olarak sınırlandırılmaz.” (Y1)

“Konumsal olaraksa evet, farkındalık ve bilinçse hayır” (İ1)

“Hayır kesinlikle sınırlandırılmaz. Avrupalılık şu an bir siyasi ve kültürel boyut.”(J1)

“Kültürel olarak sınırlandırılabilir ama coğrafi olarak sanmıyorum. Avrupa’da kolonizasyon yapıldığı için Avrupalı olmayan pek çok yerde Avrupalılık kültürü var zaten. Avusturalya, Afrika, Şili, Arjantin buralarda coğrafi olarak Avrupa dışı olduğu halde bir Avrupa diyebileceğimiz kültür var. O yüzden coğrafi olarak değil kültürel olarak sınırlandırılabilir.” (S1)

“Sınırlandırılmaz. Örnek vermek gerekirse; eski Avrupa kolonilerinden gelen, Avrupa standartlarında eğitim almış Afrikalılar da bu kimliği paylaşmaktadır.” (R)

Katılımcıların, AGH öncesi ve sonrası Avrupalı hissetme algısına yönelik sorunun cevapları aşağıdaki tabloda (Tablo 13) gösterildiği gibi dağılım göstermektedir. Bu soru 54 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. 28 katılımcı Avrupalı hissetmediğini söylemiştir. Bunlardan 3 katılımcı AGH sonrası ulusal kimliklerine bağlı olduğunu ifade etmişlerdir. 3 katılımcı kendini dünya vatandaşı olarak tanımlamıştır. 4 katılımcı kendini nötr olarak tanımlamıştır. 5 katılımcı AGH öncesi ve sonrası hiçbir değişiklik olmadığını belirtmiştir. Frekansta nötr olarak ifade edilen katılımcılar AGH'nin Avrupalı olmaya etkisi üzerine ifade ettikleri görüşlere verilmiştir ve geriye kalan katılımcıların görüşleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. 26 kodda Avrupalı hissettiğini sonucu ortaya çıkmıştır. İlk sırada AGH sonrası daha Avrupalı hissetmişlerdir. İkinci sırada AGH öncesi ve sonrası kendini Avrupalı hissetmişlerdir ve kalan diğer kodlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 13: AGH Öncesi ve Sonrası Avrupalı Hissetme

Üst Kategori	Alt Kategori	Kodlar	Frekansı	
			Evet	Hayır
Avrupalı/laşma	AGH Öncesi ve Sonrası Avrupalı Hissetme Algısı			
		Farklı kimlikleri tanıdıkça daha Avrupalı hissetmiş	1	
		Türkiye ve Avrupa ülkeleri arasındaki kültürel ve sunulan imkanların farklılığını kazanması		1
		Kazanılan deneyim ve tecrübeler ile daha Avrupalı hissetmiş, kültürü benimsemiş	1	
		<i>Nötr-</i> öncesi ve sonrası Avrupalı hissetmemiş, Avrupa kültürüne uyum		3
		<i>Nötr-</i> Avrupalı hissetmiyor AGH öncesi ve sonrası		1
		Avrupa değerlerini sahip olma hissi		1
		AGH öncesinde kendisini Avrupalı hissetmiş	1	
		Kısmen Avrupalı olarak hissetmiş, kurallara uyum sağlanması adaptasyonunu hızlandırmış	1	
		AGH sonrası <i>dünya vatandaşı hissetmiş</i>		1

		AGH sonrası kendini daha çok Türk hissetmiş, ulusal kimlik bilinci farkındalığı oluşmuş		1
		AGH öncesi ve sonrası kendini Avrupalı hissediyor	2	
		AGH daha da özgüvenli olmasını sağlamış	Nötr	
		Kısmen etkili	1	
		AGH bitince daha Avrupalı hissetmiş	6	
		AGH öncesi Avrupa hayat tarzının olmasını AGH daha da pekiştirmiş	1	
		AGH'nin farkındalık seviyesini ve duyarlılığını artırması	Nötr	
		AGH öncesi kendini Avrupalı hissetmemiş. AGH sonrası Avrupa'da yaşama isteği oluşmasını (Avrupa kurallarını kolay uyum sağlaması etken) sağlamış.		1
		Toplumsal olarak Avrupalı olmadığımızın farkındalığı kazanması		1
		Ülkelerin farklı kültür ve değeri bulunmakta ve Avrupalı şeklinde sınıflandırılmaz.		1
		Hiç Avrupalı hissetmemiş. Modern hayat tarzı hayatına girmiş		1
		AGH sonrası kendini daha az Avrupalı (kültürel farklılık etken) hissetmiş	1	
		Avrupa kültüründe kendini daha çok Avrupalı hissetmiş, Türkiye Avrupalılığı ile Avrupa Avrupalılığının farklı olduğunu vurgulamakta	1	
		Ulusal kimliğe bağlılığı değişmemiş, kendini AGH öncesi ve sonrası Avrupalı hissetmemiş		1
		AGH öncesi hayır. AGH sonrası evet Türk olarakta Avrupalı olabiliriz farkındalığı kazanması	1	

		<i>Kendini dünya vatandaşı olarak görüyor.</i>		1
		AGH sürecinde kendini kurallara uyum yönünden Avrupalı hissetmiş. AGH öncesi ve sonrası kendini Avrupalı hissetmemiş.	1	
		Avrupa kurallarına uyum sağlamış proje süresince, Euro bölgesi Schengen dışında olmamız sebebiyle kendini Avrupalı hissetmemiş.		1
		AGH sürecinde Avrupa kültürünü adapte olmuş- AGH sonrası kendisini Avrupalı hissetmemiş.		1
		AGH sonrası kendini daha çok Avrupa toplumsal hayatına uyum sağladığını fark etmiş.	Nötr	
		AGH öncesi kendini Avrupalı hissetmemiş. <i>AGH sonrası Dünya vatandaşı olarak hissetmiş.</i>		1
		AGH sonrası Avrupa'da yaşamadıktan sonra Avrupalı hissedemeyeceğini anlamış		1
		Avrupalı hissediyor. AGH etkilemedi.	1	
		Yaşam kültürü açısından bir çok farklılık var. Kurallara uyum sağlamış.	Nötr	
		AGH öncesi ve sonrası kendini Avrupalı hissetmemektedir.		3
		Avrupalı hissetmiyor.		1
		Değerler üzerinden Avrupalı hissediyor. Kültür üzerinden hayır.	1	1
		Kendini Avrupalı hissetmiyor ve giydirilmiş Türk kimliğini taşıdığını ifade etmektedir.		1
		AGH öncesi ve sonrası kendini Avrupalı hissetmemiş (coğrafyanın etkili olduğunu belirtmekte).		1
		Avrupalılık bilinci öncesi ve sonrası aynıdır. Avrupalı olmak bilinçli bir insan olmak	Nötr	

	demek		
	AGH öncesi ve sonrası kendini Avrupalı hissetmemiş sadece AGH sürecinde kendini Avrupalı hissetmiş	1	
	AGH öncesi kendini Avrupalı hissetmemiştir. AGH sonrası kimlik olarak Avrupalı hissetmiyor ve felsefi olarak Avrupalı hissetmektedir	1	1
	Doğu Avrupa'ya göre kendini Avrupalı-Avrupa'nın geneline göre Ortadoğulu hissetmiş.	1	1
	AGH öncesi kuralcı bir yapısı olması nedeniyle kendini Avrupalı hissetmiş.	1	
	AGH öncesi kendisini Avrupalı hissettese de dönüşünde kendisini daha çok Türk hissetmiş (Türk kimliği varlığı daha güçlü).	1	1

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki bulgulardan hareketle aşağıda verilen katılımcı görüşleri AGH'nin Avrupalı hissetmelerini pekiştirdiğine ve ülkelerine geri dönüşte uyum sağlamakta zorlandıklarına dair destekleyici görüşlerdir.

“Ben zaten Avrupa kültürüne, yaşayış şekillerine, yaşayış standartlarına her zaman çok saygı duyan çok isteyen, o şekilde yaşamak isteyen, o şekilde yaşamak beni müthiş hissettirdi. Açıkcası ki ben AGH öncesinde kendimi Avrupalı bir insan olarak nitelendiriyordum ve Türkiye'deyiz tam olarak Avrupa sayılmaz. Bizim insanımızın içinde bu özellikleri barındırdığını ve oraya doğru yönelmemiz gerektiğini düşündüğüm için her zaman öncesinde hissettim. Açıkcası sonrasında gerçek bir Avrupalı gibi hissettim kendimi. Çünkü eve döndükten sonra ilk 3 ay ne yaptığımı ne ettiğimi hiç bilmiyorum. Gerçekten çok zor oldu alışmak ama Türkiye Avrupalılığıyla Avrupa Avrupalılığı farklı. Bence buradaki Avrupalı yaşayış standartlarımızıda yaratabileceğimizi düşünüyorum kendi kültürümüz içerisinde farklıyız evet, farklılıklarımız çok ama bizde Avrupa'lıyız.” (G)

“AGH öncesinde aslında biraz diğer projeler sayesinde kazandığım bir Avrupalılık fikri vardı. Bu deneyimin ardından kendimi daha çok Avrupalı hissettim. Öyle ki birçok arkadaşım gibi bende geri döndüğümde keni ülkemde uyum sorunu yaşadım. Şartlar, sosyal kültürel ekonomik koşullar o kadar fazla etkiliyor ki eğer iyi bir deneyim yaşadıysanız oldukça farklı olarak hissedebiliyorsunuz. Bir yerde sizde kendinizi Avrupalı gibi hissedebiliyorsunuz. Ben de öyle hissettim.” (M1)

Katılımcıların, AGH'nin Avrupalı hissetmeye algısına yönelik cevapları aşağıdaki tabloda (Tablo 14) görüldüğü gibi dağılım göstermektedir. Bu soru 49 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. Tablodaki bulgular Avrupalı hissetmesine AGH'nin katkısının olduğu, pekiştirdiği ve etkilemediği veya dünya vatandaşı olarak kendini hissedenler şeklinde iç gruplara ayrılmıştır. Kendini Avrupalı hissetmediğini ifade eden 24 kod çıkmıştır. Bu kodlar içinde 3 katılımcı kendini dünya vatandaşı olarak tanımlamıştır. Geriye kalan kodlarda gerekçelerini kültürel olarak Avrupalı hissetmediklerini sadece Avrupa toplumsal yaşam kurallarına uyum sağladıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca Avrupa'da yaşama deneyimi kazandıklarını açıklamışlardır. Geriye kalan katılımcılarda 23 kişi Avrupalı olarak hissettiklerini söylemişlerdir. Bu kodlar içinde AGH'nin etkisi olduğunu veya yok şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Tablo 14: AGH'nin Avrupalı Hissetmeye Etkisini Açıklayan İfadeler

AGH ilgili olduğu alanlarda bilgi seviyesini arttırmasını sağlamış	AGH ile sadece Avrupa kültürünü yakından tanınmasını sağlaması
Türk kültürünü Avrupa kültürünün parçası olarak görmektedir.	Avrupalı hissetmiyor. AGH sadece kültürel öğrenme ile bakış açını zenginleştirilmesi, kariyerinin şekillenmesini katkı sağlamış.
AGH ile farklı kültürleri tanınmasını aracı olmuştur- <i>dünya vatandaşı gibi hissediyor</i>	Avrupalı hissediyor. Farklı kültür ve insanlarla iletişimden sonra kendini daha Avrupalı hissetmiş.
Avrupalı olmak tektipleşmek- Hem Avrupalı hem Asyalıyım (hem doğu hem Batı kültüründen özellikler taşıdığını)	Türlere karşı önyargılı olması ve her iki taraf arasında kültürel etkileşim oldukça ön yargıların kırılması (Akdeniz kıyısı ülkeler üzerine). Kendi içlerinde diğer ülkelere karşı bir birlik halinde hareket etmekte.
AGH öncesi ve sonrası kendini Avrupalı	Daha özgür ve kültür anlamında gelişmiş.

hissediyor. AGH'nin etkisi yok.	Daha Avrupalı hissediyor.
Avrupalı olarak hissetmiyor. Türk kimliği baskın geliyor.	Kimliksel olarak Avrupalı hissetmediğini, davranışsal olarak Avrupalı gibi kurallara uyduğunu belirtiyor

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tablodan çıkan bulgular ışığında AGH'nin Avrupa değerlerini yerinde deneyimlemeyi ve Avrupalı hissetmesine katkı sağladığına yönelik katılımcı görüşlerinden seçilen örnekler aşağıda sunulmuştur.

“Evet, hissediyorum, yaşamadan önce ve yaşadıktan sonra da. Çünkü oturmuş bir kültür, saygı üzerine benimde hayatta benimsediğim şeyler bunlar olduğu için kendimi Avrupalı hissediyorum.” (G)

“Kendimi daha Avrupalı hissettim, Türkiye'nin Avrupa ülkesini olduğunu hep düşündüm fakat ve bu değerlere sahip olarak daha Avrupalı oldum.” (İ)

Bir başka katılımcı AGH'nin Avrupalı hissetmesinden ziyade, dünya vatandaşı olmasını katkı sağladığını ifade etmiştir.

“Kendimi Avrupalı değil dünya vatandaşı gibi hissediyorum. Farklı toplum ve insanlarla tanışmamı sağladı.” (V)

Katılımcılara Birlik üyesi ülkelerde ortak Avrupa değerlerinin varlığı veya oluşumu ile ilgili gözlemleri aşağıdaki Tablo 15'te görüldüğü gibi dağılım göstermektedir. Bu soru, 54 katılımcı tarafından cevaplandırmıştır. Katılımcılar soruya evet veya hayır cevap verirken Avrupa toplumsal hayatına yansımalarını paylaşmışlardır. Ortak Avrupa değerlerinin oluştuğunu ifade eden katılımcıların görüşleri de frekansa göre sıralanmıştır. İlk sırada insan haklarına saygıdır. İkinci sırada demokrasi ve insana saygıdır. Üçüncü sırada toplumsal kurallara uyum bulunmaktadır. Dördüncü sırada hukukun üstünlüğüdür. Beşinci sırada ise toplumsal cinsiyet eşitliğinin toplumda gözetilmesi şeklinde ifade etmişlerdir. Gözlemlerin yapıldığı yer mekansal olarak proje, ev sahibi ülke ve genel olarak şeklinde üç gruptan oluştuğu söylenebilir.

Tablo 15: Birlik İçinde Avrupa Değerlerinin Yaygınlaşması-Avrupalılaştırmanın Gözlemlendiği Alanlar

Toplumsal kurallara uyum	Kendi içinde saygı fakat dış toplumlara karşı ırkçı davranışlar.
Ortak kültür, yaşam standartları ve seyahat edilebilirliği	Farklı çocuklar arasında ayrımcılığın yapılmadığını tanık- proje içindeki gözlemi
Avrupalılık bilincinin devam etmesi	AB değerleri yavaş yavaş uygulanıyor- Bulgaristan'da.- kısmen
Toplumsal hayatın içinde demokrasi; insan haklarına saygı, hukukun üstünlüğü gibi alanlarda	Gençlerin demokratik hayat katılımı
Kültürel açıdan ve yaşam tarzı anlamında homojen bir dağılım var – eğitim açısından farklılık yok.	Yaşam standartlarının yüksekliği – çağdaşlık

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Katılımcı görüşlerinden birkaçına aşağıda yer verilmiştir.

“Bunların hepsi benim yaşadığım yerde olan şeylerdi. İnsanlar zaten birbirlerine çok saygılı herkes dediğim gibi yaya geçidi mevzusu bile insanların kurallara ne kadar önem verdiği dikkat çekiyor ki ortalıkta ışık yok kamera yok hiç geçip gidebilir, durmayabilir ama duruyor. Çünkü buna değer veriyor, yaya olarak hakkıma hukukum olan kurallara değer verdiği için yapıyor bunu. Yapmak zorunda değil ama yapıyor. Demokrasinin teşviki onu net bir şekilde gördüğümü söyleyemem. Ama diğer iki şey için bir de söz hakkı o galiba direkt birebir gördüm. Evet tanıklık ettim.” (Y1)

“Evet tanıklık ettim, özellikle de insan haklarına saygılı olma ve insana değer verme konusunda.” (T1)

“Sivil toplum kuruluşları etkin olarak çalışıyor ve gençler başta olmak üzere demokratik katılıma dahil olma konusunda çalışmalar yapılıyor. (Avrupa Gençlik Günü gibi) Ayrıca hukukun ve yasaların üstünlüğü konusunda insanlar duyarlılar. Kendi yaşadığım durumlarla da bizzat şahitlik ettim çok kez. İnsanlar haklarını biliyor ve savunuyor.” (Z1)

“Avrupa'nın temel değerleri ülkelerinin hem kentsel hem de kırsal yerleşkelerinde aynı. Uygulama biçimleri her yerde aynı. Toplum da bizim ülkemize göre daha

homojen. Köyde yaşayan bir aile ile kentte yaşayan bir aile arasında kültürel ve eğitim açısından büyük bir fark yok.” (U)

Tablo 16: Üst Kategori: Avrupa Kavramı/Değerleri /Kimliği

Üst Kategori	Alt Kategori	
Avrupa Kavramı/Değerleri /Kimliği	Avrupa Kavramı	Her biri tablolar halinde açıklanmaktadır.
	Avrupa AB’dir/değildir	
	Avrupa kimliğinin temel değerleri	
	Birlik içinde ortak Avrupa kimliği oluşumu	
	AGH’nin Avrupa kimliği oluşumunda etkisi	

Not: Avrupa değerleri ve Avrupa kimliği değerleri aynı anlamda değerlendirilmiştir.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi “Avrupa Kavramı/Değerleri/Kimliği” üst kategorisi başlığı altında beş alt kategori oluşturulmuştur. Bunlar: Avrupa Kavramı, Avrupa AB’dir/değildir, Avrupa kimliğinin temel değerleri, Birlik içinde ortak Avrupa kimliği oluşumu ve AGH’nin Avrupa kimliği oluşumunda etkisi başlıklarıdır. Aşağıdaki tablolarda her bir alt kategori başlığı tablolar halinde ilişkili kodlar ile yer verilmektedir.

Katılımcıların Avrupa deyince akıllarına ne geldiğine dair cevapları aşağıdaki Tablo 17’de gösterildiği gibi dağılım göstermektedir. Bu soru 26 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. İlk sırada bir kıta, insan haklarını ve hayat standartlarının yüksek olduğu bir kıta ve coğrafi bir bölge olarak tanımlanmıştır. Ayrıca Avrupa bölgesel bir topluluk ve yaşamak için tercih edilen kıta olarak ifade edilmiştir.

Tablo 17: Avrupa Kavramına İlişkin Görüşler

Avrupa bir kıta parçası	Avrupa bölgesel bir topluluk
Ekonomik birliğin getirdiği beraberlik	Avrupa sistemler bütünüdür.
Avrupa belirli bir tarih ve ekonomik geçmişin üzerine kurulu değerler bütünü	Ortak bir kültürü olmayan ve oluşturulmak istenilen bir bölge Erasmus+ AGH projeleri Avrupa kültürünü oluşturmak adına- kültürel etkileşim- kültürlerarası öğrenme
Belirli ülkelerin bir araya geldiği topluluk, ortak bir kimlik oluşturulmaya çalışılması	Yaşamak için tercih edilen kıta
İnsan haklarının ve hayat standartlarının yüksek olduğu kıta	Medeniyetlerin beşiği- kültürel çeşitliliğin bir arada yaşaması
Ortak çıkar, paydaları olması ve ortak bir kültüre sahip olmaları	İdeal bir hayatın oluşturulma çabası

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tabloda yer alan bulgular ışığında çeşitli Avrupa tanımlamaları yapılmıştır. Aşağıda bu tanımlamalardan iki katılımcının görüşüne yer verilmiştir.

“Dünya medeniyetlerinin harmanladığı bir yer. Dünyanın çeşitli yerlerinden gelmiş medeni bir şekilde yaşadığı insan topluluğu.” (Ö)

“Eskiden Avrupa algım çok farklıydı idol olarak anlatılıyordu. Aslında Avrupa bizim gibi insanların olduğu yerdir. Farkı; insanlar daha özgür, özgür düşüncelerine dile getirebiliyorlar inançlarını da özgürce yaşayabiliyorlar sağlık imkanları da bize oranla daha iyi, daha kültürlü insanlar daha çok kitap okuyorlar. Aslında çok da bir farkı yok ülkemiz ile sadece imkanlar biraz daha iyi. Ama bizden biri eskiden Avrupa denildiğinde ulaşılmaz idol yaratılan bir yerdi. Gittik gördük bizden insanlar var candan normal güzel bir şekilde yaşayabileceğin bir ortammış.” (K)

AGH ile “K” kodlu katılımcıdaki ulaşılmaz bir Avrupa algısı ulaşılabilir bir Avrupa algısına dönüşmüştür. ”Ö” kodlu katılımcıda ise medeniyetlerin beşiği olan bir üst Avrupa kavramının oluşumu sağlamıştır.

Katılımcıların, “Avrupa deyince akla ilk gelen AB mi?” sorusuna gelen cevaplarının dağılımı aşağıda Tablo 18’de gösterildiği gibi dağılım göstermektedir. 52 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. Frekansta bulunan 36 kodda “Avrupa AB’dir” (evet) olarak temsil etmektedir. Bunu özellikle AGH’nin etkilediğini (10

katılımcı AGH'nin özellikle etkilediğini ifade etmiştir.) belirten katılımcı ifadeleri tabloda kodlar bölümünde italik yazı ile belirtilmiştir. “Avrupa AB’dir” diyen katılımcılar, Avrupa değerleri, yaşayış tarzı, ortak kültürel mirası, Avrupa Birliği’nin sunduğu imkanlar (Schengen vizesi, ortak pasaport kullanımı) ve semboller (Euro kullanımı) üzerinden açıklamaya çalışmışlardır. Katılımcıların 18 kodda “Avrupa AB değildir” (hayır) olarak temsil edilmişlerdir. Bu kodlar incelendiğinde Avrupa deyince akıllarına kıtanın tamamının gelmiştir. Kıtadaki AB üyesi olan ve olmayan ülkeler gelmiştir. Belli AB üyesi ülkeler, proje ülkesi ve Hristiyan Birliği aklına gelmiştir.

Tablo 18: Avrupa AB’dir/değildir

Üst Kategori	Alt Kategori	Kodlar	Frekans	
			Evet	Hayır
Avrupa Kavramı/Değerleri /Kimliği	Avrupa AB’dir/değildir	Avrupa: hoşgörü, demokrasi, insan haklarına saygı ve insana değer verilen bir toplum. <i>AGH'nin katkısı var.</i>	1	
		AB gelmekte- AGH minik bir AB. <i>AGH'nin katkısı var.</i>	1	
		Danimarka aklına geliyor – Danimarka kültürü ve değerleri gelmekte- projeye katılma amacı da Danimarka’da bulunmak		1
		Avrupa: AB üyesi ülkeler- Farklılık içinde birlik	1	
		Avrupa deyince AB geliyor. Avrupa sadece coğrafya değil bir yaşam tarzı	1	
		Avrupa büyük bir ülke gibi-ortak apara birim – seyahat özgürlüğü	1	
		Avrupa: AB gelmiyor.		1
		Avrupa: AB gelmekte- AGH AB projesi- <i>AGH etkiledi.</i>	1	
		Üst kimlik olan Avrupalılık altında kendi kimliklerini yaşayabilme algısı oluşturmakta	1	
		Avrupa deyince AB değil tüm kıta ülkeler		1

		aklına geliyor.		
		Avrupa: AB gelmekte- <i>AGH etkiledi</i> - Kültürel mirasları benzerlik taşımakta	1	
		Avrupa: İlk Almanya ve Fransa gelmekte (katılımcılardan biri gerekçe olarak, Birliğe yön veren ülkeler olduğunu ifade etmiştir.)		2
		İlk AB, ikinci Avrupa kıtası gelmekte- <i>AGH etkiledi</i> .	1	
		Avrupa: Çoğunlukla AB. Kıta olarak Avrupa, Avrupa değerleri, Avrupa konularında farkındalık kazandırması	1	
		AB üyesi olan ve olmayan ülkeler aklına gelmekte		3
		AB gelmekte	7	
		Para ve vize konusundan dolayı AB gelmekte	1	
		Avrupa deyince belli başlı AB üyesi ülkeler akla geliyor. AGH boyunca gezdiği yerler ve tanıştığı insanlar bunda etkilidir.	1	
		Avrupa deyince akla kıta Avrupa gelmektedir.		1
		AB gelmekte. Schengen vizesi gelmekte	1	
		AB gelmekte-bu bir organik bir bağ- AB'nin sunduğu imkanlar var- Birliğin bir programı, <i>AGH etkiledi</i> .	1	
		Fransa ve Almaya gelmekte (katılımcılardan biri bu ülkeler Birliğe yön vermekte şeklinde cevaplamıştır.)		2
		AB gelmekte. Medya etkisi	2	
		AB gelmekte. AGH eğitiminde Birliğin projelerdeki teknik etkisini fark etmesi.	1	
		Avrupa AB değildir.		2
		AB gelmekte. <i>AGH etkiledi</i> .	1	
		AB gelmekte- siyasi bir örüntü- sağladığı	1	

	imkanların etkisi		
	AB gelmekte. Pasaport kontrolünde kolaylık	1	
	AB gelmekte. AGH Erasmus+ programının en değerli imkanlarından biri	1	
	AB gelmekte. Coğrafi olarak Batı'daki tüm ülkeler.	1	
	AB gelmiyor. Seyahat, özgürlük gelmekte. <i>AGH etkiledi.</i>		1
	AB gelmekte. Zamanla Avrupa'nın Birlik ötesi olduğunu farkındalığı	1	
	Avrupa bir kıta. AGH sonrası AB gelmekte. <i>AGH etkiledi.</i>	1	
	AB üyesi ülkeler gelmekte	1	
	AB, sınırlar ve Schengen gelmekte- sınırların sanallığını fark etmesini- <i>AGH daha da farkındalık kazandırması</i>	1	
	AB gelmekte. <i>AGH ile ekonomik birlikten öte kültürel bir birlik farkındalığı</i>	1	
	Avrupa kıtası gelmekte. AGH sonrası Schengen bölgesi gelmekte		1
	AGH öncesi AB gelmekte iken AGH sonrası Avrupa değerleri coğrafi yapısı, mimarisi, kimlikler, arkadaşlar ve tarihi gelmekte.	1	
	Avrupa'daki ülkelerin tamamı gelmekte. Bugünlerde AB Avrupa kıtasını temsil eder hale gelmesi		1
	AB ve Avrupa Birliği değerleri gelmekte. <i>AGH bir AB programıdır. AGH etkiledi.</i>	1	
	Avrupa deyince Avrupa kıtası akla gelmekte. Yabancı dil okumanın etkisi bulunmakta		1
	Hristiyan Birliği gelmekte. <i>AGH etkiledi.</i>		1

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tabloya göre Avrupa deyince aklına AB'nin gelmesinde AGH'nin etkisi olduğunu ifade eden katılımcı görüşlerinden birkaçına aşağıda yer verilmektedir.

“Avrupa deyince AB aklıma geliyor. AGH bunu etkiledi. Farklı insanlarla birlikte olabilmem sağladığı minik bir demo AB olarak görülebilir AGH.” (Y)

“Evet, AGH bir Avrupa Birliği programı olduğundan ve programın uygulanması aşamasında verilen eğitimlerde verilen bilgiler ve yapılan tüm düzenlemelerin Avrupa Birliği kurumları tarafından yürütülmesi nedeniyle AGH sayesinde böyle bir algı oluşmuştur.” (R)

“Eğitimlerde daha çok farkına vardım. Ekonomik olarak Avrupa Birliği nasıl projelere destek sağlıyor kısmında, daha teknik kısmında fark ettim. Avrupa deyince aklıma Avrupa Birliği gelmektedir.” (Ü1)

“Açıkçası Avrupa deyince hala ilk olarak aklıma Avrupa kıtası geliyor olsa da AGH'den sonra Schengen Bölgesi.” (I1)

Avrupa deyince aklına AB'nin gelmesinde medyanın etkili olduğunu ifade eden katılımcı görüşü aşağıdaki gibidir.

“Evet, AB geliyor. Televizyonda, haberle alakalı gördüğümüzden onlarla alakalı. AGH bunu çok aşırı şekilde etkilemedi. AGH bana promosyon gibi bir şey oldu.” (Y1)

Katılımcıların, Avrupa kimliğinin temel değerlerinin ne olduğuna dair verdikleri cevaplar ise Tablo 19'da gösterildiği gibi dağılım göstermektedir. 50 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. İlk sırada insan haklarına saygı gelmektedir. İkinci sırada özgürlük ve demokrasinin varlığı bulunmaktadır. Üçüncü sırada bilim ve teknolojiye verilen önem, hukukun üstünlüğü ve toplumsal kurallara uyum yer almaktadır. Dördüncü sırada ise, seyahat özgürlüğü gelmektedir. İlk dörtte yer alan Avrupa değerleri, norm ve kurallarının toplumuna yansımalarının göstergesi olarak söylenebilir.

Tablo 19: Avrupa Kimliğinin Temel Değerlerine İlişkin Görüşler

Seyahat özgürlüğü	Çevreye duyarlılık
Hukukun üstünlüğü, Adalet,	Ortak çıkarlar, tarih ve kültür
Ekonomik Paylaşım, Büyüme	Çevre, kültür, sanat bilim ve teknolojinin önem görmesi
Gelişmiş sosyal haklar	Hayatın daha esnek olması
İnsana, doğaya ve tüm canlılara saygı	Milliyetçilik
Çok kültürlülük, Kozmopolitan yapısı	Avrupalı olma bilinci

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Avrupa kimliğinin temel değerlerini ifade eden katılımcı görüşlerinden bazılarını aşağıda yer verilmektedir.

“Demokrasinin, bireylerin kurallara hep beraber uygulandığı, seyahatin, eğitimin ve çalışmanın önünde herhangi bir engelin olmadığı bir coğrafyada ortak vatandaş olmak.” (B)

“Avrupa kimliğini oluşturan birçok değer var, bir eğitmen olarak konuşmaktan ziyade AGH yapmış biri olarak sıralamam gerekirse;

- *Hoşgörü ve düşmanlığı yok etmek*
- *Avrupa bilincini gelecek nesillere aktarmak için yeni metodlar ve yöntemler geliştirmek.*
- *Avrupalı olma bilincini geliştirmek.*
- *Sosyal sorumluluk alanında farkındalık yaratmak.*
- *Yardımlaşma ve sorumluluk duygusunu geliştirmek.” (Ğ)*

“Bana göre, Avrupa kimliğinin özelliği kimliklere, inanışlara saygı, eşitlik gibi değerlere saygıdır.” (İ)

“İnsan haklarına saygı, özgürlük, demokrasi, eşitlik ve hukukun üstünlüğü temelini oluşturuyor.” (F)

“Hümanist, insana saygı, doğaya ve kurallara saygıya dayanan bir toplum olduğunu düşünüyorum.” (H)

“Hristiyanlık, insan hakları ve özgürlük imajı olduğunu düşünüyorum. Ayrıca bilime, sanata ve temizliğe önem vermek.” (L)

Aşağıdaki tabloda (Tablo 20) Birlik üyesi ülkeler içinde ortak bir Avrupa kimliğinin var olup olmadığına verilen cevaplar tabloda gösterildiği gibi dağılım

göstermektedir. 52 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. Bir katılımcı, benzer kültürel yapıların olduğunu belirtirken kendini kısmen Avrupalı hissettiği şeklinde soruyu cevaplandırmıştır. Dolayısıyla 51 katılımcının cevapları değerlendirilmektedir. Bir katılımcı da gözlem yapmadığını ifade ederek nötr değerlendirilmiştir. Ortak Avrupa kimliğini var olduğuna söyleyen katılımcıların frekansı incelenmiştir. İlk sırada sınırların geçişkenliği ve seyahat özgürlüğü olmasıdır. İkinci sırada ortak toplumsal kurallara sahip olmaları ve uymaları, ortak dine inanmaları vardır. Üçüncü sırada ise, dil dışında farklılığın bulunmadığını, ortak kültür, ortak mimari, ortak medeniyete sahip olmalarıdır. Ayrıca özgürlük, hukuk, insan haklarının uygulanması ve üye ülkelerin kültürel benzerliği sahip olmaları bulunmaktadır.

Ortak kimlik oluşmadığını ifade eden katılımcılar, dışarıdan ortak kimlik var gibi algılansa da kendi içlerinde farklılıklara sahip olduklarını, seyahat özgürlüğü dışında Avrupa bilincinin yeterince oluşmadığı gibi ifadelere yer vermişlerdir.

Tablo 20: Birlik İçinde Ortak Avrupa Kimliği Oluşumu

Üst Kategori	Alt Kategori	Kodlar	Frekansı	
			Evet	Hayır
Avrupa Kavramı/Değerleri /Kimliği	Birlik İçinde Ortak Avrupa Kimliği Oluşumu			
		Sınırların ortadan kalkması- ingilizcenin ortak dil olması- imkanların erişilebilir olması	1	
		Projeler ile Avrupa kimliği oluşmasını katkı sağlamakta	1	
		Yerel halktan ziyade gönüllüler arasında bu oluşum daha belirgin	1	
		Gözlem yapmamış.	Nötr	
		Erasmus ve sınırların ortadan kalkmasıyla gelecekte oluşabilir- saygı- insanların diğer kültürleri tanıma isteği olması		1
		Osmanlı zamanından kalma ortak kelime kullanımları bulunmakta		1
		Batı Avrupa'da evet	1	
		Doğu Avrupa kurallara uyumda zorlanmakta		1

	Ulusal kimlik korunurken, hukuksal ve ekonomik anlamda ortak bir amaç mevcut	1	
	Ekonomik bir gücü temsil etmekte- siyasi olarak bir savunma alanı oluşturmaktayygulamada bir varsayım	1	
	Benzer tarihe sahip olmaları, yeşil alan-temiz çevre	1	
	İnsan davranışları Akdenize kıyı olan Avrupa ülkeler ile Orta ve Batı Avrupa ülkeleri farklı		1
	Hayır		2
	Ortak kültür mevcut	2	
	Özellikle Schengen bölgesinde ortak bir kültür mevcut – diğer ülkelerde farklılıklar hissedilmekte	1	
	Din eksenli bir Avrupa kimliğinin varlığı mevcut	1	
	Komşu ülkeler arası kültürel etkileşimin varlığı- ortak medeniyet-	2	
	AB ülkelerinin ekonomik ve politik birbirleriyle etkileşim halinde	1	
	Orta Avrupa ülkelerinde ortak kimlik fakat Norveç AB üyesi değildir.	1	
	Birçok millet ve kültür iç içe		1
	Dışarıdan ortak bir kimlik oluşmuş algısı var fakat içerden bakıldığında farklı kimlikler farkedilmekte		1
	Birlik içinde ekonomik güce göre bir ötekileştirme mevcut		1
	Farklılıkları zenginlik olarak görmekteler	1	
	Her gönüllü kendi ülke gönüllüsü ile daha yakın- AGH' nin amacı da ortak bir kültür oluşturmak		1
	Herhangi AB ülkesini de kendi ülkeleri gibi	1	

		hissetmelerini tank olmak		
		Kısmen evet, birçok etnik kökenden insanlar bir arada yaşamakta	2	
		Evet	1	
		Para birimi konusunda ortaklık mevcut	1	
		Ortak mimari	2	
		Ortak sosyal kimliğine sahipler: adalet duygusu- hayat tarzları	1	
		Ortak bir Avrupa kimliği mevcut değil fakat Avrupa Birliği'ne insanların güveni ve inancı mevcut		1
		Ortak bir Avrupa kimliği yok – insanlar bunun bilincinde değil – sadece seyahat özgürlüğü olarak bir anlayış mevcut		1
		Birlik içindeki ülkelerin gelişmişlik düzeyleri farklı		1
		Gelişmişlik düzeyleri farklı olsa da ortak bir kültür- hukukun üstünlüğü – demokrasi- insana saygı ortak	1	
		Kısmen evet, üye ülkelerin ekonomik olarak birbirine olan bağımlılıkları mevcut	1	
		Ortak değerler ve ortak kimlik mevcut; Kuzey Avrupa ülkeleri üzerinde bir değerlendirme	1	
		Ortak kültür- ortak tarih- politik- coğrafi yakınlık- ortak kimlik Avrupa vatandaşlığı	1	
		Sadece insan haklarına saygı – ortak değerler üzerine kurulu	1	
		Üye ülkelerin kültürel benzerliği sahip olmaları	2	
		Ortak bir geçmişe sahip olmasalar dahi norm ve sosyal hayatta daha kolay anlaşabilmekteler.	1	

	Avrupa kimliği ortak değerler ve kültürden oluşuyor.	1	
	Sınırların geçişkenliği- seyahat zgrlğ	4	
	Benzer tepkilerin olması- benzer davranışlara sahip olmaları	1	
	Avrupa kimliği daha çok yeni nesilde gzlemnebilmekte çünkü bu gençler AB'nin imkanları içinde büyümeleri	1	
	Kısmen evet, Birliğin sağladığı imkanların ortak olması	1	
	özgürlük, hukuk ve insan hakları olarak ortak	2	
	Birlik yesi ülke vatandaşlarını yabancılara karşı daha korumacı davranmaktalar		1
	Kendi aralarında birliktellik duygusu yoktur.		1
	Ortak dini inanmaları	3	
	Ortak toplumsal kurallara sahip olma ve uymaları	3	
	Dil dışında pek bir farklılık bulunmamakta	2	

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tablodan çıkan bulgular eşliğinde Birlik yesi ülkeler içinde ortak bir Avrupa kimliğinin oluştuğuna dair katılımcı görüşlerinden birkaçına aşağıda yer verilmektedir.

“Evet hissettim. Avrupa'yı zihnimde büyük bir kıta devleri olarak canlandırıyorum. Ortak tarihlerinin bir getirisi olarak ortak kültürleri paylaşıyorlar. Bu yüzden farklı bir ülkeye geçtiğimde kendi lkemde farklı bir şehre geçiş yapmış gibi hissettim.” (U)
“zellikle Schengen bölgesinde evet. lke değiştirirken pasaport kontrolünden geçmek böyle bir algı oluşturuyor. Bir de Avrupalıların, Avrupa dışından olanlar için oluşturduğu yabancı algısı da bunu destekler nitelikte.” (T)

“Evet, Avrupa'nın kimliğinin var olduğunu fark ettim. Avrupa lkeleri ekonomik ve politik olarak, birbirleriyle sürekli etkileşim halindedir ve dünya arenasında her alanda birbirlerini korumaktadırlar.” ()

“Evet, ortak bir Avrupa kimliği hissettim. Olaylara verilen tepkilerin benzer olabildiğini. İlk mesala bir acil durumda, önce herkesin kendini garantiye alması, kendi güvenliğinden emin olduğunu sonra, kitabına uygun olarak ona tepki gösterdiğini işte, önlem almaya çalıştığını prablemi ortadan kaldırmaya çalıştığını gördüm. Bu benim için farklı, tüm Avrupa toplumlarının hepsinde ortak bir davranıştı benim için. Onun dışında, yine bireyler arasındaki iletişim daha düz, sade ve karşılıklı anlayışa, ortak bir kanala, karşılık bir çözüme ulaşma karşılıklı diyalog kurabilme.”
(V1)

Avrupa kimliği üst kimliği altında Birlik üyesi her ulusun kendi kimliğini korumasına örnek bir katılımcı görüşü aşağıdaki gibidir.

“Her ülkenin tarihi, yaşadıkları değerleri birbirinden farklı. Bu nedenle resime uzaktan baktığınızda aynı kimlik altında gibi görünsede ayrıntılara baktığınızda ayrı kimliklerin olduğu kesindir.” (A)

Ortak Avrupa kimliği olmadığını ifade eden katılımcı görüşlerinden birkaçı aşağıda verilmektedir.

“Görünüşte ortak bir Avrupa kimliği oluştuğu düşünülebilir ama bunun nedenin Birlik ülkelerinin birbirine olan muhtaçlığı olduğunu düşünüyorum. Pratikte görünüşte olduğu gibi bir ortak kimlik söz konusu olduğunu düşünmüyorum.” (U1)

“Ortak bir Avrupa kimliği olduğunu düşünmüyorum. Milletler evet Avrupa Birliği içerisinde ama tam olarak vatandaş kısmından bakarsak çoğu vatandaş Avrupa Birliği' nin ne olduğunu kendilerine ne haklar verdiğini bilmiyorlar. Bedava Avrupa ülkelerine gidip geldiklerini hak olarak görüyorlar diğer ülkelerden haberleri yok.”
(O1)

“Hayır oluşmadı. Herkes kendi, mesala Almanlar bir araya geldi mi direkt kendi grubunu oluşturuyor, mesela Fransızlar öyle İşpanyollar öyle. Yani hiçbir şekilde ortak bir yerde ortak buluşma görmedim. Avrupa kimliği oluşmamış zaten. Avrupa Gönüllü Hizmeti zaten o yüzden yapıyorlar insanlarımız gelsin birbirine tanısınlar kültürlerini tanısınlar ortak bir ordumuz var orada bir paramız var fakat ortak bir kültürümüzde onu yaratmaya çalışıyorlar.” (F1)

“Ortak Avrupa kimliğinin daha oluşmadığını düşünüyorum, ama sınırların kalkması ve bu Erasmus projelerin devamı ile birlikte oluşacağını düşünüyorum. Saygı ve insanların diğer ülke kültürlerini öğrenme isteği ile dolu olduğunu hissettim.” (İ)

Ortak Avrupa kimliğinin üye ülkelerde oluşup oluşmadığına dair yukarıdaki katılımcı görüşleri bugün bu kimliğin oluşturulmasındaki geline nokta ve tartışılan konularla benzer görüşleri ifade etmişlerdir. Tam anlamıyla oluşmuş ortak Avrupa kimliğinin varlığından söz edilmese de Avrupa değerleri, toplumsal kurallara uyum ve Avrupa Vatandaşlığının imkanlarını kullanmaları gibi ortak alanlarının varlığı ortak Avrupa kimliğinin oluşmasını desteklemektedir. Ayrıca AGH ve Erasmus programlarının bu kimliğin oluşum sürecinde uzun vadede oluşturmak için uygulandığı 'I' ve 'F1' katılımcı görüşleri tarafından ifade edilmiştir.

Katılımcıların, AGH'nin Avrupa kimliğinin oluşumunda nasıl bir etkisi olduğuna dair cevapları Tablo 21'de gösterildiği gibi dağılım göstermektedir. Bu soru 53 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. Frekansa göre ilk sırada kültürlerarası öğrenme ve kültürel etkileşim sağlaması bulunmaktadır. Ayrıca Avrupa değerlerini yerinde deneyimleme fırsatı sağlamasıdır. İkinci sırada projenin uygulandığı ev sahibi ülkenin kültürünü tanıma, deneyimleme ve farkındalık kazanmaları vardır. Üçüncü sırada ise, farklı kültürlerle tanışma ve kaynaşma fırsatı ile birlikte ön yargıların kırılması olarak ifade edilmiştir. AGH sürecinde farklılık içinde birlik olmak için; farklı kültürleri birbirini yakınlıştırmaktadır. Ayrıca AGH sürecinde karşılıklı kimliğin tanıtımı, farklı milletlerden arkadaş edinme ve bu şekilde bağlarının devam etmesi ile ortak bir kimlik oluşturma çabası Avrupa kimliğinin oluşumunda katkıda bulunmaktadır. AGH sürecinde gönüllüler Avrupa deneyimini kazanmaktadır. Kazanılan Avrupada yaşama deneyimi sırasında farkındalık kazanma ve farklılıklar yoluyla Avrupa'nın tanıtımı sağlaması Avrupa kimliğinin oluşumunda olumlu etkide bulunmaktadır. Dolayısıyla Avrupa üzerinde yaşayan halkları birbirine daha çok yakınlıştırmaktadır.

Tablo 21: AGH'nin Avrupa Kimliği Oluşumunda Etkisine İlişkin Görüşler

Avrupa'nın temel değerlerini hayatın içinde tanık olma fırsatı	Karşılıklı kimliğin tanıtımı, farklı milletlerden arkadaş edinme ve bu şekilde bağlarının devam etmesi
Ulaşılabilir Avrupa algısının oluşması	Dil becerisini geliştirilmesi
Yapılan projeler ile Avrupa değerlerinin öğrenilmesi ve yaygınlaştırılmasını	Program ülkelerinden gençler arası etkileşim ile önyargıların kırılmasını- proje sürecinde verilen eğitimler Avrupa farkındalığı sağlaması
Ekonomik imkanları yetersiz olan bireylerin yurtdışına gitmelerini olanak sağlamakta	Varış sonrası eğitim ile ev sahibi ülkenin kültürü hakkında bilgi verilmesi
Geçmişten gelen veya politikacıların oluşturduğu önyargıların kırılmasını, barışçıl yaklaşım geliştirilmesini sağlamakta	Farklılıklara saygılı olma

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

AGH'nin Avrupa kimliğinin oluşmasındaki etkisini ifade eden katılımcı görüşlerine aşağıda yer verilmektedir.

“AGH, Avrupa kimliğinin oluşması ve tanımında gerçekten çok önemli bir araç. En azından AB üye ülkeleri arasında birçok gönüllü gidiyor bu proje kapsamında. Bence bizim için daha önemli Türkiye için Ukraynalı, Sırp arkadaşlarım vardı. Orta doğudan birçok arkadaşım vardı, Azerbaycan'dan arkadaşım vardı. Bence onlar için üç beş tık daha ileride bir proje bu. Onlara daha faydalı, Avrupalı insan böyle yaşıyor, bu projelerle geliyorlar. Tabi onların da bizle yaşamaları onlar için iyi oluyor. Karşılaştırma fırsatı buluyor. Biz zaten çok buluyoruz. Bu kimliğin oluşmasında ve tanıtımında AGH çok önemli bence. Bu Erasmus projelerinin en önemlisi diyebilirim. Çünkü zaten gönüllü çalışma çok önemli bir olay. Bunu Avrupa'da yaşamak müthiş bir olay. Birçok ülke vatandaşı ile yapmak daha da güzel. Avrupa kimliği bu farklılıkların oluşumudur. O yüzden müthiş fayda sağlıyor.” (G)

“Özellikle Türkiye gibi AB üyesi olmayan ülkelerin gençleri açısından, ekonomik imkanları daha zayıf olan insanların Avrupa'yı gitme fırsatı sağlıyor. Farklı kültürleri ve insanları tanımada katkı sağlıyor.” (V)

“AGH gençlerin kültürlerarası öğrenme süreçlerini, açık görüşlü olmalarını, farklılıklara saygı duymalarını, birbirlerinden öğrenmelerini oldukça iyi destekliyor. Avrupalı kimliği de bütün bunları barındırdığından AGH bu anlamda çok güzel bir adım. İkinci Dünya Savaşı sonrası insanların önyargılarını kırması ve barışçıl yaklaşım geliştirmeleri için çok iyi bir inisiyatif. Katılımcılar kendilerini sosyal ve kültürel anlamda oldukça iyi geliştirebiliyor ve Avrupa değerlerini içselleştirebiliyor.”
(M)

Yukarıda görüşlerine yer verilen her üç katılımcıda ortak Avrupa kimliğinin oluşmasında kültürel öğrenme yoluyla, önyargıların kırılması ve Avrupa değerlerini yerinde deneyimleme fırsatı tanıyan bir araç olarak AGH'nin etkisini ifade etmişlerdir. ‘V’ kodlu katılımcı AGH'nin sınırlı ekonomik imkanlara sahip olanların da katılımını sağlayan bir proje olması nedeniyle AGH programının amaçlarını hayata geçirildiğine örnek olarak gösterilebilir.

“Büyük katkısı oldu. Farklı bir ortam ve insanlar yeni kültürlerle tanışma fırsatım oldu. Bunun kesinlikle Avrupa kimliğine oluşmasına etkisi oldu ve olacaktır.” (E)

“Büyük katkısı bulunmaktadır. Farklı ülkelerden gelen gençlerin kendi ülkeleri dışında bir Avrupa ülkesinde doğrudan sosyal hayata katkıda bulunan projelerde yer alması ve bu süre zarfında farklı bir dil öğrenerek farklı kültürlerle kaynaşması, oradaki yerel halkla etkileşimi çift yönlü olarak (hem gönüllü açısından hem de ev sahibi kuruluş ve yaşadığı çevredeki insanlar açısından) Avrupa kimliğinin oluşmasına katkıda bulunmaktadır.” (R)

“Avrupa kimliği çokkültürlü bir kimliktir. AGH’de çokkültürlü bir oluşum ve kültürel çeşitlilik ortamının oluşması için önemli bir proje.” (T)

“AGH’de tıpkı Erasmus gibi farklı ülkelerden gençleri farklı ülkelerde yaşamaya teşvik ettiği için ülkeler arasında bir farklılık yokmuş gibi birlikte yaşamalarını sağlamakta.” (H)

“E”, “R”, “T” ve “H” kodlu katılımcılar, AGH'nin çokkültürlü Avrupa'nın oluşmasında farklı kültürlerarası etkileşim ile kaynaşmanın sağlanmasındaki etkisi üzerinde yoğunlaşmışlardır. “R” kodlu katılımcı AGH'nin yerel halk ile gönüllü arasındaki çift taraflı bilgi ve kültür paylaşımının sağlanması ile Avrupa kimliğinin oluşabileceğini ifade etmiştir.

4.4. TARTIŞMA

Bu çalışma, Avrupa Gönüllü Hizmetinin Avrupa kimlik algısına etkisini anlamayı amaçlamaktadır. Örneklem olarak Türkiye’den AGH’ye katılan gönüllüler seçilmiştir. Bu gönüllülerin Avrupa kimliği konusundaki algıları incelenmiştir. Bu doğrultuda 61 AGH gönüllüsü katılımcıya ulaşılmıştır. Tartışma kısmında, elde edilen bulguların çalışmanın teorik kısmı ile ilgili bağlantılarına yer verilecektir.

Kimliğin temel unsurlarından ‘biz’ ve ‘öteki’ algısını, katılımcılar örneğinde değerlendirmek için katılımcılara AGH projesi süresinde hangi durumlarda kendini “öteki” olarak algıladığı sorulmuştur. Gelen yanıtlara göre katılımcıların kendilerini öteki hissettikleri ilk alan din ile ilgilidir, dinsel farklılıktan kaynaklanmaktadır. İkinci sırada, kültür farklılığı gelmektedir. Katılımcılar, Avrupa ülkelerinin Türkiye’ye yönelik politik, tarihsel ve dini alanlarda önyargıları olduğunu gözlemlemişlerdir. Ayrıca, katılımcılar Proje başlangıcında önyargıların kırılmasına kadar geçen sürede, ev sahibi ülkenin dil ve kültürünü anlamadığı durumlarda da “diğer” veya “öteki” gibi hissetmiştir. Bir başka dikkat çeken nokta Avrupa vatandaşı olmadığı için bazı katılımcıların, Avrupa’da kendini öteki hissetmesidir. Bir katılımcı, Türk’e benzemediğinin söylenmesi nedeniyle, ulusal kimliği nedeniyle “öteki” olduğunu hissetmiştir. Diğer bir öteki hissetme nedeni sosyal ve kültürel farklılıklarda dayanmaktadır. Kimi katılımcılar, Avrupa kültürü dışında hissettiklerini, Avrupa’daki kültür ve sosyal yaşamın Türk kültür ve sosyal hayatından farklı olduğunu dile getirmektedir. Burada kültürel kimlik üzerinden katılımcının kendini öteki hissettiği söylenebilir.

Medeniyet kimliğinin din üzerinden tanımlanan bir kimlik olması nedeniyle bu çalışmada da sıkça yer bulan din farklılığı da medeniyet kimliği üzerinden katılımcıların öteki hissettiğinin göstergesidir. Bir katılımcı, üye ülke vatandaşlarının Avrupayı merkeze alan korumacı tutumlarından bahsetmiştir. Bu nedenle kolektif bir Avrupa vatandaşı olma üzerinden bir öteki algısı oluştuğu söylenebilir. Ayrıca katılımcı, ev sahibi ülkenin kültür ve dilini anlamadığında ve yerel halkla iletişim problemi yaşadığında öteki hissetmektedir. Bu durum da kültürel kimliği üzerinden ev sahibi ülkeyi öteki olarak algıladığı şeklinde yorumlanabilir. Sonuç olarak katılımcıların kendisini medeniyet kimliği, ulusal kimliği, kültürel kimliği, etnik

kimliği ve kolektif kimliği üzerinden öteki hissettiği söylenebilir. Bireysel ve sosyal kimlik üzerinden bir ötekilik oluşmadığı söylenebilir. Kendisini öteki olarak hissetmeyen katılımcılar yeni kültürler tanıma, öğrenme ve yurtdışında yaşama isteğinin varlığı gibi cevaplarla kültürel öğrenme ve farkındalıklarının arttığını ifade etmişlerdir.

Diğer bir “öteki” algısını ölçme sorusu ise projeye katılan gönüllüler arasındaki gözlemler üzerinden bir ötekinin varlığını gözlemlemeye çalışılmıştır. Bulgularda ortaya çıkan kodların çoğunluğu gruplaşmanın var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Frekansta ilk sırada gruplaşmanın ulusal kimlik (ulusal dil ve kültür) etrafında gruplaşmalar yoğunlukta gözlemlenmiştir. İkinci ulusal dil etrafında olduğunu göstermiştir. Sonra komşu ve yakın ülkeler arasında ortak kültür veya dil benzerliğinden gruplaşmaların olduğu saptanmıştır. Örneğin Almaya ve Avusturya gönüllüleri ortak dil ve kültür kaynaklı olarak gruplaştıkları ifade edilmiştir. Bir başka katılımcı ise Akdeniz kıyısı ülkelerin gönüllüleri arasında gruplaşmaların olduğunu ifade etmiştir. Yukarıdaki gruplaşmaların ulusal dil etrafında olduğu örnekler ağırlıktadır. Avrupa vatandaşlığı oluşturmanın zorlukları içinde yer alan nedenlerden biri dil çeşitliliğidir. Ortak bir bilinç unsuru oluşturulmasında dilin önemine dikkat çekilmektedir. Diğer bir neden ortak kültürün varlığıdır. Bu yönde Avrupa Birliğinin AGH programını oluşturma amaçlarından biri olan Avrupa gençlerinin yakın ülkenin dil ve kültürünü tanınması amacı ile örtüşmektedir. Bu amaçla AB tarafından sağlanan online dil desteği, AGH sürecinde ev sahibi ülkede gönüllünün dil kursuna katılmasının desteklenmesi ve kırtasiye yardımına belli bir bütçe sağlanması bunun göstergesidir. Gruplaşmanın olmadığını belirten katılımcıların kültürel farklılıklarının bilinci ile proje katıldıkları; kültürel öğrenme, kültürel etkileşim ve farklılıkların yönetimi adlı kodlar üzerinden anlaşılmıştır.

Türkiye ve Avrupa kimliğinin benzer ve farklılığı üzerine sorulan soru ile katılımcıların izleniminden “biz” ve “öteki” algısına cevap aranmıştır. Farklılıklar olarak Türkiye’nin Avrupa’ya benzer olduğunu fakat Avrupa değerlerini içselleştirmedini ifade etmişlerdir. Ayrıca iş disiplini ve dini inanışın farklı olduğunu belirtmişlerdir. Benzerliklerde ise ilk sırada iki toplumda dine olan saygı yer almaktadır. Diğer benzerlikler ise iki toplumda da insani duyguların aynı olması, toplumsal eşitlik ilkesinin olmasıdır. Bir diğer benzerlik ise Akdeniz kıyısındaki

ülkelerin insanları ile benzer kültür, iş ve sosyal hayat tarzına sahip olunması, Avrupa ve Türk kültürünün zenginliği şeklinde ifade edilmiştir.

Katılımcıların aklında var olan Avrupa imgesinin ne olduğu 52 katılımcının görüşleri üzerinden değerlendirilmiştir. Frekans olarak ilk sıralarda toplumsal olarak gelişmişlik, sistemli ve kurallara uyumun olması, çokkültürlülük ve farklılıklara saygılı olma gelmektedir. Akabinde modern yaşam tarzına sahip olmak, sanatın ve kültürün önemsenmesi, sakin yaşam tarzı, özgür düşünme ortamı, temiz ve düzenli şehirlere sahip olması gibi imgeler bulunmaktadır. Bu ifade edilen Avrupa tanımlamaları; Avrupa Birliği'nin 'çeşitlilik içinde birlik' olma sloganının yansımasıdır. Ayrıca kurallara uyumun ve Avrupa değerlerinin algılarda ve pratikte yer edindiğinin bir göstergesi olduğunu söylenebilir. Başka bir çıkarım ise, tek bir Avrupa tanımlaması olmadığıdır.

Avrupa'nın (AB kastedilmiştir) diğer ulusüstü yapılanmalardan farkı ise ilk sırada bütünleşmiş bir Avrupa olması ve kültürel çeşitliğinin olması olarak tanımlanmıştır. İkinci sırada farklılıklara saygı ve bir arada yaşama gelmektedir. Üçüncü sırada yüksek yaşam kalitesinin varlığı ile tanımlanmışlardır. Diğer kodlar incelendiğinde, AB olarak Avrupa değerlerinin varlığı ve farklı ulusların ortak çıkarları üzerine kurulan siyasi, ekonomik ve sosyal alanda birlik olma yoluna gittiğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda AB'nin ekonomik bir topluluktan sosyal ve siyasal bir topluluğa doğru bir bütünleşme çabasının katılımcı gözlemlerine yansıdığını söylenebilir.

AGH sonrası katılımcıların sosyal, politik ve kültürel olarak Avrupa imgelerinde; Avrupa'nın çokkültürlü yapısı, farklılıklara saygı, ekonomik ve sosyal hayattaki gelişmişliği ön plana çıkmaktadır. Bunun AGH öncesi Avrupa imgeleri ile uyduğu ortaya çıkmıştır. Avrupa imgesindeki diğer unsurlar toplumsal kurallara uyum, insana saygı, hukukun üstünlüğü, kültürlere olan bağlılıkları şeklinde devam etmektedir. Bu bağlamda Avrupa kimliğinin temel değerleri olarak tanımlanan Kopenhag Kriterleri'nin Birlik içindeki toplumsal hayatta içselleştirildiği söylenebilir.

AGH'nin Avrupa algısına etkisinde ilk sırada farklı gelişmişlik düzeylerini ve farklı standartlara sahip ülkelerden oluşması, dayanışma ve gönüllük çalışmalarına önem verilmesi gelmektedir. Dolayısıyla, Birlik üyesi ülkeler içinde ekonomik ve Birliğin norm ve kurallarına uyumun eş zamanlı olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bir

başka katılımcı AGH ile Avrupa'nın ulaşılabilirliği algısının oluşmasını sağladığını ifade etmiştir. Ayrıca, Avrupa insan davranışları ve AB'ye olan önyargısının kırılmasını sağladığını dile getirilmiştir. Böylelikle, katılımcıların imgelerde var olan önyargıların kırılmasını sağlarken farklı (öteki) algılarına yakınlaştırdığı söylenebilir. Bir katılımcı AGH ile AB'nin küresel bir aktör olduğu farkındalığını sağlamasını belirtmiştir. Bir başka katılımcı da ortak dilin İngilizce olduğunu ifade etmiştir. Özellikle AGH projesinde ortak dil kullanımı da İngilizce'dir. Bu da Birlik içindeki ortak dilin İngilizce olduğunu göstermiştir. Ev sahibi ülkenin de dilinin öğrenilmesi için Avrupa Komisyonu tarafından dil desteği sağlanmaktadır. Gelecekte Birlik üyesi vatandaşların farklı dilleri öğrenmesi ile ortak kimliğin oluşumunda destekleyici bir yol olduğunu söylenebilir.

Avrupalılaşıma üzerine belirlenen alt kategorilerden Avrupalı olmanın sınırlılığı (düşünsel/coğrafi) olabilir mi sorusuna gelen cevaplar içinde katılımcıların bir kısmı sınırlandırılabilirliğini ifade ederken Avrupa'nın maddi kaynaklarına dikkat çekmişlerdir. Bunlar: ticari, bürokratik işlemler, kültür ve belli coğrafya ile sınırlandırılabilirliğini ifade etmişlerdir. Ayrıca Avrupa'da yaşayanların Avrupalı olabileceğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu ise Avrupalı olmak sınırlandırılmaz şeklinde cevaplandırmışlardır. Gerekçe olarak ilk sırada Avrupalı olmanın düşünsel olması ve bir yaşayış tarzı olması gelmektedir. Çalışmanın teorik içeriğinde belirtildiği gibi Avrupalılaşıma kolonicilik döneminde başlamış ve Avrupa değer ve prensipleri dünyaya yayılmıştır. Bu düşünceyi destekleyici katılımcı görüşleri Avrupalı olmanın coğrafi olarak sınırlandırılmayacağı şeklindedir. Bunu da Avrupa kültürünün coğrafi olarak daha geniş bir alanda etkili olduğu şeklinde ifade etmişlerdir. Bir başka katılımcının gerekçesi Avrupa'nın adalet, hukuk ve değerlerinin Avrupa ülkeleri dışında da var olmasıdır. Başka bir katılımcının gerekçesi ise, eski kolonilerden gelen başka milletlerin de Avrupa kimliği taşımasıdır. Ayrıca bir katılımcı Avrupalı olmayı çağdaşlık ve demokrasi ile özdeşleştirmiştir. Dolayısıyla bu ifadeler Avrupalılaşımanın temel bileşenlerinden biri olan politik değerler ile uyumludur. Bir başka katılımcı Avrupalılığı siyasi ve kültürel bir boyut olarak değerlendirirken Avrupayı küresel bir aktör olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla Avrupalılığın sınırlandırılmayacağını ifade ederken Avrupa'nın sivil güç olarak kendini tanımlamasına destekleyici bir görüş olduğu yorumu yapılabilir.

AGH öncesi ve sonrası Avrupalı hissetme algısına etki 54 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. Katılımcılar çokkültürlü bir kimlik yapısı ile kendilerini tanımlamışlardır. İlk sırada AGH sonrası kendini Avrupalı hissesenler daha fazladır. İkinci sırada AGH öncesi ve sonrası kendini Avrupalı hissettiğini belirtenler bulunmaktadır. AGH'nin Avrupalı hissetme algısını pekiştirdiğini ifade eden katılımcılar da vardır. Avrupalı hissetmeyi; toplumsal kurallara uyum sağlanması ve Avrupa değerlerini benimsemeleri şeklinde ifade etmeleri dikkat çekmektedir. Avrupalı hissetmeyenler ise kültür farklılığını vurgulamışlardır. Bu kültürü ve yaşayış tarzını benimsediklerini fakat ulusal kimliklerine olan bağlılıklarının daha güçlü olduğunu ifade etmişlerdir. Başka bir anlatımla Avrupalılığın bir düşünce tarzı, yaşayış ve kurallara uyum sağlama gibi temel bileşenler üzerinden şekillendiği söylenebilir. Dolayısıyla, Flochart'ın benimsediği sosyal inşacılık yaklaşımı çerçevesinde Avrupalılaştırmanın çeşitli formlarda devam eden bir süreç olduğu görüşü desteklenmektedir.²⁶³

Katılımcılara AGH'nin Avrupalı hissetmeye etkisi üzerine sorulan soru 49 kişi tarafından cevaplandırılmıştır. Kendisini Avrupalı hissedenlerin; Avrupa kültürüne uyum, yaşayış tarzını benimsemesi, çeşitli kültürleri tanınması ve Avrupa değerlerini benimsemesi ile gerekçelendirdikleri saptanmıştır. Bu durumda AGH'nin Avrupalı hissetme algısını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Avrupalı hissetmeyenler ise AGH'nin Avrupalı hissetmeye etkisi olarak sadece Avrupa toplumsal hayatında kurallara uyumu ve bakış açısı kazandırmasını ifade etmişlerdir. Ayrıca bazı katılımcılar ulusal kimliğine bağlılığının devam ettiğine ve kültürel farklılığın olduğuna yer vermişlerdir. Kendini dünya vatandaşı olarak tanımlayan katılımcılar AGH programının farklı kültürleri tanınmasında aracı, somut deneyimler kazanmayı sağlaması ve kendini Avrupalı olma ile sınırlandırmak istememeleri şeklinde ifadelerle açıklamışlardır. Ayrıca Avrupalı olmayı tek tipleşmek olarak algılayan bir katılımcı kendisini hem Batılı hem Asyalı olarak tanımlamıştır. Sonuç olarak, AGH'nin Avrupalı hissetmeyi, Avrupa kültür ve yaşayış tarzının deneyimlemesini sağlarken katılımcının kimlik algısında da değişimlere neden olduğu söylenebilir. Ortaya çıkan bu durum Yapısalcı Yaklaşımın kimliğin dinamik bir süreç olması ve yeniden inşa edilebileceği anlayışını desteklemektedir.

---

²⁶³ Flochart, 2010, s.798-804'ten aktaran Akçay, Göçmen, s.679.

Avrupa Birliği üye ülkeleri içinde Avrupa değerlerinin yaygınlaşması (kırsal ve kent hayatında) ve varlığı sorgulanmıştır. 54 katılımcının tarafından soru cevaplandırılmıştır. Bunlardan 2 katılımcı gözlem yapmadığını ifade etmiştir. Dolayısıyla 52 katılımcının gözlemleri değerlendirilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu Avrupa değerlerinin Birlik üyesi ülkelerde yaygınlaştığını ve neler olduğunu açıklamışlardır. Bu değerler içinde ilk üç sırada insan haklarına saygı, demokrasi, insana saygı ve toplumsal kurallara uyum sağlandığı şeklinde ifade etmişlerdir. Dördüncü ve beşinci sırada ise hukukun üstünlüğü ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin topluma yansımaları yer almıştır. Avrupalılaştırmanın Birlik üyesi ülkelerde toplumun genelinde yaygınlık kazandığı şeklinde yorumlanabilir. Bir katılımcı son katılan Birlik üyesi ülke olan Hırvatistan'ın Balkan ülkeleri gibi olduğunu ifade etmiştir. Bu durum Avrupa değerlerinin toplumsal hayata yansımalarının zaman içinde oluşabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Avrupa nedir sorusu 26 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. Gelen cevaplarda; kıta parçası, bölgesel bir Topluluk, coğrafi sınırlamaların yanı sıra insan haklarının ve hayat standartlarının yüksek olduğu kıta, ideal bir yer ve medeniyetlerin beşiği gibi tanımlalar yapılmıştır. Gelen cevaplar Avrupa'nın coğrafi tanımlamasından ziyade Avrupa değerleri, medeniyet ve Birliğin oluşumu öne çıkmaktadır. Daha kısa bir ifade ile Avrupa deyince Avrupa kıtası, Avrupa değerleri ve AB'nin akla geldiği söylenebilir.

Çalışmada bir sonraki aşamada, Avrupa AB'dir/değildir ve bu durumda AGH'nin etkisinin olup olmadığına cevap aranmıştır. Bu soru 52 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu Avrupa AB'dir cevabı verirken geriye kalan katılımcılar ise Avrupa'nın AB olmadığını belirtmişlerdir. Avrupa'yı AB olarak tanımlayanlar Avrupayı hoşgörülü, demokratik, insan haklarına saygılı, insana değer veren bir toplum olarak tanımlamışlardır. Ayrıca Avrupanın ortak kültürel mirasa ve ortak bir yaşayış tarzına sahip olmasından bahsetmişlerdir. Bunların yanısıra AB'nin üst kimlik olduğu ve ulusal kimliklerin varlığını sürdürmekte olduğunu dile getirmişlerdir. Birliğin imkanları olan seyahat özgürlüğü, pasaport ve euro kullanıma vurgu yapmışlardır. AGH'nin bir AB programı olduğu ve minik bir AB olduğu şeklinde tanımlamalar yapılmıştır.

Avrupa AB değildir diyen katılımcılar, AB'nin Avrupa'daki diğer Birlik üyesi olmayan ülkeleri kapsamadığını, ev sahibi ülke ve Hristiyan Birliği şeklinde tanımlamalar yapmışlardır. Bir katılımcı Avrupa'nın, Avrupa'da yer alan ülkelerin tamamı olduğunu fakat bugünlerde AB'nin Avrupa kıtasını temsil eder hale geldiğini ifade etmiştir. Bu durumun AB'nin yeni üyelerle coğrafi genişlemesinin bir sonucu olduğu söylenebilir. Avrupa'yı, AB'ye yön veren ülkeler yani Fransa ve Almanya ülkeleri olarak tanımlayanlar da olmuştur.

AGH'nin, Avrupa AB'dir algısı ve bilincinin oluşmasında etkisi olduğu söylenebilir. AGH programına katılım sonrası katılımcıların Avrupa algılarında değişikliğe sahip olanlar iki örnek ile açıklanabilir. Şöyle ki; AGH öncesi Avrupa bir kıta iken AGH sonrası AB olarak tanımlanmıştır. Diğer bir katılımcı ise, AGH öncesi Avrupa deyince AB'dir düşüncesine sahipken; AGH sonrası Avrupa deyince aklına Avrupa değerleri, coğrafi yapısı, mimarisi, kimlikler, arkadaşları ve tarihin geldiğini ifade etmiştir. Teoride ifade edilen Avrupa kavramın belirli ve açık bir tanımı bulunmamaktadır. Katılımcıların Avrupa tanımlamasında da Avrupa AB'dir/değildir sorusuna verilen cevaplarda Avrupa kavramdaki belirsizliğin yansıdığı söylenebilir.

Avrupa kimliğinin temel değerlerinin ne olduğu 50 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. Frekansta ilk dört sırada insan haklarına saygı, özgürlük, demokrasi, bilim ve teknolojiye verilen önem, hukukun üstünlüğü, toplumsal kurallara uyum ve seyahat özgürlüğü olarak sıralanmıştır. Beşinci sıradan itibaren tüm canlılara saygı, Hristiyanlık dini, farklılıklara saygı, bireysellik, ifade özgürlüğü, eşitlik, büyüme, çevreye duyarlı, sanata verilen önem, çokkültürlülük, gelişmiş sosyal haklar ve ortak amaç etrafında birleşmeleri ve Avrupalı olma bilincinin geliştirilmesi şeklinde cevaplar vermişlerdir. İfade edilen bu değerlerin Avrupa kimliğinin Kopenhag Kriterleri etrafındaki tanımlanan değerleriyle uyumlu olduğu söylenebilir. Birlik üyesi olmayan aday ülke Türkiye'den katılan gönüllülerin Avrupa kimliğinin Birlik üyesi ülkelerdeki bir fotoğrafını çektikleri söylenebilir.

Katılımcıların gözlemlerine dayanarak "Proje süresinde Birlik içinde ortak bir Avrupa kimliği oluştuğunu gözlemlediniz mi?" sorusu 51 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. Bir katılımcı gözlem yapmadığını ifade etmiştir. Bu katılımcıların büyük çoğunluğu ortak bir Avrupa kimliğinin var olduğunu ifade etmişlerdir. Gerekeç olarak sınırların geçişgenliğinin olmasını, seyahat özgürlüğünü, ortak dine sahip

olmalarını saymışlardır. Ayrıca ortak toplumsal kurallara sahip olduklarını ve uyum sağladıklarını ve dil dışında pek farklılığın olmadığı belirtmişlerdir. Özgürlük, hukuk ve insan haklarına saygının olduğunu ve farklı etnik kökene sahip insanların bir arada yaşadıklarını gözlemlemişlerdir. Üye ülkelerin ulusal kimliklerini koruduğunu ekonomik ve hukusal ortak amaçlar etrafında birleştiklerini ifade etmişlerdir. Buradan hareketle Avrupa kimliğinin temel değerleri ve AB normlarının toplumsal hayata yansımış olduğu söylenebilir. Bir katılımcı AGH gibi programların Avrupa kimliğinin oluşmasına katkı sağladığını belirtmiştir.

Ortak bir Avrupa kimliğinin olmadığını ifade eden katılımcılar ise birçok millet ve kültürün var olduğunu, üye ülkeler arasında ekonomisinin güçlülüğüne göre bir dışlamanın olduğunu ifade edenler olmuştur. Başka bir katılımcı insanların bunun bilincinde olmadığı ve sadece seyahat özgürlüğü gibi bir anlayışın mevcut olduğunu belirtmiştir. Bu açığı gidermek için AB; AGH'nin kuruluş amaçları içinde Avrupa gençleri arasında Avrupa konularında farkındalık bilinci oluşmasını amaçladıklarını açıkça belirtmişlerdir. Bir başka katılımcı ise üye ülkeler arasında farklı gelişmişlik düzeylerine sahip olduklarına ifade etmiştir. Genel olarak bu soruya verilen cevaplar değerlendirildiğinde ortak bir Avrupa kimliğinin var olduğunu ifade eden katılımcılar, toplamın içinde büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu örneklem üzerinden ortak bir Avrupa kimliğinin Birlik üyesi ülkeler arasında var olduğu yorumu yapılabilir.

AGH'nin Avrupa kimliğinin oluşumuna etkisi sorusu 53 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. Frekans olarak öne çıkan kodlar kültürlerarası öğrenme ve kültürel etkileşim sağlamasıdır. Projenin uygulandığı ev sahibi ülkenin kültürünü tanıma ve deneyimleme olanağı sağlarken farkındalık kazandırmasıdır. Avrupa değerlerini yerinde deneyimleme fırsatı sağlamasıdır. Karşılıklı kimliğin tanıtımı ile farklı uluslardan arkadaşlar aracılığıyla oluşan etkileşimin devam etmesi, arada kurulan bağlar ile ortak kimliğin oluşmasına katkı sağlamaktadır.

İki katılımcı ekonomik imkanları yetersiz olan bireylerin yurtdışına gitmesine katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Bu durum AGH'nin amaçlarından birisidir ve sosyal dayanışmanın uygulandığını göstermektedir. Farklılık içinde birlik olmak amacıyla farklılıkları kaynaştırdığı ve Avrupa üzerinde yaşayan halkları birbirine daha çok yakınlaştırdığı şeklinde cevaplar alınmıştır. Avrupa ve projenin çokkültürlü bir ortam sağladığı ve farklılıklar yoluyla Avrupa'nın tanıtımını sağladığı şeklinde

AGH'nin Avrupa kimliğini etkilediği ifade edilmiştir. Bütünsel olarak değerlendirildiğinde AGH'nin Avrupa kimliğinin oluşma sürecinde pozitif yönde bir katkısı olduğunu söylenebilir. Avrupa Gönüllü Hizmetinin, Yapısalci Yaklaşımın kimliklerin yeniden inşa sürecindeki biz ve öteki algısındaki farklılıklar olan öteki olarak tanımlanan birey veya topluma karşı önyargıların kırılmasını sağladığı ortaya çıkmıştır. Oluşan bu durum zaman içinde Birlik üyesi ülkeler içinde artan kültürel etkileşim yoluyla Avrupa kimliğinin oluşumunda etkin rol oynayabilir. Dolayısıyla Avrupa Gönüllü Hizmeti programının Avrupa kimliğinin oluşumuna destekleyici bir Avrupa Birliği programı olduğunu söylenebilir.

Bu çalışma ile literatürdeki bu alandaki çalışmanın eksikliğini giderilmesi ve benzer çalışmalara örnek çalışma olarak destek olması amaçlanmıştır. Aynı çalışma Birlik üyesi ülkelerde Avrupa Gönüllü Hizmeti programına katılım gösteren gönüllüler üzerinde yapılabilir. Bu çalışmadan çıkan sonuçlar ile Birlik üyesi ülkelerde yapılan benzer çalışma ile çıktılar karşılaştırılabilir. Yapılan bu karşılaştırma ile Avrupa Birliği'nin Avrupa kimliğinin oluşum sürecini destekleyici yeni fikirlerin ortaya çıkması sağlanabilir.

SONUÇ

Kimlik kavramının açık ve net bir tanımı yapılamamaktadır. Kimliğin üç unsuru bulunmaktadır. Bunlar: biz, öteki ve bilinç unsurudur. Kimliğin oluşumunda da ‘biz’ tanımlanırken ‘öteki’ oluşturulmaktadır. ‘Öteki’ tanımlanırsa geriye kalanlar, ‘biz’i tanımlamaktadır. Kimlik bilinci unsuru ise ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla önem kazanmıştır. Kimliğin özellikleri de kavramın değişkenliğini, toplum içinde oluşabileceğini, tarihsel ve mekansal boyutunda değişkenliğini ortaya koymaktadır. Zaman içinde birçok kimlik türü ortaya çıkmıştır. Bugün toplumlarda üst kimlikler oluşturulmaya çalışılırken (Avrupa kimliği gibi) toplum içinde alt kimlikler de ortaya çıkmaya başlamıştır.

Kimliğin oluşum sürecinde kuramsal boyutun ilki “Özcü Yaklaşım”dır. Kimliği durağan ve sabit bir veri olarak kabul etmektedir. Kimliğin oluşumunda siyasiler, kültürel özün belirlediği sınırlar içerisinde hareket etmeye çalışır ve siyasi kimliğin de bu çerçevede oluşturulması amaçlanmıştır. Bu yaklaşımda birey nesne konumundadır. İkincisi ise, “Yapısalcı Yaklaşım”dır. Bu yaklaşım Özcü Yaklaşımın eksik kaldığı yönleri tamamlamak için ortaya çıkmıştır. 1980’lerde Uluslararası ilişkiler literatürüne kazandırılmıştır. Kimliğin değişkenliğini ve toplum içinde yeniden inşa edilebileceğini vurgulamaktadır. Toplumdaki norm, kurallar ve kültürel yapıların zaman içinde dönüştüğünü öne sürmektedir. Kimlikler durağan değildir ve sürekli toplumsal yapı içinde yeniden inşa edilebilmektedir. Biz ve öteki olarak algılanan birey ve toplumlara karşı var olan algı etkileşim yoluyla zamanla değişmektedir. Değişen bu algı birey, toplum veya devletlerin siyasi politika süreçlerinde de etkisini göstermektedir. Dolayısıyla kimlikler zaman ve mekân bağlamında yeniden inşa edilmekte, bugün ve yarının eylemlerinde etkili olabilmektedir.

Kimliğin var olan bu karmaşık yapısı eşliğinde Avrupa Birliği de üst kimlik olarak ortak bir Avrupa kimliği oluşturmaya çalışmaktadır. Öncelikle kavramsal olarak incelendiğinde Avrupa kavramının açıkca bir tanımı olmadığı ortaya çıkmıştır. Avrupa kavramı tarih içinde önce Hristiyanlık dini ile tanımlanırken Aydınlanma dönemi sonrası Aydınlanma döneminin temel değerleri üzerinden tanımlanmaya başlamıştır. Coğrafi olarak da Avrupanın sınırlarının çizilemediği sonucuna

ulaşmıştır. Dolayısıyla Avrupanın neresi olduğu hem coğrafi hem de siyasal, kültürel ve etki alanı olarak tam bir tanımlama yapılamamaktadır.

Avrupa Birliği'nin temelleri Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Antlaşması ile atılmıştır. Tarihsel gelişiminde ise ekonomik ve teknik alanda başlayan entegrasyon sürecinin devamında sosyal ve siyasal entegrasyonu getirmediği Topluluğun elitleri ve bürokratları tarafından fark edilmiştir. 1970'li yıllardaki petrol krizleri, Vietnam Savaşı, artan işsizlik ve sığınmacı göçü gibi yaşanan ekonomik daralmalar Birlik içinde siyasal alanda da bir bütünleşmeye gidilme ihtiyacını gündeme getirmiştir. Kopenhag Kriterleri ile ilk Avrupa kimliğine dair resmi belge niteliği taşıyan adımı atmışlardır. Sonrasında Solemn Deklarasyonu, Maastricht Antlaşması ve Lizbon Antlaşması ile yasal dayanakları oluşturulmuştur. Maastricht Antlaşması ile Ortak Dış ve Güvenlik politikalarında ortak karar almaya, üye ülke vatandaşlarına tamamlayıcı bir kimlik niteliğinde Avrupa Vatandaşlığı tanınmıştır. Böylece Birlik bilincini sağlamaya yönelik adımlar atılmıştır.

Avrupalılaşıma ve Yapısalcı Yaklaşım temelinde kimliği oluşturma çabasında ise Avrupalılaşıma; Avrupa kıtasında yüzyıllardır oluşmaya devam eden bir süreçtir. Birlik içinde Avrupalılaşıma alanındaki akademik çalışmalar 1990'lı yıllar itibariyle başlamıştır. Birliğin norm ve politikalarının üye ülkelerde ne kadar uygulandığı araştırılmaya çalışılmıştır. 2000'li yıllar ile bu, aday ve potansiyel aday ülkelere değerlendirilmeye çalışılmıştır. Avrupa Birliği'nin çok kültürlü yapısı bulunmaktadır. Bunu 'çeşitlilik içinde birlik' sloganı ile ifade ederek diğer alt kimliklere saygılı olduğunu belirtmiştir.

Yapısalcı Yaklaşım ile kimlikler ve çıkarlar uluslararası politik tutumlar tarafından yeniden inşa edilmektedir. Bu politik çıkarların etkinliği semboller aracılığıyla yeniden oluşabileceği savunulmaktadır. Avrupa Birliği bu noktada ulusal devletlerin ulus kimliği oluşturma sürecindeki sembollerini referans almıştır. Bu bağlamda ortak Avrupa kimliği oluşturmak amacıyla faaliyete geçirdiği ortak Marş, Bayrak, para birimi, Avrupa Günü gibi sembollerini oluşturması ve daha birçok kültürel alandaki çalışmalar örnek verilebilir. Dolayısıyla Avrupa kimliği ortak çıkarlar etrafında yeniden sürekli inşa edilmektedir.

Avrupa Vatandaşlığı temelinde kimliği oluşturmak için Maastricht Antlaşması ile Birlik üyesi ülke vatandaşlarına Avrupa vatandaşlığına dayalı birtakım haklar

verilmiştir. Bu haklar var olsa da Avrupa devleti olmadan bir yurttaş kimliğinin var olmayacağı anlaşılmıştır. Bunun nedeni ortak bir dil, tarih ve kültür birliğinden söz edilememesidir. Bunun yanı sıra Avrupa Anayasal girişiminin başarısız olması ulusal kimliklere bağlılığın ne kadar güçlü olduğunu göstermiştir.

Avrupa kimliğinin oluşumunda karşılaşılan birtakım zorluklar bulunmaktadır. Buna kimlik kavramındaki tanım muğlaklığı ile birlikte bir Avrupa kimliği oluşturmanın ne kadar zor olduğunu tahmin edilebilir. Bu sorunların çözüme kavuşturulması Birliğin ne kadar güçlü bir kimlik oluşumu kaygısı taşıdığına bağlıdır.

Bunların yanında Birliğin 1996 yılında uygulamaya başladığı Avrupa Gönüllü Hizmeti içlerinde aday ülke Türkiye'nin de bulunduğu 33 program ülkesinde faaliyetine devam etmektedir. AGH programı, Gençlik Programları ve Erasmus+ programı içinde yer almıştır ve 2019 yılı itibariyle Avrupa Dayanışma Programı altında faaliyetlerine devam etmektedir. AGH'nin kuruluş amaçları oluşturulmaya çalışılan ortak Avrupa kimliğini oluşumunda dolaylı da olsa etkisinin olduğu söylenebilir ve uzun vadede bu programın etkilerinin Avrupa vatandaşlarına yansımalarının görüleceği söylenebilir.

Aday ülke Türkiye'den AGH programına katılan 61 gönüllü üzerinden Avrupa Gönüllü Hizmetinin Avrupa kimlik algısına etkisi çalışmanın temel araştırma sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. Hazırlanan görüşme soruları sonucunda elde edilen veriler içerik analizi türlerinden tematik analiz yönetimi ile veriler işlenmiştir. Belirlenen kodlar, alt kategorilerle ilişkilendirilip üst kategoriler oluşturulmuş ve tablolar aracılığıyla bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgular sonucunda tartışma kısmı yazılmıştır ve nihayetinde sonuç bölümünde, katılımcıların kimliklerine yönelik en çarpıcı etkisi 3 katılımcının AGH sonrası kendisini dünya vatandaşı olarak tanımlamasıdır. Bireyin kendi kimlik algısını sorgulamasını sağlamaktadır. Bu çalışmada, katılımcılardan bazıları ulusal kimliklerine bağlı oldukları bilincini pekiştirdiği ortaya çıkmıştır. AGH'nin katılımcılarda, kültürlerarası öğrenme ve kültürel etkileşim sağladığı anlaşılmıştır. Ev sahibi ülkeyi tanımış ve kendi ülkelerini tanıtmışlardır. Ev sahibi ülkeye karşı farkındalık oluşmuştur ve AGH sonrası bu ülkenin güncel haberlerini halen takip etmektedirler. Avrupa değerlerini yerinde deneyimlenmiştir. Proje sürecinde oluşan sosyal etkileşimin devam etmiştir ve kültürler arası yakınlaşmayı sağlamıştır.

Farklı kültür ve insanlara karşı oluşan önyargıların kırılmasını sağlaması gibi oluşan bu etkileşimler katılımcının kimliğinde “biz” ve “öteki” algısında değişim olmasını yol açtığını söylenebilir. Uzun bir dönem sonra bu birikimlerin Avrupa kimliğinin süreç içinde oluşmasında AGH'nin destekleyici bir program olduğu söylenebilir. Avrupa kimliğinin esnek kimliğin taşıdığı özellikleri barındırdığını söylemek mümkündür. Avrupa Gönüllü Hizmeti programına katılım gösteren gönüllülerin kimlik algılarını sorgulamasını sağlamış ve var olan kimliklerinde farkındalıklar oluşmasına neden olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu program gönüllülerin bireysel ve sosyal hayatında da olumlu katkılar sağlamaktadır.

Katılımcıların Avrupa imgelerinde tek bir Avrupa kavramının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Avrupa'nın AB olarak algılayan katılımcıların büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Katılımcıların Avrupa Gönüllü Hizmeti sonrası Avrupa imgeleri; sosyal, politik ve kültürel olarak Avrupa Gönüllü Hizmeti öncesi Avrupa imgeleri ile örtüşmektedir. Avrupa Gönüllü Hizmeti Programı katılımcıların Avrupa değerlerini, tarihini, kültürünü ve toplumsal yaşamını yerinde deneyimleme olanağı sunmuştur.

Katılımcıların büyük çoğunluğu Avrupalı/laşmanın sınırlandırılmayacağını ifade etmişlerdir. Bir yaşayış tarzı ve düşünce şekli olduğunu yönünde gerekçe olarak göstermişlerdir. Avrupa Gönüllü Hizmetinin Avrupalı hissetmeye etkisini katılımcıların yarıya yakını etkili olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar büyük çoğunluğu Avrupa Birliği üye ülkelerde ortak Avrupa değerlerinin yaygınlaştığını gözlemlemişlerdir.

Birlik içinde ortak Avrupa kimliğinin oluştuğu katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından gözlemlenmiştir. Bu program ile katılımcılar ile ev sahibi organizasyon ve proje süresinde tanıştığı diğer gönüllü ve insanlar ile kültürlerarası öğrenme ve kültürel etkileşim sağlamasına imkanı sunmaktadır. Ayrıca katılımcı projenin uygulandığı ev sahibi ülkeyi tanınmasına ve kendi ülkesini tanımasına fırsatı olmaktadır. Başka bir ifade ile Avrupa Gönüllü Hizmeti süreci içindeki katılımcılarda ülkeler arası farkındalıklar kazandırdığı söylenebilir. Katılımcı kendi ülkesine döndüğünde ev sahibi ülkeye dair güncel haber ve konuları takip etmektedir. Avrupa Gönüllü Hizmeti programı katılımcıların karşılıklı kimliğin tanıtımı olarak sağlamaktadır. Farklı ulustan gönüllüler ile kurulan bu bağlar ve kültürel etkileşimin uzun vadede ortak

Avrupa kimliği oluşmasına katkı sağladığı söylenebilir. AGH proje süresinde farklı kültürlerle tanışma ve önyargıların kırılmasını sağlamaktadır. Bu durum kimliğin “öteki” olarak tanımlanan unsuruna karşı bir nötr hali veya yakınlık hissedilmesini sağlayabilir. Bir diğer katkısı dil becerisini geliştirmesidir. Bu durum uzun yılların ardından Birlik üyesi ülkelerde dil farklılıklarının azalmasını, daha ortak dillerin oluşmasına katkı sağlayabilir. Avrupa Gönüllü Hizmeti Avrupa kimliğinin oluşmasında olumlu katkısı olduğu şeklinde yorumlanabilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Akçay, Belgin ve İlke Göçmen (Edt.) **Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar**, 2.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Şubat 2014.

Akdemir, Erhan. **Avrupa Birliği'nde Kimlik, Kültür Tartışmaları ve Türkiye**, Ekin Yayınları, Bursa, Aralık 2013.

Dinan, Desmond. **Avrupa Birliği Tarihi**, (çev.) Hale Akay, Kitap Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, Mart 2009.

Geary, Patrick J. **Uluslar Miti ve Avrupa Kimliği**, (çev.) Çağdaş Sümer, Yazılama Yayınevi, Birinci Baskı, Aralık 2017.

Kula, Onur Bilge. **Avrupa Kimliği ve Türkiye**, Büke Kitapları, 1.Baskı, Mart 2006.

Maja Zehfuss, **Constructivism In International Relations: The Politics of Reality**, First Published, Cambridge University Press, United Kingdom, 2002, <https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=4M1eKE5jzxcC&oi=fnd&pg=PR11&dq=related:Y5FpB5uQ7CwJ:scholar.google.com/&ots=kERa556fOi&sig=XQAbHblbxD>, (Erişim Tarihi: 18.08.2019).

Mccormick, John. **Avrupa Birliği'ni Anlamak**, çev. Yusuf Şahin, Hasan Hüseyin Şahin, BinBang Yayınları, 1. Baskı, Mart 2014.

Yurdusev, A. Nuri. **Avrupa Kimliğinin Oluşumu ve Türk Kimliği**, Atila Eralp, (Ed.) Türkiye ve Avrupa, Ankara, İmge Kitapevi 1997.

Makaleler

Akbaş, Zafer ve Zeynep Arslan Düzgün. “Libyada’ki Arap Baharına Yönelik Türk Dış Politikasına Konstrüktivist Bir Yaklaşım”, **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 8, Sayı:2, Güz 2012, s. 57-81.

Akça, Gürsoy. “Modernden Post Moderne Kültür ve Kimlik”, **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)**, Güz 2005, Sayı:15, ss.1-24.

Alphan, Başak. “Bir İmkan Olarak Avrupalılık Kimliği: Türkiye- AB İlişkileri Tartışmaların Neresinde?” **Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi**, Cilt:23, Sayı:2, 2015, ss.5-26.

Altınbaş, Deniz. “Avrupa Birliği’nin Başarısız Girişimi: Avrupa Vatandaşlığı”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:11, Sayı: 3, 2009, ss. 93-112.

Avrupa Gönüllü Hizmeti. **Avrupa Gönüllü Hizmeti Kurum ve Kuruluşlara Giriş Düzeyinde Yardım**. https://www.jugend inaktion.de/downloads/doctrine/JugendFuerEuropaJugendInAktionBundle:Dokument file 204/JfE_EFDBroschuere_Screen.pdf, (Erişim Tarihi: 22.06.2019).

Balci, Velittin. “Avrupa Birliği ve Spor”, **Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, Cilt: 8, No:2, 2003, ss.53-66.

Birekul, Mehmet. “Avrupa Birliği Türkiye İlişkilerinde Kozmopolitan Kimlik”, **Birey ve Toplum**, Cilt:1, Sayı:1, Bahar 2011, ss.61-74.

Bozkurt, Enver ve Mehmet Özcan. “Subsidiarite İlkesi (İkincillik İlkesi) ve Avrupa Birliği Bütünleşme Sürecine Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi**, Cilt: 6, Sayı: 1, 2001, ss. 1-21.

Çakı, Fahri. “Gençlerin Uluslararası Gönüllü Hizmet Deneyimleri ve Birey Üzerindeki Sosyo-Kültürel Etkileri”, **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 1, 2011, ss. 136-177.

Çakı, Fahri. “Türk Sosyolojisinde Yeni Bir Alana: Gönüllülük Araştırmaları”, **Sosyoloji Dergisi**, 3. Dizi, Sayı: 29, 2014/2, ss. 185-202.

Diñç, Cengiz. “Avrupa Kimliği: Çatışan Perspektifler, Güncel Değerlendirmeler ve Endişeler”, **Gazi Akademik Bakış**, Cilt:5, Sayı:9, Kış 2011, s.31-58.

Duman, Yunus. “Avrupa Konseyi ve Avrupa Komisyonu Belgeleri Işığında, Bir Öğrenme Hareketliliği Olarak Avrupa Gönüllü Hizmeti’in Türkiye’deki Resmi ve Toplumsal Tanınırlılığının İncelenmesi”, Uzmanlık Tezi, **T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı**, Ocak 2017, Ankara.

Duman, M. Zeki. Moderninden Post-Moderne Geçişte Kimlik Tartışmaları ve Çok Kültürlülük, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt:4, Sayı:13, Bahar 2007, ss.3-24.

Eruopean Commission. “**Effects European Voluntary Service 20 Years**”, https://europa.eu/youth/sites/default/files/evs_factsheet_and_impacts_apr_2016.pdf, (Erişim Tarihi: 25.06.2019).

European Commission **“Youth in Action Programme Guide”**, http://ec.europa.eu/assets/eac/youth/tools/documents/programme-guide-2010_en.pdf, (Erişim Tarihi:25.06.2019), s. 1-147.

European Commission, **“Study on the Impact Of Transnational Volunteering Through The European Voluntary Service”**, April 2017, <https://www.leargas.ie/wp-content/uploads/2017/07/EVS-impact-study-annex-1-case-studies-2017.pdf>, (Erişim Tarihi: 25.05.2019).

European Commission, **“Erasmus+ Programme Guide 2019”**, Version 2, 15/01/2019, https://ec.europa.eu/programmes/erasmusplus/sites/erasmusplus2/files/erasmus-plus-programme-guide-2019_en_0.pdf, (Erişim Tarihi: 22.06.2019).

European Commission, **“EU Youth Strategy”**, https://ec.europa.eu/youth-policy/youth-strategy_en, (Erişim Tarihi: 25.06.2019).

European Youth Portal, **European Solidarity Crops**, https://europa.eu/youth/solidarity_en, (Erişim Tarihi:25.06.2019).

EVS Discover, <https://europeanvoluntaryservice.org/whatisevs/>, (Erişim Tarihi:22.06.2019).

Foresi, Serena. **“European Voluntary Service For Young People”**, European Parliament, Directorate -General For Research, , Education and Culture Series, W-6, 1997, http://www.europarl.europa.eu/workingpapers/educ/pdf/w6en_en.pdf , (Erişim Tarihi:02.05.2019), pp.1-65.

Göksel, Asuman ve Özgehan şenyuva, **“National Report Turkey”**, Research Based Analysis of Youth in Action Programme, RAY Network National Research, **Türk Sosyal Bilimler Derneği**, TRNA-SER-TRY-CN-12-12, Ankara, 31 Temmuz 2014, s. 1-113.

“How European Voluntary Service Impacts Communities: Research Summary” (Avrupa Gönüllü Hizmetinin Topluluklara Etkisi: Araştırma Özeti), https://jtba.lt/wpcontent/uploads/2016/10/Fin3_A4_tyrimomaketas_EN_naudojimui.pdf, (Erişim Tarihi:22.06.2019), s. 1-12.

Karaduman, Sibel, (2010). “Modernizmden Postmodernizme Kimliğin Yapısal Dönüşümü”, **Journal of Yaşar University**, Cilt: 17, Sayı: 5, s. 2886-2899.

Olsen, Johan, The Many Faces of Europeanization, **Journal of Common Market Studies**, Cilt:40, No:5, 2002, pp. 921-52.

Özdemir, Cevdet, “Kimlik ve Söylem”, **Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı2, 2001.

Özdemir, Haluk. “Küreselleşme Avrupa Birliği ve Türkiye Üçgeninde Kimlik Parçalanması ve Kimlik Yönetimi”, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt:3, Sayı:9, Bahar 2016, s. 173-203.

Resmi Gazete. **Mutabakat Zaptı**. [http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/di%C4%9Fer/mutabakat-zapt%C4%B1-\(2007-2013\)-\(tr\).pdf?sfvrsn=0](http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/di%C4%9Fer/mutabakat-zapt%C4%B1-(2007-2013)-(tr).pdf?sfvrsn=0), (Erişim Tarihi: 25.06.2019).

Tekin, Yasemin Oğuzlar. “Avrupa Birliği’nin Kimlik Yaratma Çabaları”, **Avrupa Araştırmaları Dergisi**, Cilt:17, Sayı:1-2, 2009, s. 145-173.

Yazgan, Hatice. “Bir Kavramsal Çerçeve Olarak Avrupalılaştırma : Kapsam, Gereklilik ve Sınırlar”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:12, Sayı:4, 2012, s.123-140.

Yılmaz, Aydın E. Sare, “Political Identity Building in the EU: A Constructivist Approach”, **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt:9 Sayı:1, 2014, ss. 47-71.

Yılmaz, Salih. “Avrupa Birliği’nin Tarih Eğitimi Yoluyla Oluşturmaya Çalıştığı Yeni Avrupa Kimliği ve Türkiye’nin Bu Yeni kimliğe Uyum Çalışmaları”, **Akademik İncelemeler**, Cilt:2, Sayı:1, 2007, s. 69-95.

Yurdakul, Aslıhan ve Ömer Çaha. “Almanya’da Yaşayan Üçüncü Nesil Türkiye Kökenli Göçmenlerde Kimlik Algısı”, **Yönetim, Ekonomi, İslami ve Politik Bilimler Dergisi**, 3(1), 2018, ss. 140-152.

Yücel, Gerçek Şahin. “Avrupa Birliği Adalet Divanı’nın Avrupa Birliği Vatandaşlığı İle İlgili Son Yaklaşımları”, **Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi**, Cilt:21, Sayı:2, 2013, s.37-54.

Aka, Assiye. “Kimliğe Teorik Yaklaşımlar”, **C.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:34, Sayı:1, Mayıs 2010, s.17-24.

Yanık, Celalettin. “Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi”, **Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı:20, 2013,ss. 225-237.

Özçelik, Sezai. “Uluslararası Rejim Kavramı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme: Yapısalcı, Kurumsal ve Bilişsel Temel Teoriler”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt:7, Sayı:1, Nisan 2012. ss.231-250.

Aydın-Düzgüt, Senem. “Avrupa’nın Kültürel İnşası: Alman Siyasi Söyleminde Türkiye Tartışmaları”, **Farklılıkların Birlikteliği Türkiye ve Avrupa’da Birarada Yaşama Tartışmaları**, Ayhan Kaya (Der.), Hiperlink Yayınları, Birinci Baskı, Haziran 2014, ss. 73-91.

Kekevi, Serkan ve Gökmen Kılıçoğlu. “Uluslararası İlişkilerde Kültür ve Kimlik”, **Batman University Journal of Life Sciences**, Volume:1, Number:1, 2012.

Küçükebe, Murat. “Entomüzikoloji Alanında Bir Analiz Aracı: Kimlik Kavramı”, “**Eurasian Journal of Music and Dance**, Volume:13, 2018, ss. 118-132.

Aydın- Düzgit, Senem. “Post-Yapısalcı Yaklaşımlar ve Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları”, **Uluslararası İlişkiler** , Cilt:12, Sayı:46, ss.153-168.

Karlıova Soysal, Esra. “Küreselleşme, Milliyetçiliğin Sonu mu?”, **Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi**, Volume:2, Issue:2, 2018, ss. 21-28.

Bergstein, Rita. Kristiina Pernits, “ Bir Eğitim Uygulaması Olarak Youthpass” , **Politikalar, Yaklaşımlar ve Örnekler: Avrupa Bağlamında Öğrenim Hareketliliği ve Formel Olmayan Öğrenme**, (Der. Günter J. Friesenhahn (Ana Derleyen), Hanjo Schild, Hans- Georg Wicke, Judit Balogh, Christina Plantz (asistan), Çev. Yusuf Ertaç Taşar, Birinci Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 482, İstanbul, Mayıs 2014, ss.187-193.

Carey, Sean. Undivided Loyalties: Is National Identity an Obstacle to European Integration?, **European Union Politics**, SAGE Publications, Volume: 3, Issue: 4, 2000, pp.387-413.

Tezler

Altun, Birol. **Avrupa Birliği Vatandaşlığı ve Avrupa Kimliği Tartışmaları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Mayıs 2006.

Deniz, Tanju. **Yükselen İslamofobi'nin Avrupa Kimliğine Etkisi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne 2014.

Erdem, Tolga. **Avrupalışmanın Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerine Dini Kimlik Bağlamında Etkisi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi SBE, Edirne, 2015.

Hocaoğlu Bahadır, Neriman. **The Role Of The European Union's Language Policy In The Construction Of European Identity**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü, İstanbul, 2015.

Kütük, Cem. **European Identity In The European Integration Framework**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü, İstanbul, 2006.

Okur, Seda. **Representation Of European Identity In Multiparty Incoming And Outgoing Erasmus Students' Discourses**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ortadoğu Teknik Ünivesitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, September, 2016.

Öner, Selcen. **Construction Of European Identity Within The European Union**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü, İstanbul, 2008.

şen, Seyhan. **Avrupa Birliği'nde Kimlik Sorunu**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004.

Toksöz, Fügen. **The European Educational Space And The Construction Of European Identity**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2008.

Zenginoğlu, Samet, **Doğu ve Batı Arasında Avrupa'nın Benlik Mücadelesi:21 YY.'da Avrupa Kimliği İnşasının Güçlükleri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta,2018.

Tolunay, Selin, **Avrupa Birliği Kùltür Politikaları'nın Avrupa Kimliği Üzerine Etkileri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara 2007.

Akdemir, Erhan, **Kimlik ve Kùltür Tartışmaları Bağlamında Avrupa Kimliğinin ve Kùltürünün Oluşumu ve Türkiye- Avrupa Birliği İlişkilerine Etkisi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012.

Elektronik Kaynaklar

AB Antlaşmaları, **Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Antlaşması**, https://europa.eu/european-union/law/treaties_en, (Erişim Tarihi: 06.06.2019).

Avrupa Antlaşmaları, **Amsterdam Antlaşması**, https://europa.eu/european-union/law/treaties_en, (Erişim Tarihi: 06.06.2019).

Avrupa Antlaşmaları, **Nice Antlaşması**, https://europa.eu/european-union/law/treaties_en, (Erişim Tarihi: 06.06.2019).

Avrupa Antlaşmaları, **Roma Antlaşması**, https://europa.eu/european-union/law/treaties_en, (Erişim Tarihi: 06.06.2019).

Avrupa Birliği Antlaşması, **Maastricht Antlaşması**, https://europa.eu/european-union/law/treaties_en, (Erişim Tarihi: 06.06.2019).

Avrupa Birliği, **Amsterdam Antlaşması**, https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_of_amsterdam_en.pdf, (Erişim Tarihi: 22.06.2019).

Avrupa Gençlik Portalı, **Avrupa Gönüllü Hizmeti: Aslında Nedir?** https://europa.eu/youth/eu/article/46/73_en, (Erişim Tarihi: 22.06.2019).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf, (Erişim Tarihi: 06.06.2019).

Avrupa Komisyonu, **Eurostat**, <https://ec.europa.eu/eurostat/about/overview>, (Erişim Tarihi: 15.06.2019).

European Commission, **Erasmus+ Programme Annual Report 2014**, https://ec.europa.eu/assets/eac/education/library/statistics/erasmus-plus-annual-report_en.pdf, (Erişim Tarihi:30.08.2019).

European Youth Portal, **European Voluntary Service: What is it Really?**, https://europa.eu/youth/eu/article/46/73_en, (Erişim Tarihi:25 .06.2019).

European Commission, **European Youth Portal-Publications and Promotional Materials**, https://europa.eu/youth/solidarity/publications_en, (Erişim Tarihi:31.08.2019).

European Commission, **Evaluations**, https://ec.europa.eu/programmes/erasmusplus/resources/documents/evaluations_en, (Erişim Tarihi:30.08.2019).

European Commission, **Voluntary Activities**, https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy/voluntary-activities_en, (Erişim Tarihi:30.08.2019).

European Commission, **Youth-European Solidarity Corps**, https://ec.europa.eu/youth/solidarity-corps_en, (Erişim Tarihi: 27.08.2019).

European Union, **Online Linguistic Support**, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/online-linguistic-support_en, (Erişim Tarihi:24.09.2019).

European Union, **Single European Act**, https://europa.eu/european-union/law/treaties_en, (Erişim Tarihi:23.09.2019).

European Union, **Culture**, https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/culture.html?root_default=SUM_1_CODED=10, (Erişim Tarihi:15.06.2019).

European Union, **Europe Day**, https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day_en, (Erişim Tarihi:13.06.2019).

European Union, **The European Anthem**, https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/anthem_en, (Erişim Tarihi:15.06.2019).

European Union, **The European Flag**, https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/flag_en, (Erişim Tarihi:15.06.2019).

European Union, **Treaties Establishing the European Communities Single European Act**, https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaties_establishing_the_european_communities_single_european_act_en.pdf, (Erişim Tarihi:23.09.2019).

Official Journal of the European Union C 456, **The European Union Youth Strategy 2019-2027 (2018/C 456/01)**, Volume:61, 18 December 2018, <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:456:FULL&from=EN>, (Erişim Tarihi:29.08.2019), ss. 11-16.

T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, **Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Erasmus + Gençlik Programı Avrupa Gönüllü Hizmeti, Gençlik Gönüllü Kuruluşlarının Akreditasyon Başvuru Formu Doldurma kılavuzu (Application Form for Accreditation)** Call:2016, <http://ua.gov.tr/docs/defaultsource/erasmusprogramidosyaları/başvuruformudoldurma/arehberiavrupagönüllühizmetiçinakreditasyon.pdf?sfvrsn>, (Erişim Tarihi:28.08.2019).

T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, **Dayanışma Projeleri**, [http://ua.gov.tr-programlar/erasmusprogram%C4%B1/gen%C3%A7likprogram%C4%B1/avrupadayani%C5%9Fmaprogrami/avrupadayani%C5%9Fmaprogramifaaliyetleri/dayan%C4%B1%C5%9Fmaprojeleri\(solidarityprojects\)](http://ua.gov.tr-programlar/erasmusprogram%C4%B1/gen%C3%A7likprogram%C4%B1/avrupadayani%C5%9Fmaprogrami/avrupadayani%C5%9Fmaprogramifaaliyetleri/dayan%C4%B1%C5%9Fmaprojeleri(solidarityprojects)), (Erişim Tarihi:01.09.2019).

T.C. Dışışleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, **Avrupa Dayanışma Programı**, <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmusprogram%C4%B1/gen%C3%A7likprogram%C4%B1/avrupadayani%C5%9Fmaprogrami/avrupadayani%C5%9Fmaprogramine-di-r->, (Erişim Tarihi:31.08.2019).

T.C. Dışışleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, **Gönüllülük** <http://www.ua.gov.tr/programlar/-erasmusprogram%C4%B1/gen%C3%A7likprogram%C4%B1/avrupadayani%C5%9Fmaprogrami/avrupadayani%C5%9Fmarogramifaaaliyetleri/g%C3%B6n%C3%BCll%C3%BCk> (volunteering), (Erişim Tarihi:31.08.2019).

T.C. Dışışleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, **Kalite Sertifikası**, <http://ua.gov.tr/programlar/erasmusprogram%C4%B1/gen%C3%A7likprogram%C4%B1/avrupadayani%C5%9Fmaprogrami/kali-te-serti-fi-kasi>, (Erişim Tarihi:01.09.2019).

T.C. Dışışleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Türk Ulusal Ajansı), **2012 Yılı Faaliyet Raporu**, http://www.ua.gov.tr/docs/defaultsource/magazine/faaliyet_raporu_2012.pdf?sfvrsn=0, (Erişim Tarihi:01.09.2019).

T.C. Dışışleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, **Başvuru Öncesi Hazırlık Uygun Ülkeler**, <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmusprogram%C4%B1/gen%C3%A7likprogram%C4%B1/ba%C5%9Fvurus%C3%BCreci/ba%C5%9Fvuru%C3%B6ncesi-haz%C4%B1rl%C4%B1k/uygun%C3%BClkeler>, (Erişim Tarihi:31.08.2019).

T.C. Dışışleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, **Avrupa Günü**, https://www.ab.gov.tr/_263.html, (Erişim Tarihi:13.06.2019).

T.C. Dışişleri Bakanlığı, **Avrupa Birliği Başkanlığı**, Aday Ülkeler, https://www.ab.gov.tr/aday-ulkeler_265.html, (Erişim Tarihi: 05.06.2019).

Ulusal Ajans, **Avrupa Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programları Leonardo da Vinci II, Socrates II ve Gençlik Programlarına Katılımı Hakkında Mutabakat Zaptı**, http://www.ua.gov.tr/docs/kurumsal/mutabakat_zapti_turkce.pdf?sfvrsn=0, (Erişim Tarihi:02.09.2019), s.1.

Ulusal Ajans, **Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında İmzalanan Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşması'nın Onaylanması Hakkında Karar Çerçeve Anlaşması**, http://www.ua.gov.tr/docs/kurumsal/cerceve_anlasmasi1_v2.pdf?sfvrsn=0, (Erişim Tarihi:02.09.2019).

Your Europe European Union, **Volunteering**, https://europa.eu/youreurope/citizens/education/volunteering/index_en.htm, (Erişim Tarihi: 27.08.2019).

Youthpass, **The Political Context Of Youthpass**, <https://www.youthpass.eu/tr/about-youthpass/political-context/>, (Erişim Tarihi: 27.08.2019).

Youthpass, **Welcome to Youthpass**, <https://www.youthpass.eu/tr/>, (Erişim Tarihi: 27.08.2019).

Youthpass, **What Is Youthpass?**, <https://www.youthpass.eu/en/about-youthpass/about/>, (Erişim Tarihi:30.08.2019).

Youthpass, **Why youthpass?**, <https://www.youthpass.eu/en/about-youthpass/why-youthpass/>, (Erişim Tarihi: 28.08.2019).

EKLER

KATILIMCILARIN AVRUPA GÖNÜLLÜ HİZMETİNE İLİŞKİN ALGILARI

Üst Kategori 1: AGH Kavramı

“AGH Kavramı” üst kategorisinde, 6 adet alt kategori oluşturulmuştur. Bunlar; AGH bilgisine ulaşma yolu, AGH’nin anlamı, AGH katılma amacı, proje konusu, projenin süresi ve proje mekan bilgisi (kırsal veya kent merkezinde) başlıklarıdır. Aşağıdaki tablolarda her bir alt kategori başlığı tablolar halinde ilişkili kodlar ile yer verilmektedir.

Tablo 1: AGH Bilgisine Ulaşma Yolu

Öğrenme Yolu	Frekansı
Arkadaş /Akraba Tavsiyesi	22
Sivil Toplum Kuruluşları	13
Kamu Kurumları	8
Sosyal Medya	5
Bireysel Araştırma	6
Diğer (Nereden Duyduğunu Hatırlamamakta)	5
Toplam Katılımcı Sayısı	59

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Katılımcıların AGH hakkında ilk defa bilgiye nasıl ulaştığı sorulmuştur. Frekansa göre ilk sırada arkadaş / akraba tavsiyesi yer almaktadır. İkinci sırada sivil toplum kuruluşları, gönüllü faaliyette buldukları kuruluşlar gelmektedir. Üçüncü sırada kamu kurumları (belediyeler, üniversiteler, AB kurumlarının alt birimlerinde staj, tanıtım toplantılarında) vardır. Dördüncü sırada bireysel araştırma ve sosyal medya gelmektedir. 5 katılımcı nereden bilgi aldığını belirtmemiştir. AGH’nin ne olduğuna dair bilginin yayılmasında arkadaş tavsiyesi ve STK’ler önemli rol oynamaktadır.

Katılımcılardan ‘AGH’nin kendileri için anlamı’ sorusuna yanıt verenlerin frekans tablosu aşağıda (Tablo 2) verilmektedir. İlk sırada AGH’nin kişisel birçok değişimi sağlaması (örnek; bakış açısı ve özgüven) ve kişinin öz farkındalığını arttırması yer almaktadır. İkinci sırada önemli bir tecrübe, kültürlerarası öğrenme hali, daha az fırsata sahip gençlerin katılabileceği bir program olması bulunmaktadır. Üçüncü sırada ise, macera, heyecan, yeni bir hayat, yeni insanlar tanıma fırsatı sağlaması, yurtdışı deneyimi sağlaması, yeniden doğuş ve sürekli öğrenme hali gibi değişim ve yenilikçilik içeren anlamlar bulunmaktadır.

Tablo 2: AGH’nin Anlamı

Üst Kategori	Alt Kategori	Kodlar	Frekans
AGH Kavramı	AGH’nin Anlamı	Kültürlerarası öğrenme hali	3
		Sürekli öğrenme hali	2
		Yurtdışında yaşayabilme deneyimi kazanması	2
		Önemli bir tecrübe	3
		Avrupa’ya açılan kapı olması	1
		AGH yeniden doğuş	2
		Kişisel birçok değişimi sağlaması (örnek; bakış açısı ve özgüven) ve öz farkındalığını arttırması	4
		Farklı kültürlerin nasıl bir arada uyum içinde yaşayabileceği deneyimi	2
		Gönüllülük esaslı program olması	1
		Sosyal çevreyi geliştirmeyi sağlaması	2
		Dil becerisinin önemli olmaması	1
		Daha az fırsat eşitliği sağlanan kişilerin katılabileceği program olması	3
		Tecrübe, macera, heyecan, yeni bir hayat ve	2

		gençler için güzel bir şans	
		AGH gönüllünün hayalini gerçeğeştirmesini	1
		Sınırlarını aşmak, özgüven, yuvadan uçmak, yeni deneyimler kazanmasını	1

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Katılımcı görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir.

“AGH benim için sürekli öğrenme durumuydu.” (B)

“Kendini bulma ve öz farkındalığı artırma süreci diyebilirim.” (T)

“AGH hayatımı olumlu yönde etkiledi. Hem Türkiye’de hem Almanya’da farklı milletlerden insanlarla tanıştım ve bu insanların fikirleri ve davranışlarını gözlemleyerek hayata bakışımı değiştirdim. AGH benim için ailesi ortalama gelir sahibi bir genç olarak yurt dışında yaşamayı deneyimlemek anlamına geliyor.” (P)

Yukarıdaki yer alan katılımcı görüşlerinde görüldüğü gibi AGH süreci minimum maliyetle yurtdışına gitme imkânı sunarken, bir yandan katılımcının sosyo-kültürel gelişiminde olumlu değişim sağlamaktadır.

Aşağıdaki tabloda (Tablo 3) katılımcıların (53 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır.) AGH’ye katılma amaçları gruplanarak gösterilmektedir. Buna göre; öncelikle katılımcıların dil becerilerini geliştirmeyi amaçlamışlardır. İkinci sırada yeni kültürlerini tanımak istemeleridir. Üçüncü sırada ise Avrupa yaşayış ve kültür tarzını deneyimleme istekleri olduğu söylenebilir.

Tablo 3: AGH'ye Katılma Amacı

Üst Kategori	Alt Kategori	Kodlar	Frekans
AGH Kavramı	AGH'ye Katılma Amacı	Dil becerisini geliştirmek (yeni dil öğrenme ve var olanı geliştirmek)	25
		Proje deneyimi arttırmak	2
		Farklı kültürleri tanıma isteği	7
		Farklı kültür ve insanlar tanıma isteği	3
		Avrupa kültür ve yaşayış tarzını deneyimleme	9
		Mesleki anlamda deneyim kazanmak	6
		Yurtdışı deneyimi ve yaşama isteği	8
		Yeni hayat tarzı deneyimleme isteği	4
		Kendini tanıma isteği	7
		Farklı kültürleri tanıma isteği	21
		Hayalindeki ülkeye gitmek	1
		Eğitimini aldığı dilin ülke kültürünü tanımak/yurtdışında eğitimi devam etme isteği	2
		Farklı deneyim ve bilgiler edinmek, kişisel gelişim	3
		Gönüllü hizmet tecrübesini pekiştirmek	2
		Çocuklarla ilgili proje olması	3
		Gönüllü olma isteği	5
		Çevresini genişletme	3
		AGH projesini deneyimlemek ve seyahat etme isteği	1
		Erasmus sonrası depresyonunu azaltmak	1

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Katılımcıların, görev aldıkları AGH projelerinin konuları ise aşağıda Tablo 4'te gösterildiği gibi dağılım göstermektedir. Bu soru 59 katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır.

Tablo 4: AGH Projesinin Konusu

Üst Kategori	Alt Kategori	Kodlar	Frekans
AGH Kavramı	Proje Konusu	Rehabilite merkezleri (zihinsel ve fiziksel) ve yaşlı bakımı	11
		Yardım/Gençlik Dernekleri	8
		Okullarda akran zorbalığı/çatışma okula terkin azaltılması üzerine çalışmalar/asistanlık	7
		Kültür/kültürel değişim Gençlik Merkezleri	8
		Ekolojik yaşam/tarım	5
		Dezavantajlı grupların (çocuklar ağırlıkta) topluma kazandırılması (ruhsal sağlığı ve kültürel kaynaşması)	4
		Anaokulu	5
		Çocuk/spor aktive merkezleri	4
		AGH gönderici kuruluş veya Erasmus organizasyonu yürüten kuruluş	4
		Tarih/Arkeoloji	3

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi projeler arasında, rehabilite merkezleri (zihinsel ve fiziksel) ve yaşlı bakımı merkezleri en fazla katılım gösterilen projeler olmuştur. İkinci sırada yardım ve gençlik dernekleri ve kültür ve gençlik merkezleridir. Üçüncü sırada okullarda akran zorbalığı/çatışma okula terkin azaltılması üzerine çalışmalar/asistanlık ve sonrasında, ekoloji, tarım ve anaokulu gelmektedir. Ayrıca gönüllüler dezavantajlı grupların topluma kazandırılması, çocuk ve spor aktivite merkezleri, tarih ve arkeoloji konularındaki projelerde görev almışlardır. Projelerin Avrupa toplumsal hayatında olumlu katkısı sağlayabilecek alanlar üzerine olduğu söylenebilir. Dezavantajlı gruplara yönelik her yaş grubunu içeren çalışmaların

yapıldığı söylenebilir. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının çocuk ve gençlik çalışmaları, kültür çalışmaları ve değişim programlarında etkin yer aldığı söylenebilir.

Aşağıdaki tabloda AGH projesinde ne kadar kaldığını öğrenmeye yönelik yanıt aranmıştır. Toplam 61 katılımcıdan 52'si soruyu cevaplandırmıştır. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu uzun dönem (2 ay ve üzeri) projeye katılım gösterirken, bir kısmı ise kısa dönem projelerde yer aldığı söylenebilir.

Tablo 5: AGH Proje Süresi

Uzun Dönem	Kısa Dönem	Hem Kısa Hem de Uzun Dönem	Şu an AGH Yapanlar	Toplam Katılımcı
38 katılımcı	8 katılımcı	2 katılımcı	2 katılımcı (hem kısa hem uzun) 2 katılımcı (uzun dönem)	52 katılımcı

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi 38 katılımcı sadece uzun dönem AGH projesinde yer almıştır. 8 katılımcı ise kısa dönem AGH projesinde yer almıştır. 2 katılımcı hem kısa hem uzun dönem projesinde yer almıştır. Şu an AGH yapan katılımcılardan 2'si önce kısa dönem projede bulunmuşlar şu an uzun dönem AGH yapmaktadırlar. Yine şuan AGH yapan 2 katılımcı ise uzun dönem AGH projesinde bulunmaktadır. Sonuç olarak katılımcıların 44 adet uzun dönem projeye katılım sağladıkları ve 12 adet kısa dönemli projede yer aldıkları söylenebilir. AGH projelerinde uzun dönem katılımın ağırlıkta olması katılımcıların Avrupa algısı ve gözlemlerinde cevapların değerlendirilmesinde daha iyi katkısı olduğu söylenebilir.

Aşağıdaki tabloda (Tablo 6) katılımcıların proje mekân bilgisine yer verilmektedir. Soruyu cevaplandıran 56 katılımcıdan 30'u kırsalda yer alan (köy veya kasaba gibi) projelerde, 34'ü şehir merkezindeki projelerde görev almışlardır. 7 katılımcı ise iki defa AGH projesine katılmıştır. Proje sürelerinin en az 2 haftadan 12

aya kadar olabileceği katılımcıların proje süreleri ile uyumludur. Bu örnekteki 61 katılımcıdan 44 katılımcı uzun dönem AGH projesinde bulunmuştur. Bu durum katılımcıların gözlem ve deneyimleri görüşme soruları cevaplarında etkinliğini olumlu yönde katkısı olduğu söylenebilir.

Tablo 6: Proje Mekân Bilgisi

Proje Kırsalda	Proje Şehir Merkezinde	İki Defa AGH'ye Katılan Katılımcı			Toplam Cevap Veren Katılımcı
25	25	Hem kırsal hem şehir merkezinde projeye katılan	İki defa kırsalda projeye katılan	İki defa şehir merkezinde projeye katılan	56
		3 kişi	1 kişi*2=2	3 kişi*2=6	

Not: Kişi sayısı* projeye katılım yeri: toplam projeye katılım yeri

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

İki defa projeye katılan katılımcılar ilk olarak kısa dönem olarak değerlendirilen 59 günün altında projelerde bulunmuşlardır. Bu proje sonrası 30 yaşına kadar kısa dönem AGH yapan gönüllüler tekrar projelere başvuru yaparak 2-12 ay arası değişen projeleri katılabilmektedir. Tablo 6'da görüldüğü gibi sadece kırsalda 25 katılımcı projede yer almıştır. Ayrıca iki defa AGH projesinde yer almış katılımcılardan biri iki defa kırsalda yer almıştır. Ayrıca iki defa AGH yapan katılımcılardan 3 kişi kırsalda da projede yer almıştır. Toplum olarak 30 proje kırsalda yer almıştır. Katılımcılar, sadece şehir merkezinde 25 projede yer almışlardır. İki defa projeye katılan katılımcılardan 3 kişi birinci veya ikinci projelerinden biri şehir merkezinde yer almıştır. Ayrıca iki defa projeye katılan 3 kişi her iki projede şehir merkezinde yer almıştır. Toplamda 34 proje şehir merkezinde yer almıştır. Sonuç olarak kırsal alanda yer alan proje sayısı ile şehir merkezinde yer alan proje sayısı arasında aşırı farklar bulunmamaktadır.

Yukarıdaki tabloda çıkan bulgular AGH'nin amaçları arasında açıkça ifade edilen projelerin dağılımında kırsal alandaki kültürel etkileşim, bilgi paylaşımı, farkındalığı kazandırma ve dayanışma sağlama amacına uygun dağılım gösterdiği söylenebilir.

Üst Kategori 2: AGH'nin Katılımcının Hayatına Etkisi

Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi “AGH'nin Katılımcının Hayatına Etkisi” üst kategorisi başlığı altında beş alt kategori oluşturulmuştur. Bunlar: İş hayatına etkisi, kişisel gelişimi etkisi, farkındalık kazandırması, yeni beceriler ve alışkanlıklar edinmesi ve kimliği etkisi başlıklarıdır. Aşağıdaki tablolarda her bir alt kategori başlığı tablolar halinde ilişkili kodlar ile yer verilmiştir. Bu alt kategoriler içinde kimliğine etkisi tezin temel çalışmasında (Ekler kısmında yer almamaktadır.) Tablo 4 olarak gösterilmiştir.

Üst Kategori	Alt Kategori	Kodlar
AGH'nin Katılımcının Hayatına Etkisi	İş Hayatına Etkisi	Her biri tablolar halinde açıklanmaktadır.
	Kişisel Gelişimi Etkisi	
	Farkındalık Kazandırması	
	Yeni Beceriler ve Alışkanlıklar Edinmesi	
	Kimliği Etkisi	

Yukarıdaki tabloda yer verilen alt kategori içindeki kodların oluşturulmasında tekrar tekrar okuma yapılmıştır. Nedeni ise pilot uygulama ile devam eden araştırma sürecindeki benzer sorulara verilen cevaplarda her iki uygulamayı katılan 20 kişinin verdiği cevaplarda frekansın doğru yansıtılması amaçlanmıştır. Başka bir ifade ile bahsedilen 20 katılımcının her iki uygulamadaki isimlerine karşılık verilen kodlar aracılığıyla verdikleri cevaplar eşleştirilip benzer sorulara yeni bir cevabı varsa frekansa yansıtılmıştır.

Katılımcıların, iş hayatına etkisi aşağıda Tablo 7'de gösterildiği gibi dağılım göstermektedir. Bu etki olumlu ve nötr olarak gruplandırılmıştır.

Tablo 7: İş Hayatına Etkisi

Üst Kategori	Alt Kategori	Kodlar	Frekansı	
			Olumlu	Nötr
AGH'nin Katılımcının Hayatına Etkisi	İş Hayatına Etkisi			
		Almanca dili okuyup, KPPS'den iyi puanla atanması	1	0
		Yabancı dil konuşma becerisinin daha akıcı olması (iş yerinde ve görüşmelerde)	8	0
		Farklı kültürden insanlarla kültürel etkileşimin iş hayatını kolaylaştırması	1	0
		İş bulması (yabancı firmada, ilk işe alınmasını, yurtdışında iş veya staj bulmasını)	6	0
		Kariyer planını etkileme (şu an staj yapmakta, eğitimini, mesleğini)	2	0
		İş ortağını bulması ve şirket kurması	1	0
		Daha iyi iş teklifleri alması ve terfi etmesi	1	0
		Ev sahibi kuruluşunda iş bulması	1	0
		Görüşmelerde (görüşme esnasında veya CV'de) yurtdışı deneyimi olması	1	0
		Mesleki teknik beceriler edinmesi, vizyon kazanması ve iş hayatına dair farklı deneyim edinmesi	4	0
		Mesleki anlamda okuduğu dilin	1	0

	kültürünü tanınması		
	Etkili olmamış (yaşadığı yerden kaynaklı, mesleği ile kolay iş bulması)	0	3
	Etkili değil (öğrenci henüz)	0	1
	Çalışmıyor	0	3

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tablo, 28 katılımcının cevapları üzerine oluşturulmuştur. Bu cevaplardan 7 kişinin iş hayatına herhangi bir katkısı olmadığını söylemişlerdir ve nötr etki olarak frekansa yansıtılmıştır. 21 katılımcının iş hayatını olumlu yönde etkilemiştir ve bu olumlu etkinin devam ettiğini ifade etmişlerdir. Olumlu katkı olarak ilk sırada yabancı dil konuşma pratiği edinmesidir. İkinci sırada kariyerinde yurtiçi veya yurtdışında iş bulmasıdır. Üçüncü sırada ise vizyon kazanmasını, mesleki bilgi veya farklı iş tecrübeleri edinmesini sağlamıştır. AGH'nin katılımcıların iş hayatına pozitif yönlü bir katkısı olduğu söylenebilir.

İş hayatına etkileri üzerine birkaç katılımcı görüşüne yer verilmiştir:

“AGH'nin iş hayatıma önemli bir etkisi oldu elbette; çünkü son yıllarda işverenlerin de talepleri arasında olan ve kalifiyeli personellerin de sahip olması gereken, yurtdışında çalışmış olmak veya okumuş olmak önemli bir ayrıcalık olmaktadır. Çalıştığım alanın yurtdışındaki işim ile bağlantılı olması bana ekstra bir yurtdışı tecrübesi kazandırmıştı. Bu da benimle aynı avantajlara sahip olmayan bir personel için benim ona göre bir adım önde olmam veya tercih sebebi olarak görülmemeye katkısı oldu. AGH yapmış olmaları onların diğer adaylar önünde bir adım öne taşımaktadır. Benim iş hayatımda da daha iyi teklifler almamı ve daha üst pozisyonlarda çalışmamı sağladı.” (L)

“İngilizce pratik konuşmamı katkı sağladı ve iş hayatıma katkısı oluyor.” (Ö)

“Şu anda Danimarka'da gönüllü olduğum kuruluşta tam zamanlı çalışıyorum, mutsuz bir mühendistim, mutlu bir öğretmen oldum.” (R)

Katılımcı görüşlerinde görüldüğü gibi AGH katılımcıların iş hayatına; dil becerilerini arttırması, iş bulması (yurtiçi veya yurtdışı) veya yeni iş teklifleri olması

gibi olumlu katkısı olduğunu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, genç işsizliğin Avrupa ve Türkiye’de giderek artış gösterdiği günümüzde AGH programına katılmanın gençlere iş hayatında olumlu katkısı olduğu söylenebilir.

Katılımcıların kişisel gelişimine etkisinin neler olduğuna dair cevapların frekans tablosu aşağıda (Tablo 8) verilmektedir. İlk sırada yeni bir dil veya var olan dili geliştirme becerisi sağlamasıdır. İkinci sırada bakış açısını genişletmesine yardımcı olmasıdır. Üçüncü sırada özgüveninin artmasına, yeni kültürler tanınmasına ve kültürler arası etkileşime olanak sağlamasıdır. Dördüncü sırada ise, başka toplum, kültür ve Avrupa’ya karşı oluşan önyargıların kırılmasına katkısı olduğuna ifade etmişlerdir.

Tablo 8: Kişisel Gelişime Etkisi

Üst Kategori	Alt Kategori	Kodlar	Frekansı
AGH'nin Katılımcının Hayatına Etkisi	Kişisel Gelişime Etkisi	Yeni bir dil öğrenmesi veya mevcut yabancı dili geliştirmesi	20
		Kendini tanınması	4
		Özgüveninin artması	16
		Yeni kültürler tanıma isteği - kültürel etkileşim	16
		Sosyal çevresini genişletmesi- yeni insanlar tanınması	8
		Bakış açısını genişletmesi/değiştirmesi	17
		Önyargıların kırılması (başka kültür, insanlara ve Avrupa'ya karşı)	10
		Yurtdışı deneyimi	6
		Daha hoşgörölü olmak	2
		Yeni fırsatlar sunması	2

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tablo genel olarak değerlendirildiğinde bireyin kişisel gelişimini desteklerken diğer tarafta insanların başka insan, kültür veya ülkelere karşı mevcut önyargılarının kırılmasına aracı olduğu söylebilir. Diğer bir ifade ile katılımcıların düşüncelerinde kimliğin unsurlarından olan “biz” ve “öteki” algısında değişimler yaşanmasına olanaklı kıldığı söylenebilir. Başka bir etkisi ise AGH programı gönüllünün hayatına pozitif yönde etkilerken Avrupa bilincinin oluşmasına katkı sağladığı söylenebilir.

Katılımcıların AGH'nin hayatlarına etkilerinden biri olan “farkındalık kazandırması” aşağıda Tablo 9'da verilmektedir.

Tablo 9: Farkındalık Kazandırması

Üst Kategori	Alt Kategori	Kodlar	Frekans
AGH'nin Katılımcının Hayatına Etkisi	Farkındalık Kazandırması	Algıda yaratılan Avrupa algısı ile deneyimlenen Avrupa farkındalığı	2
		Özgürlük ve hak üzerine farkındalık edinmesine	2
		Ulaşılabilir bir Avrupa algısı oluşmasına	2
		Farkındalığını arttırması (ev sahibi ülkeye karşı)	1
		Farkındalığının artması (engelli bireylere ve toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine)	2
		Farklılıklara saygılı olmayı	2
		Dil ve kültürler farklı olsa da insani duyguların aynı olduğu farkındalığı kazanması	3
		Toplumsal genellemelerin yanlış olduğu farkındalığı	1
		Tüm canlılara saygı farkındalığı	1
		Farkındalığının artması (kendini geliştirmesinin gerekliliğini)	3
		Gönüllük bilincinin artması	2
		Sorumluluk alma bilinci	3
		Sorun çözme becerisi farkındalığı	1
		Öz farkındalık	5
Avrupa kültürlerine karşı farkındalığının artması, öğrenme isteği	1		

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tabloda frekansa göre ilk sırada katılımcının öz farkındalığının artmasına sağlamasıdır. İkinci sırada insani duyguların ortak olduğu bilincine ulaşmasına, sorumluluk bilinci oluşmasına ve kendini geliştirmesine üzerine

farkındalıklar elde etmesine katkı sağladığı söylenebilir. Dikkat çeken cevaplar arasında AGH'nin algıda yaratılan Avrupa ile deneyimlenen Avrupa'nın farklılığına ve daha ulaşılabilir bir Avrupa algısı oluşmasına sağlamasıdır. Katılımcıların ilk olarak kendisi algısında ve bilincinde değişimi sağlamasına katkı sağlarken yaşadığı toplum içinde de farkındalıklarının oluşmasına etkilediği söylenebilir.

Katılımcıların, yeni beceriler ve alışkanlıklar edinmesine aşağıda Tablo 10'da gösterildiği gibi dağılım göstermektedir.

Tablo 10: Yeni Beceriler ve Alışkanlıklar Edinmesi

Üst Kategori	Alt Kategori	Kodlar	Frekans
AGH'nin Katılımcının Hayatına Etkisi	Yeni Beceriler ve Alışkanlıklar Edinmesi	Dernek kurmasını etkilemesi	2
		Daha aktif birey olma becerisi kazanması	4
		Yeni deneyimler edinmesi (proje geliştirme ve kendini yönetebilme)	2
		Düzenli yaşama alışkanlığı edinmesi	2
		Bireysel sınırlarını tanımak	1
		Yeni hobiler edinmesi	1
		Kriz anı yönetebilmeyi	1
		Finansal olarak parayı yönetebilmeyi	1
		Kendi hayatını yönetebilmeyi	7
		Tasarruflu yaşamak	1
		Kendini gerçekleştirme duygusunu deneyimlemesi	1
		Eleştirel düşünme becerisi	1
		Farklılıklarla bir arada ekip çalışması deneyimi	1
		Yeni bilgi ve deneyim kazanması	2
		Zaman planlaması	1

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi ilk sırada katılımcının kendi hayatını yönetebilme deneyimi (eleştirel düşünme, bireysel sınırları gözetmek gibi) kazanmasıdır. İkinci sırada daha aktif bir birey olmasını (AGH'nin kuruluşundaki temel amaçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır) sağlamasıdır. Üçüncü sırada ise yeni bilgi ve deneyimler elde etmesinde, var olan deneyimlerini pekiştirmesinde ve dernek kurmalarında etkili olduğu şeklinde cevaplandırmışlardır. Aşağıda katılımcı görüşleri paylaşılmaktadır:

“Kendime güvenim arttı. Farklı bir ülkede tek başıma yaşayabilmek ve buna uyum sağlayabilmek benim özgür birey olmama destek oldu. İngilizcemi pekiştirmenin yanısıra ekstra bir dil daha öğrenmemi sağladı. Birçok yeni şeyle karşılaştım. Bunları öğrenmeye ve anlamaya çalıştım. Bu süreç, yeni şeylere açık biri olduğumu görmeme yardımcı oldu.” (H)

“AGH benim ilk yurt dışı tecrübemdi, üstelik sırtımda çantamla tek başına bilinmeyene doğru gittiğim bir yolculuktu. Daha önce ailesine oldukça bağlı biri olarak orada tanımadığım insanlarla aynı evi paylaşmayı kendi alışverişimi kısacası tüm sorumluluğumu almayı öğrendim. Her gün gittiğim iş yerinde birçok farklı ırktan insanla birlikte bir şeyler üretmek projede yer almak ortak yönlerimiz olduğunu fark etmemi sağladı. Döndüğüm ben ile gittiğim ben arasında çok fark vardı. Artık kendime güvenim artmış ve 7 ay gibi kısa süreye sığamayacak kadar çok iyi kötü tecrübe sahibi olmuştum.” (J)

“Bana olduğumdan daha aktif olmayı öğretti. AGH yapmadan önce ne gerek var yapsam ne olacak düşüncesindeydim. AGH'den sonra boş kalmaktansa onu yapayım, bir aktif olayım birşeylere karışayım ya da başlayayım davranışları göstermeye başladım. Farkındalık seviyemi arttırdı. Hoşgörü seviyemi arttırdı. Ekip çalışması ve ekip içinde faaliyet yeteneğimi arttırdı. Olumsuz olarak da normalde kolay kolay insanları kırmayan bir insandım fakat orada maalesef kolayca birilerinden vazgeçebilmeyi de öğretti. Sınırlarını öğreniyor insan.” (S1)

“9 aylık projede 7,5 aydır hayatımda; ilk defa ailem olmadan yaşıyorum. Yemek yapmayı öğrendim. Yeni dil öğrendim. Romanca başlangıç seviyesinde. İngilizcemi geliştirdim. Kişisel katkısı var. Kendimi yönetmeyi, tasarruflu yaşamayı öğreniyoruz.” (L1)

“Hayatımın en büyük tecrübesiydi diyebilirim. Kùltürleri yeniden tanıdım, orada yeni insanlarla tanıştım, çok yakın arkadaşlar edindim ve yabancı bir ùlkede yaşayabileceğimi görmüş oldum.” (Ş1)

“Geçen yıl tanıştığım bir arkadaşım la bu ùlkeler projeler üretebilir, biz neden projeler üretmiyoruz diye Dernek kurduk. Şu an Derneğ i kurduk. Derneğ in adı: Euroject Daha aktif bir insan olmamı sağladı. Öğrendiklerimi nasıl aktarabilirim bunları aramaya başladım. Lisansını okuduğ um alanda kùltürünü tanımamı ve 2 ay Portekiz’de yeni bir dil öğrenmemi sağladı. Özgüven sağladı.” (P1)

Yukarıdaki katılımcı görüşlerindeki ifadelerde görüldüğü gibi, AGH programına katılım gösteren katılımcıların hayatlarında çoğ unlukla pozitif yönde olumlu katkıları olduğunu güçlü bir şekilde söylemek mümkündür. İfade edilen bu katkılar katılımcının hayatını farklı açılardan olumlu etkiler sağladığı söylenebilir.